

**SUBOTIČKA
DANICA**

**KALENDAR
1994.**

GLAVNI SPONZOR "SUBOTIČKE DANICE" 1994.

ZEMLJORADNIČKA ZADRUGA "SALAŠ"

Hej salaši na sjeveru Bačke

Sačuvajte pisme...

i druga kulturna naslijeđa Hrvata-Bunjevaca. Zahvaljujući daru Z.Z. "Salaš", koja i inače pomaže mnoge kulturne manifestacije i humanitarne akcije, imate u ruci ovu SUBOTIČKU DANICU za 1994. godinu.

Ne može se izraziti riječima hvala za taj dar, jer u ovo vrijeme nemoguće je bilo što tiskati bez dobročinitelja. Neka njihov primjer bude poticaj i poziv drugima. Bez ovakvih dobročinitelja slijedeće godine sigurno nećemo moći izdavati ni Bačko klasje, a još manje Zbornik ili Subotičku Danicu.

Predstavljamo kratko svu djelatnost ove Zadruga i donosimo osnovne podatke o njoj.

Zemljoradnička zadruga "SALAŠ"

Gornji Verušić 103, SUBOTICA

Telefoni: Komercijala: 26-415, 23-862

Telefax: 26-415

Zemljoradnička zadruga "SALAŠ" organizira i ugovara:

- *proizvodnju pšenice,*
- *kukuruzna*
- *i suncokreta.*

Organizira uslužni tov

Uzimna zemlju u zakup

U svojim dućanima u Šandoru i na Bikovu svojim cijenjenim kooperantima i potrošačima nudi širok izbor repromaterijala za poljoprivredu, kao i robu široke potrošnje za domaćinstvo!

Neka Bog obilno blagoslovi svaki rad ove Zadruga, a za svako dobro koje čine neka je nagradi uspjehom i napretkom u radu, a svakog pojedinog člana neka obdari mirom i radošću.

SUBOTIČKA DANICA

kalendar
za 1994. god.

zkvh.org.rs

***SUBOTIČKA DANICA, kalendar za 1994. god.
godište LXXIII.***

Uredio
Urednički odbor

Objavljuje
Institut „Ivan Antunović“
24 000 Subotica, Harambašićeva 7

Glavni i odgovorni urednik
Lazar Ivan Krmpotić
24.213 Đurđin, Župni stan

Tehnički urednik
Andrija Anišić

Lektor i korektor
Bela Gabrić

Kompjuterski slog
Andrija Anišić i Kristijan Vojnić

Prelom teksta
Kristijan Vojnić

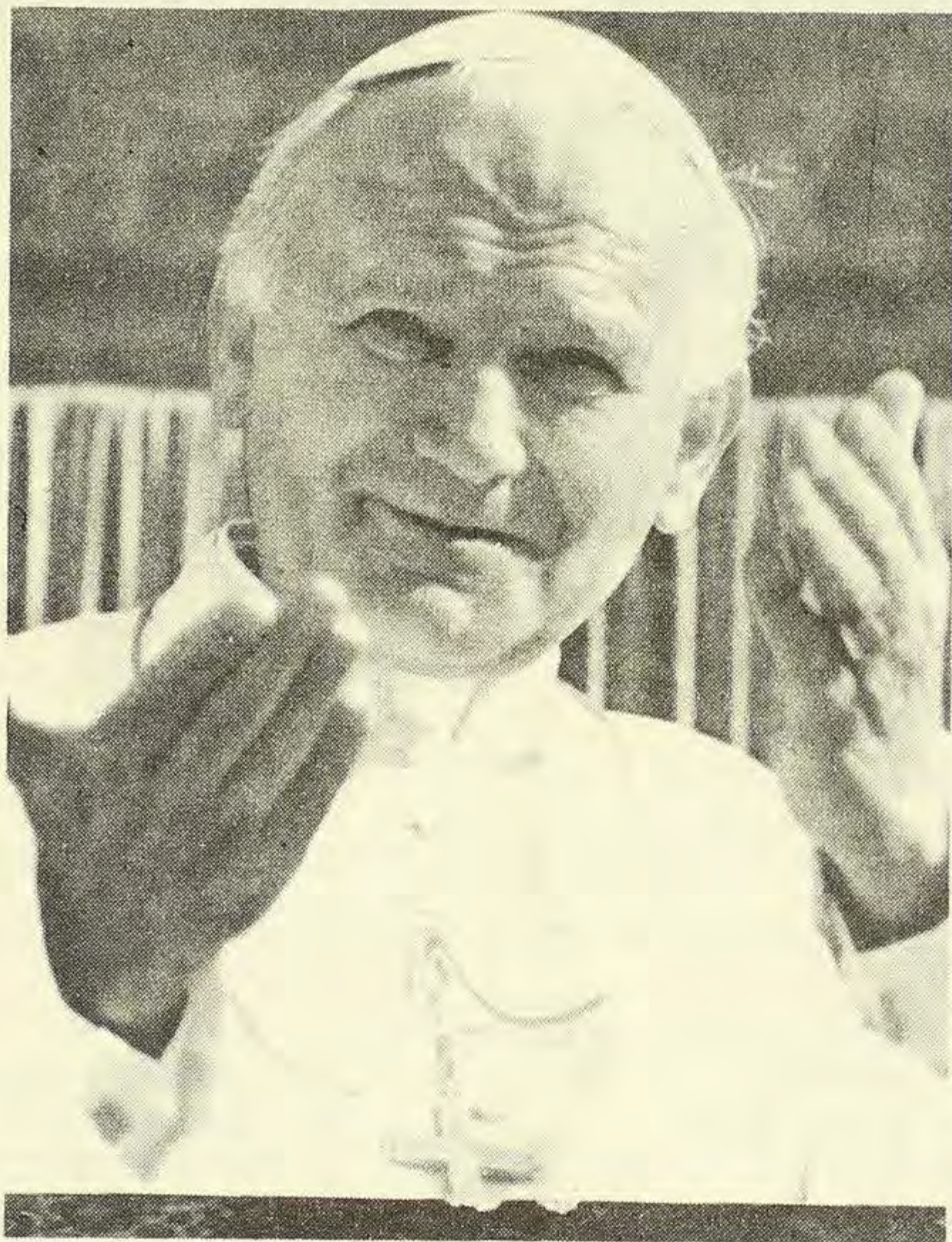
Vinjete iznad mjeseci u kalendariju izradio
akademski slikar Josip Bifel.

Crteže pojedinih ličnosti u kalendriju izradio
akademski slikar Branimir Dorotić

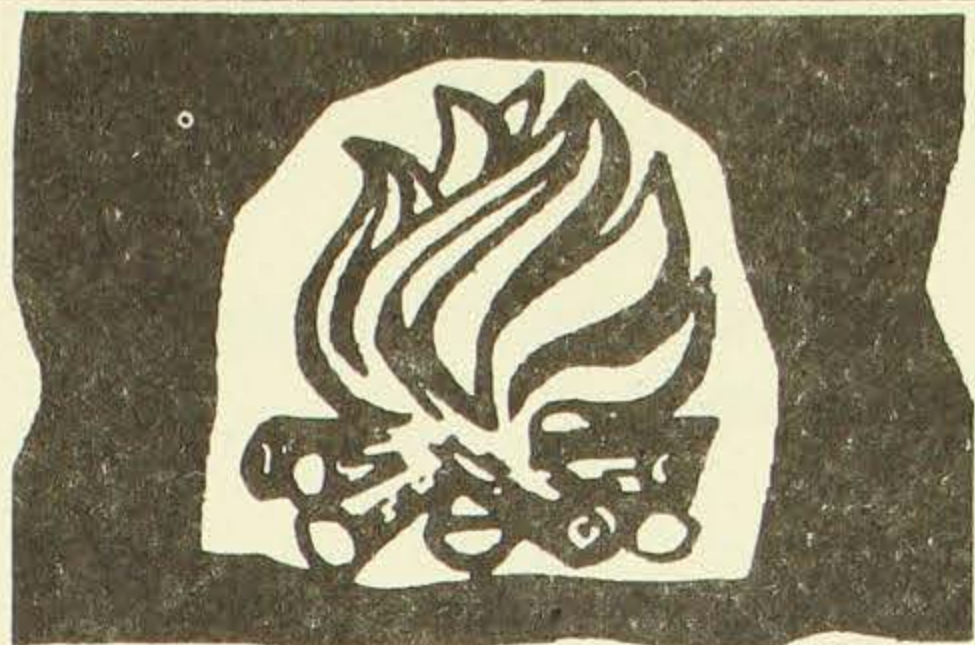
(Vinjete i crteži preuzeti iz ćirilometodske „Danice“ za 1994. god. u Zagrebu.)

Tisak:
Štamparija „Globus“, vlasnik Blaško Gabrić
24 000 Subotica, Otmara Majera 10

Subotica, studeni 1993.

papa IVAN PAVAO II. poglavar Katoličke crkve

SIJEČANJ

januar

RIMOKATOLIČKI KALENDAR 1994.

S	1	NOVA GODINA, Marija Bogorod.
N	2	2. PO BOŽIĆU, Bazilije, Grgur N.
P	3	Genoveva, Anastazija, Cvijeta
U	4	Dafroza, Angela F.
S	5	Telesfor, Emilijan, Miljenko ☾
Č	6	BOGOJAVLJENJE (Tri kralja) Gašpar
P	7	Rajmund, Rajko, Zoran
S	8	Severin, Teofil

N	9	KRŠTENJE ISUSOVO, Julijan
P	10	Agaton, Dobroslav, Grgur X.
U	11	Honorata, Neven, Higin
S	12	Ernest, Tatjana, Živana, Benedikt ☽
Č	13	Hilarije, Veronika, Radovan
P	14	Feliks, Srećko, Anastazija, Stošija
S	15	Pavao pust., Mavro

N	16	2. KROZ G., Marcel, Oton,
P	17	Antun opat, Vojmil, Lavoslav, Marijan
U	18	Priska, Liberata, Premila
S	19	Mario, Kanut, Ljiljana, Marta ☽
Č	20	Fabijan i Sebastijan
P	21	Agneza, Neža, Janja
S	22	Vinko, Anastazije, Irena

N	23	3. KR. G., Emerencijana, Ema,
P	24	Franjo Saleški, Bogoslav, Frane
U	25	Obraćanje sv. Pavla, Ananija
S	26	Timotej i Tit, Bogoljub, Tonka
Č	27	Andela Merici, Živko, Pribislav ☽
P	28	Toma Akvinski, Tomislav
S	29	Valerije, Konstancije, Zdeslav, Tvrtko

N	30	4. KROZ G., Martina, Gordana
P	31	Ivan Bosco, Saturnin, Marcela

GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR

S	1	OBREZANJE ISUSOVO, Bazilije
N	2	NEDJ. PRIJE BOG., Gl. 6.
P	3	Malahija, pr.
U	4	Zbor 70-orice ap.; Teoktist, č. o.
S	5	Navečerje Bogojavljenja
Č	6	BOGOJAVLJENJE GOSPODNJE
P	7	Zbor sv. Ivana Krstitelja
S	8	Juraj Hozevit, č. o.; Dominika, č. m.

N	9	NED. PO BOGOJAV., Gl. 7.
P	10	Grgur, biskup iz Nise
U	11	Teodozije, č. o.
S	12	Tatjana, mč.
Č	13	Ermilije i Stratonik, mč.
P	14	Sinajski mučenici
S	15	Pavao i Ivan, č. o.

N	16	NEDJ. 32. PO DUH., Gl. 8
P	17	Antun Veliki, č. o. pustinjač
U	18	Atanazije i Ćiril, nadbk. aleks.
S	19	Makarije Egipćanin, č. o.
Č	20	Eutimije Veliki, č. o.
P	21	Maksim Priznavalac, č. o.
S	22	Timotej, ap.; Anastazije, č. o. mč.

N	23	ND. O CAR. I FAR., Gl. 1.
P	24	Ksenija Rimljanka, č. m.
U	25	Grgur Bogoslov, nadbk. carigr.
S	26	Ksenofont, č. o.
Č	27	Ivan Zlatousti, pr. moći
P	28	Efrem Sirski, č. o.
S	29	Ignacije Bogonosac, pr. moći

N	30	NEDJ. O RASIPNOM SINU, Gl. 2.
P	31	Kir i Ivan, dobrotvori

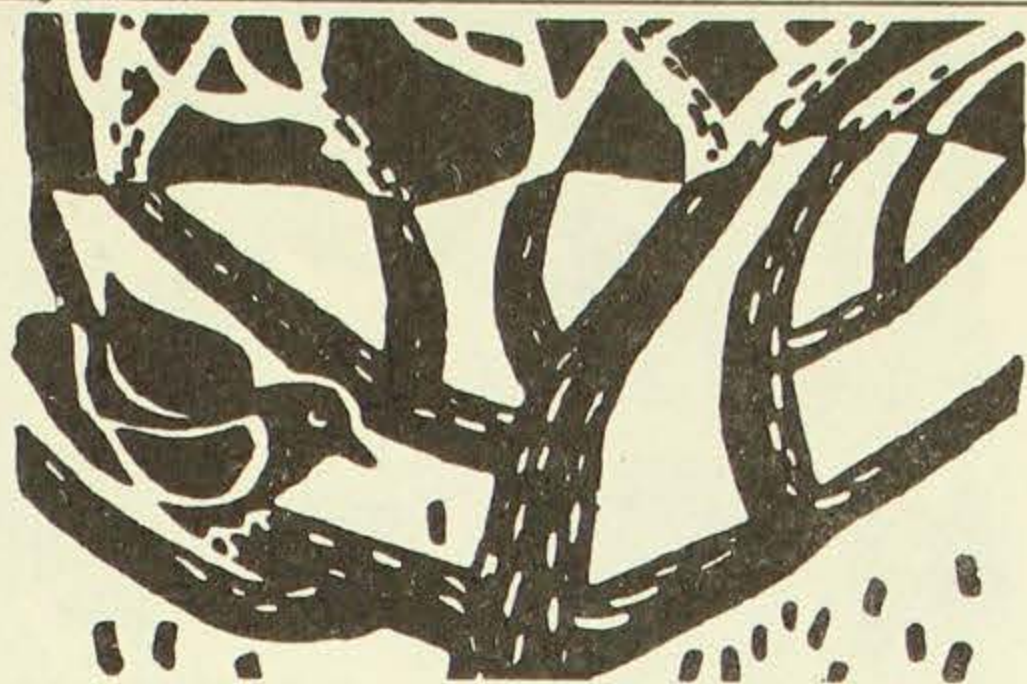
U razdoblju od kraja ožujka pa do kraja rujna, na snazi je ukazno, tj. ljetno vrijeme, pa su izlascima i zalascima Sunca za Zagreb odmah dodani po jedan sat, kako bi se vremena izlazaka i zalazaka Sunca poklapali sa satom.

SUNCE U SIJEČNJU

Dan	Izlazi	Zalazi
2	7 h 35 m	16 h 24 m
9	7 h 34 m	16 h 31 m
16	7 h 31 m	16 h 40 m
23	7 h 26 m	16 h 49 m
30	7 h 19 m	16 h 59 m

MJESEČEVE MIJENE U SIJEČNJU

☾	Posljednja četvrt	5. u 01 h 02 m
☽	Mladak	12. u 00 h 11 m
☾	Prva četvrt	19. u 21 h 28 m
☽	Uštap	27. u 14 h 24 m

VELJAČA

februar

RIMOKATOLIČKI KALENDAR 1994.		GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR	
U 1	Sever, Brigita, Miroslav	U 1	Trifun, mč.
S 2	Svijećnica , Marijan, Svjetlana	S 2	SUSRET GOSPODNJI U HRAMU
Č 3	Blaž, Vlaho, Tripun, Oskar ☾	Č 3	Simeon Bogoprimac; Ana, pr.
P 4	Andrija Corsini, Veronika	P 4	Izidor, č. o.
S 5	Agata, Jagoda, Dobrila, Silvan	S 5	Zadušna subota
N 6	5. KROZ G., Pavao Miki i dr.	N 6	NEDJELJA MESOPUSNA, Gl. 3.
P 7	Rikard, Držislav, Rastimir	P 7	Partenije, bk.
U 8	Jeronim Emiliani, Jerko, Mladen	U 8	Zaharija, pr.
S 9	Apolonija, Sunčana, Zorislava	S 9	Nicefor, mč.
Č 10	Skolastika, Hijacinta, Vilim ☹	Č 10	Haralampije, mč.
P 11	Gospa Lurdska, Mirjana	P 11	Blaž (Vlaho), bk. mč.
S 12	Eulalija, Zvonimir, Damjan	S 12	Siropusna subota
N 13	6. KROZ G., Katarina Ricci,	N 13	NEDJ. SIROPUSNA, Gl. 4.
P 14	Valentin, Zdravko, Valentina	P 14	Početak Vel. posta
U 15	Klaudije Col., Georgija	U 15	Onesim, ap.
S 16	Pepelnica (post), Julijana, Onezim	S 16	Pamfilije, Porfirije i dr., mč.
Č 17	Sedam ut. Reda slugu BDM	Č 17	Teodor Tiron, velmč.
P 18	Bernardica, Šimun, Gizela ☽	P 18	Lav, papa
S 19	Konrad, Ratko, Blago	S 19	Teodorova subota
N 20	1. KORIZMENA, Eleuterije	N 20	1. NEDJELJA VEL. POSTA, Gl. 5.
P 21	Petar Damiani, Eleonora, Damir	P 21	Timotej, č. o.
U 22	Katedra sv. Petra, Tvrtko	U 22	Eugenijski mučenici
S 23	Polikarp, Grozdan (Kvatre)	S 23	Polikarp, bk. mč.
Č 24	Montan, Modest, Goran	Č 24	Ivan Krstitelj, našašće glave
P 25	Viktorin, Valpurga, Hrvoje (Kvatre)	P 25	Tarasije, nadbk.
S 26	Aleksandar, Sandra (Kvatre) ☺	S 26	2. zadušna subota
N 27	2. KORIZMENA, Gabrijel	N 27	2. NEDJELJA VEL. POSTA, Gl. 6.
P 28	Roman, Teofil, Bogoljub	P 28	Bazilije, č. o. prizn.

SUNCE U VELJAČI

Dan	Izlazi	Zalazi
6.	7 h 11 m	17 h 09 m
13.	7 h 01 m	17 h 20 m
20.	6 h 50 m	17 h 30 m
27.	6 h 38 m	17 h 40 m

MJESEČEVE MIJENE U VELJAČI

☾	Posljednja četvrt	3. u 09 h 07 m
☉	Mladak	10. u 15 h 31 m
☽	Prva četvrt	18. u 18 h 48 m
☼	Uštap	26. u 02 h 16 m

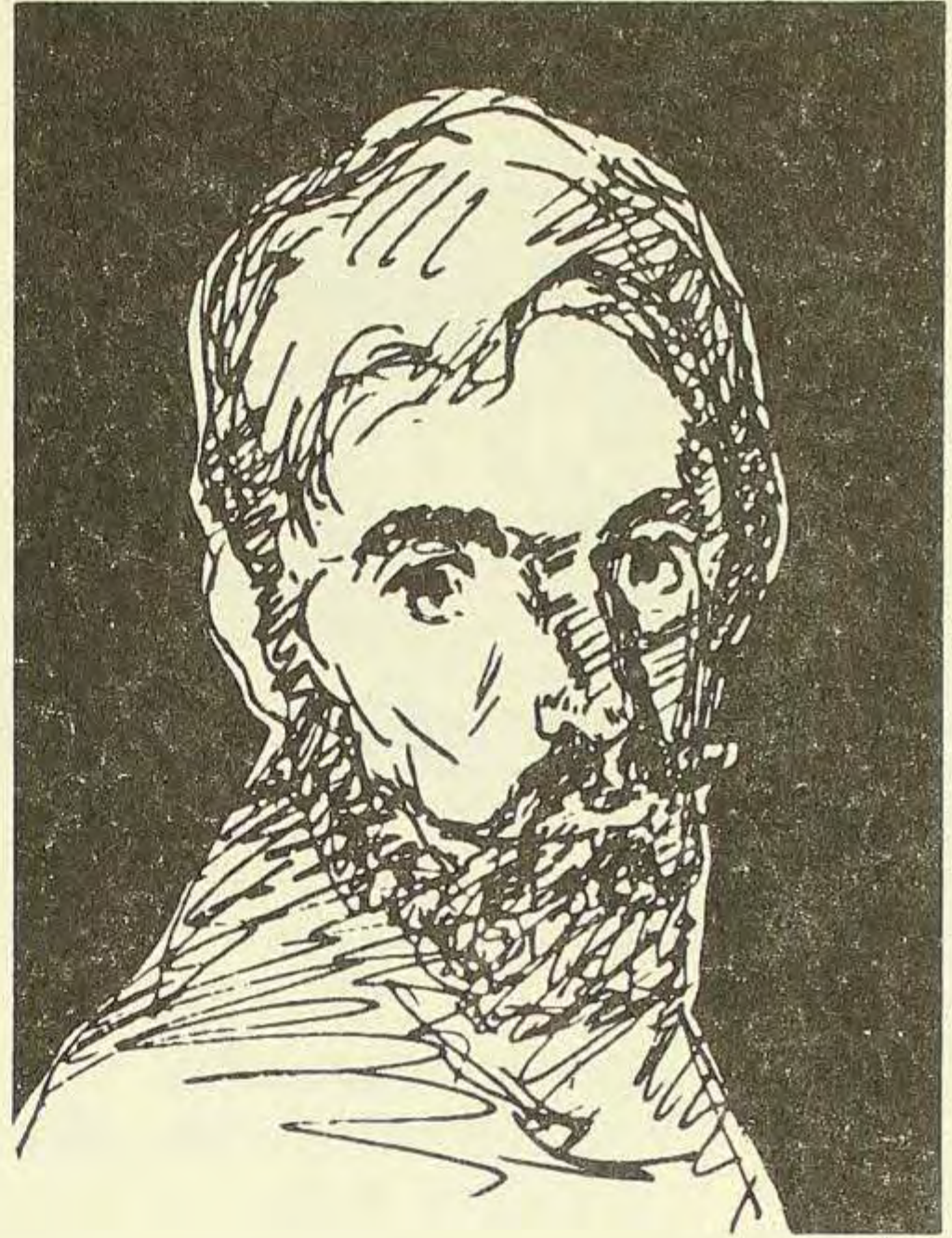
OŽUJAK

mart

RIMOKATOLIČKI KALENDAR 1994.			GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR																													
U 1	Albin, Hadrijan, Zoran, Jadranka		U 1	Eudokija, č. m. mč.																												
S 2	Lucije, Iskra, Čedomil		S 2	Teodot, bk, mč.																												
Č 3	Kunigunda, Marin, Kamilo		Č 3	Eutropije, Kleonik i Bazilisko, mč.																												
P 4	Kazimir, Eugen, Natko, Miro	☞	P 4	Gerazim, č. o.																												
S 5	Euzebij, Teofil, Vedran		S 5	3. zadušna subota																												
N 6	3. KORIZMENA, Marcljan,		N 6	KRIŽUPOKLON. NEDJELJA, Gl. 7.																												
P 7	Perpetua i Felicita		P 7	Kersonski mučenici																												
U 8	Ivan od Boga, Ivša, Boško		U 8	Teofilakt č. o. prizn.																												
S 9	Franciska Rimska, Franjka, Fanika		S 9	Sebastijski mučenici																												
Č 10	Emil, Makarije, Krunoslav		Č 10	Kodrat i drugovi, mč.																												
P 11	Eutimije, Kandid, Firmin		P 11	Sofronije, patrijarh jeruzalemski																												
S 12	Teofan, Bernard, Budislav	☼	S 12	4. zadušna subota																												
N 13	4. KORIZMENA, Rozalija		N 13	4. NEDJELJA VEL. POSTA, Gl. 8.																												
P 14	Matilda, Milijana		P 14	Benedikt Nursijski č. o.																												
U 15	Longin, Veljko, Vjekoslava		U 15	Agapije i dr., mč.																												
S 16	Agapit, Smiljan, Hrvoje		S 16	Sabin i Papije, mč.																												
Č 17	Patrik, Domagoj, Hrvatini		Č 17	Aleksije, č. o.																												
P 18	Ćiril Jeruzalemski, Cvjetan, Ćiro		P 18	Ćiril, nadbk. jeruzalemski																												
S 19	JOSIP, zaručnik BDM. Joško, Josipa		S 19	Akatistova subota																												
N 20	5. KORIZMENA, Niceta, Dionizije ☾		N 20	5. NEDJELJA VEL. POSTA, Gl. 1.																												
P 21	Serapion, Vesna		P 21	Jakov bk.																												
U 22	Oktavijan, Jaroslav, Lea, Orlan		U 22	Bazilije, mč.																												
S 23	Turibije, Oton, Pelagije, Dražen		S 23	Nikon i učenici, mč.																												
Č 24	Latin, Simeon, Javorka		Č 24	Zaharija, č. o.																												
P 25	Blagovijest , Maja, Marijan		P 25	BLAGOVJEST																												
S 26	Montan i Maksima, Emanuel		S 26	Lazarova subota																												
N 27	CVJETNICA, Lidija, Rupert, ☺		N 27	CVJETNA NEDJELJA																												
P 28	Priska, Sonja, Nada, Polion		P 28	Veliki ponedjeljak																												
U 29	Jona, Bertold		U 29	Veliki utorak																												
S 30	Kvirin, Viktor, Vlatko		S 30	Velika srijeda																												
Č 31	Veliki četvrtak , Benjamin, Amos		Č 31	Veliki četvrtak																												
<p>SUNCE U OŽUJKU</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Dan</th> <th>Izlazi</th> <th>Zalazi</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>6.</td> <td>6 h 24 m</td> <td>17 h 51 m</td> </tr> <tr> <td>13.</td> <td>6 h 11 m</td> <td>18 h 00 m</td> </tr> <tr> <td>20.</td> <td>5 h 57 m</td> <td>18 h 10 m</td> </tr> <tr> <td>27.</td> <td>5 h 44 m</td> <td>18 h 19 m</td> </tr> </tbody> </table>			Dan	Izlazi	Zalazi	6.	6 h 24 m	17 h 51 m	13.	6 h 11 m	18 h 00 m	20.	5 h 57 m	18 h 10 m	27.	5 h 44 m	18 h 19 m	<p>MJESEČEVE MIJENE U OŽUJKU</p> <table border="1"> <tbody> <tr> <td>☞</td> <td>Posljednja četvrt</td> <td>4. u 17 h 54 m</td> </tr> <tr> <td>●</td> <td>Mladak</td> <td>12. u 08 h 06 m</td> </tr> <tr> <td>☾</td> <td>Prva četvrt</td> <td>20. u 13 h 15 m</td> </tr> <tr> <td>☺</td> <td>Uštap</td> <td>27. u 12 h 11 m</td> </tr> </tbody> </table>			☞	Posljednja četvrt	4. u 17 h 54 m	●	Mladak	12. u 08 h 06 m	☾	Prva četvrt	20. u 13 h 15 m	☺	Uštap	27. u 12 h 11 m
Dan	Izlazi	Zalazi																														
6.	6 h 24 m	17 h 51 m																														
13.	6 h 11 m	18 h 00 m																														
20.	5 h 57 m	18 h 10 m																														
27.	5 h 44 m	18 h 19 m																														
☞	Posljednja četvrt	4. u 17 h 54 m																														
●	Mladak	12. u 08 h 06 m																														
☾	Prva četvrt	20. u 13 h 15 m																														
☺	Uštap	27. u 12 h 11 m																														

STANKO VRAZ

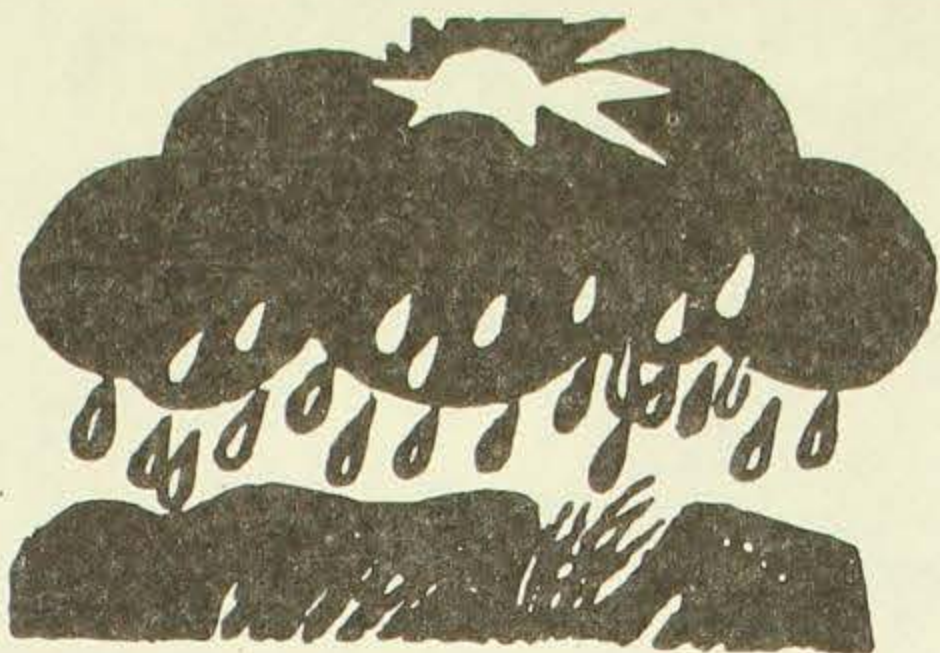
Rođen je 30. VI. 1810. u Cerovcu (Slovenija), a bio je pjesnik, kritičar, putopisac, skupljač narodnog pjesništva i prevoditelj. Prvi je naš profesionalni književnik i jedan od najistaknutijih iliraca. 1842. s Vukotinovićem i Rakovcem pokreće časopis *Kolo*. Poznate su mu zbirke pjesama *Đulabije i Sanak i istina* (soneti), kojima u hrvatsku liriku unosi svjež, lak, suvremen, europski izraz. Poznat je i kao kritičar i satiričar. Umro je u Zagrebu 20. V. 1851.

BILJEŠKE: _____

A large rectangular area with horizontal lines for writing notes, enclosed in a black border.

zkvh.org.rs

TRAVANJ

april

RIMOKATOLIČKI KALENDAR 1994.			GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR		
P	1	Veliki petak (post i nemrs)	P	1	Veliki petak (strogi post)
S	2	Velika subota , Franjo Paulski	S	2	Velika subota
N	3	USKRS (VAZAM) Rikard ☾	N	3	USKRS (VAZAM)
P	4	Uskrsni ponedjeljak , Izidor	P	4	Uskrsni ponedjeljak
U	5	Vinko Ferrerski, Berislav, Mira	U	5	Uskrsni utorak
S	6	Vilim, Celzo, Rajko	S	6	Uskrsna srijeda
Č	7	Ivan de la Salle, Herman	Č	7	Uskrsni četvrtak
P	8	Dionizije, Alemka	P	8	Uskrsni petak
S	9	Marija Kleofina, Demetrije	S	9	Uskrsna subota
N	10	2. USKRSNA (BIJELA), Ezekijel ☉	N	10	TOMINA NEDJELJA
P	11	Stanislav, Stana	P	11	Antipa, bk. mč.
U	12	Julije, Zenon, Viktor, Davorka	U	12	Bazilije, č. o. priz.
S	13	Martin I., papa, Ida	S	13	Artemon i dr, mč.
Č	14	Tiburcije, Valerijan i Maksim	Č	14	Martin, papa
P	15	Krescencije	P	15	Aristarh, Pud i Trofim, ap.
S	16	Josip Benedikt Labre, Bernardica	S	16	Agapima, Kionija, mč.
N	17	3. USKRSNA Rudolf, Inocent ☽	N	17	NEDJELJA MIRONOSNICA, Gl. 2.
P	18	Eleuterije, Amadej	P	18	Ivan, č. o.
U	19	Konrad, Ema, Rastislav	U	19	Ivan Pustinjak
S	20	Marcijan, Teotim, Bogoljub	S	20	Teodor Trihin, č. o.
Č	21	Anzelmo, Fortunat, Goran	Č	21	Januarije, mč.
P	22	Soter i Kajo, Teodor	P	22	Teodor Sikeot, č. o.
S	23	Juraj, Đuro, Đurđica, Jure	S	23	JURAJ VELIKOMUČENIK
N	24	4. USKRSNA, Dobroga pastira ☺	N	24	NEDJELJA O UZETOME, Gl. 3.
P	25	Marko evanđelist, Maroje	P	25	Marko, ap. i ev.
U	26	Kleto i Marcelin,	U	26	Bazilije Amasijski, bk. mč.
S	27	Ozana Kotorska , Jakov Zadr.	S	27	Simeon, mč.; Ozana Kotorska, č. m.
Č	28	Petar Chanel, Euzebije, Polion	Č	28	Jason i Sosipater, ap.
P	29	Katarina Sijenska, Kata	P	29	Kiziški mučenici
S	30	Pio V., Josip Cottolengo, Marijan	S	30	Jakov, apostol

SUNCE U TRAVNJU

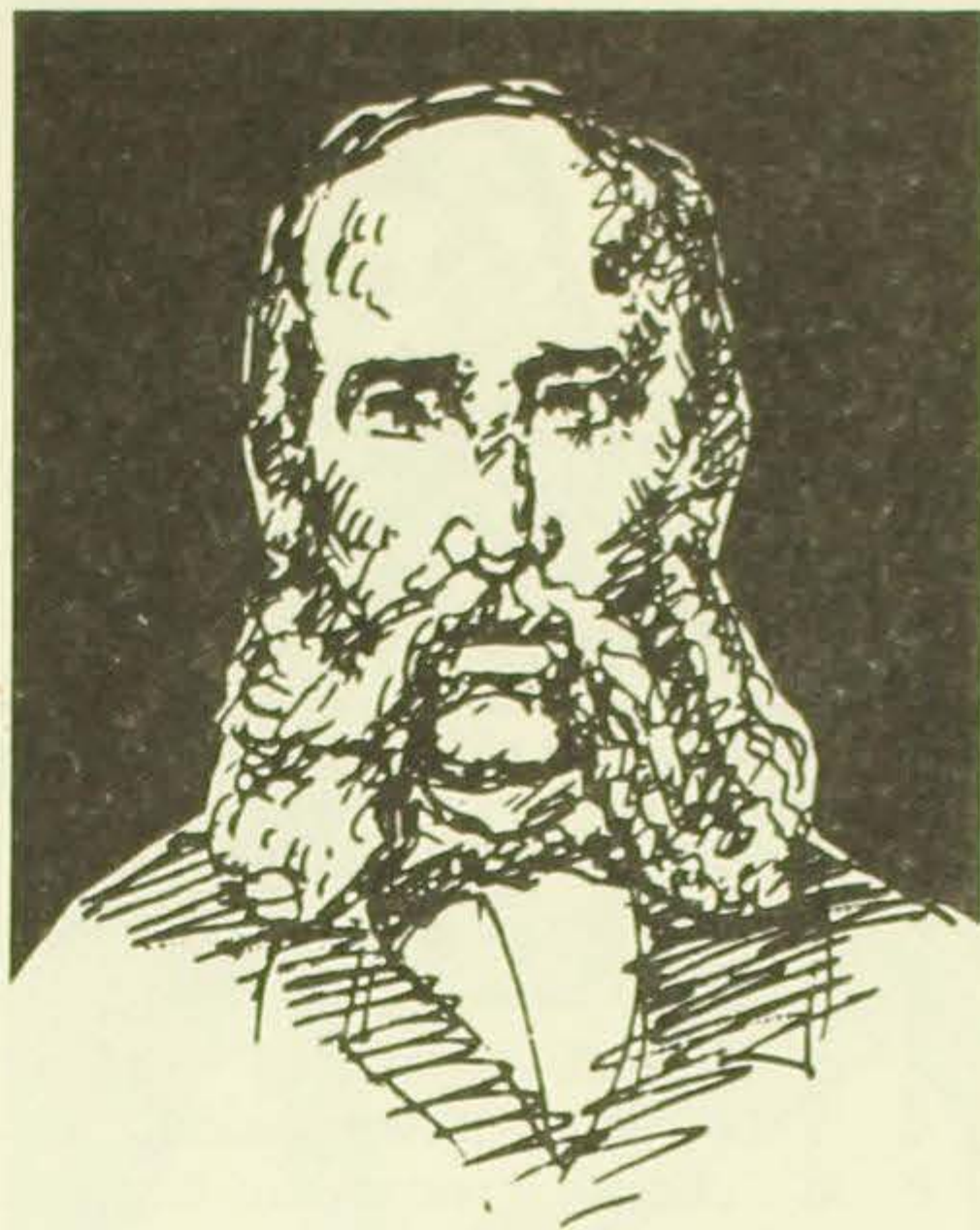
Dan	Izlazi	Zalazi
3.	5 h 30 m	18 h 28 m
10.	5 h 17 m	18 h 37 m
17.	5 h 04 m	18 h 46 m
24.	4 h 52 m	18 h 56 m

MJESEČEVE MIJENE U TRAVNJU

☾	Posljednja četvrt	3. u 03 h 56 h
●	Mladak	11. u 01 h 18 m
☽	Prva četvrt	19. u 03 h 35 m
☺	Uštap	25. u 20 h 46 m

IVAN MAŽURANIĆ

Rođen u Novom Vinodolskom 11. VIII. 1814. U Zagrebu je završio studij prava, a u revoluciji 1848/49. narodni je zastupnik i perovoda Hrvatskog sabora. Glavni je redaktor novih zakona. Od 1871-73. predsjednik je Hrv. sabora, a od 1873-80. hrvatski ban. Od 1835-41. suradnik je Gajeve *Danice*. Nadopunio je Gundulićeva *Osmana*, a najznačajnije mu je djelo *Smrt Smail-age Čengijića*, po kojem je postao jedan od najvećih hrv. književnika, klasični junački ep. Za njegova banovanja izvršena je reforma pravosuđa, političke uprave i školstva, a 1874. osnovano je Sveučilište u Zagrebu. Umro je 4. VIII. 1890. u Zagrebu.

BILJEŠKE: _____

JULIJANSKI KALENDAR 1994.

Travanj

- 7. (25. 3.) Blagovijest
- 24. (11. 4.) Cvjetna nedjelja
- 29. (16. 4.) Veliki petak

SVIBANJ

m a j

RIMOKATOLIČKI KALENDAR 1994.

GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR

N 1 5. USKRSNA, Josip radnik
 P 2 Atanazije, Eugen, Boris ☞
 U 3 Filip i Jakov apostoli, Mladen
 S 4 Florijan, Cvjetko, Cvijeta
 Č 5 Peregrin, Maksim, Anđelko
 P 6 Dominik Savio, Dinko, Nedjeljko
 S 7 Dujam, Duje, Duško, Ivan, Petar

N 1 NEDJ. O SAMARIJANKI, Gl. 4.
 P 2 Atanazije Veliki, bk.
 U 3 Teodozije Pečerski, č. o.
 S 4 Pelagija, mč.
 Č 5 Irena, mč.
 P 6 Job Strpljivi
 S 7 Akacije, mč.

N 8 6. USKRSNA, Marija Posrednica
 P 9 Pahomije, Herma, Mirna
 U 10 Gospa Trsatska, Antonin, Job ☹
 S 11 Franjo Hieronimo, Mamerto
 Č 12 **SPASOVO (UZAŠAŠĆE) Leopold M.**
 P 13 Servacije, Ema, Vjerko
 S 14 Matija apostol, Matko, Justa

N 8 NEDJELJA O SLIJEPOROD., Gl. 5.
 P 9 Sveti Nikola, bk., prijenos moći
 U 10 Šimun Revnitelj, ap.
 S 11 ĆIRIL I METODIJE, ap. i uč. slav.
 Č 12 UZAŠAŠĆE GOSPODNJE
 P 13 Glikerijska, mč.
 S 14 Izidor, mč.

N 15 7. USKRSNA, Sofija, Sonja
 P 16 Ivan Nepomuk, Ubald, Nenad
 U 17 Paskal, Paško, Bruno, Akvilin
 S 18 Ivan I. papa, Venancije ☽
 Č 19 Celestin, Rajko, Ivan, Teofil
 P 20 Bernardin Sijenski, Zvezdan
 S 21 Andrija Bobola, Dubravka

N 15 N. SV. OT. I. NIC. SAB., Gl. 6.
 P 16 Teodor Posvećeni, č. o.
 U 17 Andronik, ap.
 S 18 Teodot, Petar, Dionizije i dr., mč.
 Č 19 Patricije i dr., mč.
 P 20 Talelaj, mč.
 S 21 5. zadušna subota

N 22 DUHOVI, Helena, Jagoda, Renata
 P 23 Marija Majka Crkve, Deziderije
 U 24 Marija Pomoćnica, Suzana, Božena
 S 25 Beda Časni, Grgur VII. (Kvatre) ☹
 Č 26 Filip Neri, Zdenko
 P 27 Augustin Canterburyjski (Kvatre)
 S 28 German, Vilim, Velimir (Kvatre)

N 22 DUHOVI
 P 23 PRESVETA TROJICA
 U 24 Šimun, č. o.
 S 25 Ivan Krstitelj, našašće glave
 Č 26 Karpo, ap.
 P 27 Terapont, mč.
 S 28 Nikita, bk.

N 29 PRESVETO TROJSTVO, Ervin
 P 30 Ivana Arška, Ferdinand, Srećko
 U 31 Pohod BDM, Vladimir

N 29 ND. SVIH SVETIH
 P 30 Isakije, č. o.
 U 31 Bogorodica Kraljica

SUNCE U SVIBNJU

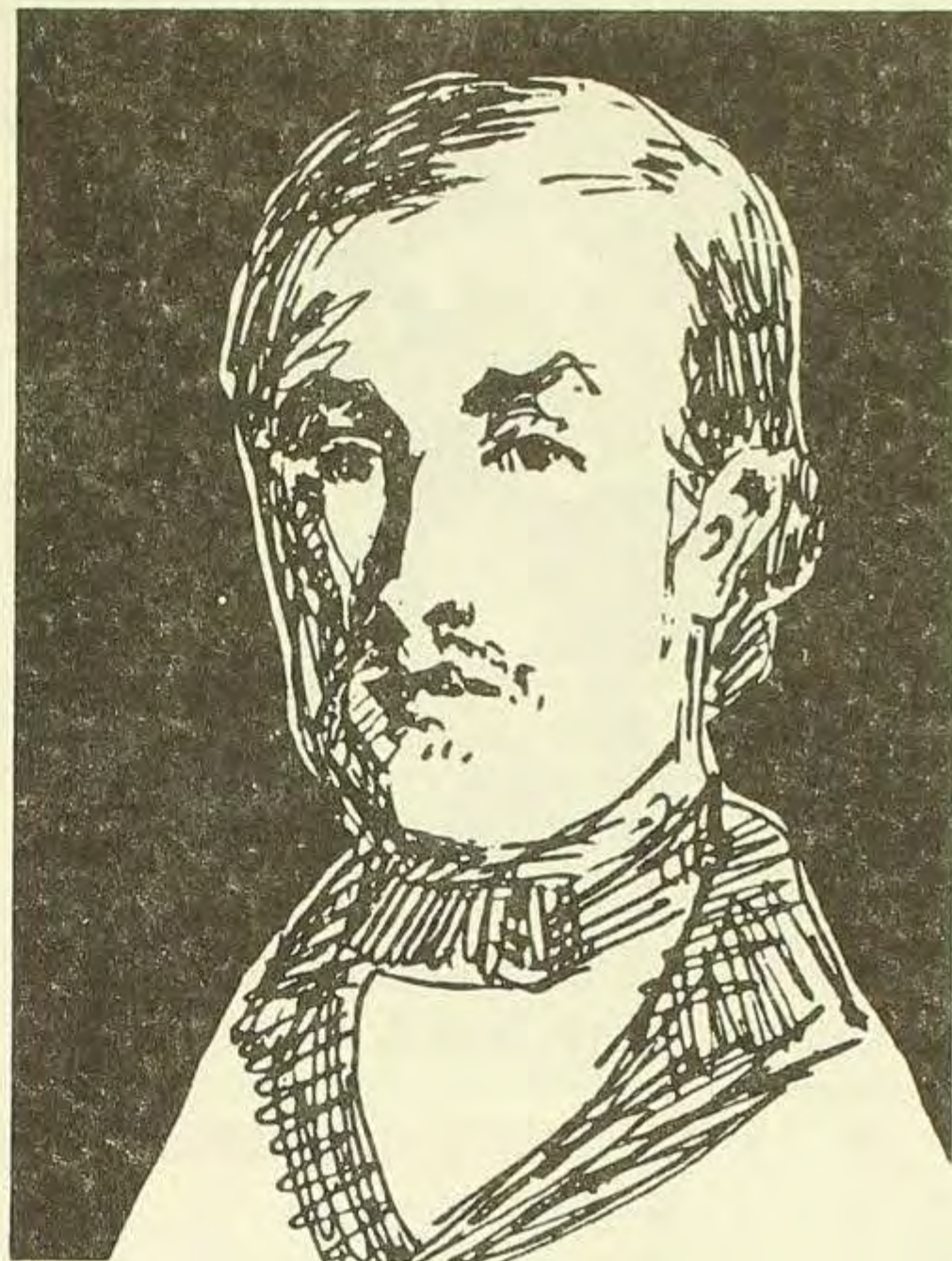
Dan	Izlazi	Zalazi
1.	4 h 41 m	19 h 05 m
8.	4 h 31 m	19 h 14 m
15.	4 h 22 m	19 h 22 m
22.	4 h 16 m	19 h 30 m
29.	4 h 09 m	19 h 38 m

MJESEČEVE MIJENE U SVIBNJU

☞	Posljednja četvrt	2. u 15 h 33 m
●	Mladak	10. u 18 h 08 m
☽	Prva četvrt	18. u 13 h 51 m
☺	Uštap	25. u 04 h 40 m

VATROSLAV LISINSKI

Rođen je 8. VII. 1819. u Zagrebu, kao Ignaz Fuchs. Diplomirao je filozofiju i pravo. Od 1841.-47. skladao je oko 70 djela, uglavnom pjesama, među kojima i *Od Zagorja od prastara*, poslije poznata s podnaslovom *Prosto zrakom ptica leti*. 1844. na libreto Dimitrija Demetra skladao je romantičnu lirsku operu *Ljubav i zloba*, koja je 1846. praizvedena u Zagrebu. Glazbeni studij nastavio je u Pragu, gdje je i dalje stvarao. Autor je zborova, solo-pjesama, uvertira i orkestralne idile *Večer*, te još jedne opere – *Porin*. U hrvatskoj je glazbi utemeljio nacionalni smjer, s elementima folklor. Umro je 31. V. 1854.

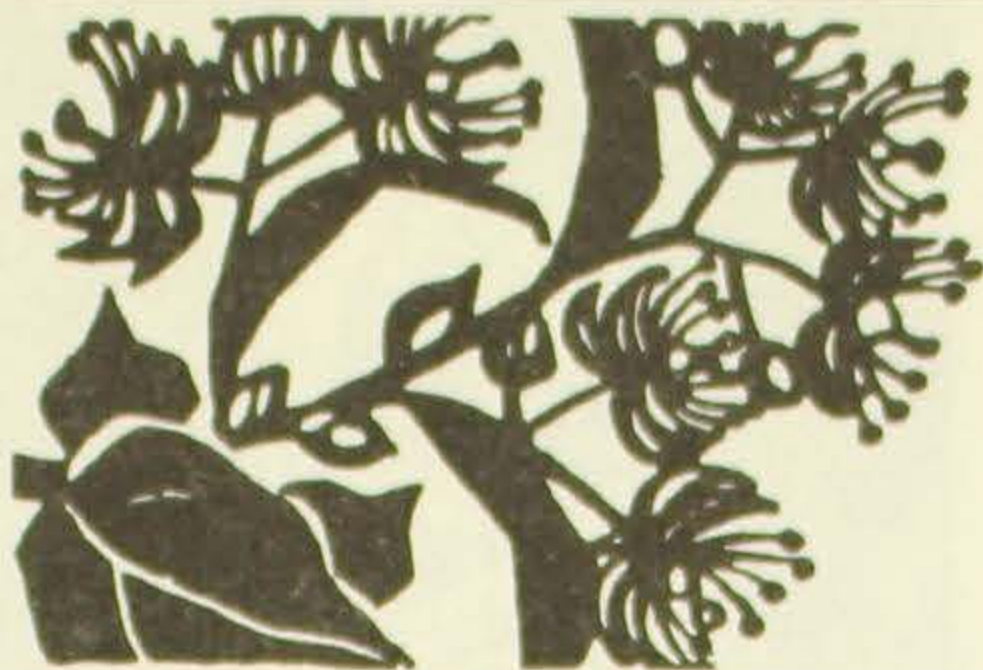

BILJEŠKE: _____

JULIJANSKI KALENDAR 1994.

Svibanj

1. (18. 4.) Uskrs

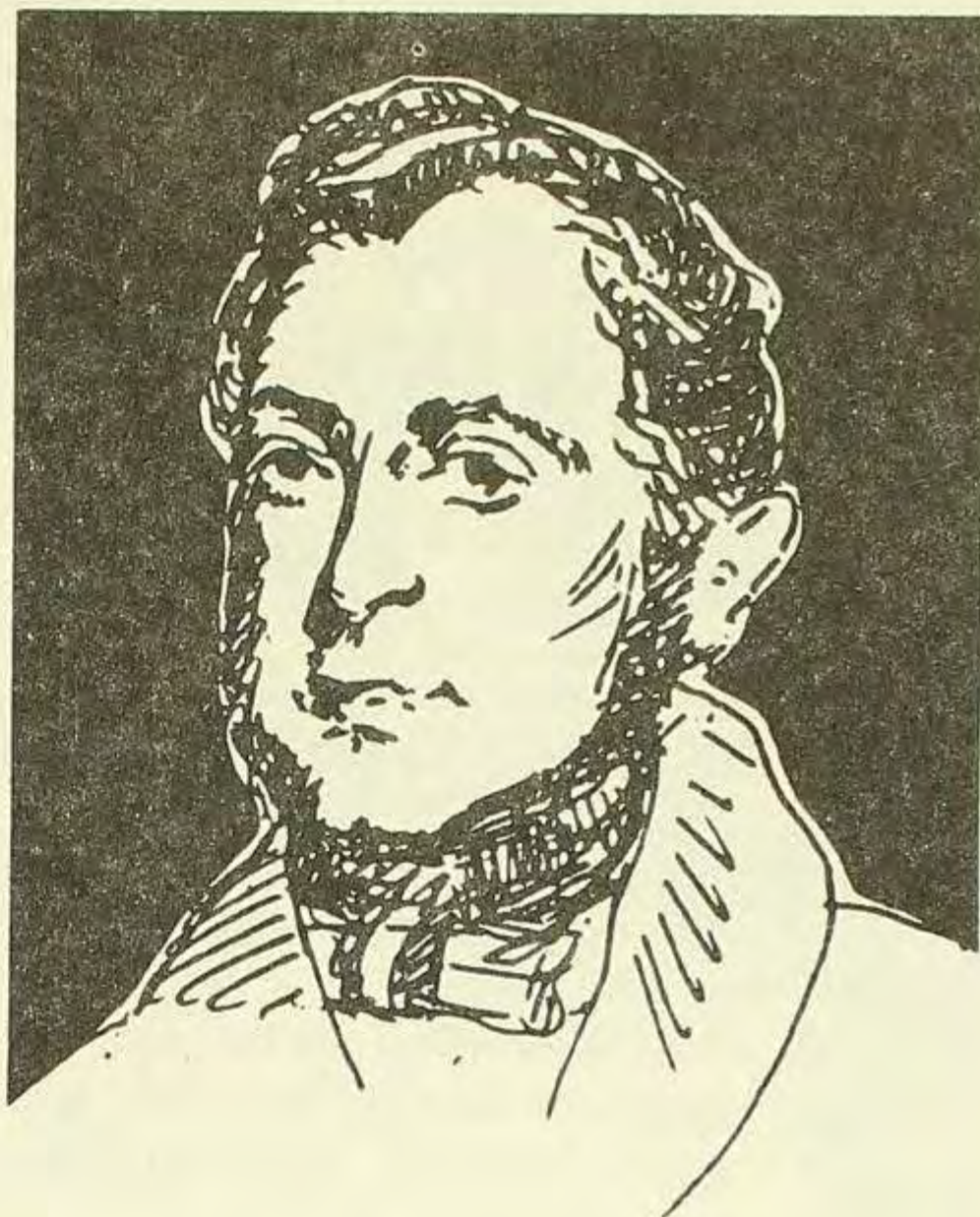
LIPANJ

juni

RIMOKATOLIČKI KALENDAR 1994.				GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR			
S	1	Justin, Juvencije, Mladen	☞	S	1	Justin Filozof i dr., mč.	
Č	2	TJELOVO Marcelin i Petar		Č	2	Nicefor, isp.	
P	3	Karlo Lwanga i drugovi		P	3	Lukilijan i dr., mč.	
S	4	Kvirin Sisački, Optat, Predrag		S	4	Mitrofan, patr. carig.; Kvirin, bk. mč.	
N	5	10. KROZ G. Bonifacije, Valerija		N	5	NEDJELJA PRESV. EUHARISTIJE	
P	6	Norbert, Neda		P	6	Besarion, č. o. čudotvorac	
U	7	Robert, Sabinijan, Radoslav		U	7	Teodot, mč.	
S	8	Medard, Vilim		S	8	Teodor Tiron, velemč., pr. moći	
Č	9	Efrem, Ranko	☉	Č	9	Ćiril, nadbk. aleksandrijski	
P	10	Srce Isusovo , Margareta, Greta		P	10	Krist Čovjekoljubac	
S	11	Srce Marijino , Barnaba apostol		S	11	Muke Presv. Bogorodice	
N	12	11. KROZ G. Ivan Fakundo		N	12	NED. 3. PO DUH., Gl. 2.	
P	13	Antun Padovanski, Tonko, Antonija		P	13	Akilina, mč.	
U	14	Rufin, Elizej, Marcijan		U	14	Elizej, prorok	
S	15	Vid, Modest i Krescencije		S	15	Amos, pr.; Jeronim Stridonski, č. o.	
Č	16	Franjo Regis, Gvido, Borko	☽	Č	16	Tihon, čudotvorac	
P	17	Adolf, Bratoljub, Laura		P	17	Manuel, Sabel i Ismael, mč.	
S	18	Marko i Marcelijan		S	18	Leoncije, mč.	
N	19	12. KROZ G. Romuald, Rajka		N	19	NED. 4. PO DUH., Gl. 3.	
P	20	Silverije, Goran, Naum Ohridski		P	20	Metod, bk. mč.	
U	21	Alojzije Gonzaga, Vjekoslav, Slavko		U	21	Julijan Tarški, mč.	
S	22	Paulin Nol., Ivan Fisher, Toma M.		S	22	Euzebije, bk. mč.	
Č	23	Sidonija, Zdenka, Josip Cafasso	☺	Č	23	Agripina, mč.	
P	24	Rodenje Ivana Krstitelja, Krsto		P	24	ROĐENJE IVANA KRSTITELJA	
S	25	Vilim, Henrik, Adalbert		S	25	Febronija, č. m. mč.	
N	26	13. KROZ G. Ivan i Pavao		N	26	NED. 5. PO DUH., Gl. 4.	
P	27	Ćiril Aleksandrijski, Ladislav Ugarski		P	27	Samson, č. o.	
U	28	Irenej, Mirko, Smiljan		U	28	Kir i Ivan, dobrotvori, pr. moći	
S	29	PETAR I PAVAO , Krešimir, Krešo		S	29	PETAR I PAVAO , ap.	
Č	30	Rimski prvomučenici, Marcijal	☞	Č	30	Zbor 12-orice apostola	
SUNCE U LIPNJU				MJESEČEVE MIJENE U LIPNJU			
Dan	Izlazi	Zalazi		☞	Posljednja četvrt	1. u 05 h 03 m	
5.	4 h 05 m	19 h 44 m		●	Mladak	9. u 09 h 27 m	
12.	4 h 03 m	19 h 48 m		☽	Prva četvrt	16. u 20 h 58 m	
19.	4 h 03 m	19 h 51 m		☺	Uštap	23. u 12 h 34 m	
26.	4 h 05 m	19 h 52 m		☞	Posljednja četvrt	30. u 20 h 32 m	

DIMITRIJE DEMETAR

Rođen 21. VII. 1811. u Zagrebu. Podrijetlom je Grk iz trgovačke obitelji. Prevoditelj je i urednik Narodnih novina. Kao »adoptirani Ilirac« priključio se preporodnom pokretu, u kojemu sudjeluje ponajprije kao pisac. Piše književne i kazališne kritike, članke o jeziku, novele i libreta. Za kazalište je preveo oko 50 drama, uređivao je *Danicu*, a 1871. i časopis *Sokol*. Suradivao je kod izradbe pravno-političke terminologije. Glavni dio njegove djelatnosti posvećen je hrvatskom kazalištu. Aktivno sudjeluje u pripremanju prve hrvatske opere *Ljubav i zloba*. 1847. i 48. organizira hrvatske predstave, a i za apsolutizma nastoji oko njihova izvođenja. Najvažnije mu je djelo drama »Teuta«. Umro je u Zagrebu 24. VI. 1872.

BILJEŠKE: _____

JULIJANSKI KALENDAR 1994.

Lipanj

- 9. (27. 5.) Uzašašće Gospodnje
- 19. (6. 6.) Duhovi
- 20. (13. 6.) Presveto Trojstvo

SRPANJ

juli

RIMOKATOLIČKI KALENDAR 1994.			GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR		
P	1	Aron, Teobald, Šimun, Predrag	P	1	Kuzma i Damjan, dobrotvori
S	2	Oton, Matinijan, Višnja	S	2	Polaganje Bogorodičinih haljina
N	3	14. KROZ G. Toma ap., Tomo	N	3	NEDJ. 6. PO DUHOVIMA, Gl. 5.
P	4	Elizabeta Portugalska, Elza, Jelica, Neven	P	4	Marta, č. m.; Andrija, nadbk. kret.
U	5	Ćiril i Metod, Antun M. Zakarija	U	5	Atanazije Atoški, č. o.
S	6	Marija Goretti, Bogomila	S	6	Sisoje Veliki, č. o.
Č	7	Klaudije, Vilibald, Vilko, Goran	Č	7	Toma i Akacije, č. o.
P	8	Akvila i Priscila, Hadrijan, Eugen ☉	P	8	Prokopije, velmč.
S	9	Kr. mira, Leticija, Nikola Pik. i drugovi	S	9	Pankracije, mč.
N	10	15. KROZ G., Amalija, Ljubica	N	10	NEDJ. 7. PO DUHOVIMA, Gl. 6.
P	11	Benedikt opat, Benko, Dobroslava	P	11	Eufemija, mč.
U	12	Mohor, Ivan Gualberti, Mislav	U	12	Proklo i Hilarije, mč.
S	13	Majka Božja Blstrička, Henrik	S	13	Zbor arkandela Gabrijela
Č	14	Kamilo de Lellis, Miroslav	Č	14	Akila, ap.
P	15	Bonaventura, Dobriša, Justa	P	15	Vladimir Veliki, knez
S	16	Gospa Karmelska, Karmela ☽	S	16	Atenogen i uč., mč.
N	17	16. KROZ G., Letancije, Branko	N	17	NEDJ. 8. PO DUHOVIMA, Gl. 7.
P	18	Fridrik, Simforoza, Arnulf, Natko	P	18	Hijacint i Emilijan, mč.
U	19	Aurelija, Zora, Zlatka	U	19	Makrina, č. m.
S	20	Ilija prorok, Iljko	S	20	ILIJA, prorok
Č	21	Lovro Brindizijski, Danijel, Danica	Č	21	Ezekijel, pr.
P	22	Marija Magdalena, Manda ☺	P	22	Marija Magdalena, mironosica
S	23	Brigita, Apolinar	S	23	Trofim, Teofil i dr., mč.
N	24	17. KROZ G., Kristina, Mirjana	S	24	NEDJ. 9. PO DUHOVIMA, Gl. 8.
P	25	Jakov St. apostol, Kristofor, Krsto	P	25	Ana, majka Bogorodice, preminuće
U	26	Joakim i Ana, roditelji BDM, Anica	U	26	Paraskeva Rimljanka. č. m. mč.
S	27	Kliment Ohridski i dr., Natalija, Ljerka	S	27	Sveti sedmočislenici
Č	28	Nazarije i Celzo, Inocent, Nevinko	Č	28	Prohor, Nikanor i dr., ap.
P	29	Marta, Flora, Blaženka, Mira	P	29	Kalinik, mč.
S	30	Petar Krizolog, Rufin, Anda ☿	S	30	Sila, Silvan i dr., ap.
N	31	18. KROZ G., Ignacije L., Vatroslav	N	31	NEDJ. 10. PO DUHOVIMA, Gl. 1.
SUNCE U SRPNJU			MJESEČEVE MIJENE U SRPNJU		
Dan	Izlazi	Zalazi	☉	Mladak	8. u 22 h 38 m
3.	4 h 08 m	19 h 51 m	☽	Prva četvrt	16. u 02 h 13 m
10.	4 h 13 m	19 h 48 m	☺	Uštap	22. u 21 h 17 m
17.	4 h 20 m	19 h 44 m	☿	Posljednja četvrt	30. u 13 h 41 m
24.	4 h 27 m	19 h 37 m			
31.	4 h 35 m	19 h 29 m			

VJEKOSLAV KARAS

Rođen je u Karlovcu 19. V. 1821. Još kao dječak oduševljavao se slikarstvom, koje kasnije studira u Italiji. 1848. godine vraća se u Karlovac. Portretira svog prijatelja »ilirca« Stanka Vraza, a u Travniku i Omer-pašu Latasa. Oko 1852. nastaju Karasove slike s domoljubnom tematikom (*Gundulić*), s motivom suvremenih zbivanja (*Odlazak serežana*) i narodne prošlosti, te portreti karlovačkih građana, koji ulaze u niz vrhunskih ostvarenja hrvatskog slikarstva XIX. stoljeća. Među uglavnom stranim slikarima koji do sredine XIX. stoljeća djeluju u sjevernim krajevima Hrvatske, on kao prvi hrvatski školovani slikar izlazi iz okvira diletantizma. Umro je 5. VII. 1858. u Karlovcu.

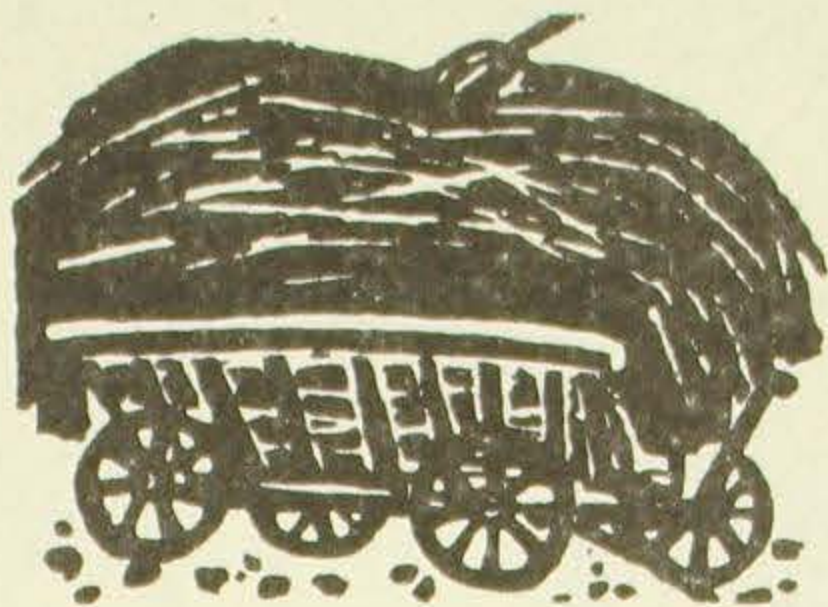

BILJEŠKE: _____

JULIJANSKI KALENDAR 1994.

Srpanj

- 7. (24. 6.) Rođenje Ivana Krstitelja
- 12. (29. 6.) Petar i Pavao

KOLOVOZ

august

RIMOKATOLIČKI KALENDAR 1994.	GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR
P 1 Alfons Liguori, Vjera, Nada U 2 Gospa od Anđela, Euzebije S 3 Augustin Kažotić , Lidija Č 4 Ivan Vianney, Ivica, Radoš P 5 Gospa Snježna, Nives, Snježana S 6 Preobraženje Gospodnje, Predrag	P 1 Makabejski mučenici U 2 Stjepan Prvomučenic, pr. moći S 3 Augustin Kažotić, bk. zagrebački Č 4 Eudokija, č. m. mč. P 5 Eusignije, mč. S 6 PREOBRAŽENJE GOSPODNJE
N 7 19. KROZ G., Siksto papa ☉ P 8 Dominik, Nedjeljko, Dinko, Neda U 9 Roman, Firmin, Tvrtko S 10 Lovro đakon, Lovorko, Zvezdan Č 11 Klara, Jasna, Jasminka P 12 Anicet, Hilarije, Veseljka S 13 Poncijan i Hipolit, Ivan B., Kasijan	N 7 NEDJ. 11. PO DUHOVIMA, Gl. 2. P 8 Emilijan, bk. prizn. U 9 Matija, apostol S 10 Lovro, mč. Č 11 Euplo, mč. P 12 Focije i Anicet, mč. S 13 Maksim, č. o. prizn.
N 14 20. KROZ G., Maksim. Kolbe ☾ P 15 VELIKA GOSPA, Marija, Veljka U 16 Stjepan kralj, Rok, Krunoslav S 17 Hijacint, Liberat, Miron Č 18 Jelena Križarica, Jelka, Agapit P 19 Ivan Eudes, Ljudevit, Tekla S 20 Bernard, Samuel, Porfirije, Branko	N 14 NEDJ. 12. PO DUHOVIMA, Gl. 3. P 15 UZNESENJE PRESV. BOGORODICE U 16 Ubrus Kristov S 17 Miron, mč. Č 18 Flor i Lauro, mč. P 19 Andrija i dr., mč. S 20 Samuel, pr.
N 21 21. KROZ G. Plo X., Hermogen ☺ P 22 BDM Kraljica, Vladislava U 23 Ruža Limska, Filip Benicije, Zdenko S 24 Bartol apostol, Bariša, Bartul Č 25 Ljudevit kralj, Josip Kalasancijski P 26 Rufin, Zefirin, Jadranko S 27 Monika, Honorat, Časlav	N 21 NEDJ. 13. PO DUHOVIMA, Gl. 4. P 22 Agatonik i dr., mč. U 23 Irenej i Lupo, mč. S 24 Eutih, mč. Č 25 Tit, ap.; Bartolomej, ap, pr. moći P 26 Hadrijan i Natalija, mč. S 27 Pimen, č. o.
N 28 22. KROZ G., Augustin, Tln, Gustav ☾ P 29 Glavosijek Ivana Krstitelja U 30 Feliks i Adaukt, Gaudencija, Radoslava S 31 Rajmund, Rajko, Optat, Željko	N 28 NEDJ. 14. PO DUHOVIMA, Gl. 5. P 29 GLAVOSIJEK IVANA KRSTITELJA U 30 Aleksandar i Ivan, carigr. patrij. S 31 Polaganje pojasa Bogorodičinih

SUNCE U KOLOVOZU

Dan	Izlazi	Zalazi
7.	4 h 44 m	19 h 19 m
14.	4 h 52 m	19 h 09 m
21.	5 h 01 m	18 h 57 m
28.	5 h 10 m	18 h 45 m

MJESEČEVE MIJENE U KOLOVOZU

☉ Mladak	7. u 09 h 46 m
☾ Prva četvrt	14. u 06 h 58 m
☺ Uštap	21. u 07 h 48 m
☾ Posljednja četvrt	29. u 07 h 42 m

JANKO DRAŠKOVIĆ

Roden je u Zagrebu 20. X. 1770, a umro u Radgoni 14. I. 1856. Jedan je od glavnih predstavnika hrvatskoga narodnog preporoda i među najobrazovanijim ljudima tadašnje Hrvatske. Za vrijeme francuske vladavine u Ilirskim provincijama odbio je položiti prisegu novoj vlasti. Od mladosti je pisao »krajiško-štokavskim dijalektom«. Pridružuje se Gajevu ilirskom pokretu i piše prvu hrvatsku političku brošuru u štokavskom narječju *Disertatio...* Ističe zahtjev za samostalnom vladom i narodnim jezikom kao službenim, zalaže se za razvoj industrije i reformu školstva. Zalagao se za izdavanje *Narodnih Ilirskih novina*, za mladu književnost, a surađivao je i u *Danici* (pjesma *Mladeži ilirskoj*, 1836). Posebno se trudio pri osnivanju »Čitaonice Ilirske«, žarišta preporodne djelatnosti, kao i Gospodarskog društva i Narodnog kazališta. I u odmakloj dobi sudjelovao je u radu sabora.

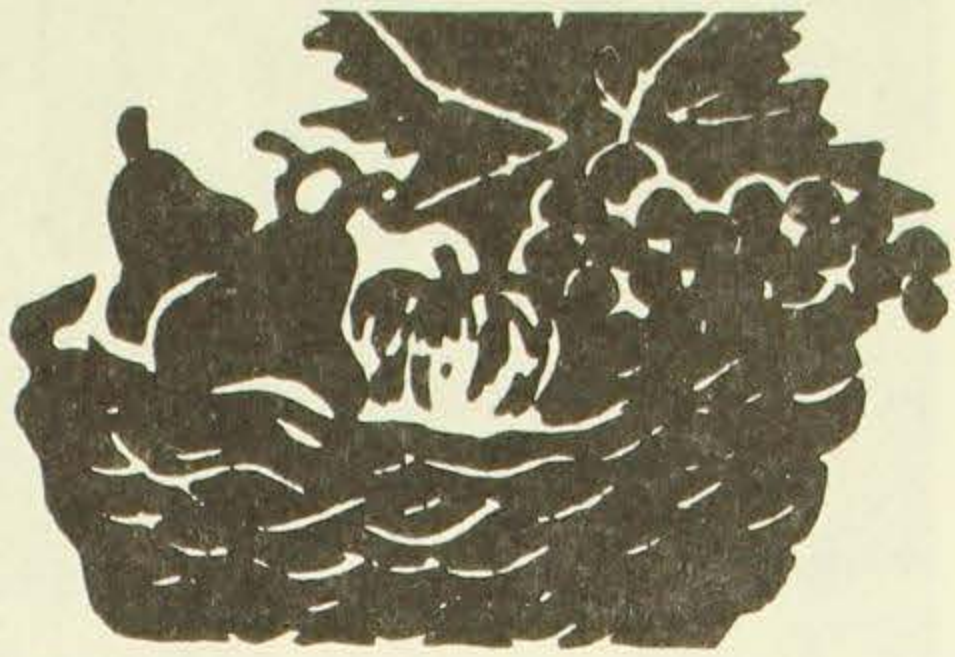

BILJEŠKE: _____

JULIJANSKI KALENDAR 1994.

Kolovoz

- 2. (20. 7.) Ilija prorok
- 19. (6. 8.) Preobraženje Gospodnje

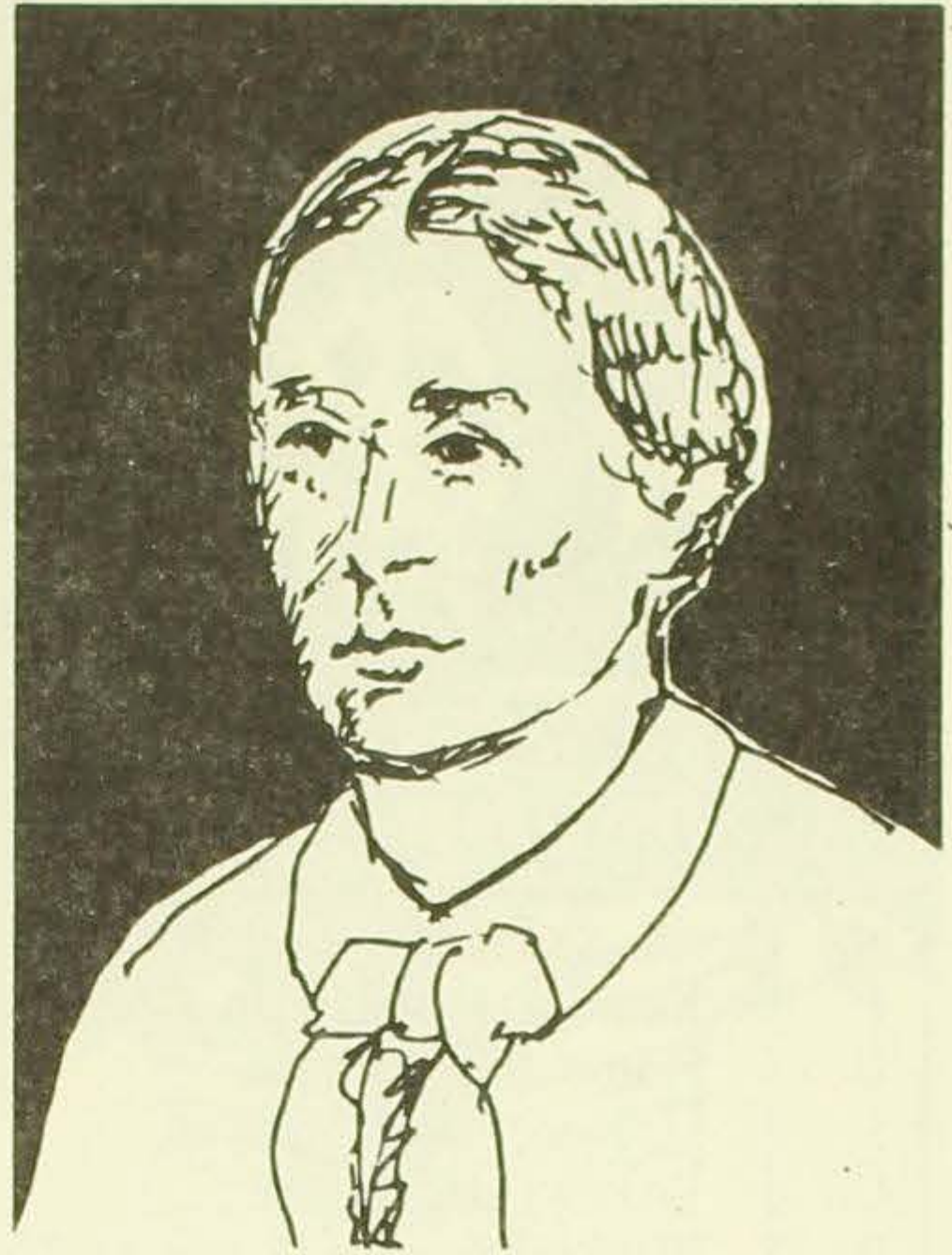
RUJAN

septembar

RIMOKATOLIČKI KALENDAR 1994.			GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR																											
Č	1	Egidije, Konstancije, Branimir	Č	1	Početak crkvene godine																									
P	2	Kalista, Maksima, Divna, Veljka	P	2	Mamant, mč.; Ivan Isposnik, č. o.																									
S	3	Grgur Veliki, Grgo, Gordana	S	3	Teoktist, č. o.																									
N	4	23. KROZ G., Ruža Viterpska	N	4	NEDJ. 15. PO DUHOVIMA, Gl. 6.																									
P	5	Lovro Justinijani, Borko ☹	P	5	Zaharija, otac Ivana K., pr.																									
U	6	Zakarija, Boris, Davor	U	6	Eudoksije, mč.; Arhip, č. o.																									
S	7	Marko Križevčanin , Blaženko	S	7	Marko Križevčanin, mč.																									
Č	8	MALA GOSPA, Maja	Č	8	ROĐENJE PRESVETE BOGORODICE																									
P	9	Petar Klaver, Strahimir	P	9	Joakim i Ana, roditelji BDM																									
S	10	Pulherija, Nikola Tolentinski	S	10	Minodora, Mitrodora i Nimfodora, mč.																									
N	11	24. KROZ G. Proto i Hljacint	N	11	NEDJ. 16. PO DUHOVIMA, Gl. 7.																									
P	12	Ime Marijino, Gvido ☹	P	12	Autonom, mč.																									
U	13	Ivan Zlatousti, Zlatko, Živan	U	13	Kornelije, mč.																									
S	14	Uzvišenje sv. Križa, Višeslav	S	14	UZVIŠENJE SVETOGA KRIŽA																									
Č	15	Žalosna Gospa, Dolores, Tugomil	Č	15	Nikita, velmč.																									
P	16	Kornelije i Ciprijan	P	16	Eufemija, velmč.																									
S	17	Robert Belarmin, Rane sv. Franje	S	17	Sofija, Vjera, Nada i Ljubav, mč.																									
N	18	25. KROZ G., Josip Kupertinski	N	18	NEDJ. 17. PO DUHOVIMA, Gl. 8.																									
P	19	Januarije, Suzana, Željko ☹	P	19	Trofim, Sabacije i Dorimed, mč.																									
U	20	Kandida, Svjetlana, Dionizije	U	20	Eustatije i dr., mč.																									
S	21	Matej ap. i ev., Matko, Matiša (Kvatre)	S	21	Kodrat, ap.																									
Č	22	Mauricije, Mavro, Toma V.	Č	22	Jona, pr.; Foka, mč.																									
P	23	Lino, Tekla, Konstancije (Kvatre)	P	23	Začće sv. Ivana Krstitelja																									
S	24	Gospa od Otkupljenja (Kvatre)	S	24	Tekla, prvomučenica																									
N	25	26. KROZ G., Aurelija, Zlata	N	25	NEDJ. 18. PO DUHOVIMA, Gl. 1.																									
P	26	Kuzma i Damjan, Damir	P	26	Ivan Bogoslov, ap. i ev.																									
U	27	Vinko Paulski, Gaj, Berislav	U	27	Kalistrat, mč.																									
S	28	Vjenceslav, Većeslav, Veco ☹	S	28	Hariton, č. o. prizn.																									
Č	29	Mihael, Gabriel i Rafael, Milan	Č	29	Cirijak, č. o. pustinjač																									
P	30	Jeronim, Jerko, Jere	P	30	Grgur, bk. mč.																									
<p>SUNCE U RUJNU</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Dan</th> <th>Izlazi</th> <th>Zalazi</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>4.</td> <td>5 h 18 m</td> <td>18 h 32 m</td> </tr> <tr> <td>11.</td> <td>5 h 27 m</td> <td>18 h 18 m</td> </tr> <tr> <td>18.</td> <td>5 h 36 m</td> <td>18 h 04 m</td> </tr> <tr> <td>25.</td> <td>5 h 44 m</td> <td>17 h 51 m</td> </tr> </tbody> </table>			Dan	Izlazi	Zalazi	4.	5 h 18 m	18 h 32 m	11.	5 h 27 m	18 h 18 m	18.	5 h 36 m	18 h 04 m	25.	5 h 44 m	17 h 51 m	<p>MJESEČEVE MIJENE U RUJNU</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Mjesec</th> <th>Mijena</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>☉</td> <td>Mladak 5. u 19 h 34 m</td> </tr> <tr> <td>☾</td> <td>Prva četvrt 12. u 12 h 35 m</td> </tr> <tr> <td>☽</td> <td>Uštap 19. u 21 h 02 m</td> </tr> <tr> <td>☾</td> <td>Posljednja četvrt 28. u 01 h 24 m</td> </tr> </tbody> </table>			Mjesec	Mijena	☉	Mladak 5. u 19 h 34 m	☾	Prva četvrt 12. u 12 h 35 m	☽	Uštap 19. u 21 h 02 m	☾	Posljednja četvrt 28. u 01 h 24 m
Dan	Izlazi	Zalazi																												
4.	5 h 18 m	18 h 32 m																												
11.	5 h 27 m	18 h 18 m																												
18.	5 h 36 m	18 h 04 m																												
25.	5 h 44 m	17 h 51 m																												
Mjesec	Mijena																													
☉	Mladak 5. u 19 h 34 m																													
☾	Prva četvrt 12. u 12 h 35 m																													
☽	Uštap 19. u 21 h 02 m																													
☾	Posljednja četvrt 28. u 01 h 24 m																													

DRAGOJLA JARNEVIĆ

Rodena je u Karlovcu 4. I. 1812., a u tom gradu je i umrla 17. III. 1875. Kao odgojiteljica boravila je u Grazu, Trstu i Veneciji, gdje je učila i krojački zanat. Vraća se u domovinu i živi kao privatna učiteljica u Karlovcu i Pribiću. Pristupa ilirskom pokretu i objavljuje pjesme u *Danici* i *Pilgeru*. Piše pripovijetke, a u *Domo-branu* joj u nastavcima izlazi roman *Dva pira*. Dolazi u dodir s pedagogima (Trstenjak, Fabković), a u opsežnu *Dnevniku* donosi zanimljiva opažanja o poznatim suvremenicima: Mažuraniću, Gaju, Vrazu, Trnskom, Veberu, Kušlanu i drugima, a bilježi i političke događaje. Drame su joj izgubljene.

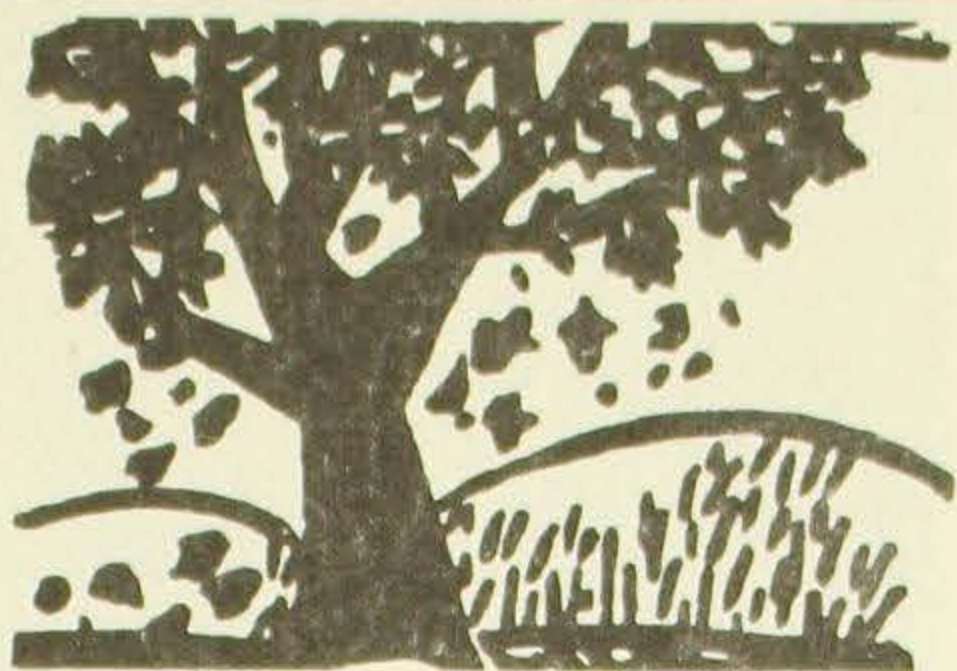
BILJEŠKE: _____

JULIJANSKI KALENDAR 1994.

Rujan

21. (8. 9.) Rodenje Bogorodice

27. (14. 9.) Uzvišenje sv. Križa

LISTOPAD

oktobar

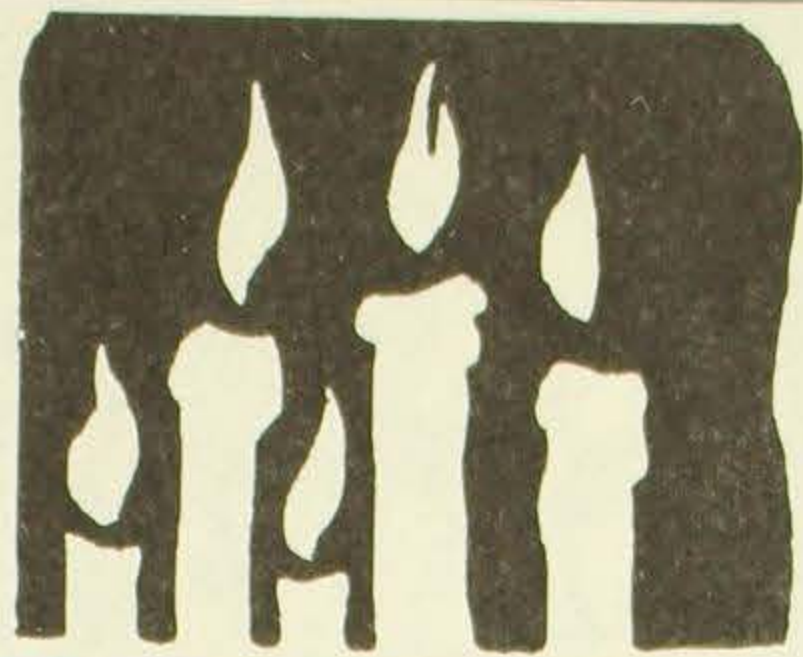
RIMOKATOLIČKI KALENDAR 1994.		GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR	
S	1 Terezija od Djeteta Isusa	S	1 Zaštita Presvete Bogorodice
N	2 27. KROZ G., Anđeli čuvari	N	2 NEDJ. 19. PO DUHOVIMA, Gl. 2.
P	3 Kandida, Maksimilijan, Gerhard	P	3 Dionizije, mč.; Terezija, č. m.
U	4 Franjo Asiški, Franka	U	4 Jerotej, mč., bk.
S	5 Flavijan, Placid, Miodrag	S	5 Haritina, mč.
Č	6 Bruno, Fides, Verica	Č	6 Toma, ap.
P	7 BDM od Krunice (Ružarija), Rozario	P	7 Sergije i Bakho, mč.
S	8 Benedikta, Pelagija, Šimun	S	8 Pelagija, č. m.
N	9 28. KROZ G., Dionizije I dr., Ivan	N	9 NEDJ. 20. PO DUHOVIMA, Gl. 3.
P	10 Franjo Borgia, Danijel, Danko	P	10 Eulampije i Eulampija, mč.
U	11 Emilijan, Prob, Milan	U	11 Filip, ap.
S	12 Serafin, Maksimilijan, Makso	S	12 Prob i Andronik, mč.; Martin, bk.
Č	13 Eduard, Hugolin, Edo, Hugo	Č	13 Karpo, Papila i Agatonik, mč.
P	14 Kalist papa, Ljeposlav, Divko	P	14 Paraskeva Trnovska, č. m.
S	15 Terezija Avilska, Rezika	S	15 Eutimije Mlađi, č. o.; Lucijan, č. o.
N	16 29. KROZ G., Hedviga, Marg. M. A.	N	16 NEDJ., 21. PO DUHOVIMA, Gl. 4.
P	17 Ignacije Antiohijski, Vatroslav	P	17 Hošea, pr.; Andrija Kritski, č. o. mč.
U	18 Luka ev., Lukša, Svjetlovid	U	18 Luka, ap. i ev.
S	19 Ivan Breb. i Izak Jogues	S	19 Joel, pr.; Ivan Rilski, č. o.
Č	20 Vendelin, Irena, Miroslava	Č	20 Artemije, velmč.
P	21 Uršula, Zvezdan	P	21 Hilarije Veliki, č. o.
S	22 Marija Saloma, Dražen	S	22 Averkije, bk. čudotvorac
N	23 30. KROZ G., Ivan Kaplstran	N	23 MISIJSKA NEDJELJA, Gl. 5.
P	24 Antun M. Claret, Jaroslav	P	24 Areta i dr., mč.
U	25 Krizant i Darija, Katarina Kotromanić	U	25 Marcijani, Martirije, mč.
S	26 Demetrije, Dmitar, Zvonko	S	26 DIMITRIJE velmuč.
Č	27 Šabina, Kontardo, Gordana, Cvito	Č	27 Nestor, mč.
P	28 Šimun i Juda Tadej, Siniša, Tadija	P	28 Terencije, mč.; Paraskeva iz Ik., mč.
S	29 Narcis, Donat, Darko, Ida	S	29 Anastazija, č. m. mč.
N	30 31. KROZ G., Alfons Rodriguez	N	30 NEDJELJA KRISTA KRALJA, Gl. 6.
P	31 Wolfgang, Vukmir	P	31 Stahije, Amplije i dr., ap.

SUNCE U LISTOPADU

Dan	Izlazi	Zalazi
2	5 h 53 m	17 h 39 m
9	6 h 02 m	17 h 24 m
16	6 h 12 m	17 h 11 m
23	6 h 21 m	16 h 59 m
30	6 h 31 m	16 h 48 m

MJESEČEVE MIJENE U LISTOPADU

● Mladak	5. u 04 h 56 m
☾ Prva četvrt	11. u 20 h 18 m
☽ Uštap	19. u 13 h 19 m
☾ Posljednja četvrt	27. u 17 h 45 m

STUDENI

novembar

RIMOKATOLIČKI KALENDAR 1994.

GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR

U 1 SVI SVETI, Svetislav, Sveto
S 2 Dušni dan. Dušica, Duško
Č 3 Martin Porres, Silvija
P 4 Karlo Boromejski, Dragutin, Drago
S 5 Emerik, Mirko, Imbro, Zakarija

U 1 Kuzma i Damjan, dobrotvori
S 2 Akindin, Pegazije i dr., mč.
Č 3 Josip, Aitala i Akepsima, mč.
P 4 Joanikije Veliki, č. o.
S 5 Galaktion i Epistimija, mč.

N 6 32. KROZ G., Leonardo, Sever
P 7 Engelbert, Anđelko, Zdenka
U 8 Gracija Kotorski, Gotfrid, Bogdan
S 9 Milostislav, Teodor
Č 10 Leon Veliki, Lav, Lavoslav
P 11 Martin biskup, Davorin
S 12 Jozafat, Emilijan, Milan

N 6 NEDJ. 24. PO DUHOVIMA, Gl. 7.
P 7 Lazar, č. o. čudotv.
U 8 ZBOR ARKANĐELA MIHAELA
S 9 Matrona i Teoktista, č. m.
Č 10 Erast, Olimp i dr., ap.
P 11 Teodor Studita, č. o. prizn.
S 12 Jozafat, nadbk. mč.

N 13 33. KROZ G., Stanislav Kostka
P 14 NIKOLA TAVELIĆ, Tavlko
U 15 Albert Veliki, Leopold
S 16 Margareta, Gertruda, Ivan Trogirski
Č 17 Elizabeta Ugarska, Igor
P 18 Posveta bazilike sv. Petra i Pavla
S 19 Poncijan, Krispin, Severin

N 13 NEDJ. 25. PO DUHOVIMA, Gl. 8.
P 14 Filip, ap.; Nikola Tavelić, mč.
U 15 Početak božićnog posta
S 16 Matej, ap. i evanđ.
Č 17 Grgur, bk. čudotv.
P 18 Platon i Roman, mč.
S 19 Obadija, pr.; Barlaam, mč.

N 20 KRIST KRALJ, Feliks Valols
P 21 Prikazanje BDM, Gospa od Zdravlja
U 22 Cecilija, Cilika, Slavujka
S 23 Klement, Kolumban, Milivoj
Č 24 Krizogon, Krševan, Firmin
P 25 Katarina Aleksandrijska, Erazmo
S 26 Konrad, Leonard, Dubravko

N 20 NEDJ. 26. PO DUHOVIMA, Gl. 1.
P 21 UVOD. PRESV. BOGOROD. U HRAM
U 22 Filemon ap.; Cecilija mč.
S 23 Amfilohije i Grgur, bk.
Č 24 Katarina, velmč.
P 25 Klement, papa mč.
S 26 Alipije, č. o.

N 27 1. DOŠAŠĆA, Maksim, Severin
P 28 Sosten, Jakov Markijski, Držislav
U 29 Saturnin, Iluminata, Svjetlana, Vlasta
S 30 Andrija apostol, Hrvoslav

N 27 NEDJ. 27. PO DUHOVIMA, Gl. 2.
P 28 Stjepan Mlađi, č. o. mč.
U 29 Paramon i Filumen, mč.
S 30 Andrija Prvozvani, ap.

SUNCE U STUDENOM

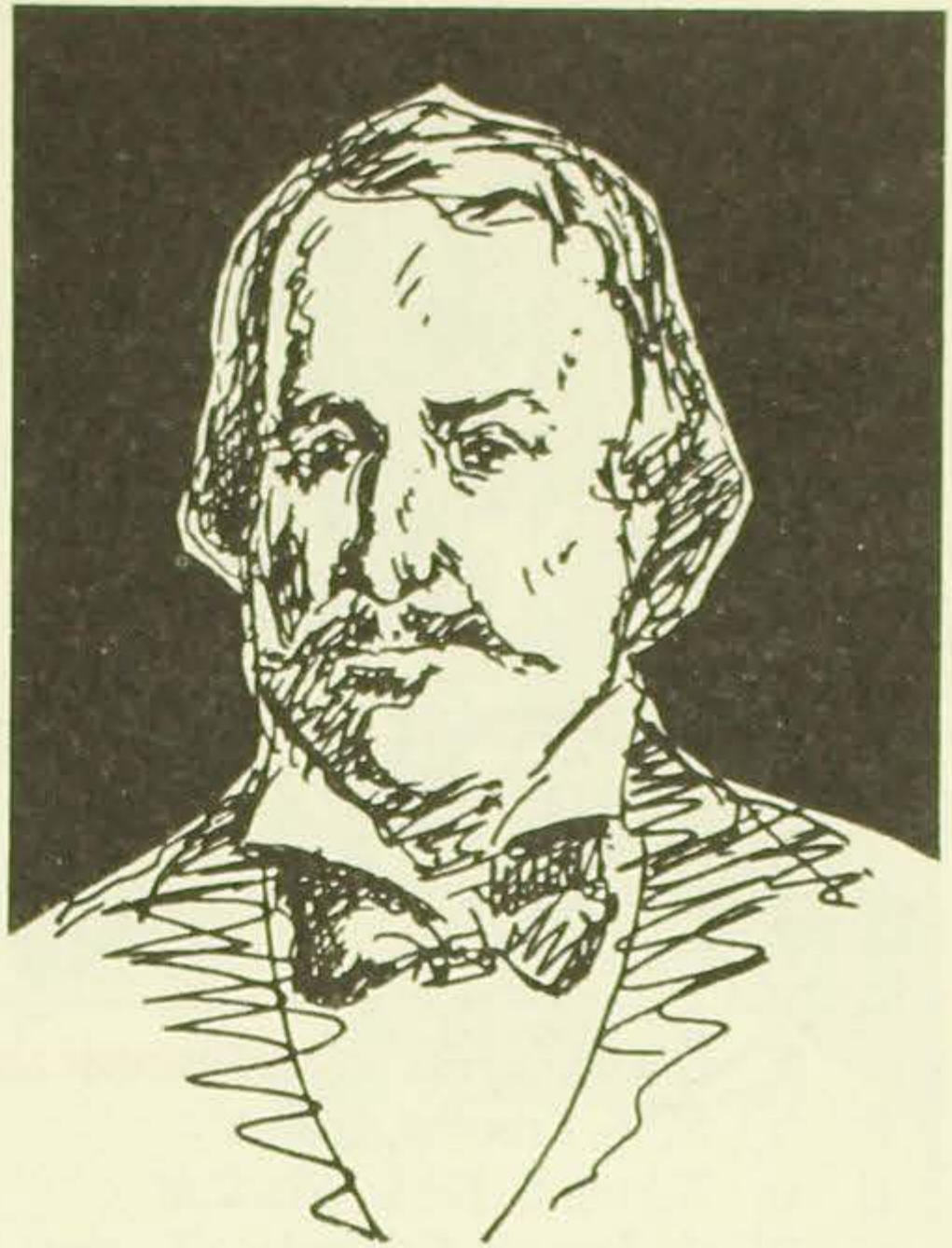
Dan	Izlazi	Zalazi
6.	6 h 41 m	16 h 38 m
13.	6 h 51 m	16 h 30 m
20.	7 h 01 m	16 h 23 m
27.	7 h 10 m	16 h 18 m

MJESEČEVE MIJENE U STUDENOM

● Mladak	3. u 14 h 37 m
☾ Prva četvrt	10. u 07 h 15 m
☽ Uštap	18. u 07 h 58 m
☾ Posljednja četvrt	26. u 08 h 05 m

ANTUN MIHANOVIĆ

Rođen 10. VI. 1796. u Zagrebu. Gimnaziju i Filozofiju polazio je u Zagrebu, a u Beču je studirao pravo. Bio je tajnik Banskog stola, vojni auditor, guberijalni tajnik u Rijeci i konzul. Pjesmama se javlja u *Danici* a njegova *Reč domovini* (1815) puna dva desetljeća anticipira Ilirski pokret. U Padovi je pronašao rukopis *Osmana*. 1835. u *Danici* objavljuje štokavsku pjesmu *Horvatska domovina*, koja je pod nazivom *Lijepa naša* postala hrvatskom himnom. Bavio se i filologijom, skupljanjem starih rukopisa i građe za povijest književnosti. Umro je u Klanjcu 14. XI. 1861.

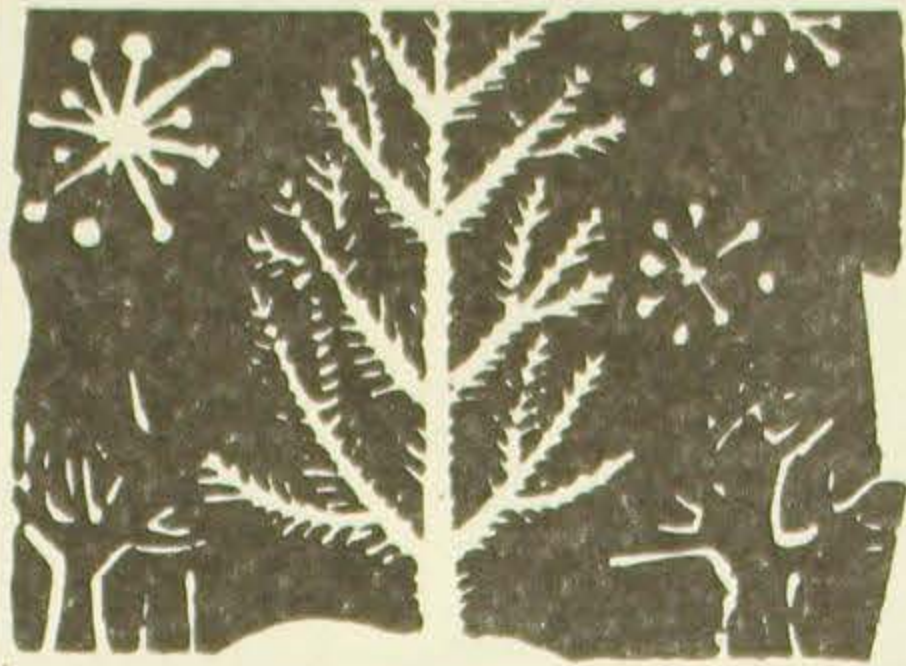

BILJEŠKE: _____

JULIJANSKI KALENDAR 1994.

Studeni

- 8. (26. 10.) Dimitrije Velikomučenik
- 21. (8. 11.) Zbor Arkandela Mihaela

PROSINAC

decembar

RIMOKATOLIČKI KALENDAR 1994.			GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR		
Č	1	Eligije, Natalija, Božena	Č	1	Naum, prorok
P	2	Bibijana, Živka, Blanka	P	2	Habakuk, prorok
S	3	Franjo Ksaverski, Klaudije ☉	S	3	Sefanija, prorok
N	4	2. DOŠAŠĆA Ivan Damaščanski	N	4	NEDJ. 28. PO DUHOVIMA, Gl. 3.
P	5	Saba, Krispina, Dalmatin	P	5	Saba, iguman sinajski, č. o.
U	6	Nikola b., Nikša, Vladimir	U	6	NIKOLA, bk, čudotvorac
S	7	Ambrozije, Dobroslav (Kvatre)	S	7	Ambrozije
Č	8	BEZGREŠNO ZAČEĆE BDM. , Ljiljana	Č	8	BEZGREŠNO ZAČEĆE BOGOROD.
P	9	Valerija, Zdravka, Radmila (Kvatre) ☽	P	9	Patapije, č. o.
S	10	Gospa Loretska, Miltijad, Julija (Kvatre)	S	10	Mino, Hermogen i Eugraf, mč.
N	11	3. DOŠAŠĆA, Damaz, Damir	N	11	NEDJELJA SV. PRAOTACA, Gl. 4.
P	12	Ivana Franciska Chantal, Franjica	P	12	Spiridon, č. o.
U	13	Lucija, Jasna, Svjetlana	U	13	Eustratije i dr., mč., Lucija, dj. mč.
S	14	Ivan od Križa, Krševan, Špiro	S	14	Tirso, Leukije i dr., mč.
Č	15	Irenej, Kristina, Darija, Krucifiksa	Č	15	Eleuterije, mč.
P	16	Adela, Albina, Zorka	P	16	Hagaj, prorok
S	17	Lazar, Olimpija, Florijan	S	17	Danijel, prorok i tri mladića
N	18	4. DOŠAŠĆA, Gacijan, Bosiljko ☺	N	18	NEDJELJA SVETIH OTACA, Gl. 5.
P	19	Urban, Tea, Božica, Vladimir	P	19	Bonifacije, mč.
U	20	Amon, Eugen i Makarije	U	20	Ignacije mč.
S	21	Petar Kanizije, Snježan	S	21	Julijana, mč.
Č	22	Honorat, Časlav, Zenon	Č	22	Anastazija, velmč.
P	23	Ivan Kentijski, Viktorija, Vika	P	23	Kretski mučenici
S	24	Badnjak. Adam i Eva	S	24	Badnjak; Eugenija, mč.
N	25	BOŽIĆ, Božidar, Anastazija ☾	N	25	BOŽIĆ, RODENJE ISUSOVO
P	26	STJEPAN , Krunoslav, Natalija	P	26	ZBOR PRESVETE BOGORODICE
U	27	Ivan, ap. i ev., Janko, Ivša	U	27	STJEPAN PRVOMUČENIK
S	28	Nevina dječica, Mladen, Nevenka	S	28	Nikomedijski mučenici
Č	29	Toma Beckett, David, Davor	Č	29	Nevina betlehemska dječica
P	30	SVETA OBITELJ , Sabin, Liberije, Trpimir	P	30	Anizija, mč.; Zotik, č. o.
S	31	Silvestar I, papa, Silvije, Goran	S	31	Melanija Rimljanka, č. m.
SUNCE U PROSINCU			MJESEČEVE MIJENE U PROSINCU		
Dan	Izlazi	Zalazi	☉	Mladak	3. u 00 h 55 m
4.	7 h 18 m	16 h 15 m	☽	Prva četvrt	9. u 22 h 07 m
11.	7 h 25 m	16 h 14 m	☽	Uštap	18. u 03 h 18 m
18.	7 h 30 m	16 h 15 m	☾	Posljednja četvrt	25. u 20 h 07 m
25.	7 h 34 m	16 h 18 m			

IVAN TRNSKI

Rođen je 1. V. 1819. u Rači, kod Bjelovara. Poslije osnutka bjelovarsko-križevačke županije njezin je prvi veliki župan. Pjesnik, pripovjedač i prevoditelj, oblikovao se u doba ilirizma, a djelovao je od narodnog preporoda, pa do razdoblja borbe između starih i mladih hrvatskih književnika. Za ilirizam bio je poeta laureatus, uzor mladih domoljuba. Grad Zagreb imenovao ga je počasnim građaninom, a 1901. izabran je za prvog predsjednika Društva hrvatskih književnika. Bio je član Društva sv. Jeronima i surađivao je u jeronimskoj *Danici*. Umro je u Zagrebu 30. VI. 1910.

BILJEŠKE: _____

JULIJANSKI KALENDAR 1994.

Prosinac

19. (6. 12.) Nikola Čudotvorac

21. (8. 12.) Bezgrešno začeće Bogorodice

Astronomski i vremenski podaci za 1994. godinu

Proljeće počinje u nedjelju 20. III. u 21 h 29 m. **Ljeto** počinje u utorak 21. VI. u 15 h 49 m. **Jesen** počinje u petak 23. IX. u 7 h 20 m. **Zima** počinje u četvrtak 22. XII. u 3 h 24 m.

POMRČINE SUNCA I MJESECA TIJEKOM 1994. GODINE

Tijekom 1994. godine zbit će se četiri pomrčine Sunca i Mjeseca, od kojih po dvije Sunca i Mjeseca.

U utorak 10. svibnja zbit će se prstenasta pomrčina Sunca, čiji će samo kraj toka biti vidljiv iz dijela zapadne Hrvatske. Linija prstenaste pomrčine ide od istočnog dijela Tihog oceana, prolazi preko Sjeverne Amerike (teritorijem Sjedinjenih Država), nastavlja se središnjim dijelom Atlantskog oceana i završava nadomak sjeverozapadnog vrha Afrike, tj. kod Kanarskih otoka. Od nas je vidljiv sâm kraj tijeka djelomične pomrčine. Gledana iz Zagreba, pomrčina će započeti kada će Sunce biti tek nekoliko stupnjeva nad zapadnim obzorom (oko 4°), tj. u 19 sati i 50 minuta, dok je toga dana zalaz Sunca u Zagrebu u 20 sati i 10 minuta. Faza ove pomrčine bit će oko 0,42, ali tek tamo gdje će biti vidljiva do središnje točke, tj. u 20 sati i 44 minute. Završetak ove pomrčine je u 21 sat i 38 minuta po našem, ljetnom vremenu.

U srijedu 25. svibnja zbit će se djelomična pomrčina Mjeseca, čiji će sâm početak biti vidljiv iz zapadne Hrvatske, ali će u to vrijeme započeti i svitanje. Po ljetnom vremenu, početak ulaska Mjeseca u Zemljinu polusjenu jest u 3 sata i 19 minuta, a početak ulaska u sjenu je u 4 sata i 36 minuta. Središnja točka pomrčine je u 5 sati i 30 minuta. Mjesec u Zagrebu zalazi u 5 sati i 17 minuta. Ova pomrčina je male faze, tek 0,171. Kraj djelomične pomrčine, a to je trenutak kada Mjesec izlazi iz Zemljine sjene, je u 6 sati i 24 minute, a kraj cijelog tijeka pomrčine, izlaz iz polusjene, jest u 7 sati i 40 minuta.

Druga pomrčina Sunca tijekom 1994. godine jest totalna ili potpuna i zbit će se u četvrtak 3. studenog, a od nas neće biti vidljiva. Linija totaliteta ide od sjeveroistočnih dijelova Tihog oceana, prolazi preko središnjeg dijela Južne Afrike i Južnog Atlantika. Pomrčina završava jugoistočno od najjužnije točke Afričkog kontinenta.

Još jedna pomrčina Mjeseca odvijat će se u petak 18. studenog. To je djelomična pomrčina koju opet iz Hrvatske nećemo moći vidjeti. Pomrčina je faze 0,930, ali računajući Zemljinu polusjenu. Tek nešto više od jedne desetine Mjesečevog promjera bit će u Zemljinoj sjeni, ali tek pošto, gledano iz naših krajeva, Mjesec zađe za zapadni obzor. Središnja točka pomrčine je u 7 sati i 50 minuta po srednjeeuropskom vremenu, kada je u to kasnojesensko doba godine, Sunce već nad hrvatskim obzorom.

KAKVO ĆE BITI VRIJEME U 1994. GODINI?

Prema »Stoljetnom kalendaru« vladajući planet u 1994. godini bit će Jupiter, za kojeg se smatra da je, kao vladar, najveći dobrotvor. Po naravi je dobar. Svakoga shvaća i razumije, pravedan je i milosrdan. Omiljen je u društvu, voli uživanja. Uklanja zapreke i pribavlja bogatstvo, štoviše, simbol je uspjeha i bogatstva. Njegova je boja grimizna. Od kovina mu pripada kositar, od dragoga kamenja ametist, a od brojeva 3. Od dana mu pripada četvrtak, a od noći nedjelja.

Kakvo će biti vrijeme u 1994. godini? Godina će biti više vlažna nego suha. Za pojedina godišnja doba »Stoljetni kalendar« predviđa:

Proljeće: hladno, sredinom ugodno, a onda vlažno i hladno.

Ljeto: u početku vlažno, od sredine postaje toplije, a do kraja je olujno i vruće.

Jesen: kišovita.

Zima: u početku vrlo hladna, a zatim blaga i ugodna.

VRIJEME PO MJESECIMA

Siječanj: Od 1. do 7. suho i lijepo vrijeme, 8. i 9. vedro i hladno, od 10. do 15. vedro i toplo, 16. promjenljivo, od 17. do 24. vedro, suho i nešto hladnije, 25. i 26. nestalno, od 27. do konca mjeseca suho i svjež.

Veljača: Od 1. do 6. vedro i blago, od 7. do 11. lijepo, 12. naoblaka i tmurno, od 13. do 18. snijeg i vjetar, od 19. do 21. razvedravanja sa zahlađenjem, 22. i 23. vrlo hladno, od 24. do kraja mjeseca velika studen.

Ožujak: Studen iz veljače prelazi u ožujak, ali su jutra blaža, s rosom, hladno do 7. 8. i 9. izjutra kiša i snijeg, od 10. do 13. razvedravanje, od 14. do 18. vedro i hladno, 19. i 20. jaka studen, 21. oblačno i hladno, od 22. do 24. susnježica, kiša sa snijegom, od 25. do 27. hladno, od 28. do 31. oblačno, tmurno s kišom.

Travanj: 1. i 2. promjenljivo s razvedravanjem, od 3. do 6. lijepo, 7. naglo pogoršanje vremena, od 8. do 12. sitna ledena kiša sa snijegom, od 13. do 17. tmurno i hladno, od 18. do 23. oštro i hladno, od 24. do 27. oblačno i maglovito, 28. nestalno, 29. i 30. mutno s povremenom kišom.

Svibanj: Od 1. do 3. promjenljivo, 4. i 5. lijepo, od 6. do 11. vedro i toplo, od 12. do 15. naoblaka i kiša, 16. lijepo, 17. i 18. vedro i toplo, 19. vjetar s kišom, 20. nestalno, 21. i 22. lijepo, 23. neugodno, 24. i 25. oblačno i hladno, 26. i 27. veliko zahlađenje i smrzavica, od 28. do kraja mjeseca postepeno zatopljenje.

Lipanj: 1. i 2. vedro, od 3. do 8. noću hladno i oštro, po danu vedro, od 9. do 11. lijepo i toplo, od 12. do 15. hladno vjetrovito, s povremenom kišom, od 16. do 18. promjenljivo, od 19. do 21. toplo i lijepo, od 22. do kraja mjeseca sušno i veoma vruće.

Srpanj: 1. i 2. ružno i oluja, od 3. do 7. zahlađenje, 8. i 9. promjenljivo, noći hladne, po danu toplo, od 10. do 11. toplo i ugodno, od 12. do 16. naglo zatopljenje, od 17. do 26. velike vrućine i sparine, od 27. do kraja mjeseca žega i suša.

Kolovoz: od 1. do 3. velika vrućina, 4. i 5. vrućina s osvježenjem po noći, od 6. do 8. vruće i toplo, 9. i 10. oluja i oborine, 11. razvedravanje sa sunčanim vremenom, od 12. do 19. toplo i lijepo, od 20. do 27. sunčano prekrasno vrijeme, od 28. do 30. vedro i toplo, 31. promjenljivo.

Rujan: Od 1. do 3. kišovito, od 4. do 7. oblačno, od 8. do 10. neugodno i povremeno kiša, od 11. do 14. lijepo, od 15. do 23. tmurno i kišovito, od 24. do 26. lijepo, 27. kiša, a od 28. do konca mjeseca lijepo i blago vrijeme.

Listopad: Od 1. do 4. sunčano i toplo, od 5. do 8. lijepo, od 9. do 13. nestalno, 14. i 15. vrlo lijepo, 16. vedro, 17. mraz, 18. vrlo hladno, od 19. do 21. poslijepodne lijepo i toplo, od 21. do 23. promjenljivo, od 24. do 27. pogoršanje vremena, 27. oblačno, od 28. do 31. tmurno s povremenom kišom.

Studeni: 1. promjenljivo i svježe, od 2. do 7. vedro i lijepo, od 8. do 10. kišovito, od 10. do 15. zahlađenje sa snijegom, od 16. do 19. snijeg, od 20. do 22. lijepo, od 23. do 25. oblačno i hladno, od 26. do kraja mjeseca ružno i neugodno.

Prosinac: Od 1. do 4. susnježica, kiša sa snijegom, od 5. do 7. oblačno sa snijegom, od 8. do 10. zahlađenje i oštro s povremenim oborinama, od 11. do 13. suho i hladno, od 14. do 20. hadno, od 21. do 24. smrzavica, od 25. do 28. studeno i oštro, 29. hladna kiša, 30. i 31. lijepo.

ZAPOVJEDNI BLAGDANI

jesu sve nedjelje u godini (tu spadaju naravno i Uskrs i Duhovi), Tijelovo (Brašančevo), Velika Gospa, Svi Sveti i Božić. Više nisu zapovjedni blagdani: Sv. tri kralja (Bogojavljenje), Svijećnica, Sv. Josip, Blagovijest, Spasovo, Sv. Petar i Pavao, Mala Gospa, Bezgrešno začće BDM, drugi dan Uskrsa i Božića, ali katolici ih još rado svetkuju.

OBVEZATNI POST I NEMRS

Katolici su prema sadašnjim crkvenim propisima dužni obdržavati post i nemrs na Pepelnicu i na Veliki petak, a samo nemrs u sve korizmene petke. Zakon nemrsa obvezuje i na sve petke u godini, ako petkom ne dođe svetkovina, ali umjesto toga nemrsa u petke izvan korizme mogu vjernici odabrati drugo djelo pokore ili kakvo karitativno djelo. Nemrs (kad je zabranjeno jesti meso) obvezuje sve vjernike koji su navršili 14 godina pa do konca života, a post sve one koji su navršili 18 godina i još nisu započeli 60. godinu. U posne dane smije se uzeti samo jedan pun obrok. Župnici u pojedinim slučajevima mogu iz opravdanih razloga osloboditi pojedine osobe ili obitelji obveze posta ili nemrsa, ili ih zamijeniti drugim oblicima pokore.

Katolička Crkva u svijetu

(stanje 30. srpnja 1993.)

Središte: VATIKANSKI GRAD (RIM)

PAPA IVAN PAVAO II.

Vodi Crkvu od 16. listopada 1978.

SVETA STOLICA naziv je za vrhovnu upravu Crkve na čelu sa Sv. Ocem Papom.

OPĆI CRKVENI SABOR (KONCIL) održan je prvi put 50. godine u Jeruzalemu. Posljednji opći koncil – održan je u Vatikanu od 1962. do 1965. pod papama Ivanom XXIII. i Pavlom VI. To je II. vatikanski koncil.

SINODA BISKUPA uži je sabor biskupa u koji biskupske konferencije iz svih država na svakih 25 biskupa šalju po jednog predstavnika. Prvi put se takva sinoda sastala 29. rujna 1967. Otad se ona obično održava svake treće godine.

BISKUPSKA KONFERENCIJA skup je katoličkih biskupa u pojedinoj zemlji u kojoj oni združeno vrše svoju pastirsku zadaću prema vjernicima te zemlje.

RIMSKA KURIJA

PAPA

Kardinali su najviši savjetnici Pape. Kad Papa umre, oni biraju njegova nasljednika.

Državni tajnik je najbliži Papin suradnik. Po potrebi on saziva na sastanak prefekte pojedinih kongregacija. Državni tajnik vodi središnju ustanovu Svete Stolice – Državno tajništvo, u kojem su dva odjela: I. Odjel za opće poslove, II. Odjel za odnose s državama.

DEVET KONGREGACIJA

1. Kongregacija za nauk vjere. U njezinu sastavu nalazi se Središnja teološka komisija, 2. Kongregacija za istočne crkve, 3. Kongregacija za službu Božju i disciplinu sakramenata, 4. Kongregacija za biskupe, 6. Kongregacija za evangelizaciju naroda (misije), 7. Kongregacija za kler, 8. Kongregacija za redovnike i svjetovne institute, 9. Kongregacija za katolički odgoj.

TRI SUDIŠTA

1. Rimska Rota, 2. Apostolska signatura, 3. Pokorničarna.

PAPINSKA VIJEĆA

1. Vijeće za laike, 2. Vijeće za promicanje jedinstva kršćana, 3. Vijeće za obitelj, 4. Vijeće za pravdu i mir, 5. Vijeće »Cor unium« (za karitativnu djelatnost), 6. Vijeće za pastoral migranata i ljudi na putovanju, 7. Vijeće za pastoral osoblja u službi bolesnika, 8. Vijeće za tumačenje crkvenih zakona, 9. Vijeće za dijalog među religijama, 10. Vijeće za kulturu, 11. Vijeće za sredstva društvenih komunikacija.

UREDI

1. Apostolska komora, 2. Uprava dobrima Apostolske Stolice, 3. Prefektura za gospodarske poslove Svete Stolice.

OSTALI ORGANI I INSTITUCIJE RIMSKE KURIJE

Prefektura papinske kuće, Služba za papina liturgijska slavlja, Tiskovni ured Svete Stolice, Središnji statistički ured Crkve, Vatikanski tajni arhiv, Vatikanska apostolska knjižnica i dr.

Katolička Crkva

ZAGREBAČKA METROPOLIJA, obuhvaća: Zagrebačku nadbiskupiju, Đakovačku i Križevačku biskupiju. Zagrebački nadbiskup i metropolita: kardinal FRANJO KUHARIĆ; pomoćni biskupi dr. ĐURO KOKŠA, mons. JURAJ JEZERINAC i mons. MARKO CULEJ. Biskupi sufragani: mons. Ćiril KOS, biskup đakovački, s kojim je i pomoćni biskup Đakovačke biskupije dr. MARIN SRAKIĆ; mons. SLAVOMIR MIKLOVŠ, vladika križevački, s kojim je i biskup u mirovini, dr. JOAKIM SEGEDI.

SPLITSKA METROPOLIJA obuhvaća: Splitsko-makarsku nadbiskupiju, Dubrovačku, Hvarsku, Kotorsku i Šibensku biskupiju. Nadbiskup i metropolita splitski: mons. ANTE JURIĆ, a s njime je nadbiskup u mirovini dr. FRANE FRANIĆ, pomoćni biskup dr. MARIN BARIŠIĆ. Biskupi sufragani: dr. ŽELIMIR PULJIĆ, biskup dubrovački, uz njega je umirovljeni biskup dr. SEVERIN PERNEK; mons. SLOBODAN ŠTAMBUK, biskup hvarski, a uz njega je biskup u mirovini mons. CELESTIN BEZMALINOVIĆ; mons. IVO GUGIĆ, biskup kotorski; dr. SREĆKO BADURINA, biskup šibenski, s kojim je također biskup u mirovini mons. JOSIP ARNERIĆ.

RIJEČKA METROPOLIJA obuhvaća: Riječko-senjsku nadbiskupiju, Krčku i Porečko-pulsku biskupiju. Nadbiskup i metropolita riječki dr. ANTON TAMARUT, uz njega je nadbiskup u mirovini mons. JOSIP PAVLIŠIĆ. Biskupi sufragani: mons. JOSIP BOZANIĆ, biskup krčki, s njime je i biskup u mirovini dr. KARMELO ZAZINOVIĆ; mons. ANTE BOGETIĆ, biskup porečko-pulski, s njime je i biskup u mirovini dr. DRAGUTIN NEŽIĆ.

SARAJEVSKA METROPOLIJA obuhvaća: Vrhbosansku (Sarajevsku) nadbiskupiju, Banjalučku, Mostarsku i Skopsko-prizrensku biskupiju. Nadbiskup i metropolita sarajevski je mons. VINKO PULJIĆ, a s njim je nadbiskup u mirovini dr. MARKO JOZINOVIĆ. Biskupi sufragani u Vrhbosanskoj metropoliji: dr. FRANJO KOMARICA, biskup banjalučki; dr. RATKO PERIĆ, biskup mostarski; mons. PAVAO ŽANIĆ, biskup u mirovini; dr. JOAKIM HERBUT, biskup skopsko-prizrenski; mons. NIKOLA PRELA, pomoćni biskup skopsko-prizrenski.

BEOGRADSKA METROPOLIJA obuhvaća: Beogradsku nadbiskupiju, Subotičku i Zrenjaninsku biskupiju. Beogradski nadbiskup i metropolita: dr. FRANC PERKO; u mirovini je sada bivši beogradski nadbiskup mons. ALOJZ TURK. Biskupi sufragani: mons. JANOS PÉNZES, biskup subotički i mons. HUZSVAR LASZLO, biskup zrenjaninski.

Ostale biskupije

BARSKA NADBISKUPIJA: mons. PETAR PERKOLIĆ, nadbiskup barski.

ZADARSKA NADBISKUPIJA: mons. MARIJAN OBLAK, nadbiskup zadarski, uz njega je nadbiskup koadjutor mons. IVAN PRENDA.

APOSTOLSKA NUNCIJATURA

Apostolski pronuncij (izaslanik Papin) u SRJ mons. GABRIEL MONTALVO, naslovni nadbiskup celanski.

Biskupi Hrvati u svijetu

Mons. Josip Uhač; tajnik Kongregacije za evangelizaciju:

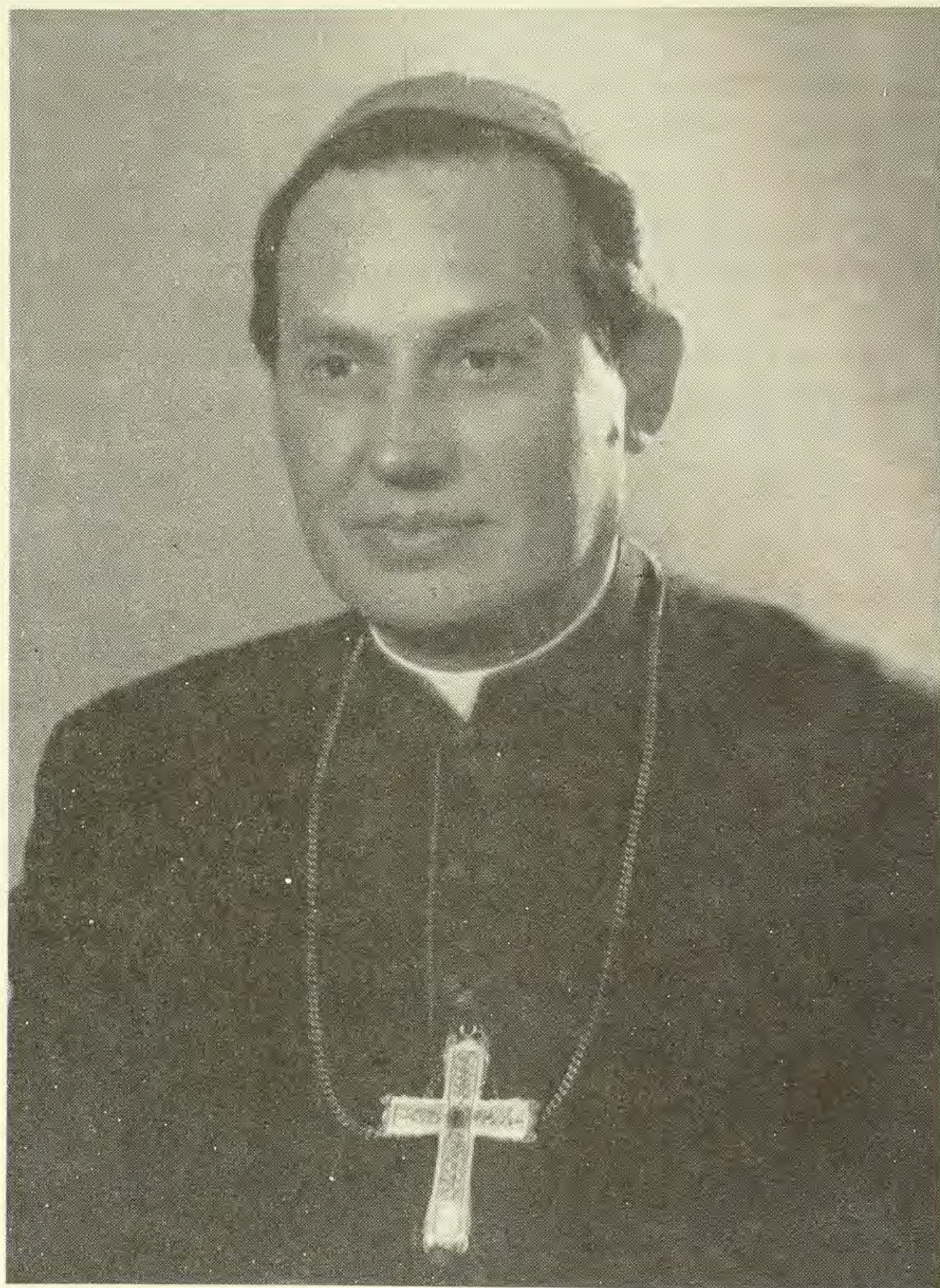
Mons. Stanislav Karlić, nadbiskup u gradu Paraná (Argentina).

Mons. Štefan Laszlo, biskup gradišćanskih Hrvata, Željezno.

Mons. Hanibal Maričević Fleitas, biskup u Concepcionu u Paragvaju (Južna Amerika) umirovljen.

Mons. Milan Ognjenović, biskup u gradu Mercedes (Argentina).

Mons. Aleksandar Goić Karmelić, biskup u Čileu.

Mons. Péntzes János, subotički biskup

REAGIRANJA

Na temelju odredbe Biskupskog Ordinarijata Subotica, br.1489/93 od 15. studenog 1993. godine potpisane od subotičkog biskupa Ivana Penzésa objavljujemo tekst pod naslovom: "Reagiranja" potpisan: "Savjetnici subotičke biskupije".

Čitajući autorov osvrt i ocjene u povodu 25. godišnjice postojanja i rada Subotičke biskupije osjećali smo se mučno. Slično su, čitajući te članke, reagirali i mnogi vjernici. Žao nam je što je autor u svojim člancima tako omalovažio ovu Crkvu i sve što je ona činila na čelu s pokojnim biskupom, mons. Matišom Zvekanovićem.

Ne želimo tvrditi da smo mi svećenici-savjetnici učinili sve za ovu Crkvu, niti da je pokojni biskup Zvekanović bio u svemu najsretnije ruke, ipak nam se čini da je trebalo pozitivnije vrednovati činjenice.

Sama činjenica osnivanja i postojanja sjemeništa jest velika stvar (ne mislimo prvotno na zgradu). Netočnost u navođenju brojčanog stanja pripisujemo neinformiranosti autora.

Priznanje samostalnosti biskupije jest potvrda životnosti ove Crkve sa strane Svete Stolice.

Briga za bolesne, stare i nemoćne svećenike, koja se očituje i izgradnji doma "Josephinum" djelo je pravednosti i milosrđa.

Ne može se svaka biskupija pohvaliti Domovima duhovnih vježbi. Ni mi se nećemo time hvaliti, ali valja konstatirati činjenicu da su oni tu, i da godišnje 600-700 ljudi proživi u njima dane duhovne sabranosti i sazrijevanja.

U vezi s vjeronaukom valja reći da je ova Crkva radila katekizme koji nisu najlošiji ni u usporedbi s katekizmima drugih, pa i većih biskupija.

Imamo u mnogim župama tečajeve za mladence, bazične grupe i susrete bračnih parova (tzv. vikendi).

Šteta je što auctor nije uspio stati kod činjenica, nego je sve vrednovao u svjetlu svog nezadovoljstva.

Institut "Ivan Antunović" koji su osnovali pokojni biskup mons. Matiša Zvekanović i sadašnji Ordinarij kao crkvenu ustanovu, prikazan je u članku kao crkveno-društvena organizacija. Mi ju ne možemo priznati kao crkvenu stvarnost jer sadašnji Statut nije ni prikazan Ordinarijatu, pa nije mogao biti niti odobren. Nijedan zapisnik sa sjednice Instituta nije predan Ordinarijatu. Tvrdnja da se biskup ne brine za Institut nije istinita jer je dvorana Katoličkog

Antunovića u subotičkoj katedrali (1988.), reljef o.Leopolda Mandića u subotičkoj katedrali, bista Alekse Kokića (1991.), "Isus u grobu" u crkvi u Đurđinu i dr.

Nadalje se postavlja pitanje zašto nisu popisana umjetnička djela u drugim crkvama i crkvenim ustanovama u Subotici i okolici, na primjer u franjevačkoj crkvi i samostanu (sva je sreća što ih je popisao o.Paškal Cvekan u knjižici **Subotički franjevački samostan i crkva**, Subotica 1977. str.63-66.) U crkvi sv.Jurja postoji slika "Isusovo uskrsnuće i uzašašće" (1906) od Szirmai Antala (1860-1927), također tri oltara (glavni i dva sporedna) koji su tirolska rezbarija iz 1897. godine. Crkva Uskrsnuća Kristova kod Kalvarije posjeduje sliku "Uskrsnuće Kristovo" (1953) od Zlatka Šulentića te djelo Lozike Ulman "Božji grob"(1985) i Sv.Antun Padovanski" (1973), dok se u kapeli na Kalvariji nalazi "Žalosna Gospa" (1877) od Jakobeja. Na Bikovu, u crkvi Uznesenja B.D.Marije postoji reljef od bronce akademskoga kipara Ante Starčevića "Uznesenje Majke Božje na nebo" (1985) koji autor ubraja među svoja najbolja ostvarenja. U župnoj crkvi na Paliću nalaze se kiparski radovi "Leopold Mandić" i "Gospa" Szabó Istvána te križni put u slikama od Hodi Ferencza. U crkvi sv.Marije na tzv. Halaškom putu čuvaju se kipovi i oltar dr.Berecz Ferencza, a u crkvi Sv.Križa kod Dudove šume umjetnička djela: oltar, križni put i kip Krista radnika.

Prema popisu zaštićenih crkvenih spomenika AP Vojvodine, učinjenom 1984, koji mi je stavio na uvid pok. biskup Matiša Zvekanović, u župnoj crkvi u Bajši postoji slika Uznesenija B.D. Marije i barokni kipovi; u župnoj crkvi u Baču je slika Bogorodice, a kod časnih sestara portret kaločkog nadbiskupa Lajoša Haynalda.

Napokon, u Josephinum (Harambašićeva 7) u Subotici ima mnoštvo značajnih djela takvih umjetnika kao što su: Prokop, Balázs, Urbán, Nick, Kujundžić, Čović, Konjović itd. Ne treba zanemariti ni slamarske radove Ane i Teze Milodanović i Kate Rogić, Mare I.Ivandečić i dr.

4. U popisu umjetničkih djela "U privatnom posjedu" (str. 122-128) začudo nigdje nije zabilježena čuvena galerija dr. Vinka Perčića koja je u godini izdanja **Popisa** još sva bila u Subotici. Ovdje je nemoguće navesti kakva je umjetnička djela neprocjenjive vrijednosti imala Subotica u toj galeriji do 1989. godine kada je njezina glavina - zbog nerazumijevanja domaćih vlastodržaca (čast g.Kaszi koji je kasno obaviješten u posljednji trenutak spasio što se spasiti moglo) - darovana gradu Zagrebu. Tko se želi uvjeriti u vrijednost te donacije neka pročita reprezentativno djelo "**Umjetnine iz donacije dr. Vinka Perčića**", Zagreb 1989, a ja bih ukratko naveo imena samo nekih velikih umjetnika čija smo djela, nažalost, zauvijek izgubili: Bukovac, Rački, Miše, Becić, Medović, Dulčić, Kljaković, Prica, Stančić, Šulentić, Kulmer, Lubarda, Jovanović, Šumanović, Dobrović, Bijelić, Konjović, Tabaković, Vásáry, Fereczy, Munkácsy, Guldesy, Czobel, Hangya, Hegedušić, Generalić, Lacković-Croata, Rabuzin, Goya, Dürer, Rembrant, Chagall, Picasso, Renoir, Matisse, Kokoschka, Meštrović, Krnišić itd.

Premda se ne može usporediti s kolekcijom dr. Perčića, ipak je trebalo zabilježiti i neka vrijedna djela što ih ima preč. Blaško Dekanj: "Kraljica sv.Krunice" Antonisa Charola (1595-1665), "Madonna" Jelene Čović, portret Paje Kujundžića (1940), "Isus plače nad Jeruzalemom" (1955) Neste Orčića, "Gospa" Lozike Ulman i "Risar i risaruša" (1984) Urbana Gabora.

Glavna svrha ovoga kratkog napisa je da potakne suradnike Instituta "Ivan Antunović" i druge ljude dobre volje da svojski prionu skupljanju, čuvanju i evidentiranju naše umjetničke baštine.

Tomo Vereš

ARENDAŠ

*Bačke njive zlatne
bačke njive patnje.*

*Arendoš se raspne
oa brazde do brazde.*

U brazde uraste.

*Sa žitom izraste,
sa klipom izraste
pod krilo laste.*

*I poleti svijetom
sa svetom žetvom.*

Jakov Kopilović

SUŠA

*Seljače,
stani - stoj
ne proljevaj više
svoj krvavi znoj.
Zalud to sjeme
što u polje pade,
zalud sve brige,
zalud sve nade.
Od roda ti ništa
roditi neće,
jer suša,
jer suša,
jer suša ti uze
dio sreće...*

Nedeljka Šarčević

ZA DUŽIJANCU

(kraljička pisma)

<i>Svaka dužijanca</i>	<i>I hostija sveta</i>
<i>Svaka dužijanca - Ljeljo</i>	<i>I hostija sveta - Ljeljo</i>
<i>Zahvalnost naša</i>	<i>Za spasenje svita</i>
<i>Zahvalnost naša - Ljeljo</i>	<i>Za spasenje svita - Ljeljo</i>
<i>Bogu za darove</i>	<i>Bogu hvala budi</i>
<i>Bogu za darove - Ljeljo</i>	<i>Bogu hvala budi - Ljeljo</i>
<i>Zemaljske plodove</i>	<i>Od nas sviju ljudi</i>
<i>Zemaljske plodove - Ljeljo</i>	<i>Od nas sviju ljudi - Ljeljo</i>
<i>Jer sve nam Bog daje</i>	<i>Sa zemlje do neba</i>
<i>Jer sve nam Bog daje - Ljeljo</i>	<i>Sa zemlje do neba - Ljeljo</i>
<i>Zemlju uzdržaje</i>	<i>Jer se veselimo</i>
<i>Zemlju uzdržaje - Ljeljo</i>	<i>Jer se veselimo - Ljeljo</i>
<i>Osobito žito</i>	<i>Dužijancu slavimo</i>
<i>Osobito žito - Ljeljo</i>	<i>Dužijancu slavimo - Ljeljo</i>
<i>Žito plemenito</i>	<i>Običaj čuvamo</i>
<i>Žito plemenito - Ljeljo</i>	<i>Običaj čuvamo - Ljeljo</i>
<i>Od čega kruh bude</i>	
<i>Od čega kruh bude - Ljeljo</i>	
<i>Za nas grišne ljude</i>	
<i>Za nas grišne ljude - Ljeljo</i>	

Subotica, 15. VIII 1993.

Kata Ivanković

PAPINE RIJEČI

papa

Već godinama na ovom mjestu prenosimo po jedan odlomak iz Papinih enciklika ili pobudnica, koje on upućuje čitavoj Crkvi. Ove godine objavljujemo jedan dio njegove postsinodalne pobudnice "PASTORES DABO VOBIS" ("Dat ću vam pastire"), koju je on, 25. ožujka 1992. godine, uputio biskupima, svećenicima i vjernicima čitave Katoličke crkve.

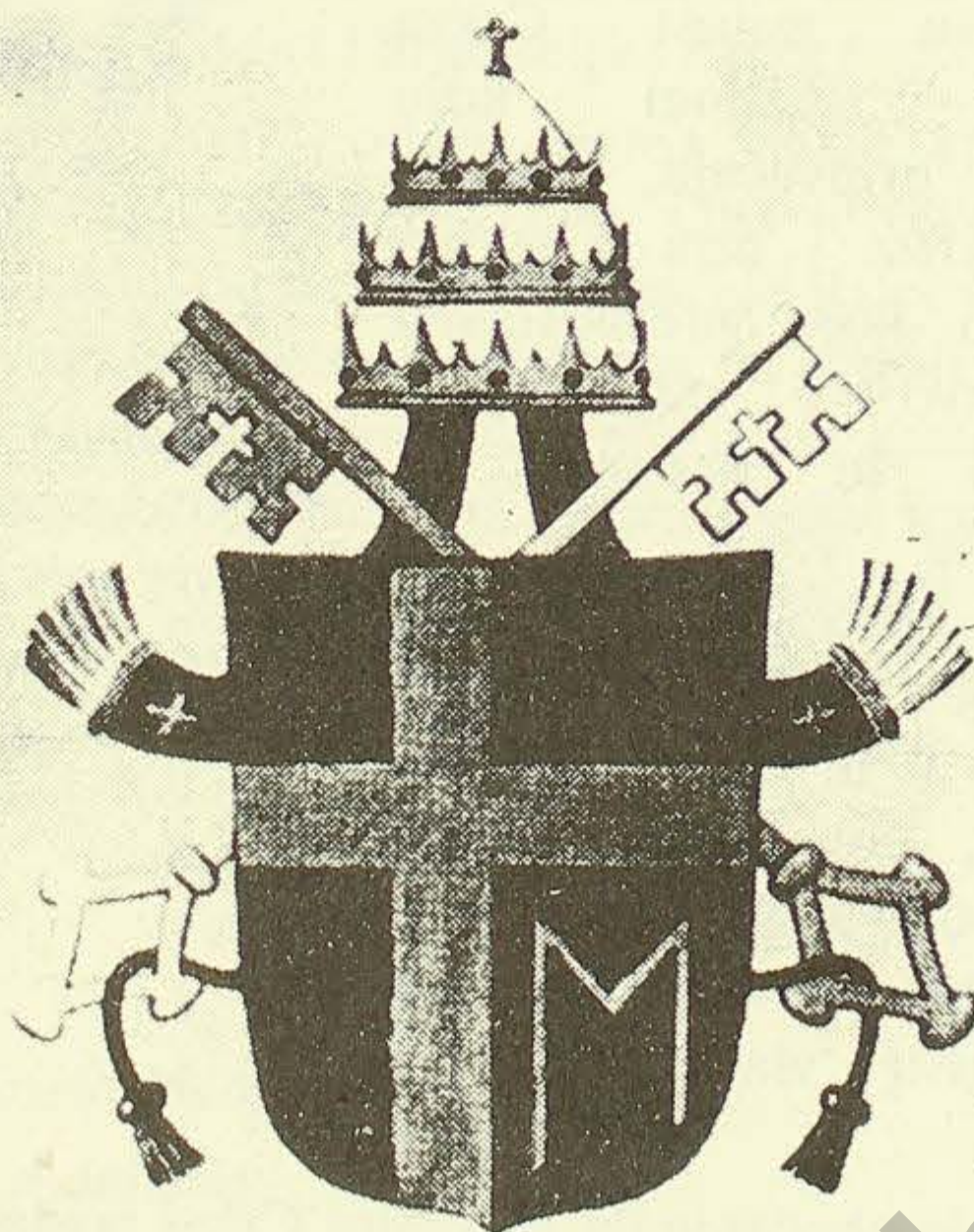
Ova njegova pobudnica govori o odgoju, izobrazbi i životu svećenika u kontekstu suvremenog svijeta.

Budući da još nemamo služebeni prijevod, prenosimo zaključak ove pobudnice u prijevodu preč. g. Stjepana Beretića.

ENCIKLIKA "DAT ĆU VAM PASTIRE"

Zaključak

82. "Dat ću vam pastire po svom srcu" (Jer 3,15). I danas to Božje obećanje živi i vrijedi u Crkvi. U svako se vrijeme Crkva raduje tim riječima kao sebi upućenima. Ostvarenje tih proročkih riječi Crkva danomice promatra u mnogim mladim srcima. Kad se radi o velikim vlastitim potrebama kao i potrebama svijeta, Crkva želi da se to obećanje što šire i djelotvornije ostvari kao izvanredni izljev Duha Svetoga - poput onog na Pedeseticu. Ta je želja živa posebno sada - na pragu trećeg tisućljeća. To Gospodinovo obećanje poziva Crkvu na žarku molitvu punu povjerenja u Očevu ljubav, kao što je poslao Isusa Dobrog pastira, apostole i njihove nasljednike, te nebrojeno mnoštvo svećenika. Crkva je

Grb pape Ivana Pavla II.

spremna odgovoriti na takvu milost. Ona zna da Božji dar očekuje zajednički velikodušni odgovor. Božji narod mora bez prestanka moliti i raditi za svećenička zvanja. Svećenički se kandidati velikom ozbiljnošću moraju pripravljati da Božji dar prihvate i žive, svjesni da Crkva i svijet njih jako trebaju. Treba da ih zanese ljubav Krista Dobrog Pastira. Njihovo srce treba da se upriliči njegovom srcu. Treba da se sprema, kako bi Njegovu sliku svojim životom pronijeli putovima svijeta kao njegove slike, i kako bi svima osvijetlili Kristov put, istinu i život.

Napose se obraćamo obiteljima, da roditelji a osobito majke dragovoljno daruju svoje sinove koje bi Gospodin pozvao u svećeništvo, te da radosne sudjeluju na putu njihovog poziva, svjesne da one tako uvećavaju i svoju kršćansku plodnost i plodnost Crkve, pa tako u nekom smislu mogu iskusiti blaženstvo Djevice Majke Marije: "Blagoslovljena ti među ženama i blagoslovljen plod utrobe tvoje" (Lk 1,42).

A mladićima današnjice govorimo: još pozornije slušajte glas Duha. Dajte da u dubini vašega duha odjekuje poziv Gospodina Isusa Krista; osjetite na sebi pogled Isusovih očiju. On vas voli. Najsavjesnije odgovorite zahtjevima potpunog nasljedovanja njega.

Na tu milost Crkva odgovara službom koju svećenici prihvaćaju, da će proći kroz onu stalnu naobrazbu koju pretpostavlja dostojanstvo i odgovornost koja im je darovana u sakramentu Reda. Svi su svećenici pozvani da shvate koliko je u ovo vrijeme potrebna i urgentna njihova izobrazba. Nova evangelizacija treba nove evangelizatore, a to su svećenici, koji se obvezuju da će ostvariti vlastiti put k svetosti.

Božje je obećanje da će svojoj Crkvi poslati ne bilo kakve nego pastire "po svom srcu". Božje nam se srce savršeno objavilo u srcu Krista Dobrog Pastira. A

*Pastir dobri
život svoj polaže
za ovce.
Iv 10,11*

srce Kristovo i danas suosjeća s mnoštvom, te mu pruža kruh istine, kruh ljubavi i života (usp. Mk 6,30ss). To srce želi kucati i u drugim srcima - u onim svećeničkim: "Vi im dajte jesti" (Mk 6,37). Potrebno je da ljudi izidu iz tame i straha. Oni su željni da ih drugi upoznaju i da ih imenom zovu, kako bi sigurni išli putem života. Oni žele da ih se pronade kad se izgube. Žele da ih se ljubi, kako bi postigli spasenje kao najviši dar Božje ljubavi. Upravo to čini Isus Dobri Pastir; on i svećenici s njime.

A sada na koncu ovog pisma svraćam svoj pogled na mnoštvo svećeničkih kandidata, sjemeništara i svećenika koji žive po svim krajevima svijeta, pa i u teškim i u dramatičnim okolnostima, a ipak radosnim radom danomice prinose svoj život, da ostanu vjerni Gospodinu u neumornom služenju njegovom stadi. Dnevno se trude oko porasta vjere, nade i ljubavi u srcima i životu muževa i žena našega vremena.

Predragi svećenici, sve to činite zato što vas je Gospodin snagom svoga Duha pozvao da neprocjenjivo blago ljubavi samog Dobrog Pastira prenosite u krhkim posudama svog skromnog života.

U zajedništvu sa sinodalnim ocima i svim biskupima svijeta i u ime cijelog zajedništva Crkve izričem svoje priznanje koje vaša vjernost i vaša služba zaslužuju.

I dok vam svima želim tu milost, da svaki dan obnavljate Božji dar koji ste dobili polaganjem ruku (usp. 2 Ti 1,6); da otkrijete utjehu dubokog prijateljstva, koje vas veže s Isusom i jedne s drugima; da doživite radost zbog napretka Božjeg stada, da porastete u ljubavi prema Bogu i prema svakom čovjeku. Želim vam da u sebi njegujete ohrabrujuće uvjerenje, da će onaj "koji je u vama započeo dobro djelo" (Fil 1,6), to djelo i dovršiti do dana Krista Isusa. Zato se s vama i sa svakim od vas obraćam Mariji, Majci i hraniteljici našeg svećeništva.

Svaki se aspekt svećeništva može staviti u odnos prema Mariji, kao prema osobi koja je više nego itko odgovorila Božjem pozivu. Ona je tako postala službenica i učenica Riječi, što je svojom dušom i tijelom začela Riječ čovjekom postalu. Njom je nadarila ljudski rod. Ona je sama pozvana da odgoji jedinog i vječnog Svećenika. On joj je bio poslušan i podložan njezinom materinskom auktoritetu. Svojim primjerom i zagovorom presveta Djevica bdije nad njegovim svećeničkim zvanjem. Ona utvrđuje svećenike u Crkvi. Stoga smo mi svećenici pozvani da povećamo u sebi čvrstu i punu ljubav i pobožnost prema Djevici Mariji i da svoje nasljedovanje nje i njezinih kreposti dokažemo i čestom molitvom njoj upućenoj.

Marijo,

Majko Isusa Krista i Majko svećenika,

primi ime koje ti dajemo,

da proslavimo tvoje materinstvo

*i da kod tebe promotrimo Svećeništvo tvoga Sina
i ovih tvojih sinova,
sveta Bogorodice.
Majko Kristova,
Mesiji Svećeniku si pomazanjem Duha Svetoga
darovala ljudsko tijelo
da se spasu siromašni i ljudi skršena srca;
zaštiti u svom srcu i u Crkvi svećenike,
Ti, Majko Spasiteljva.
Majko vjere,
ti si pratila Sina čovječjega u hram
da ispuni obećanja dana ocima;
predaj Ocu, radi njegove slave,
svećenike svog Sina,
ti, Škrinjo Zavjetna.
Majko Crkve,
među učenicima u dvorani posljednje večere
molila si za Narod i njegove Pastire;
izmoli svećeničkom redu
puninu darova,
ti, Kraljice Apostola.
Majko Krista Isusa,
na početku njegova života
i njegove službe ti si bila s Njime,
njega, Učitelja, tražila si
usred mnoštva ljudi,
bila si kraj njega kad je sa zemlje bio uzdignut,
da ispuni jednu i vječnu Žrtvu,
kojoj je blizu bio Ivan, sin Tebi predan;
primi one koji su od početka pozvani;
podrži njihov napredak,
prati u životu i u službama
sinove svoje,
Majko svećenika.
Amen.*

Ivan Pavao II.

*(Usp. IOANNIS PAULI PP. II, SUMMI PONTIFICIS, "ADHORTATIO
APOSTOLICA POSTSYNODALIS - PASTORES DABO VOBIS", Libreria
editrice Vaticana, MCMXCII, str. 160-164)*

DUHOVNOST

RAZGOVOR O VJERI I PRAZNOVJERJU

U ovom prilogu želim na što jednostavniji i razumljiviji način, u obliku razgovora sa čitateljima, razjasniti **jednu** temeljnu istinu o našoj kršćanskoj vjeri i ukazati na najveću pogibelj koja joj danas prijete, to jest praznovjerje.

1. O VJERI

Čovjek, dragi čitatelji, može biti kršten, krizman i u crkvi vjenčan, može obavljati razne pobožnosti i posjećivati prošteništa, može čitati "Glas koncila", "Kanu" i ostali vjerski tisak, može biti ministrant, sjemeništarač, bogoslov, svećenik, redovnik i redovnica, a ipak nemati prave vjere.

Znam da će vas ova tvrdnja veoma iznenaditi, a neke možda i sablazniti, pa mi dopustite da je s nekoliko riječi protumačim.

Ja ne govorim o licemjerima, ne govorim o onima koji su stavili masku pobožnosti na svoje lice, a život im se ne slaže s tom maskom. Ne govorim niti o onima koje je Krist nazvao "okrećenim grobovima" koji su izvana sjajni a iznutra mračni, već pitam vas i pitam prvo samoga sebe: Imam li ja prave vjere, imate li vi prave vjere? Jer odgovor na ovo pitanje nije jednostavan.

Za vrijeme svoga četverogodišnjeg boravka u Francuskoj imao sam sreću s trapistima kojih je samostan nedaleko od grada Dijona. To je još uvijek jedan od najuglednijih samostana Francuske u kojemu redovnici žive najstrožim životom. Treba samo vidjeti njegovih stotinjak redovnika kako se svaku noć u dva sata poslije ponoći dižu na molitvu i kako cijeli dan rade teške težačke poslove. A baš u tom samostanu starješina je svaki dan u pouci ovim riječima opominjao članove svoje zajednice: "Pazite braćo, na veliku pogibelj koja vam prijete, pazite da ne budete bezbožnici u samostanu. Bdijte, jer ta pogibelj prijete u svakom staležu, u svakom poslu i kroz cijeli život."

Ako ova opomena vrijedi za trapiste koji žive najstrožim životom u Katoličkoj crkvi, koliko više onda vrijedi za nas! Vama, koji živite u vrevi gradskoga života, koji radite po osam sati u uredima i poduzećima, ili od jutra do mraka na salašima kod kuće, i meni koji stalno čitam, predajem i pišem, ne

prijeti li meni i vama pogibelj da živimo bez prave vjere? Ja vas ne pitam kao sudac koji poziva na odgovornost, nego kao brat koga taru iste brige: imamo li mi prave vjere, jesmo li mi pravi vjernici?

Ali u čemu se sastoji ta prava vjera? - pitat ćete me.

Kao odgovor na ovo teško i složeno pitanje dopustite da iznesem jednu jednostavnu, ali dubokoumnu priču poznatog danskog pisca Jörgensena o malom pauku. Ako je nekome poznata, molim ga da se malo strpi. Nekome malom pauku, priča Jörgensen, dosadilo stanovati na vrhu visokog drveta i on odluči da se preseli dolje na čvršće tlo. Odmah je iz sebe ispleo jednu novu nit s kojom se spustio na zemlju. Tu je našao jedan grm i počeo na njemu plesti svoju novu mrežu. Gornji kraj ove mreže povezivao je s onom dugačkom niti koja je vodila u visine i po kojoj se bio spustio dolje. Mali pauk se ponosio svojom novom mrežom, jer su se njom izvrsno lovile muhe. Iz dana u dan je debljao i trbušac mu je vidljivo rastao. Ali jednoga dana probudio se zle volje: mreža je

bila prazna, a nigdje nikakva leptirića ili kukca. Ipak makne se s ležaja da pregleda mrežu nije li negdje pokvarena. Pa iako je ustanovio da je cijela mreža ispravna, u njemu je raslo neko neraspoloženje. Naime, kod pretraživanja mreže naišao je na neku dugu nit koja ga je počela ljutiti. Za svaku je nit znao odakle je i kamo vodi, ali odakle je ova duga? Tada opazi da ta nit dolazi iz velike visine. Podupre se na stražnje noge, upre oči uvis, ali ne vidi joj kraja. U malom pauku sve se više dizao bijes: ta, što će mi ta nit iz visine?! On je naime, jedući, pijujući i debljajući zaboravio da je to ista ona nit po kojoj se spustio dolje i na kojoj visi njegova nova mreža. Ne trebam je! - povika sav bijesan i lud, te pregrize dugačku nit prema visinama. U isto vrijeme raspukne se njegova nova mreža, a kad je pauk došao sebi, ležao je na zemlji izranjen, okružen mrežom koja je sva bila iskidana. U jedan kobni čas uništio je sav svoj rad i život, jer je izgubio smisao za dugu nevidljivu nit odozgo.

Vjera je, dragi čitatelji, zapravo jedna duga nevidljiva nit odozgo koja čovjeka povezuje s Bogom. Svaki kršćanin ju je dobio na dar od Boga na dan svoga krštenja. Ta vjera je doista najveće svjetsko čudo kojemu nema ravna niti će mu biti. Jer ona povezuje vidljivo sa nevidljivim, čovjeka s Bogom, žive s mrtvima i početak svijeta s njegovim završetkom. Ona odgovara na sudbonosna pitanja svih ljudi: "Zašto smo uopće došli na ovaj svijet?", "Isplati li se živjeti na svijetu?", "Zašto trpimo i umiremo?" i "Kamo na kraju krajeva idemo?". Vjera nas uči da svi bez razlike potječemo od Boga, da je svaki ljudski život od začeca do smrti svet i poštovanja vrijedan i uvjerava nas da s grobom nije sve svršeno, da postoji vječni život, štoviše, ona nam daje taj život u osobi Isusa Krista koji je umro i uskrsnuo od mrtvih.

Ali nadasve je potrebno naglasiti da je nit naše vjere nevidljiva, neshvatljiva. Vjera traži da budemo povezani s Bogom i onda kada ne vidimo kakve koristi imamo od nje, da se pouzdajemo u Boga i onda kada nam izgleda da je ovaj svijet nepravedan, nemilosrdan, bez duše i bez smisla i kad nas nevjernik usred ovoga suludog rata podrugljivo pita: "A gdje je tvoj Bog?". Da, vjera se sastoji baš u tome da se nadamo u bolje sutra iako je situacija beznadna, da slušamo Boga iako nam nije jasno što govori. Ukratko: da za temelj svoga života uzmemo Neshvatljivo. Vjerovati znači hodati po vodi bez ikakvog oslonca, stajati čvrsto na nogama iako su nam izgledi za pad uvijek mogući. Ako smo pravi vjernici, onda se od nas traži da se pouzdajemo u Boga i samo u Boga, a da ne ispitujemo unaprijed ima li neke sigurne garancije da se to isplati.

Čim čovjek, dragi čitatelji, ne vidi čemu njemu ovakva vjera, koji je smisao ove nevidljive niti prema visinama zaboravio pa je pregrize kao pauk svoju mrežu, on u isti mah uništava i svoj život. Da bismo se u to uvjerali, uzmimo za primjer samo deset Božjih zapovjedi i njihovo značenje u ljudskom životu. Ako ne uvidamo njihovu vrijednost, ako možda mislimo da su zastarjele u naše moderno doba, zamislimo samo kako bi svijet izgledao kada bi se one ukinule i proglasile njima suprotne zapovijedi: nemaj Boga, opsjaj sve na nebu i na zemlji, ne poštuj ni oca ni majku, ubij, ukradi, laži, kleveći, ruši obitelji, hvataj tuđu

ženu itd. Bez prve zapovijedi svijet bi postao dolina suza, bez druge pravi pakao, bez treće tužna grobnica, bez četvrte kaznionica, bez pete ljudi krvnici a svijet klaonica, bez šeste javna kuća, bez sedme razbojnička špilja, bez osme prljava kockarnica, bez devete obična štala, a bez desete vučja duplja. Ako bi se netko usudio reći da bi ovakav svijet ipak bio sretan i zadovoljan, onda ja na isti način tvrdim da su požari, poplave, potresi i ratovi najsretniji događaji ljudskoga života, a buhe, muhe, miševi i pacovi najkorisnije domaće životinje.

2. Opraznovjerju

Nema nikakve dvojbe da ljudi postaju praznovjerni upravo onda kad izgube pravu vjeru u jednoga Boga. Kad prestanu slušati Božju riječ i njegove zapovijedi, onda počinju slijepo vjerovati u kojekakve ljudske izmišljotine, u sve

što čuju i čitaju, dok u nevoljama ovoga života bezglavo traže pomoć od nekih mudrih varalica i tajanstvenih prirodnih sila.

Praznovjerje je najopasniji neprijatelj vjere baš zato što iskrivljuje i čovjeka i Boga. Naime, praznovjeran čovjek pripisuje božansku moć i dostojanstvo nekim ljudima i stvarima te im iskazuje pravo božansko štovanje. On skida Boga s neba i poistovjećuje ga s nekim ljudima, kao npr. sa Sai Babom i drugim suvremenim mudracima s Istoka, ili s tajanstvenim prirodnim silama. Praznovjerje je zapravo **lažna vjera**. Ono je zapravo nadomjestak za pravu vjeru kao što je "Divka" nadomjestak za pravu kavu. Ta je lažna vjera danas na djelu u vračanju, gatanju, čaranju, zazivanju duhova mrtvih (spiritizmu), u tumačenju snova, satanističkim skupovima i sličnim sastancima. Uzmimo za primjer samo čitanje horoskopa koje je danas, na žalost veoma rašireno u svijetu. Po sebi je razumljivo da ako netko čita povremeno horoskop da se malo zabavi, onda u tome nema nikakva zla. Ali, ako netko prati redovito horoskop i ozbiljno vjeruje da mu on točno proriče budućnost, onda je to očigledno lažna vjera u kojoj se horoskop uzima za sveznajućeg Boga, dok je on u stvari obmanjivanje neupućenih ljudi s pomoću jedne zastarjele astrološke slike svijeta u kojoj ima dvanaest zvijezda takozvanog "životinjskog horoskopa" (ovan, bik, jarac...). Međutim, ta zvijezda nisu nikakva samostalna svemirska tijela, pa prema tome i ne mogu utjecati na rođenje čovjeka i na njegov život. Tko poznaje povijest astronomije, zna da su zvijezda nastala tako da su stari astrolozi povukli od zvijezde do zvijezde zamišljene linije i tako ocrtali neke likove koji se bili slični oblicima nekih životinja (ovna, jarca, raka...). Stoga su zvijezda sa stanovišta znanstvene astronomije samo slučajna gomila pojedinih zvijezda koje se vide na okupu, a rastavljaju ih zapravo čitavi svjetovi. Znanstvena astronomija odlučno odbacuje horoskop i druge vrste proricanja budućnosti kao čovjeka nedostojnu glupost, a i mi kršćani znamo da je to obična praznovjerna besmislica.

A što da kažemo tek o onim mnogobrojnim praznovjernim ljudima koji se boje broja 13, koji strahuju od putovanja petkom, koji ozbiljno ispituju talog kave na dnu šalice da vide što će kazati o njihovoj sreći i nesreći, koji bacaju karte da spoznaju budućnost, koji nose oko vrata potkovu kao srećonošu, koji traže djetelinu sa četiri lista kao luksuz, koji se hvataju za dugme kad sretnu svećenika ili časnu sestru i vele: "baksuz!". O, prazna li praznovjerja, o prazne li pameti i srca!

A sudbonosan je taj gubitak prave vjere ne samo za kršćanstvo nego i za cijelu ljudsku zajednicu. Jer, gdje nema vjere, tu nema ni ljubavi, ni požrtvovanosti, ni pravednosti; tu vlada pronevjera, pljačka i otimačina; tu se čovjek odnosi prema čovjeku kao vuk prema vuku. Dobro je rekao naš biskup Ivan Antunović u prošlom stoljeću: "...čim kod kojega naroda počinje vjera sahnuti, odmah se počnu tužbe na nepravdu množiti." (usp. Bog s čovikom na zemlji, u Vacu, 1879, str.323.)

Naravno ima i dobrih ljudi i izvan kršćanstva, kao što ima loših ljudi i u kršćanstvu. Ali, nemojmo zatvarati oči pred činjenicama koje vide već i slijepci.

Gdje su danas dobrotvorne ustanove za siročad i nahočad, za bolesnike, putnike i starce - ta nezaboravna djela kršćanske ljubavi? Koliko je danas onih koji su poput Majke Terezije spremni ostaviti sve što imaju i staviti se u službu najsiromašnijih? Nema ih, ili ih je vrlo malo jer je nestala prava vjera u Boga, a time se i ugasila i ljubav prema bližnjemu.

Znam, ima ljudi koji kažu da vjera u Boga i nije tako važna, jer čovječanstvo može stvoriti raj na zemlji bez njega. Ali takvima je savršeno odgovorio ruski romanopisac Dostojevski u romanu "Braća Karamazovi". Na jednom mjestu tog romana Mitja Karamazov kaže svome bezbožnom prijatelju Rakitinu da on neprestano razmišlja samo o Bogu i o tome može li postojati na svijetu veća sreća bez Boga. Rakitin na to odmahnu rukom i odgovori Mitji: "Ti se radije potrudi oko širenja građanskih prava, ili bar oko toga da ne poraste cijena govedini, time ćeš jednostavnije i brže ukazati čovječanstvu ljubav nego filozofijom." Na to Mitja mudro uzvratiti: "A ti ćeš bez Boga još i govedini povisiti cijenu, i dići od kopejke na rubalj." (usp. Braća Karamazovi, sv.II, Zagreb, 1975, str.296). Neizrečeni zaključak Dostojevskog dovoljno je jasan, a vrijedi i danas: U ateističkom društvu nema Boga, ali nema ni govedine i štošta drugo...

Mi, današnji ljudi, skloni smo, na žalost, da previše naglašavamo važnost rada, privrede, tehnike, informatike, poslovnosti i efikasnosti pa govorimo: Nije važno da li čovjek vjeruje ili ne vjeruje, važno je što on čini. Ali, istina je upravo suprotna, jer naša djela izvire iz naše vjere i nevjere onako kao što potoci proistječu iz svojih skrivenih izvora. Kakva je naša vjera i nevjera takva će biti i naša djela. Neki je američki profesor psihologije to dokazao na vrlo uvjerljiv način. On je uzeo na ispitivanje tri čovjeka od kojih je svaki mogao dignuti 100 kilograma. Profesor ih je prvo počeo uvjeravati da su oni zapravo mnogo jači nego što misle te da mogu podignuti i teži teret. Nakon toga sva trojica su podigla oko 150 kilograma. Profesor ih je poslije stanovitog vremena opet pozvao k sebi i počeo uveravati da su sada mnogo slabiji nego što su bili. Poslije toga nijedan od trojice nije mogao dignuti više od 60 kilograma. Iz toga je profesor s pravom zaključio da **vjera u jakost jača čovjeka, a ga nevjera u nju oslabljuje.**

Također u evanđeljima gotovo na svakoj stranici čitamo o događajima po kojima se vidi da je Isus Krist vjeru i nevjeru smatrao glavnim pokretačima ljudskog života, temeljem ljudske moći i nemoći, sreće i nesreće.

Vjera i nevjera idu ispred naših djela. Stavimo li u srce razvratne, ubojničke i koljačke misli, one će nas i dovesti do razvrata, ubojstva i klanja ljudi. A stavimo li u nj plemenite, mirotvorne i pravedne želje, one će nas dovesti do plemenitosti, mira i pravednosti. Jer nije istina da je sporedno da li čovjek vjeruje ili ne vjeruje i u što vjeruje. Naš će život biti sretniji ako u srcima ljudi bude vladala prava vjera, a ne nevjera i praznovjerje.

o. Tomo Vereš

EVO TI MAJKE

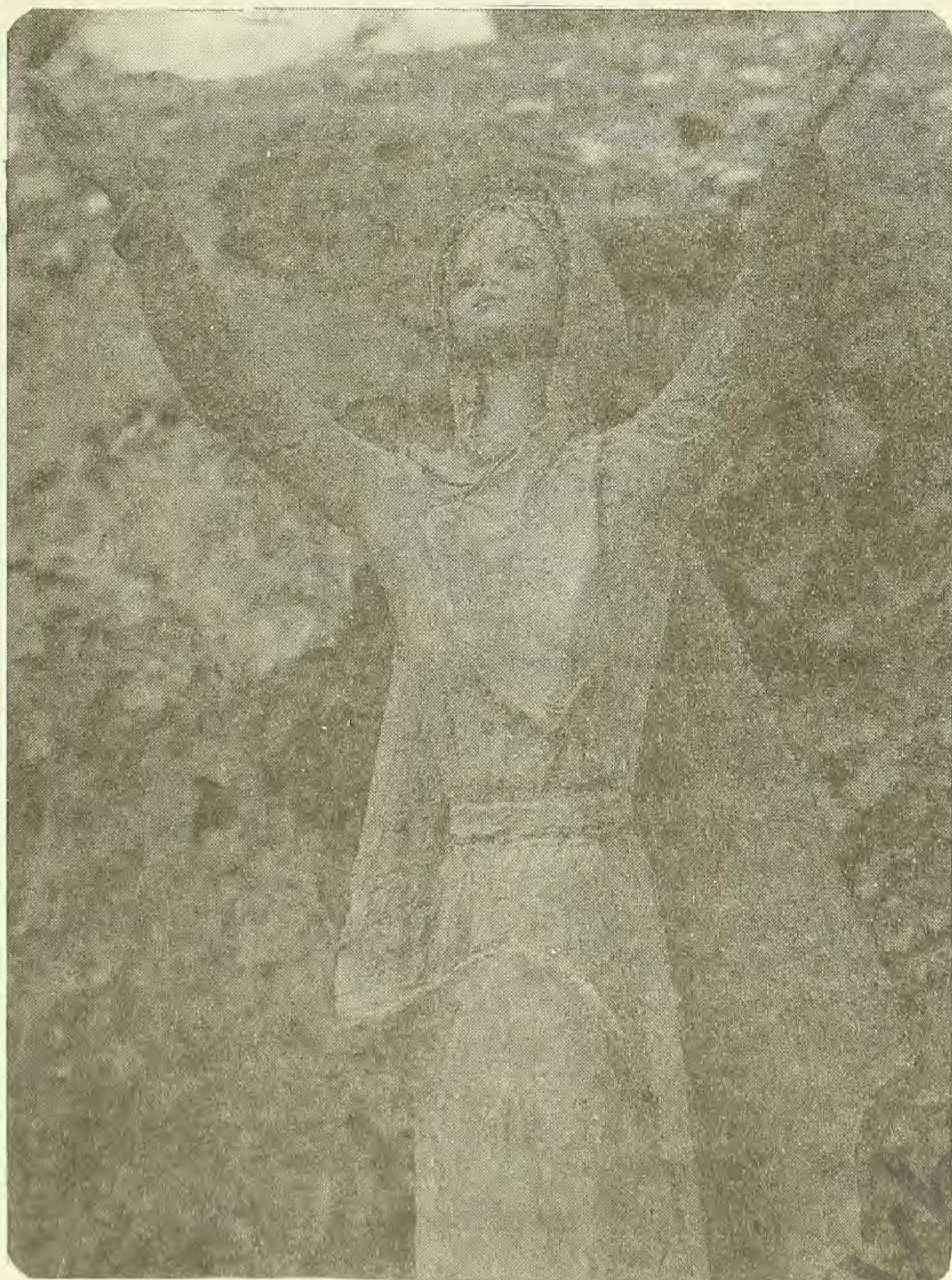
(Recital na Meditativnoj večeri u katedrali-bazilici sv. Terezije,
14. kolovoza 1993.)

Preludij na orguljama

UVOD - VODITELJ

GLAS:

Marija, Majka Božja, prisutna je u vjeri kršćana, a ta njena prisutnost može

biti posmatrana isključivo u kontekstu plana povijesti spasenja i njenog ostvarenja. Marija može i mora imati onoliko mjesta u vjeri kršćanina, koliko joj ga je Bog dao u planu spasenja.

Vrhunac vjere u Božji providnosni naum spasenja čovječanstva, vraćanja čovjeka u prvobitno stanje milosti i zajedništva s Bogom, jest priznanje da je: "Isusa Bog učinio i Gospodinom i Kristom" /Dj. 2 - 36 /.

Mariju nalazimo na početku: "Neprijateljstvo ja zamećem između tebe i žene, između roda tvoga i roda njezina, on će ti satirati glavu, a ti ćeš mu vrebati petu" / Post. 2 - 15 / i na kraju objave: "I znamenje veliko pokazalo se na nebu. Žena odjevena suncem, mjesec joj pod nogama, a na glavi vijenac od dvanaest zvijezda" /Oktr 12, 1/.

Marija, kao ljudsko biće nalazi svoje određeno mjesto u Božjem naumu da pridigne i od grijeha oslobodi palog čovjeka.

Njezina uloga i mjesto u ekonomiji spasenja, shvatljiva je samo u tajni Božje tragalačke ljubavi prema čovjeku. Ona je kroz svu povijest spasenja bila i ostala znak i svjedočanstvo da se Bog ne miri s gubitkom čovjeka. "Ona ... je proročki označena u obećanju danom prvim roditeljima pošto su sagriješili o pobjedi nad zmijom /LG 55/. U tom svjetlu shvatljivo je da je Marija, bila odlikovana velikom ulogom i dostojanstvom /LG 53/.

U vjeri kršćana ona je "odigitria" tj. ona "što vlastitim primjerom pokazuje put do Krista, do punine vjere u njega".

Večeras ćemo je pratiti kao: Ženu pod križem, u uskrsnuću i obučenju u sunce ...

Katedralni zbor: Schubert : Ave Maria

I. ŽENA POD KRIŽEM

Živa slika: Križ - obasjan; slika Kalvarije

/Orgulje/

NAVJEŠTAJ BOŽJE RIJEČI:

"Uz križ su Isusov stajale majka njegova, zatim sestra njegove majke, Marija Kleofina, i Marija Magdalena.

Kad Isus vidje majku i kraj nje učenika, kojega je ljubio, reče majci: "Ženo! Evo ti sina!" Zatim reče učeniku: "Evo ti majke!" I od toga časa uze je učenik k sebi" /Iv 19, 25-27/

RECITATOR:

Eugenija Šah: Stabat Mater

S kim da te usporedim tješeci te, Djevice,

kćeri Sionska? Jer je velika poput mora
tuga tvoja; tko da te izliječi?"

/Plaç Jer 2, 15 /

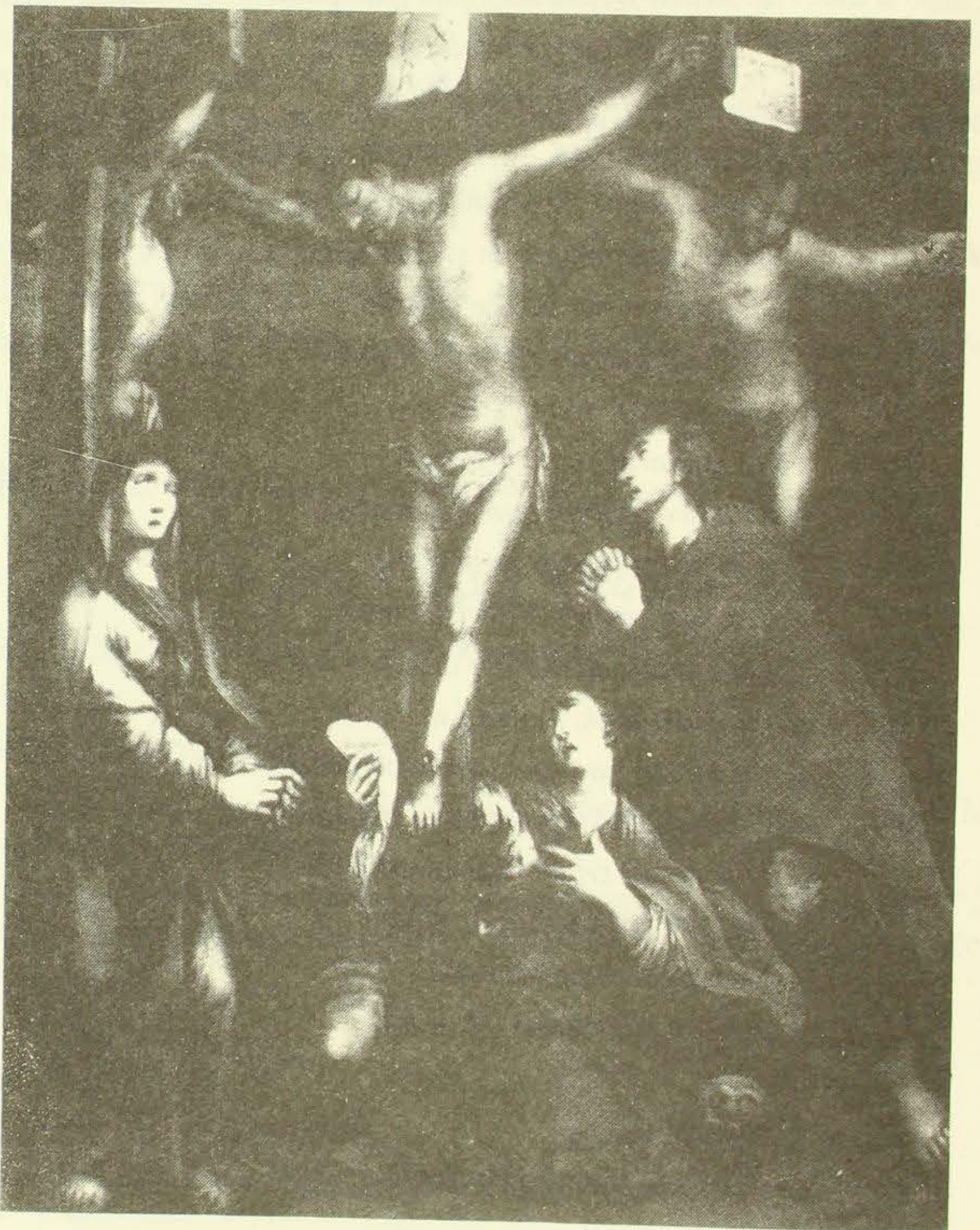
"Ne kloni, stoj,
to je čas Njegov, Majko, i čas tvoj!"
Ko sav Šeol tim se klikom ori,
a srce njeno udara i gori . . .

Oglasuje se čekić s Kalvarije
Ko mukli da su udarci iz Hada,
A srce njeno zamiruće bije
Ko sleden svemir da joj na grud pada
U hramu drhtnu prvi put joj duša,
Kad prinijela je k žrtveniku čedo.
Kad prorok sijed, ko rajsku slast da kuša,
U slabo dijete ko u sunce gleda,
A njoj sa dana, prima svih žalosti,
Tajanstven veo malko odignuo:
"Mač britki tvoju dušu će probosti!"
i već se čekić njoj u srcu čuo . . .
Na kalvariji kobni čekić ječi
Ko oštra pratnja prorokova plača,
A ona stoji, glavu zmiji gnječi,
uz Eden kerub nema više mača.
I bije čekić, zrakom se talasa
Grozovit zvuk, o njeno srce tuče,
Vis nijemi nad njom dršće od užasa,
U zemlji pod njom kao da vulkan huče,
Dok poput zvijeri ljudska grla riču
od klete žeđe za nevinom krvi,
Vasioni se silne osi miču.
A čekić bije, njeno srce mrvi.

"Ne kloni, stoj.
To čas je Njegov i čas tvoj!"

*Ko sav da Šeol s tim se klikom vije,
a srce njeno zamirući bije.*

*Na križu krvna svršuje se Žrtva,
I zemljom crna prosiplje se tama,
A ona - Mati - nije još mrtva!
Još ona stoji pojmi mermer - kama
Obnevidjele još joj nisu zjene
Prem i njoj srce već je probodeno.
Ah, gdje je rana, bolnija od njene,
Gdje srce tužno kao srce njeno?*

*S njim na oltaru izgara i ona,
Tek bol joj blaži misao da snosi
Za vječnu sreću ljudskih miliona
Što On ih u svom silnom srcu nosi . . .*

*"Ne kloni, stoj,
To čas je Njegov, Majko, i čas tvoj!"
Ko sav da Šeol s tim se klikom vije
Da pobjedničkom krunom okruni je.*

*Dovršilo se. . . Puca ljuto stijenje
Ko srce njeno parano od boli,
I samo kruto vapije stvorenje
Gdje krv božanska za ljude se proli.
Još majka stoji kraj svetog raspela
Ne kao Rahela u ridanju samu,
Već kao nova Makabejka smjela,
Uz križ mu stoji misao vječita Mu.
Krasota bolna ljiljanovih lica
Jedincata što tom Mrtvacu prista
Užežena od oca voštanica,
Što u smrt divnu, divnim svjetlom blista.*

Katedralni zbor: "Evo kako umire pravednik"

II. ŽENA U USKRSNUĆU

(Živa slika: Susret na Kristovom grobu)

GLAS:

Marija je, primivši pod križem oporuku božanske ljubavi, uzela za sinove sve ljude rođene za nadnaravni život smrću Isusa Krista. Tako je izgubivši svoga Sina dobila mnoge posinke. Ovo je bio za Majku Božju prijelaz od tjelesnog k duhovnom majčinstvu. Ostala je i majka svih budućih patnika koji stoje uz Isusa i izbliza ga slijede, a što neminovno uključuje bol i križ. No, ona je i žena Uskrsnuća.

NAVJEŠTAJ BOŽJE RIJEČI:

A Marija je stajala vani kod groba i plakala. Zaplakana zaviri u grob i ugleda dva anđela u bjelini kako sjede na mjestu gdje je ležalo tijelo Isusovo - jedan kod glave, drugi kod nogu. Kažu joj oni: "Ženo što plačeš?" Odgovori im: "Uzeše Gospodina mojega i ne znam gdje ga staviše." Rekavši to obazre se i ugleda Isusa gdje stoji, ali nije znala da je to Isus.

Kaže joj Isus: "Ženo što plačeš?" "Koga tražiš?" Misleći da je to vrtlar, reče mu ona: "Gospodine, ako si ga odneo, reci mi gdje si ga stavio i ja ću ga uzeti." Kaže joj Isus: "Marijo". Ona se okrene te će mu hebrejski: "Rabbuni!" što znači: "Učitelju!" Kaže joj Isus: "Ne zadržavaj se sa mnom, jer još ne uzidoh Ocu, nego idi mojoj braći i javi im: "Uzlazim Ocu svom i Ocu vašem, Bogu svome i Bogu vašem." /Iv 20,11-18/

RECITATOR:

Jeronim Korner: Zdravo Marijo

*Zdravo Marijo, milosti puna!
Neka Tvoje milosrde živi.
Ti dragaš kratko mekana runa,
blagoslov daješ polju i njivi.*

*Kad ranim jutrom o prvoj rosi
izadem vedar na livadu meku,
ja vidim spomen stopa Ti bosi
i čujem tihe molitve jeku.*

*I svuda vidim drago Ti lice,
ruke što mole velikog Boga,
da rastu trave, da urode klice,
da svuda vlada ljubav i Sloga.*

*Osjećam svuda: molitva draga
usana Tvojih blagoslov daje.
Njiše se cvijeće od milja blaga
i sve se trave radošću sjaje.*

*I tada tiho ja slavim Krista,
hvalu mu dajem za molitvu Tvoju . . .
i sretan sam tada, Marijo čista;
što u Tebi imam Kraljicu svoju!*

*Pojem Ti pjesme s pticom na grani
sa strukom cvijeća i četicom mravi,
i svi su moji sunčani dani
u Tvome sjaju, u Tvojoi slavi.
I kličem sretan sa svemirom cijelim;
"Kraljice sveta, radosti sjajna,
ovij nas plaštem plavetnim, bijelim,
da ljubav naša ostane trajna!"*

Katedralni zbor: Handel: "Aleluja"

III. ŽENA "OBUČENA U SUNCE"

GLAS:

Marija je na osobit način sudjelovala u Kristovoj otkupiteljskoj žrtvi, njegovoj smrti i uskrsnuću. Ona je u vjeri, nadi i ljubavi živjela očitovanje Boga u Kristu i ispunjenje njegovih obećanja u dolasku Kraljevstva u Kristovoj osobi. Marija je zato tip Crkve i njezin najizvrsniji uzor u vjeri, nadi i ljubavi.

Ona ostaje znak pouzdane nade za Crkvu.

U nebeskoj slavi Marija nastavlja vršiti svoju majčinsku ulogu i u odnosu prema ljudima. Svojim zagovaranjem, posredovanjem milosti nastavlja surađivati u otkupljenju ljudi. Budući, da je sada bliža Kristu, ona ima veću mogućnost pomagati ljudima i tako promicati rast Crkve. Njezino zalaganje je izraz njezine majčinske ljubavi. Kako se nalazi u duhovnom zajedništvu s Bogom, što se ostvaruje u blaženom gledanju, njezina ljubav prema ljudima je refleks Božje ljubavi. Radi se o ostvarenju kraljevstva Božjega među ljudima. Marija se svojim zagovorom zauzima da ljudi postignu savršenstvo svog poziva u eshatološkoj punini. Marija ne svjedoči samo o nebeskoj slavi, na koju su pozvani ljudi koje je Krist otkupio, nego im pomaže da to i ostvare.

NAVJEŠTAJ BOŽJE RIJEČI:

I znamenje veliko pokazalo se na nebu. Žena odjevena suncem, mjesec joj pod nogama, a na glavi vjenac od dvanaest zvijezda. Trudna viče u porođajnim bolima i mukama rađanja. I pokazalo se drugo znamenje na nebu. Gle, Zmaj

velik, ognjen sa sedam glava i deset rogova; na glavama mu sedam kruna, a rep mu povlači trećinu zvijezda nebeskih - i obori ih na zemlju. Zmaj stade pred Ženu koja imaše roditi da joj, čim rodi, proždre Dijete.

I ona porodi sina, muškića, koji će vladati svim narodima palicom gvozdеноm. I Dijete njeno bi uzeto k Bogu i prijestolju njegovu. A Žena pobježe u pustinju gdje joj Bog pripravi sklonište, da se ondje hrani tisuću dvjesta i šezdeset dana. I nasta rat na nebu. Mihael i njegovi anđeli zarate se sa Zmajem. Zmaj ude u rat i anđeli njegovi, ali ne nadvlada. I ne bijaše im više mjesta na nebu. Zbačen je Zmaj veliki. Stara zmija - imenom Đavao, Sotona, zavodnik svega svijeta, bačen je na zemlju, a s njime su bačeni i anđeli njegovi.

I začujem glas na nebu silan: "Sada nasto spasenje i snaga i kraljevstvo Boga našega i vlast Pomazanika njegova! Jer zbačen je tužitelj braće naše koji ih je dan i noć optuživao pred Bogom našim /Otkr 12,1-10/.

*K tebi oči podižemo,
Djevo sveta, Djevo čista.*

RECITATOR:

Izidor Poljak: Djevici Snježnoj

*Ja gledam Te, Divna,
na visokoj gori u sjaju i slavi,
U bisernom plaštu i smaragdnom pasu,
Sa vijencem od zvijezda na glavi.*

*I htio bih Snježna,
da pjevam sa zvijezdama oko tvog čela,
da himnu šapućem, ko na Oltaru*

*ruža ti šapuće bijela,
da s brujem se složim, što kristalnu u noć
sa usana ljiljana mliječnih romori
Ko velebne gore u požaru plamte,
a Angelus zvoni.*

*O Divna, o Snježna,
o čista, o sveta -
Smijem li ružom Ti okitit nogu,
Što blatnoj u posudi srca mog cvjeta?*

Katedralni zbor: Albe Vidaković: "Zdravo Djevo, Djeva slavo"

Recital je sastavila Vita Grunčić, a voditelj i redatelj je bio preč. Andrija Kopilović. Recitatori su bili Jelena Piuković i Zlata Lacić, a "evangelista" Petar Vuković. Živu sliku tvorili su mladi.

GOVOR RODA MOG

*Ikavica
pričalica,
ikavica
pripelica
poletila
moja mila.*

*Širi krila
priko njiva
i ravnica.*

*Ko da sniva
dok je živa
Subotica.*

Živa bila!

Jakov Kopilović

RAZGOVOR S BOGOM

*Manje molim
Boga svoga,
više volim
s Njim da zborim.*

*Dobra od zla
da razdvojim
za života,
dok postojim,
Boga molim.*

26.08.1993.

Jakov Kopilović

S MARIJOM MOLIMO

*Dok krunu od žita ovoga časa
nosimo, Bože, Tebi na oltar,
mi nismo sami, s nama je svuda
Majka Tvoja i naša, jer nam je želja
da Ti miliji dar bude.*

*U krunu smo spleli naš trud,
znoj, suze, radost i muku,
klečimo pred Tobom i molimo žarko:
primi nas, blagoslovi i povedi dalje,
budi nam sigurnost, daj nam ruku.*

*I dok gledamo krunu od slame
što daje odsjaj i sija u zlatu,
molimo za sve pletilje vrijedne,
sjećamo se i molimo i za Rogić Katu.*

*Budi joj blagi sudac u vječnosti i blagoslovi
svaku krunu, što vrijedne ruke su joj dale.
Ljubav Tvoja nek hvala i nagrada bude
za 25 godina i u ime naše katedrale.*

*S Marijom Ti poklanjamo, s ljubavlju,
sutomom i Suncem obasjane dane,
privij nas na božanske grudi.
odmora nam daj i liječi nam rane.*

*Sretni smo što je iz trnove krune -
dok nas sve okolo davi -
ljubav naša niknula i bila odlično sjeme,
da iz nje nikne kruna Tvojoj slavi!*

*Hvala Ti, što nas s križa
grliš i čuvaš sred naših njiva
i što nam uz milost Tvoju
svaki trenutak ljepši biva.*

*Hvala Ti, što primaš k'o Bog
naše preskromne dare,
blagosiljaš žitna polja
i vrijedne naše risare.*

*Blagoslovi sav Božji narod
Tvoj je, Ti si mu nada i radost.
Pruži ruke nad djecu našu,
primi i čuvaj svu našu mladost.*

*Sjeti se, Bože, naših starih
što u nemoći i jadu leže u domu.
Budi im snaga i smiraj,
da Te nadu u strahu svom.*

*Čuvaj i vodi naše duhovne pastire.
Usadi im u srca Tvoje vedrine
i daj im milost, da u ovo teško vrijeme
unesu u duše naše bar malo topline.*

*Sve koji pate, neznajući za Te.
kao i one, što mole u rane sutone,
ogrij ih ljubavlju svojom i pomози
da svaka briga i bol njihov utone.*

*S Marijom, Majkom Tvojom i našom
molimo za sve ljude Bačke nizine.
Učini da budemo narod Tvoj i dalje,
narod rada, molitve i želj -ni Tvoje bližine.*

*S Marijom molimo dolazeći k Tebi,
koji si sreće i ljubavi vir,
da budeš uvijek s nama
i dadeš nam samo Tvoj mir...*

Vita Grunčić

IMATI SRCA ZA ČOVJEKA

"Ako si kamen, budi ljubak; ako si biljka budi osjetljiv; ako si čovjek budi ljubav!" (V. Hugo)

Ovim riječima V. Hugoa sve Vas srdačno pozdravljam i zahvaljujem na ukazanom mi povjerenju da progovorim na ovoj našoj subotičkoj Agori.

Kad sam se u utorak dogovarao s g. Dušanom o temi ovog uvodnog izlaganja, onda sam mu rekao da ću govoriti o "socijalnom nauku Crkve". Međutim, dok sam se pripremao za ovo izlaganje i malo bolje upoznao svrhu ove subotičke Agore, odlučio sam ovom svom izlaganju dati naslov: "Imati srca za čovjeka". Zašto?

Naime, "u vrijeme ni rata ni mira", u vrijeme kad zakon straha uzima maha, kad siromašniji bivaju još siromašnjima, a oni srednje stojeći sve više razmišljaju kako će uhvatiti kraj s krajem, dok bogati - tko zna na koji način postaju još bogatijima; u vrijeme kad su glad i neimaština pokucali već i na vrata mnogih Subotičana; u vrijeme kad ljubav zašuti a progovori mržnja... Trenutak je da čovjek zastane i sjeti se da je čovjek. Čovjek, pak ima dušu i tijelo. On je duh i materija. On ima razum i srce... Trenutak je da se upita i pogleda što se vrzma u tom njegovom razumu i što ima u tom njegovom srcu: kakve misli, kakve ideje, kakvi osjećaji...

Razumom i srcem čovjek može dokučiti Beskrajno. Razumom i srcem čovjek može doći do pravih vrednota. Do vrednota koje će ga ispuniti i istinski usrećiti. U vrijeme kad novac tako malo vrijedi, a materijalno blagostanje sve više blijedi, potrebno je još jednom preispitati ljestvicu vrednota. Može li samo materijalno usrećiti čovjeka? Ako je suditi po proteklom periodu, očito ne može. Ili barem ne dugoročno... Ne možemo reći da mi u Subotici sve do nedavno nismo imali bar neko materijalno blagostanje, a danas?! Sve je više socijalnih slučajeva, kako ih nazivamo. Sve je više ljudi kojima je potrebna materijalna pomoć da bi preživjeli i živjeli... No, ne može se reći također da u zemljama razvijenog Zapada nema socijalnih problema. Dapače, ima ih. Ima ih puno. Očito, dakle, bogatstvo nije izvor socijalne pravde. A što onda? - Srce! Kad ljudi obole od "sklerokardije", od tvrdoće srca, počinju problemi... Sklerokardija zatvara čovjeka u sebe, okreće ga vlastitim interesima, ona čovjeku zatvara oči, te ne vidi dalje od svog nosa, nego je zagledan samo u sebe... Čovjek obolio od sklerokardije ne vidi čovjeka, ne vidi Nebo - zaboravio je da je čovjek i transcendentno biće. On ne vjeruje u Boga. On je bog sam sebi. On želi samo sebe, svoju slavu, svoju sreću, svoj mir...

Želimo li, dakle, postići socijalnu pravdu, moramo čovjeku izliječiti srce. Čovjeku je potrebno novo srce da bi imao srca za čovjeka. Da bi bio osjetljiv za potrebe drugih...

Crkva, kao zajednica vjernika, u svojoj je biti okrenuta Bogu i čovjeku. Socijalni nauk Crkve ima svoj bogati sadržaj, ali i svoju problematiku. Postavlja se pitanje koliko on ima mjesta u naučavanju kršćanske vjere. Tokom povijesti kad je Crkva dizala glas protiv nepravdi koje su se činile čovjeku i koje su otvoreno podržavali vladajući režimi, Crkvi je prigovarano da se bavi politikom i miješa u područje koje je izvan njezinog domena. No, upravo kršćanska tradicija sigurni nam je pokazatelj da je socijalna komponenta uvijek bila prisutna u kršćanstvu, a Biblija - Sveto pismo, i u Starom i Novom Zavjetu ima jak socijalni naboj.

U Starom zavjetu, proroci - osobito Amos, Izaija, Jeremija i Ezekijel snažnim izrazima žigošu socijalnu nepravdu i bore se za siromašne i potlačene,

udovice i siročad. Ni molitve, ni postovi, ni vjerski obredi ne koriste ako nema socijalne pravde. Za ilustraciju donosim samo jedan navod. U knjizi proroka Izaije stoji: "Ovo je post koji mi je po volji, riječ je Jahve Gospoda: Kidati okove nepravedne, razvezivat spomen jarmene, puštati na slobodu potlačene, slomiti sve jarmove; podijeliti kruh svoj s gladnima, uvesti pod krov svoj beksućnike, odjenuti onoga koga vidiš gola..." I dodaje: "Ukloniš li iz svoje sredine jaram, ispružen prst i besjedu bezbožnu, dadeš li kruha gladnome, nasitiš li potlačenog, tvoja će svjetlost zasjati u tmini i tama će tvoja kao podne postati" (usp. Iz 58,5-7).

Što se tiče Novog zavjeta spominjem veliku zapovijed ljubavi prema Bogu i bližnjemu (usp. Mt 22, 34-40) i, posebice 25. poglavlje Matejeva evandjelja gdje se tako zorno govori kako ćemo na sudnjem danu biti suđeni prema tome kako smo se odnosili prema gladnima, siromašnima, bolesnima, zatvorenima itd. jer se u tom sastoji i odnos prema Bogu. Sv. Ivan apstol je to pojasnio riječima: "Rekne li tko: ljubim Boga, a mrzi brata svoga, lažac je. Jer tko ne ljubi svoga brata kojega vidi, Boga kojega ne vidi ne može ljubiti. I ovu zapovijed imamo od njega: Tko ljubi Boga, da ljubi i brata svoga" (Iv 4,20-21). Valja istaknuti da je Isus zapravo zapovijedio svojim učenicima, tj. svim kršćanima da moraju ljubiti svakog čovjeka: i dobrog i lošeg, i bogatog i siromašnog, i simpatičnog i antipatičnog, "jer Sunce izlazi i dobrima i zlima i kiša pada i pravednicima i nepravednicima" (usp. Mt 5,45). U svojoj radikalnosti išao je Isus tako daleko da je rekao: "Ljubite svoje neprijatelje, dobro činite svojim mrziteljima, blagoslivljajte one koji vas proklinju, molite za one koji vas zlostavljaju" (Lk 6, 27-28)

To je u biti socijalni nauk Crkve. Kršćanstvo će to nastojati ostvarivati, u većoj ili manjoj mjeri, kao nauk i kao praksu. Pretočiti to u izričit socijalni nauk bit će zadaća Crkve novijih vremena kada će nastati korpus socijalnog nauka Crkve, koji je započeo glasovitom enciklikom pape Lava XIII. "Rerum novarum", a nastavit će se enciklikama pape Pia XI. "Quadragesimo anno", Ivana XXIII "Pacem in terris". Ovu nauku produbit će II. Vatikanski sabor, osobito u svom dokumentu "Radost i nada", tj. u Pastoralnoj konstituciji o Crkvi u suvremenom svijetu. Papa Pavao VI. obratit će se svijetu i Crkvi pismima: "Populorum Progressio" i "Octogesima Adveniens". Papa Ivan Pavao II. progovorio je o socijalnim problemima suvremenog svijeta u više svojih enciklika: "Laborem exercens", "Sollicitudo rei socialis"... a u povodu stote obljetnice enciklike "Rerum novarum" izdao je svoju socijalnu encikliku "Centesimus annus". Samo jedno malo pojašnjenje. Enciklika "Rerum novarum" bila je prva socijalna enciklika Crkve. U njoj papa Lav XIII. osuđuje grubi kapitalizam, ali diže glas i protiv zla koje dolazi s rastućim komunizmom. U slijedećim enciklikama Pape prate društvene probleme svoga vremena, da bi papa Ivan Pavao II. u posljednjoj socijalnoj enciklici Crkve: "Centesimus annus" (Stota godina) još jednom dao osvrt na negativnosti komunizma, ali i snažno upozorio na problem konzumizma u kapitalističkim zemljama, koji profit - materijalnu dobit stavljaju za najvišu vrijednost. A očito je da to nije i ne može

biti najviša vrijednost, ni u Subotici, ni nigdje u svijetu. Sve mora čovjeku služiti, čovjek ne smije ničemu i nikomu robovati.

Veoma je važno pravilno shvatiti narav socijalnog nauka Crkve. Kršćanska vjera ima što reći o socijalnim odnosima u društvu, jer zahvaća čovjeka u cjelini. Crkva priznaje autonomiju zemaljskih vrijednosti, no ne smije zaniijekati da su te vrijednosti otvorene vrijednostima etičke i transcendentno-vjerske naravi.

Socijalni nauk Crkve nije neka nova vrsta sociologije uz ostale društvene znanosti ili kao njihova crkvena varijanta. Njegova je specifičnost da iznosi temeljne koordinate čovjekove društvenosti ukoliko su one vezane uz kršćansko poimanje čovjeka. Socijalni nauk Crkve je kršćanska socijalna etika u povijesnom i kulturalnom kontekstu. Zbog toga se u novim crkvenim dokumentima izričito ističe kako je ona dio moralne teologije (kršćanske etike).

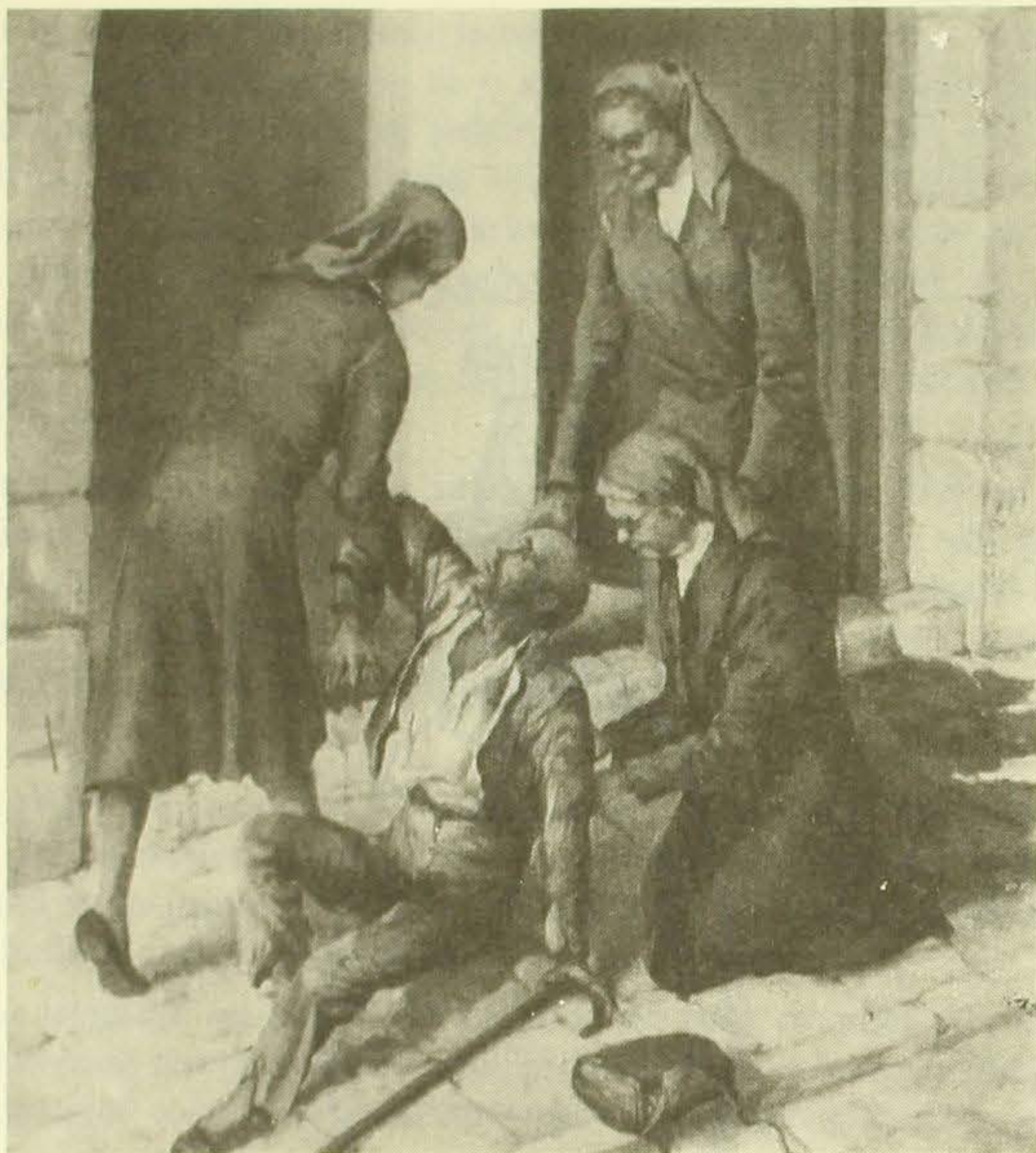
Društveni (socijalni) nauk Crkve ne sastoji se toliko od takozvanih "vječnih" istina koje bi vrijedile iznad vremena i prostora, nego primjenjuje ove istine na okolnosti koje, već prema vremenu i mjestu, podliježu stalnoj promeni. Odatle proizlazi da on mora slijediti promjene stvari i trajno davati nove odgovore na pitanja koja uvijek iznova iskrsavaju. Društveni nauk Crkve povijesno izrasta na pitanjima, posebice spornim pitanjima, i na potrebama i nepravdama što ih uzrokuje društveni život. Kao i sama Crkva, tako i njezin društveni nauk nije "sistem" nego pripada području činjeničnog, povijesnog, praktičnog života, koji svakako treba uvijek mjeriti mjerilima Božjeg zakona. Stoga službene crkvene izjave valja uvijek gledati u povijesnom kontekstu.

Zbog toga i Crkva i kršćanstvo u ovisnosti od konkretnih povijesnih okolnosti i događanja ističe ono što je za taj trenutak bitno. U vrijeme materijalizma i bezboštva ističe potrebu vraćanja Bogu, u vrijeme rata, često govori o miru i poziva na molitvu za mir; kad se čini očita nepravda, diže svoj glas u ime pravde; u vrijeme gladi, neimaštine i siromaštva poziva na solidarnost, na djelotvornu ljubav prema bližnjemu... (usp. dr Marijan Valković, u "STO GODINA KATOLIČKOGA SOCIJALNOG NAUKA", KS, Zagreb 1991., str. XXIX-XXXI).

I Crkva u Subotici, u ovim teškim vremenima, pridružuje se raznim humanitarnim ustanovama kao što su "Crkveni krst", "Kolo srpskih sestara", "Vox humana". Oživljavanjem rada "Caritasa" i svojim karitativnim radom želi biti kap u moru dobrote, kojom se jedino možemo oduprijeti moru zla i mržnje.

Stoga ja danas na ovoj Agori kao čovjek Crkve, ali i kao čovjek koji silno voli ovaj grad dižem svoj glas razuma i srca i želim Subotičanima uputiti slijedeće riječi:

1. Sve kršćane grada potičem da se vrate Bogu i Crkvi. Prošlo je vrijeme kad ste zato što idete u Crkvu mogli izgubiti posao. Živimo svoju kršćansku vjeru u svom svakodnevnom životu. Kad bi katolici, pravoslani, evangelici, reformirani kršćani istinski živjeli ono što ih uči Isus, što ih uči Crkva - u Subotici sigurno ne

ŽIVJETI ZNAČI POMAGATI DRUGIMA DA ŽIVE

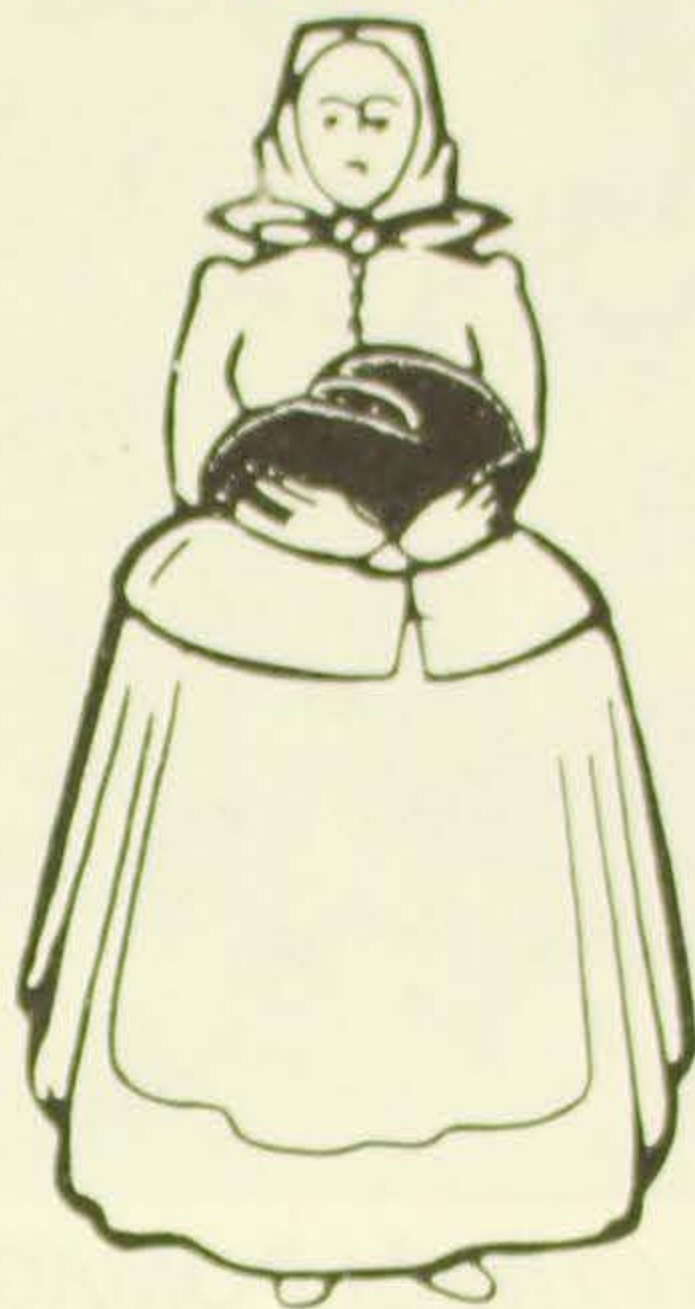
IMAM ONO ŠTO SAM PODIJELIO

bi bilo socijalno ugroženih, ne bi bilo siromašnih i bogatih - svi bi se trudili da učine sve kako bi onom drugom, koji je pored mene bude lijepo, dapače ljepše nego meni. I kad bi svi kršćani ovoga grada živjeli svoju vjeru, brzo bi postojala u gradu samo jedna kršćanska Crkva - Crkva Kristova.

Dakle, otvorimo oči i srce i brzo ćemo vidjeti kome i kako treba pomoći.

2. Svakom građaninu ovoga divnog grada htio bih reći: čovjek si! Ali, znaj da je i onaj čovjek pored tebe čovjek kao i ti. I on ima potrebe kao i Ti. Ako Ti je drag tvoj jezik, tvoje pismo, znaj i njemu je drag njegov jezik i njegovo pismo. Kao što su tebi dragi običaji tvog naroda i njemu su dragi običaji njegovog naroda. Kao što je tvoja vjera svetinja, i njemu je njegova vjera svetinja... I on želi biti sretan, kao i Ti. Pomozi mu da to ostvari. Bit će ljepše i Tebi i njemu. Čovjek si - a jesi li ljubav. Budi ljubav i bit ćeš čovjek kojeg će svi poštivati i cijeniti...

DOBROTVORNA ZAJEDNICA
Amor vincit
SUBOTICA

3. Želimo li ostvariti socijalnu pravdu, naučimo ljude što je pravda, što je istina, što je dobrota, što je ljubav... U tom bi se trebale osobito isticati sve odgojne i obrazovne ustanove u gradu.

Ne smijemo zatvoriti oči pred zlom. Treba dići glas protiv zla, ali nikada odbaciti, nikada osuditi čovjeka. Kad bismo ljudima, za koje mislimo da čine zlo, u svom srcu poželjeli toliko dobra koliko smo im zla poželjeli - ili, da se izrazim teološki - kad bismo umjesto proklinjanja zazivali na njih Božji blagoslov i smilovanje, oni bi se već davno promijenili i bili bolji...

4. Volio bih kad bi naše novine i radio emisije uvele tzv. "Bijelu kroniku" koja bi više i češće govorila o lijepim primjerima suživota i pomoći onima koji su u potrebi. Da se piše i govori na pr. o tom kako susjedi Hrvati i Srbi još uvijek odlaze na kavu jedni drugima, ili zajedno slave Krsnu slavu. (A ima toga u Subotici još - sigurno). Potrebno je isticati ono lijepo i dobro u životu i kulturi pojedinih naroda.

5. Bilo bi korisno organizirati jedan zajednički susret svih humanitarnih organizacija u gradu i dogovoriti se o mogućoj suradnji i podjeli nadležnosti. Tako bi se upoznali i bili poticaj jedan drugom, a i građanima bi posvjedočili kako je svima stalo do sreće sviju bez razlike na vjeru, naciju i političko opredjeljenje. Na tom sastanku valjalo bi posvijestiti da često čovjeku nije najvažnije ono što će dobiti. On možda više želi doživjeti da oni drugi primjećuju da on jest, da i on postoji. Često puta je čovjeku potrebija lijepa riječ, osmijeh, stisak ruke, nego li materijalna pomoć... I duhovna pomoć je humanitarna pomoć.

Jednom riječju, htio bih reći: Subotičani imajte srca za čovjeka! Bit će to zalag socijalne pravde, istinske demokracije, pravog suživota... Bit će to zalag sretnije i ljepše budućnosti. Temelj za izgradnju civilizacije ljubavi! I ne mogu kao svećenik ne reći: "Gdje je ljubav, prijateljstvo ondje je i Bog"! A gdje je Bog, ondje je raj, sreća, radost - pa i usprkos suza i boli...

Možda Vam se sve ovo, što sam rekao, čini utopijom, neostvarivom iluzijom?! Ja ne mislim tako, jer čvrsto vjerujem da se svijet mijenja onog trenutka kad se ja promijenim i da svijet postaje bolji onog momenta kad ja postanem bolji. Makrokozmos odslikava se u mikrokozmosu!

/Uvodno izlaganje na tzv. SUBOTIČKOJ AGORI, održano 13. 02. 1993. u dvorani Otvorenog sveučilišta u Subotici. "Subotička agora" skup je intelektualaca koji su se sastajali tokom 8 subota na razgovor o raznim aktualnim pitanjima i problemima grada Subotice/.

PLAVE TIŠINE

*Čarobni titraji
plavih tišina
iskonskih prostora...*

*Tajanstveni zvuci
nevidljivih života
struje u krvi...*

*Ćutim budenja
zelenih mora
u toplom mlazu*

vječnoga stvaranja...

*Slušam pokrete
novih radanja
sveopćeg trajanja...*

*I čekam, i sanjam
plave tišine
iskonskih prostora
zelenih mora...*

Ivo Prčić, mladi

SVIJET NADE

*Zar nije čaroban ovaj svijet
onome tko nije gluh ni slijep,
a kakav bi tek mogao biti,
kad bismo svi htjeli ljubiti!*

*Kada bi svatko bio rad dati,
onome, koji ne mož' imati,
kada bi pomagat' htio svima
iz ljubavi prema bližnjima!*

*Kad bismo htjeli savjet primiti,
od onog koji će nam to znati
svojim življenjem pokazati,
pa ako treba i život dati!*

*Kada drugima ne bismo činili,
ono što od njih ne bismo željeli,
kada se ne bismo previše brinuli,
za ono što još nismo zaslužili.*

*Kad bismo željni bili znati,
prave vrijednosti izabrati
i kada bismo htjeli stati
pred putom, kojim nam nije hodati.*

*Kad bismo rado htjeli ići,
onamo, gdje jednom moramo stići;
bio bi to zaista pravi raj,
bio početak a ne kraj!!!*

Franjo Ivanković, stariji

O. GERARD

ŽIVOT JE BOŽJI DAR

(o. Gerard Tomo Stantić u borbi za život)

Život je Božji dar. Međutim, danas kao da je prekinuta nit koja povezuje čovjeka s Bogom, a time se u isto vrijeme umanjio ili čak nestao osjećaj da je čovjekov život povezan s Bogom, ovisan o Bogu živome, da je život Božji dar. Čovjek kao da je uzeo Božje mjesto, uzurpirao Božje mjesto i smatra da je on gospodar života i smrti, da o njemu ovisi da li će čovječje biće koje je zaživjelo, roditi se i živjeti ili će mu biti uskraćen život. Kao da smo se vratili rimskoj poganskoj praksi kada je otac obitelji "pater familias" određivao o životu ili smrti djeteta koje mu se rodilo. Ta praksa danas je postigla svoj vrhunac putem takozvanog inžinjerina...

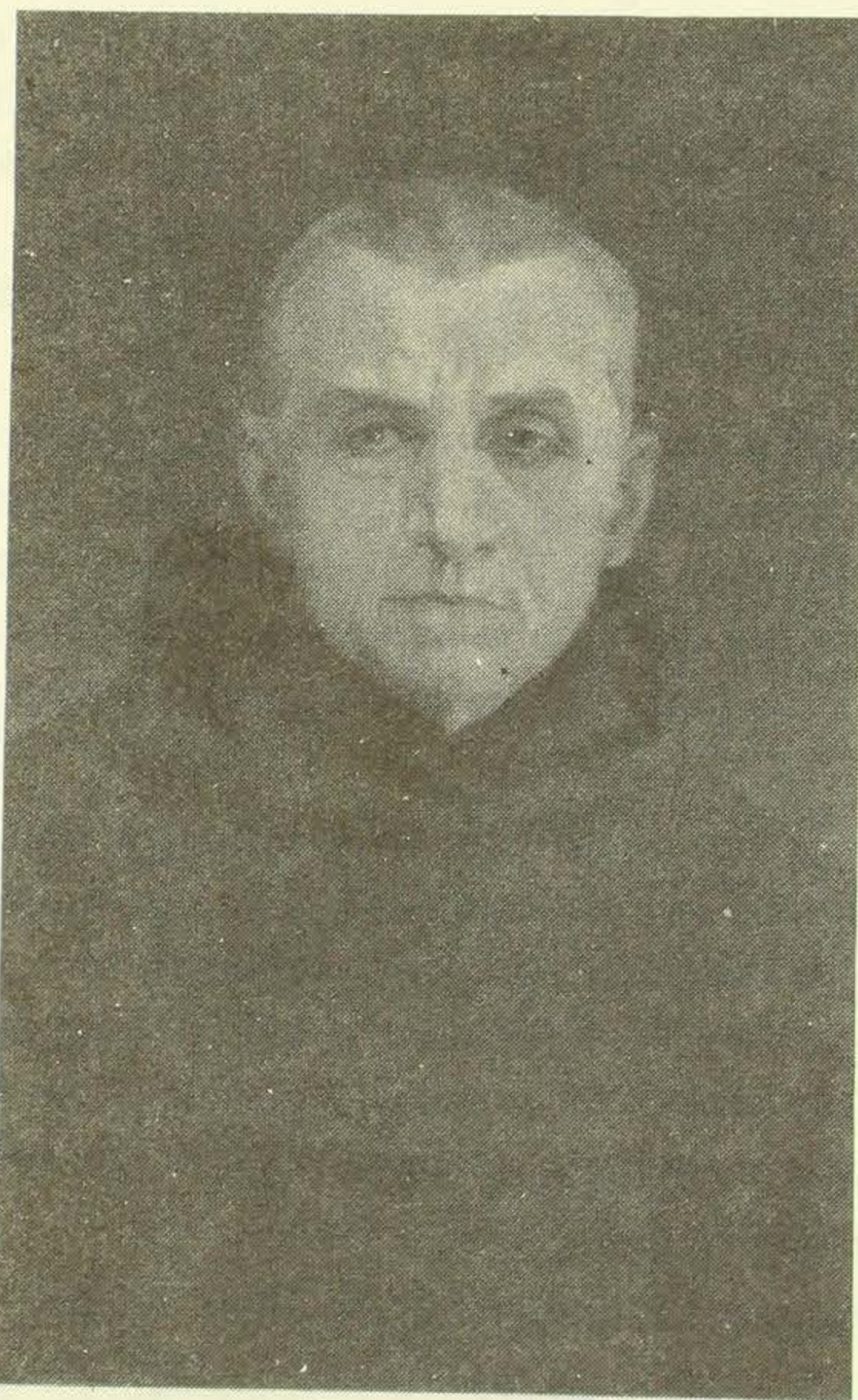
Statistički podaci koji nas izvješćuju o uništavanju života putem pobačaja su upravo stravični. Putem pobačaja ima više mrtvih nego u teškim ratnim okršajima. Razlika je samo u tome što kada ljudi u ratu plaćaju životom, onda se podiže val protesta i osude. Za nevinu djecu, koja gube svoje živote rukom svojih roditelja, nitko ne protestira osim onih koji vjeruju u Krista i u njegovo Evandjelje.

Iako je ovako uništavanje života danas dostiglo svoj vrhunac, ono je postojalo i prije i izgleda da je u Somboru ta praksa, u doba kad je tamo živio o. Gerard Tomo Stantić, bila rasprostranjena. Sticajem okolnosti čuo sam svjedočanstvo jedne starice. Ona je živjela u Subotici, a bila je rodom iz Sombora, koja je toj praksi podlegla a cijeli život se kajala i plakala što je bila žrtva takve prakse. Svjedočila je da se sluga Božji uhvatio u koštac kroz svoje propovijedi i svoju ispovjedaonicu kako bi toj praksi stao na kraj.

Dva druga događaja, koja su zabilježena i dokumentirana, govore također o radu o. Gerarda u tome smjeru. To je prije svega svjedočanstvo, izneseno pod zakletom, jedne obitelji koja sada živi u Njemačkoj. Radi se o slabom zdravlju jedne majke koja je već imala dvoje djece i koju je liječnik upozorio da ne smije imati više djece jer bi time stavila na kocku svoj vlastiti život. Kako su muž i

žena bili dobri kršćani, koju su htjeli dosljedno živjeti svoju vjeru, obratili su se za savjet o.Gerardu. On ih je ohrabrio i rekao neka se ne boje živjeti svoj brak onako kako su pred Bogom obećali na dan svoga vjenčanja i da se ne boje novog materinstva i očinstva. Oni su ga poslušali i rodili su dvanaestero djece. Majka tako brojne djece ne samo da nije umrla, nego je doživjela starost. Imala je negdje oko sedamdeset i pet godina kada je dato ovo svjedočanstvo pod zakletvom!

Jednom drugom zgodom o.Gerard se našao pred slučajem kada su roditelji odlučili oduzeti život djetetu koje je živjelo pod majčinim srcem. Ne zna se da li se roditelji tog djeteta htjeli slijediti praksu koja je vladala u Somboru, da oduzmu život već začetom djetetu ili su bili u istom slučaju kada je lječnik savjetovao pobačaj iz zdravstvenih razloga majke. U ovom slučaju Sluga Božji o.Gerard se zauzeo da se dijete rodi do te mjere da je prikazao svoj život Bogu samo da se dijete rodi.

Sluga Božji
O. Gerard Tomo Stantić
1876-1956

Ovaj podatak imamo iz njegovog autobiografskog zapisa u kojem pod pseudonimom kaže "jedan od naših" (a to je on sam) prikazao je svoj život Bogu samo da se dijete rodi. Sluga je Božji bio sav zadovoljan kada je saznao da se dijete sretno rodilo.

Radi toga rođenja imao je veliku neugodnost, jer su drugi njegovu zauzetost da se dijete rodi shvatili kao koristoljubivost. Ta obitelj u kojoj se dijete rodilo, izgleda da je bila imućna pa su zlobnici govorili da se o.Gerard zauzeo da se dijete rodi, jer se nadao dobroj i bogatoj nagradi. Ovako zlobničko klevetanje duboko je zaboljelo o.Gerarda, koji to opet bilježi u autobiografsku zapisu, ali i dodaje da je taj ("jedan od naših") spreman sve

podnijeti kada je savjest u pitanju.

Kao vicepostulator postupka za proglašenje Sluge Božjega o. Gerarda Tome Stantića, na temelju dopisa što mi šalju vjernici koji se utiču za zagovor Božjem Slugi, mogu reći da on nastavlja i danas ovo, rekao bih "poslanje", i zauzima se posebno za djecu koja su bolesna ili u opasnosti da se ne rode.

Tako je jedna majka, koja je već u starijoj dobi bila trudna i liječnici su predviđali teški porodaj. Ona se zajedno sa svojom majkom utekla zagovoru o. Gerarda. Dopisom je poslije potvrdila de se dijete zdravo i sretno rodilo.

Tu je slučaj nekog djeteta koje je bilo bolesno pa su se molili za njegovo ozdravljenje. Međutim, bila je Božja volja da dijete umre. No, ni pola sata prije smrti, dijete je reklo majci neka ne plače jer ide u nebo. Slučaj je opširno iznesen u jednom od brojeva "Bačkog klasja". Smatraju to čudom o. Gerarda jer ovakav zreo odgovor dijete po svojoj dobi nije moglo dati. (Pročitajte članak na 125-130. str. ovog kalendara)

Dopisom od prvoga kolovoza 1993. primila je vicepostulatura zahvalu sretnih roditelja iz Kanade, koji su doznali za o. Gerarda preko prospekta što su ga dobili od o. Mate Miloša kada je on bio u Kanadi. Radi se o slučaju dječaka od 17 godina, koji je bolovao od neke bolesti na psihičkoj bazi. Poslije obavljene devetnice za proglašenje blaženim i svetim o. Gerarda, dječak je ozdravio iako se dvije godine bezuspešno liječio i bio na bolničkoj njezi. Danas taj dječak nema više smetnji i normalno živi.

Uz ova svjedočanstva iz života o. Gerarda i zagovora, koja se pripisuju njemu, smatram da je bilo logično da se pokrene u Bačkoj inicijativa da se pod njegovu zaštitu stave obitelji i njihova djeca.

Neka zato ovo nekoliko crtica iz života i milosnog zagovaranja Sluge Božjega, o. Gerarda Tome Stantića, budu na poticaj posebno majkama i očevima, da u kritičnim trenucima kada odlučuju o životu vlastite djece, budu ohrabreni i da se ne boje života. Uostalom, i medicina je već postigla takve rezultate da jedva ima slučajeva kada je u opasnosti život majke koja pod srcem nosi novi život. Iznad svega neka zavlada u srcima očeva i majki istina da je život Božji dar. Mjesto da se bojimo novoga života neka se radije radujemo kad je netko pozvan da s Bogom saraduje da se rodi novi ljudski život na zemlji.

Ante Stantić, karmelićanin vicepostulator

LUKA KAPETAN I LJUBA BARJAKTAR

Sinoć knjiga Luki Sučiću stigla
Od Budima, od careva grada,
Da on ide na carevu vojsku,
Da brez Luke vojevat ne more.
On će poći, ako će ne doći.*
Al' se Luka skoro oženio,
U njega je umiljata ljuba,
Moli mu se ko mizimče majki:
"Molim ti se, Luka gospodaru,
Povedi me sa sobom u vojsku!
Bit ću tebi barjaktar prid vojskom,
Nosit ću ti barjak o ramenu,
Britku sablju u desnici ruci,
Tursku pušku o svilen-pojasu".
To je Luka poslušao ljubu,
Poveo je sa sobom u vojsku:
Bila mu je barjaktar prid vojskom,
Nosila mu barjak o ramenu,
Britku sablju u desnici ruci,
Tursku pušku o svilen-pojasu.
Vojska pada do Budima grada:
Konj do konja, junak do junaka,
Bojna koplja ko gora zelena,
A barjaci kano i oblaci.
Izlazile Budimke divojke,

Pa gledaju stasite junake,
I beside Budimke divojke:
"Otkako je Budim postanuo,
Još ovakve vojske ne vidismo,
Što je danas Luke kapetana
I njegova mlada barjaktara.
Dale bi mu po Budima grada
I budimsku najlipču divojku".
Al' besidi ljuba barjaktare:
"Šta će meni po Budima grada
I Budimka najlipča divojka,
Kad sam sama mladana nevista,
Koja ljubim mladoga junaka
Mlad junaka Luku kapetana?"

* (poći će, makar se i ne povratio iz vojske)

Zapisao Ilija Kujundžić, a čuo od slijepog Stipe, franjevačkog pojca u Subotici

Ive Prčić: Bunjevačke groktalice, Hrvatske narodne pjesme, knjiga deseta, Ženske pjesme - svezak šesti, Haremske pričalice i Bunjevačke groktalice. (Matica hrvatska, Zagreb, 1942. str. 156-157.)

REDOVNICE

100. OBLJETNICA ROĐENJA MARIJE PROPETOG ISUKRSTA PETKOVIĆ

10. prosinca 1992. godine navršilo se 100. godina od rođenja Marije Propetog Isukrsta Petković, koja je osnovala Družbu Kćeri Milosrda. Redovnice ove Družbe žive i rade i u Subotičkoj biskupiji: u Subotici u dvije župe i u Somboru.

Marija Petković bila je vrsna i kreposna žena. Dane svoga života ispunila je plemenito Bogu na slavu i spas duša. Na ovoj lijepoj zemlji živjela je 74 godine i mnogo je uradila na širenju kraljevstva Božjega u dušama. Sveto je umrla u Rimu 9. srpnja 1966. godine. Njezini posmrtni ostaci počivaju u kapeli središnje kuće Družbe u Rimu, gdje čekaju slavni dan uskrsnuća.

Časne sestre s bačkih ravnicama s ljubavlju se sjećaju svoje Majke Utemeljiteljice o 100. obljetnici njezina rođenja i svoje sjećanje i zahvalnost žele podijeliti s onima s kojima se svakodnevno susreću kao i sa čitateljima Subotičke Danice.

Marija Petković rodila se u mjestu Blato, na otoku Korčuli, 10. prosinca 1892. godine u uglednoj i bogatoj obitelji Antuna i Marije rođ. Marinović, kao osmo dijete. Rasla je pod okriljem svojih brižnih roditelja, odgajana u kršćanskoj vjeri, te je napredovala u dobi i u Božjoj mudrosti. Iako bogata i lijepa, svijet ju nije zanimao. Iznad svega zanimao ju je Bog, a u njezinoj plemenitoj duši sve je više rasla samilost prema siromašnoj djeci, posebno prema siročadima, te prema bolesnima i napuštenima. Zanesena Božjim stvarima i posebnom milošću, ona je već u 14. godini zavjetovala Bogu svoje djevičanstvo, poklanjajući Mu svoju ljubav i cijelo svoje biće. Nakon što je završila gradansku školu, pomagala je ocu u upravljanju velikim obiteljskim imanjem. Uz to, na obiteljskom imanju u Babini, okupljala je dječicu i poučavala ih u vjeronauku i drugim predmetima osnovne škole. U svojem rodnom Blatu bila je vrlo zauzeta u župskom apostolatu: vodila je Marijinu Kongregaciju, Udrugu dobrog Pastira, Udrugu katoličkih majki i bila je aktivna članica Franjevačkog svetovnog Reda. Kao voditeljica tih društava poticala je

članice na uzoran kršćanski život.

Ipak, Marija je tražila svoj put prema Božjoj volji. Željela je raditi i žrtvovati se u skrovnosti za Boga i duše, pa je jednostavno pobjegla u klauzurni samostan u Splitu, jer drugačije nije išlo. Ali, i prvi i drugi put Marija se ubrzo vratila Blato, jer je za nju bila volja Božja nešto drugo od klauzure.

Prije nego saznamo kako je došlo do osnutka Družbe Kćeri Milosrđa, trebamo znati, da su u rodnom mjestu Marije Petković, u Blatu na Korčuli, od 1904. godine bile talijanske sestre Ančelle. Vodile su dječje zabavište, djevojačku školu i pučku kuhinju za izgladnjelo stanovništvo Blata.

Nakon prvog svjetskog rata, 1918. godine, one su se povukle u Italiju. Posljedice prvog svjetskog rata bile su opće siromaštvo. U Blatu, uz siromaštvo, bilo je mnogo udovica i siročadi koji su željno čekali tko će im se smilovati i pružiti hranu njihovim izgladnjelim ustima.

Ali, Bog je dobri Otac koji milostivo misli na sve ljude, posebno na malene i ugrožene, pa i na one u Blatu na Korčuli.

Po Božjem nadahnuću dubrovački biskup Dr Josip Marčelić imao je u vidu osnutak jedne ženske redovničke družbe. Poratne neprilike, siromaštvo, mnogobrojna siročad, udovice, glad, potakli su biskupa da zamoli Mariju Petković - kojoj je bio duhovni vođa - tada 27 godišnju djevojku, da ne ide u klauzurni samostan, već da ostane u Blatu i nastavi rad sestara Ančella, da se brine za ratnu siročad i da nadalje vodi pučku kuhinju. Marija je obećala ostati u Blatu i nastaviti spomenuti rad. Pridružile su joj se djevojke iz mjesta i nastavile raditi u pučkoj kuhinji i obavljati druga djela milosrđa. U takvom karitativnom radu, udružene u jednu zajednicu provele su od srpnja 1918. godine do blagdana sv. Franje 1920. godine.

Biskup Marčelić je vidio da su se djevojke dokazale svojim radom kao prave kršćanke i tako je sazrelo vrijeme za osnutak jedne nove hrvatske družbe redovnica. Javio je Mariji Petković da će doći u Blato za blagdan sv. Franje Asiškog i da će obaviti redovničko oblačenje. Doista biskup je stigao u Blato iz Dubrovnika i na blagdan sv. Franje obukao u redovničko odijelo šest djevojaka, među njima i Mariju Petković, koja je dobila redovničko ime Marija Propetog Isukrsta. Mještani su ovaj događaj doživjeli kao znak s neba i cjelokupnom zbivanju priredili velike počasti. Čin redovničkog oblačenja smatra se ustanovljavanjem nove družbe pod imenom Kćeri Milosrđa Trećeg redovničkog Reda sv. Franje. Članice nove Družbe jednoglasno su izabrale Mariju Petković za svoju Časnu majku.

Prihvaćanjem ove dužnosti Časnu majku su čekale ogromne obaveze. Uz duhovne temelje trebalo je stvoriti i materijalne uvjete za razvitak mlade Družbe i uzdržavanje njezinih djela. Pred ovim problemima Časna Majka nije ostala skrštenih ruku, nego se prihvatila pisanja Pravila, po kojima će živjeti i raditi sestre Kćeri Milosrđa i odmah im utisnula pečat franjevačke duhovnosti. Oslanjajući se na njezina prva Pravila, u sadašnjim Konstitucijama svrha Družbe izražena je ovako "Na Kristov poziv, zahvalne što smo odabrane, posvećujemo se Bogu opslužujući sveto evanđelje posvemašnjim predanjem u potpunoj čistoći, evanđeoskom siromaštvu i otkupiteljskoj poslušnosti, vršeći svoje poslanje u Crkvi prema našem geslu "Budi volja Tvoja". "Prema posljednjoj svrsi radi koje nas je Bog pozvao u Družbu, posvećujemo svoj život formaciji, u prvom redu katehizaciji i školskoj naobrazbi djece i mladih, posebice siromašnih i siročadi, njezi bolesnika, staraca i trpećih osoba, suradnji u župskom apostolatu i u misijama./Ust. čl.3 i 6/

Po uzoru sv. Franje Majka Utemeljiteljica ulaže svoj imetak u Družbu, ali i putuje u bogatu Slavoniju i Bačku i prenosi hranu, novac i sve drugo potrebno za mladu Družbu i njezina djela milosrđa. Majka Utemeljiteljica je dolazila i u ravnu Bačku i skupljala hranu za svoju siročad i mještane.

"Bog je sve vodio milostivo" zapisala je sama Časna Majka u svom dnevniku. A ona je cjelim svojim bićem nastojala odgovoriti Božjim inicijativama. Djelovanje njezinih časni sestara bilo je Bogu milo i ugodno, te su u mladu Družbu počele dolaziti nove članice iz raznih krajeva domovine pa i iz Subotice. Družba je počela rasti i širiti se po raznim dijelovima tadašnje Jugoslavije. Prva filijalna kuća ove Družbe bila je baš u Subotici, gdje su 1923. g. sestre Kćeri Milosrđa preuzele brigu za dječicu smještenu u "Kolijevci" u kojoj su radile do 1946 godine. Zatim Časna Majka otvara kuće u Sokvici, Opuzenu, Kragujevcu, Velesu, Splitu, Zagrebu.....

1936. godine iz Argentine prime ponudu za karitativni rad. Prihvaća ponudu kao volju Božju i iste godine šalje prvih 6 sestara u Argentinu. Do 1940 godine, Časna Majka je u više navrata poslala u J. Ameriku 30 sestara iz domovine. S posljednjom grupom 1940. godine pošla je i Časna Majka u pohod svojim sestrama u Argentini.

Drugi svjetski rat zapriječio je njezin povratak u domovinu i ona ostaje 12 godina u Južnoj Americi. Za to vrijeme ona je svim žarom revnovala za slavu Božju i spasenje duša. Hrabrila je svoje sestre na ustrajnost i vjernost u žrtvi i ljubavi, otvorila je kuće novicijata za odgoj domorodnog podmlatka, a djelovanje Družbe proširila je u Paragvaj, Čile i Peru, posvuda šireći blagu vijest evanđelja žarom Kristovog apostola.

1952.g. Časna Majka je došla u Rim, gdje je poradila i ubrzo ostvarila premještaj vrhovne uprave Družbe iz matične kuće u Blatu. U međuvremenu, 1959.g. nakon 18 godina posjetila je svoje ljubljene duhovne kćeri u domovini, iako je već bila iscrpljena od rada i od bolesti.

1961.g. slavio se u Rimu generalni kapitul Družbe. Ona je zamolila članice kapitula da je ne biraju više za generalnu glavaricu zbog bolesti i iscrpljenosti. Sestre kapitularki su je poslušale i izabrale drugu vrhovnu glavaricu. Od tada Majka Utemeljiteljica sve više uranja u samu sebe, u molitvu, u razmatranje a nadasve u trpljenje i tako predana u volju Božju dočekuje svoju blaženu smrt 9. srpnja 1966. godine.

Marija Petković kao djevojka

Majka Marija Propetog Isukrsta Petković zaista je bila velika i sveta žena. Nije završila visoke škole, ali ju je dobri Bog obdario prirodnom bistrinom uma, širinom duha, poduzetnošću, sposobnošću za organizaciju i rad. Osnutak nove družbe prihvatila je kao volju Božju. Taj zahvat nosio je sobom velike brige i obaveze, mnoge borbe i kušnje. Sve to ona je nadvladala čvrstom vjerom i neograničenim pouzdanjem u pomoć Božju. Napisala je prva Pravila za život i rad sestara. U početku Družbe odgajala je nove članice, stalno je otkrivala potrebe vremena i nastojala im doskočiti koliko je bilo u njezinoj moći. Širila je djelovanje Družbe i pribavila Družbi crkvena priznanja. Doživjela je 1956. godine radost konačnog potvrđivanja Družbe i Konstitucija od Crkve. Sve što se odnosilo na Družbu, obavila je trezveno i razborito na korist Crkve i same Družbe. Časno je izvršila zadatak postavljen joj od Gospodina, a mi - njezine duhovne kćeri - divimo se njezinom djelu i iskreno joj zahvaljujemo za sve dobro što nam je ostavila.

Učila nas je i odgajala za poslušnost, za ustrajnost i vjernost zavjetima, za ljubav prema Crkvi, za ljubav prema djelima milosrđa, za rad i za strpljivo nošenje križa, a sve to da bude motivirano ljubavlju prema Bogu i bližnjemu.

"Budite velike u ljubavi.... budite jake žene.... neka vas ništa ne iznenađuje.... želim da vaše zajednice budu gnjezda Božje ljubavi....." samo su neke od njezinih preporuka koje nam je ostavila. Istina, bila je zahtjevna i stroga, ali je ove osobine vješto znala spojiti majčinskom ljubavlju i nježnošću, osobito prema siročadima, prema ugroženima, ali i prema svojim sestrama.

I tako je eto njezina i naša družba uspjela razviti široku lepezu svog milosrdnog djelovanja ne samo u domovini nego u Sjevernoj i Južnoj Americi, Italiji i Njemačkoj. Danas, u više od 70 kuća radi 450 sestara: vode zabavišta, škole, katehiziraju djecu i odrasle, rade u bolnicama, brinu za siročad, za starije i napuštene osobe, za mentalne bolesnike, vrše opismenjavanje, obavljaju obiteljski pastoral, rade u misijama.

Sestre Kćeri Milosrda sa bačkih ravnicu poštuju i ljube svoju Majku Utemeljiteljicu, na posebni način spremnost i otvorenost njezine duše za Božja nadahnuća. Duh Božji ju je doveo u danju 1922 godini i u bačku ravnicu u prošnju. Tu je po Božjem određenju njezine sestre čekalo veliko polje rada. Pozvana 1923. godine od državnih vlasti da njezine sestre preuzmu brigu za dojenčad u "Kolijevci", ona je odgovorila velikodušno i poslala svoje sestre za njegu djece. Na poziv preč. g. Blaška Rajića da pošalje svoje sestre u župu sv. Roka u Subotici, opet se spremno odazvala. Dapače, 1930. godine iznikao je tu "Zavod sv. Terezije od Maloga Isusa", iz kojega do danas sestre neumorno rade na ublažavanju ljudske bijede, na vjerskoj pouci, upravljajući poglede djece, mladih i starih prema duhovnim vrednostima, prema vječnim istinama, prema Bogu.

1989. godine u Rimu je otvoren postupak za njezinu beatifikaciju. Sada sv. Crkva proučava njezin život, spise, svjedočanstva sestara i njezinih suvremenika o njezinu životu i radu. Mi - njezine duhovne kćeri - nadamo se da će u skoroj budućnosti biti uzvišena na čast oltara. Na tu nakanu trajno molimo.

I vas, dragi čitatelji, toplo pozivamo da se zajedno s nama uključite u molitve za tu nakanu. Također Vam preporučujemo da molite njezin zagovor u raznim potrebama. Po njezinu zagovoru dobivene su mnoge milosti kao na primjer: vraćen je mir i sklad u obitelji gdje je sklad bio narušen. Za pojedine obitelji, koje nisu mogle imati vlastitu djecu a željele su ih, isprosila je milost da im se rodilo dijete, njezin zagovor osjetili su pojedinci u raznim potrebama, bolestima, operacijama, ispitima i drugim slučajevima. Vidljivi slučaj njezinog zagovora dogodio se nedavno ovdje u Subotici. Subotičanka, koja je radno i stanbeno živjela u Južnoj Srbiji, nakon umirovljenja željela je zamijeniti svoj stan u Srbiji za stan u Subotici. Zagovorom Majke Marije Propetog Isukrsta uspjela je.

- - - - -

Neka je slava i hvala Presvetom Trojstvu za dar Majke Utemeljiteljice što je izgovorila svoj Fiat da se ostvari Božje djelo ova Družba Kćeri Milosrda. Sestre ove Družbe Božji su dar našem narodu. Neka je hvala Trojedinom Bogu i Majci Utemeljiteljici za njihovu sedamdeset godišnju prisutnost u Subotici. Njezine ideale i njezin put slijedile su mnoge djevojke iz ovih krajeva. O 100. obljetnici njezinog rođenja molimo je žarko da prisutnost Kćeri Milosrda ovdje nikada ne prestane.

s.M.Immaculata Bajić

SVJETLOST KRIŽA

*Glas iz dubine vremena.
Šapuće o vrelini zemlje,
O molitvi i dobroti ratara.*

*Vrijeme je to bilo:
Vjere i poštenja
I prema drugima.*

*Davno.
Kad je ravnica svoje mijene
Godišnjih doba
Mijenjala sporo i točno.
Kao i svemir.*

*Sada ljudsko srce
U tamu i grabež tame je palo.*

*Sred orkana, što njivama bjesni.
Svjetlost križa!
Rasipa svoj mir.
Ko ugaoni kamen novog vremena.*

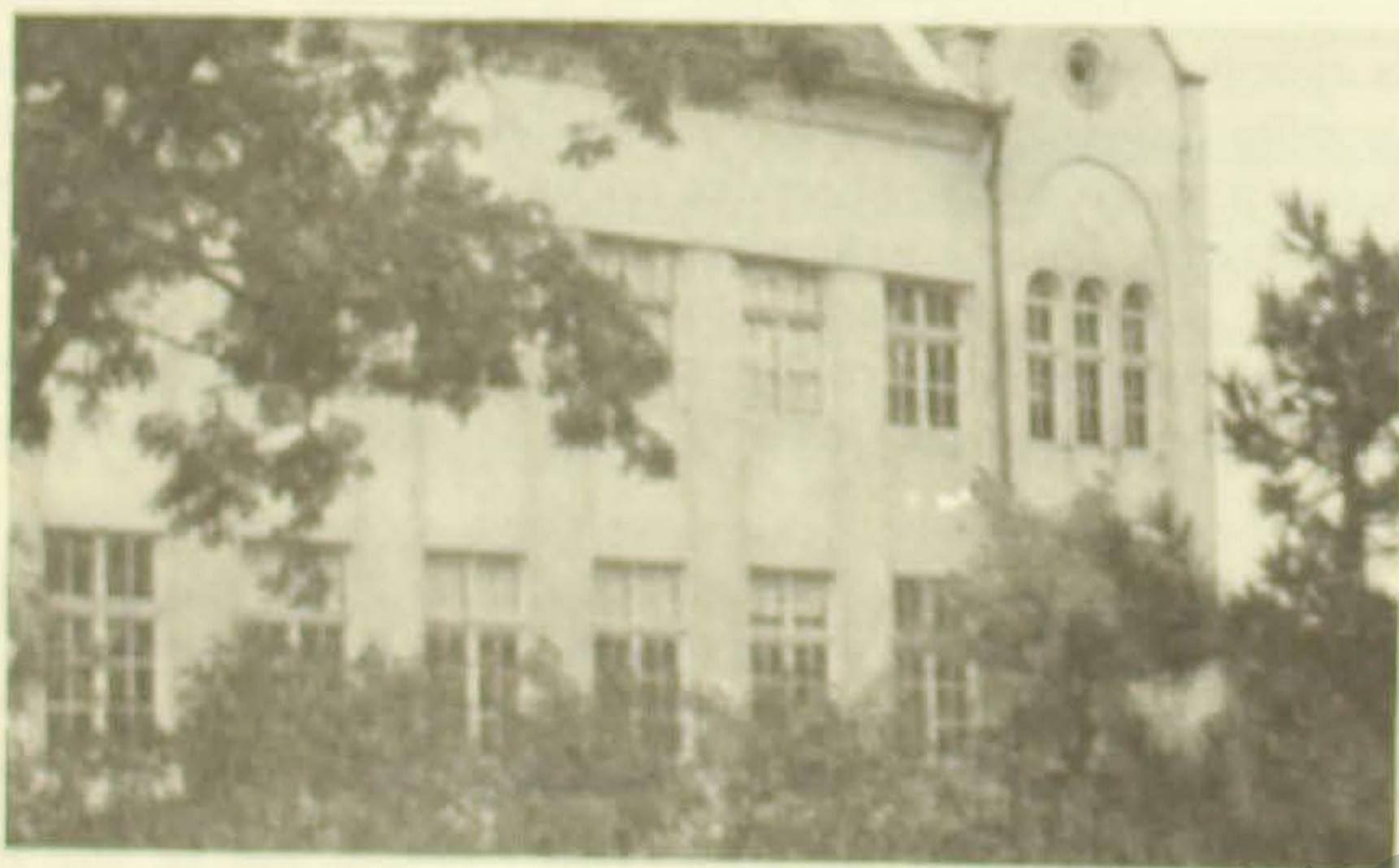
ALEF

70 GOD. PRISUTNOSTI "KĆERI MILOSRĐA" U SUBOTICI

zavod "Kolevka"

Svega četiri godine nakon osnutka Družbe "Kćeri milosrđa" - Trećeg reda sv. Franje, 5. srpnja (jula) 1923. godine, na molbu beogradskog Ministarstva Majka Utemeljiteljica osniva prvi zavod u Subotici izvan rodnog mjesta Družbe "Blata" na Korčuli, gdje je odmah nakon osnutka Družbe (23.III 1919.) osnovala Zavod sv. Vičence za napuštenu djecu. Zavod je već prije dolaska sestara nosio ime "Kolevka", a brinuo se za oko stotinjak djece - nahočadi iz Subotice i cijele sjeverne Bačke.

Sirotište je bilo u veoma bijednom stanju. Smrtnost djece je bila vrlo velika. Djeca su bila neishranjena, slabo njegovana, a ni higijenski uvjeti nisu bili na velikoj visini. Zato je razumljivo da je Ministarstvo (valjda socijalne skrbi, u spisima se jednostavno spominje samo "Ministarstvo"!) iskoristilo priliku, kada se vrhovna Glavarica i Utemeljiteljica Družbe s. MARIJA PROPETOGA PETKOVIĆ, došla u Beograd tražiti dozvolu, da može po bunjevačkim salašima sakupljati milostinju za svoj korčulanski zavod za siromašnu djecu u "Blatu" i općenito za veoma siromašni svijet naših dalmatinskih otoka, da joj ponudi taj Zavod za napuštenu djecu u Subotici "Kolevku".

Samostan sestara "Kćeri milosrđa" u Subotici

Bilo je to obostrano korisno. Mali siročići su dobili pravu majčinsku njegu, a mlada Družba je našla dobro zaposlenje, što je sasvim odgovaralo svrsi novoosnovane Družbe. No, ne smije se smjetnuti s uma da je i hrvatski živalj u Subotici od toga imao velike duhovne koristi, jer je veliki broj njegovih kćeri ušao u tu redovničku zajednicu, te su mnoge kao misionarke raznijele ime Isusovo po zemljama Južne Amerike, a ta redovnička zajednica postala je vezivom hrvatskog sjevera s hrvatskim jugom, koji su se i ekonomski pomagali.

Dakle, spomenutoga 5. srpnja 1923. godine, sama majka Utemeljiteljica s. Marija Propetoga, **dovodi prvih šest sestara** i za odgovornu sestru postavlja s. **Sefarinu Franulović**. Uz nju su bile i ove sestre: s. Tereza Kastropil, s. Frančeska Cetinić, s. Veronika Bačić, s. Eufemija Radovčić i aspirantica Frana Telenta (kasnije s. Augustina!)

Toga dana preuzele su cijeli Zavod u svoje ruke. Prva im je briga otvoriti kućnu kapelu, koja je bila **posvećena sv. Križu**. A onda se valjalo ozbiljno prihvatiti posla. Prva im je briga bila stvoriti što bolje i povoljnije uvjete za normalan rast i razvoj te djece. Smrtnost je bila velika radi higijenskih razloga, ali i radi slabe njege. Nisu se mogla čudesa stvarati u trenutku, ali tijekom vremena plodovi su bili vidljivi. O tome svjedoči činjenica da je vrlo brzo ukinut "zarazni odjel" Zavoda, jer nije bio potreban, budući da su djeca bila vrlo dobro njegovana i ishranjena, a i smrtnost se znatno smanjila. Zadovoljstvo gradske uprave bivalo je sve veće, a ugled sestara je rastao kako u očima naroda, ali i crkvenih krugova, koji radi stanovitih razloga nisu baš s velikim oduševljenjem primili novu redovničku zajednicu. Sve su to sestre postigle svojim požrtvovanim nastojanjima i radom. No, takav rad nije ostao nezapažen ni od subotičkih djevojaka, a svakako su tome doprinosili i česti posjeti Majke Utemeljitece. Dolazila je ona nekoliko godina sakupljati milostinju ili kako se ovdje u našim krajevima zvalo "u prošnju!". Providencijalni je bio susret Majke Utemeljiteljice sa "Dobrotvornom Zajednicom Bunjevaka", gdje je upoznala plemenitu djevojku Mariju Dulićevu koja ju je pratila prve godine "u prošnji" a sve to je urodilo činjenicom, da je Bog tu uglednu članicu poznate bunjevačke obitelji pozvao u tu siromašnu redovničku zajednicu. To će kasnije imati velikog značenja za razvitak Družbe u Subotici i uopće po svijetu. Ovu plemenitu djevojku koja je postala redovnicom i dobila redovničko ime s. Jelisava, slijedit će tridesetak djevojaka, koje su izdržale u svom pozivu. To je svakako doprinijelo širenju Družbe po Domovini, ali i po misijskim zemljama Južne Amerike.

ZAVOD SV. TEREZIJE OD DJETETA ISUSA

Što su veze sa Suboticom postajale češće i tješnje, sve se više osjećala potreba da se u Subotici osnuje još jedan samostan sestara "Kćeri milosrđa", koji bi bio vlasništvo sestara. To se kasnije pokazalo veoma dobro i

Novo izgrađeni samostan

providencijalno, jer su sestre pred mađarskim okupacionim silama morale napustiti "Kolevku" i prodati je civilnim namjensnicima. Da nije bilo samostana izvanog "Zavod sv. Male Teresije" sestre bi morale definitivno napustiti Suboticu.

Na tom zamisljivom delu u Subotici početkom **aprila 1929. godine**, ali bez dinara u džepu, dapače prilično zadužena, molena jedino molija o slavi Božjoj i sklonjenju potrebnima, osobito djeci. Sjela je u tramvaj, a da zapravo nije znala ni u kom se smjeru voziti, samo jedna mlada je vodila, da bi letila negdje posadi neke crkve sagraditi samostan, gdje bi sestre mogle poslužiti narodu, osobito napuštenoj i osiromašenoj djeci. Naposlom se našla pred crkvom sv. Roka.

Ođ ranije je postojala veliki rođenika i velikog kulturnog djelatnika i službenika svoje naroda mome. Blažka Rajčić. Našla se u njegovom stanu i još za vrijeme njegovoga u kojemu je imala svoje nakone, da kati otvoreni jedan samostan u gradu, preko jednog mladića saznali su da upravo posadi negdje crkve sv. Roka stanoviti **Ljiljana Babić** prodaje svoje kuće i dvorište. Odmah se našli pogoditi kuću i dvorište. U kući nije bilo nikoga, a kapija je bila otvorena. Na veliko iznenađenje Međe Ustrojstva koje zapari u **prosinjcu 1929. godine** **Terzije se odmah u kući Malu u Blatu**, pa je u tome našla i svoje i svoje znak

i zagovor Male Terezije. Zato već u taj čas odlučila da će se budući samostan zvati: "Zavod sv. Terezije od Djeteta Isusa". Već slijedeći dan, usprkos i nekim poteškoćama, zemljište je bilo kupljeno, dapače kupljen je dio zemljišta od susjeda Albe Bajića. Isplaćena je cijela svota od 69.500 dinara. Dva mjeseca kasnije Majka Utemeljiteljica je opet u Subotici da ugovori gradnju kuće. U međuvremenu bliži rođak s.Jelisave Dulić, mladi inženjer Bolto Dulić priprema skice, a zatim u nacрте budućeg samostana.

Tako da je brzo dobivena dozvola za gradnju. Nadzor gradnje povjeren je ing. Straussu, a poduzetnik-graditelj bio je g. Kladek iz Subotice. Za gradnju ovog objekta trebalo je 700.000 dinara, a Družba u to vrijeme ne samo da nema nikakve gotovine, nego ima 15.000 dinara duga. Tako, dakle, sama Božja providnost morat će se brinuti za gradnju ovog objekta. Tako je i bilo. 30. rujna 1929. godine, teren je bio raščišćen i gradnja je počela, tako da je mons. Blaško Rajić uz veliko sudjelovanje Božjeg naroda, blagoslovio kamen temeljac novog samostana. Godinu dana bilo je borbe sa gradnjom. O tome bi vrijedilo napisati posebnu studiju, da se vidi kako je Božja Providnost toliko puta intervenirala. Majka Utemeljiteljica je položila ispit svoje vjere u Božju Providnost, a Božja Providnost je pokazala svu svoju raskoš, kada je riječ o tome da netko želi sebe i svoje djelo staviti u službu Boga i brata čovjeka. Koliko bankovnih šaltera obide Majka Utemeljiteljica, koliko neprijatnih posjeta preko kojih je trebala isprositi koji zajam ili koji dar za gradnju, to samo dobri Bog i njezin anđeo čuvar znaju. U tu kuću ugrađen je miraz bogate s.Jelisave (Marije) Dulićeve i toliki drugi udovički darovi, ali kao u priči za godinu dana, veličanstveni Zavod sv. Terezije od Djeteta Isusa, 30. rujna 1930. godine, zgrada je blagoslovljena po rukama mons. Blaška Rajića, a prve sestre su se uselile u novi samostan (s.Emilija Drvoderić, s.Jelisava Dulić i s.Eufemija Radovčić)

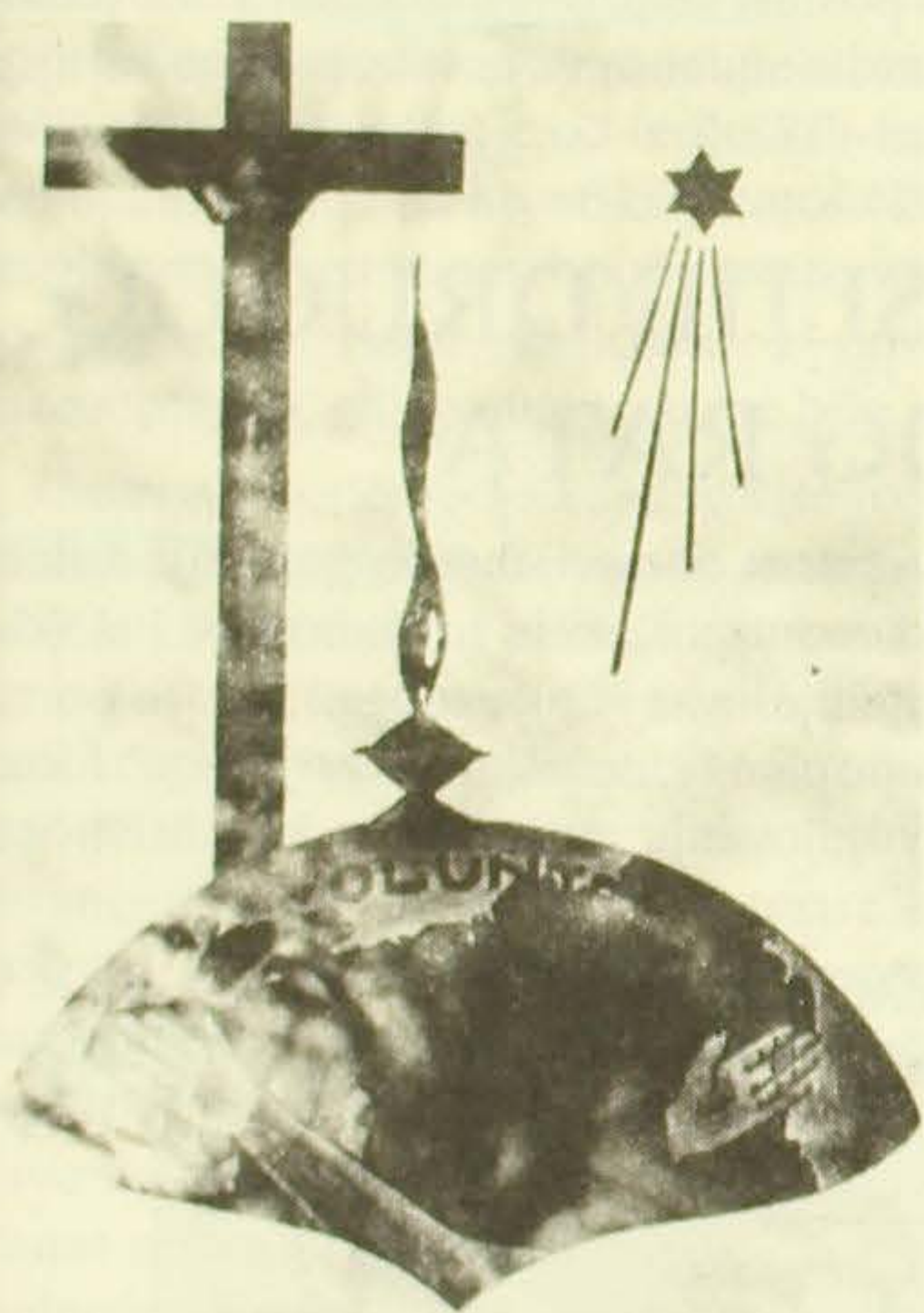
PRVO HRVATSKO OBDANIŠTE

Ali jedna druga činjenica, koju je Majka Utemeljiteljica učinila, reklo bi se, nadvisuje gradnju ovog velebnog djela, bilo je otvaranje katoličkog obdaništa i konvikta za žensku djecu, razumije se na hrvatskom jeziku, što je za ono vrijeme bio pravi podvig u Subotici. Poznato je da je državna vlast Kraljevine Jugoslavije zakonom zabranila sve privatne škole i odgojne ustanove, da time postane preteča budućeg komunističkog (i svakog totalitarističkog) sistema, koji je sav odgoj mladeži htio prigrabiti u svoje ruke, kako bi ga prema svojim željama mogao manipulirati u svoje svrhe.

Saznavši za taj zakon, Majka Utemeljiteljica se nije dala smesti, nego se zaputila ravno u beogradsko Ministarstvo, gdje je zatražila i začudo dobila dozvolu, da može otvoriti katoličko obdanište i konvikt za siromašnu djecu u Zavodu sv.Terezije od Maloga Isusa u Subotici. Tako je upis djece u obdanište počeo odmah nakon blagoslova kuće, početkom listopada 1930. godine, a primljene su i prve pitomice u konvikt za siromašnu djecu. To obdanište radilo je sve do vremena mađarske okupacije 1941. godine i odgojilo generacije hrvatske djece u gradu.

Ovaj događaj valja zlatnim slovima upisati u povijest hrvatskog školstva i uopće odgojnih ustanova među Hrvatima u Bačkoj. Taj daleki događaj može biti putokaz za rješavanje hrvatskoga školstva u Bačkoj, a u znak zahvalnosti, danas već službenici Božjoj Mariji Propetoga Petković, trebali bismo jedan od prvih hrvatskih odgojnih ustanova ili škola nazvati njenim imenom, da joj tako odamo priznanje, što je učinila za hrvatsko školstvo u Subotici.

Grb Družbe

U istom samostanu našao je svoje sjedište veliki apostolat sa kućnim pomoćnicama (sluškinjama) i ostalom siromašnom ženskom mladeži "Patronaža" koju je osnovao mons. Blaško Rajić, a vodile su ga sestre "Kćeri Milosrđa". U Zavodu sv.Male Terezije našle su dom i druge katoličke organizacije, osobito Katolička akcija pape Pija XI. koja je kod nas Hrvata poznata pod nazivom "Križarski pokret". Tako će ova zgrada ući u povijest hrvatske kulture, kao jedno od značajnih i svetih mjesta.

"DOM SV. ANTE" ZA MUŠKU SIROMAŠNU DJECU

Odavno se osjeća potreba za osnutkom jednog sirotišta za mušku djecu u gradu. Mala djeca imala su svoj dom. Bio je to zavod "Kolevka", ženska mladež našla je svoj dom u Zavodu sv.Male Terezije, samo je muška mladež ostala nezbrinuta. Gradski vijećnik Dr.Matija Evetović nastojao je svim silama od gradskoga Poglavarstva grada Subotice dobiti jednu zgradu u koji bi smjestio zavod za zbrinjavanje muške djece. Nakon upornog nastojanja, konačno mu je uspjelo dobiti zgradu u Zagrebačkoj ulici br. 4 (ta zgrada danas više ne postoji!) i tu je smjestio to sirotište i povjerio ga brizi sestara "Kćeri Milosrđa". Kuća je

otvorena 22.I.1941. tri mjeseca prije okupacije i tek što je počela djelovati morala se na zahtjev okupacionih vlasti zatvoriti. Čudne li brige za čovjeka, kojom se kiti svaka politička vlast! Već u srpnju iste godine i ovaj dom, kao i "Kolevka" su zatvorene, a sestre su se dijelom povukle u samostan sv. Terezije od Djeteta Isusa, a većim dijelom su se povukle u Hrvatsku.

→ Tako je, eto, neslavno završio još jedan plemeniti pokušaj ove redovničke zajednice da posluži siromašnoj djeci ovoga grada. To nikako ne umanjuje njihove velike zasluge na karitativnom i prosvjetnom polju u gradu Subotici. Ovo razdoblje njihove djelatnosti možemo smatrati zlatnim dobom katoličke dobrotvornosti, osobito u radu s maloljetnicima. Zasluge ovih sestara ne smiju se prezreti ili pustiti da padnu u zaborav, barem sa naše strane, a možda i nije tako daleko vrijeme, kada ovaj rad može postati izvorom nadahnuća za jedan sličan rad, jer siromaha, nažalost, imamo svakim danom sve više, a brige za njih je sve manje.

U VREMENU POSLIJE DRUGOG SVJETSKOG RATA

Završetkom drugog svjetskog rata na vlast u obnovljenoj Jugoslaviji dolazi socijalizam, koji je sebi prisvojio ideološki monopol, pa je i zakonski, a još više praktički onemogućio svaku instituciju čije djelovanje nije mogao iskoristiti za svoje ciljeve. Zato se Crkva našla prva na popisu "ideoloških neprijatelja" i kao takova bila onemogućena u bilo kakovom djelovanju, posebno na karitativnom, a još više na prosvjetnom polju.

Sva djelatnost Crkve bila je svedena na strogo liturgijsko djelovanje, jer je u

Kuća matica u Blatu na Korčuli - kolijevka Družbe

prvim godinama i sama kateheza bila zabranjena kao ideološki "opasna". Ostavljen je onaj najnužniji minimum pripreve na sakramente. U toj situaciji redovnice, kao eminentni članovi Crkve, nisu mogle djelovati ni kao pomoćno bolničko osoblje u javnim i državnim ustanovama, a o karitativnoj djelatnosti nije bilo ni govora. Sestrama je preostao prostor crkve i samostana. Zato sestre postepeno preuzimaju u župi sv. Roka, a od 1974. godine i u crkvi Marije Majke Crkve (ranije sv. Aleksandra pape) u subotičkom predgrađu, koje po istoimenom papi nosi naziv Aleksandrovo, orguljašku i sakristansku službu. To postaje jedini vid kontakta sestara sa vjernicima, kroz vođenje crkvenog pjevanja i uredjenja liturgijskog prostora.

Kada se šezdesetih godina počinje postepeno širiti prostor djelovanja Crkve, osobito na katehetskom planu, sestre se postepeno uključuju i u taj vid apostolata. Pojedine sestre se posebno pripremaju za tu službu, kroz različite oblike studija teologije od teoloških-katehetskih tečajeva, škola, sve do završnih teoloških studija na hrvatskim katoličkim učilištima. Nihov rad, nažalost, možda je premalo vrednovan i podržavan, ipak donosi lijepe rezultate, iako su bivše socijalističke vlasti nastojale i taj vid apostolata osujećivati ili barem razvodnjavati, gdje god je to samo bilo moguće.

Sedamdesetih godina sve se više osjeća potreba kontinuirane brige o starim i bolesnim osobama. Socijalne ustanove za brigu starih i bolesnih osoba, ili su svojim kvalitetima, a još više cijenama, bile nedostupne prosječnom pučanstvu, a one druge, koje smo nekada zvali "uboškim domovima" svojim nivoom nisu zadovoljavali našeg prosječnog vjernika, a najmanje ateistički i antiteistički duh koji je vladao u tim ustanovama, bilo je ono što je naše ljude odbijalo od tih ustanova. Vidjevši tu pojavu, sestre su počele razmišljati kako priskočiti toj potrebi u susret. Zato su svoju zgradu Zavod sv. Terezije od Djeteta Isusa najprije adaptirale za prijem i njegu starih i bolesnih, a godine 1989. su znatno proširile samostansku zgradu, kako bi u njoj mogle smjestiti i brojne starice, ali i sve veći broj starijih i iscrpljenih sestara, osobito onih rodom iz ovih krajeva. I danas sestre sa velikim uspjehom dvore bolesne i stare, o čemu svjedoče tolike pohvale i priznanja ne samo od staraca nego i članova njihovih obitelji. Možda je najbolja potvrda kvalitete njihova karitativna rada činjenica da se na prijem u njihov stacionar često puta mora čekati mjesecima i unaprijed se pribilježiti.

Izvrstan je ovo apostolat i sasvim je u duhu karizme Marije Propetoga Petković, ali se postavlja pitanje: ne bi li bilo vrijeme vratiti se prvobitnoj ljubavi? Njezi i odgoju djece, osobito one siromašne? I uopće se uključiti u vitalne procese obnove našeg naroda, kao što je "Fond malog Marina", gdje se uključuju svi oni kojima je u srcu budućnost našeg naroda! Ne bi li ovaj značajni jubilej sestarske prisutnosti u ovom gradu bila prigoda, da i sestre ožive svoju prvotnu ljubav i prvotnu svrhu svoje Družbe, njega i skrb za siromašnu djecu? Čini se, da ovaj povijesni trenutak Hrvata na sjeveru Bačke nema važnijeg zadatka. Ako se uzme u obzir i druga činjenica da nas se želi etnički i kulturno asimilirati, nema važnijeg zadatka od uspostave školstva i uopće odgojnih

ustanova na hrvatskom jeziku, počev od prihvatilišta za malu djecu do srednje škole, a ova je družba pokazala u svojoj prošlosti da je znala i u nemogućim uvjetima stvarati ono što se ljudima činilo "nemoguće", pa što im poželjeti nego da to dokažu i u razdoblju koje je pred njima, pa će dokazati vitalnost svoje karizme, dok očekuju da Crkva kanonizacijom Utemeljiteljice potvrdi karizmatičnost njihove Ustanove!

Lazar Ivan Krmpotić

Nastavak sa 36. strane

4. Osobito je smiona tvrdnja da sam ja ustvrdio da se "sadanji biskup ne brine za Institut". U članku je samo iznesena objektivna poteškoća Instituta, koji nema "ni ureda, ni prostorija za sastajanje", a to je činjenica i danas. Arhivska građa nalazi se u župnom uredu sv. Terezije, kod potpisanog u Đurđinu i kod prof. Bele Gabrića u Subotici. Knjižnica svećenika Ivana Kujundžića, koja je sastavni dio Instituta nalazi se u župi sv. Roka u Subotici, u župnom uredu u Đurđinu (najveći dio) i treći dio nalazi se u privatnom stanu prof. Bele Gabrića. Uredništvo "Bačkog klasja", "Subotičke Danice" i Zbornika "Ivan Antunović" također nema svog prostora pa se sastaje dijelom u župnom uredu Isusova Uskrsnuća u Subotici, dijelom u župnom uredu u Đurđinu (strojevi su bili u Biskupskom domu, a radi se uglavnom po privatnim stanovima užeg kruga suradnika). Tako isticanjem da je osposobljena dvorana Katoličkog kruga za velike susrete, koju koriste i druge katoličke ustanove, samo je djelomično rješenje za neke djelatnosti Instituta, pa se zato ne može jednostavno reći da "nije istinita!".

Što se pak, tiče, odnosa Instituta prema Biskupskom ordinarijatu, izjavljujem da se on odvija na temelju Statuta odobrenog od Ordinarijata, ali to uopće nije predmet spomenutog članka, a još manje predmet o kojem se treba pisati u tisku.

mag. Lazar Ivan Krmpotić

SESTRA MARIJA JELISAVA - MARIŠKA DULIĆ - ČLANICA DRUŽBE KĆERI MILOSRĐA

Bog stalno poziva duše u svoju službu. Pozvao ih je i poziva i u Subotičkoj biskupiji. Među bačkim Hrvatima bilo je uvijek duhovnih zvanja. Bilo je mladića koji su se oduševili za ideal svećeničkog i redovničkog zvanja i ostvarili ga. Bilo je i djevojaka koje su se oduševile i ostvarile ideal redovničkog zvanja u raznim kongregacijama. Jedna od takovih djevojaka bila je i Mariška Dulić, koja je tek u 39. godini stupila u Družbu Kćeri Milosrđa i u istoj časno umrla 13. studenog 1970. godine.

Mariška se rodila 15. rujna 1885. godine u Subotici, u obitelji Dulić. Njezina obitelj bila je imućna i veoma radišna. Osim velikih posjeda, roditelji su primili od Boga i veliko blago preko svoje šestoro djece od kojih 4 dječaka i dvije djevojčice. Uz kršćanski odgoj i osnovno školovanje, roditelji su svoju djecu odgajali za pošten rad i razvijali u njima smisao za gospodarsko upravljanje. Manje im je bilo na Đurđinu. Uz salaš na Đurđinu, posjedovali su i lijepu kuću u Subotici u Zlatarićevoj pod brojem 27.

Kad su se braća poženila i sestra udala, roditelji su došli sa Đurđina u Suboticu i Mariška s njima. Ona se nije udavala, jer je u njenoj duši rasla čežnja za nečim uzvišenijim. Tu u Subotici postala je članica Svjetovnog Franjavačkog reda i provodila je pokornički život u duhu sv. Franje Asiškog. Kao trećoredica redovno je išla na sastanke koje je mjesečno držao franjevac voditelj. Tako je ona dosta vremena posvećivala molitvi i karitativnim djelima, posjećujući bolesne i čineći dobro svima koji su je okruživali. Posjedovala je veselu narav, te je radost i veselje unosila među svoje ukućane i drugarice. Zbog vesele naravi rado je bila gledana i voljena u svakom društvu.

U roditeljskoj kući pomagala je majci u domaćinskim poslovima. Uz nju je naučila izvrsno kuhati. Oko kuće obrađivala je baštu u kojoj je bilo puno povrća, voća i vrlo lijepog i ukusnog grožđa. Od svojih roditelja naučila je razborito gospodariti raspoloživim sredstvima.

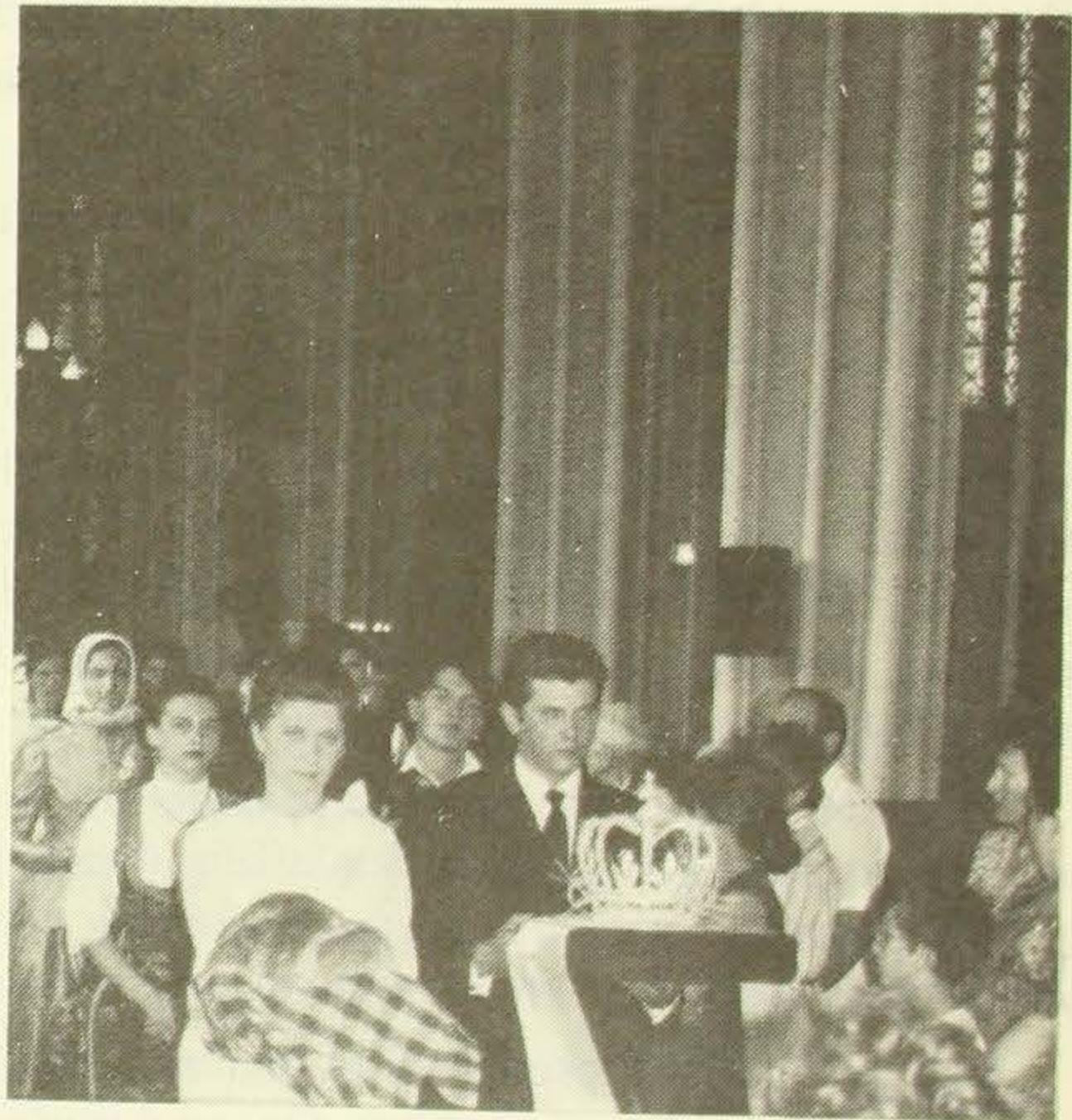
Iako se Mariška pred roditeljima nije izjašnjavala, oni su naslutili njenu težnju za samostanskim životom. Oni su doduše bili dobri kršćani, ali kao da im nije bilo drago da njihova Mariška ide u samostan. To je valjda proizlazilo iz bojazni, da bi takav život za njihovu kćerku bio pretežak i da ona ne bi mogla izdržati samostansku disciplinu i strogost života. Zato su nastojali pružiti joj sve moguće u životu: lijepo odijevanje, zabave, razna druženja, nakite i drugo, kako bi joj skrenuli pažnju na ljepotu koju svijet pruža.

Njezina nećakinja, sada s.M.Regina Dulić sjeća se nekih detalja iz života

svoje teta Mariške, pa kaže, da su roditelji u svojoj kući za Marišku uredili luksuznu sobu, da uz sve ono drugo i ovo bude jedan motiv da bi je odvratili od samostana. S.M.Regina se sjeća da je ona kao dijete sa ostalom braćom i sestrama dolazila u posjet teta Mariški. Mali nećaci rado bi se zavlačili u tu sobu u kojoj je sve bilo posebno lijepo. Na parketu su bili postavljeni debeli perzijski sagovi, pa kanapé, ormar, stol i stolice, sve tapacirano plišanom tkaninom, a što oni na salašu nisu imali, pa je za njih soba bila posebno privlačna. Djeca bi se došuljala do sobe, legla na debele tepihe i ponekad zaspala. Teta Mariška u potrazi za njima našla bi ih u svojoj sobi, ali nije se ljutila, nego se zajedno s njima veselila, a oni su sretni bili što ih teta Mariška tako voli i dozvoljava im ono što oni vole.

1924. godine došla je u Suboticu časna Majka Marija Propetog Isukrsta Petković sa svojom pratilicom da prosi milostinju za svoje gladne mještane u Blatu na Korčuli. Pošle su kod preuzv. mons. Lajče Budanovića, biskupa, tražiti dozvolu za prošnju. Međutim, biskup im nije dozvolio, budući da su dolazile iz jedne mlade družbe koju Crkva nije još priznala.

Baš taj dan kad su sestre stigle, trećoredice su imale sastanak u "Katoličkom krugu". Časna Majka našavši se u spomenutoj nevolji pođe do trećoredica i ispriča im, da su one došle iz daleke Dalmacije sa željom da skupe nešto hrane za izgladnjelo stanovništvo, ali im biskup ne daje dozvolu. Mariška Dulić nalazila se u skupu trećoredica, digne se i obeća sestrama da će poći kod biskupa i zauzeti se za njih. Mariška se sa biskupom Budanovićem dobro poznavala pa mu se slobodno obratila i upitala ga što ne dozvoljava prošnju tim sestrama. Naravno, biskup je i njoj dao isti odgovor kao i sestrama, budući da njihova družba još nije priznata u Crkvi. Mariška se nije obeshrabrila, nego je preuzv. biskupu rekla, da je spremna pratiti te sestre u prošnji, i zato ga usrdno moli, da im dozvoli ono što traže. Na takav njezin prijedlog biskup je popustio i

Bandaš i bandašica u crkvi sv. Roka

dao dozvolu da sestre mogu poći prositi. I Mariška se sva radosna vratila sestrama, koje su strpljivo čekale njezin povratak i saopćila im radosnu vijest. I tako su dvije sestre iz Dalmacije prespavale u kući Mariškinih roditelja, da bi sutradan odmah kernule za milostinju po salašima. I bogata Mariška, za ljubav

Božju, prihvatila se ovog poniznog posla i pošla s njima. Od salaša do salaša vozili su se seljačkim kolima. Koliko je ta vožnja i ta prošnja bila skopčana s neugodnostima i teškoćama, možemo si samo zamisliti. Ali kada se radi iz ljubavi prema Bogu i ljudima, onda sve postaje lako i slatko. Prošnja je trajala mjesec dana. Sestre su skupile pšenice i drugih živežnih namirnica 3 vagona i poslale željeznicom u Dalmaciju, na neizmjernu radost onih kojima je hrana bila namijenjena.

Za vrijeme milostinje časne sestre su vodile različite razgovore sa Mariškom. Pričalo se o svemu, a najviše o samostanskom životu, o njihovoj mladoj družbi, koja je u Blatu na Korčuli otpočela svoje djelovanje brinući se za siročad, radeći sa katoličkim društvima, posjećivanjem bolesnih, tješeći i hrabreći djevojke i žene na teškom životnom putu koji ih je zadesio nakon prvog svjetskog rata. Baš takvi razgovori zanimali su Marišku. I u njoj je sve više rasla želja i žar, da i ona postane redovnica ove mlade Družbe i posveti se milosrdnim djelima kojima se sestre bave. I za vrijeme sakupljanja milostinje odluka je pala. Mariška se odlučila da pođe sa sestrama u Blato na Korčulu i da postane članicom njihove Družbe. Odluku je saopćila roditeljima. Bilo im je žao što će ih kćerka ostaviti. Mislili su da će im ona biti oslonac u starosti. Ali kad je Gospodin drugačije upravio misli njihove Mariške, oni su prignuli glavu, kao pred voljom Božjom. I Mariška je otišla u Blato sa sestrama 29. svibnja 1924. godine.

Običaj je bio a i zahtjev samostana, da djevojka koja ulazi u samostan bude dobro opremljena rubljem, krevetninom, štoфом i drugim stvarima koje će joj biti potrebne kroz redovnički život. Mariška je bila bogato opremljena prema svim zahtjevima samostana. Uz to bila je još i vlasnica 10 lanaca zemlje, koje je naslijedila od roditelja. Ta zemlja za par godina će biti prodana i upotrebljena za gradnju "Zavoda sv.Terezije od Maloga Isusa" iza župe sv.Roka, u Subotici. Mariška je sve ostavila i svega se odrekla za ljubav Božju. Dobro je razumjela riječi sv.Evandela: "Ako želiš savršen biti, idi, prodaj što imaš i podaj siromasima pa ćeš imati blago na nebu. A onda dođi i idi za mnom." Mt 19,21.

Redovnička formacija Mariške, koja je uslijedila u Blatu u matičnoj kući sestara Kćeri Milosrda, pretpostavljamo da nije bila lagana za nju 39. godišnju kandidaticu. No Gospodin, koji je započeo ovu avanturu u njezinoj duši, bio je s njom krijepio ju je i hrabrio. I Mariška je obukla redovničko odijelo i dobila redovničko ime s.Jelisava. Uz pomoć Božju uspjela je nadvladati sve kušnje i položiti prve sv. zavjete 22.XI.1925. a doživotne zavjete 21.XI.1931.

Kroz 46 godina koje je provela u Družbi, obavljala je razne dužnosti koje joj je Gospodin povjeravao preko njezinih starješica. Sve poslove nastojala je obavljati vjerom, ljubavlju i požrtvovanošću. Rado se prihvaćala i pravom franjevačkom jednostavnošću svakog posla i dužnosti, jer je željela što više učiniti za slavu Božju, spas duše i napredak svoje ljubljene Družbe. Obavljala je dužnost nastojnice više puta i zdušno se brinula za povjerene joj sestre. Prednjačila je svojim sestrama u uzornom životu i radu. I kao obična sestra

istim marom radila je i obavljala domaćinske poslove, kao kuharica, vrtlarica i u drugim poslovima zajednice. Svaki čas privatnog vremena brižno je popunjavala bilo privatnom molitvom ili ručnim radom. Vrlo je lijepo i brzo izrađivala nec mreže i ispunjala ih raznim liturgijskim motivima. Bile su to čipke za albe, rokete, za oltarnike i drugo crkveno rublje.

Svoje poglavarice i sestre je cijenila i ljubila. Uvijek je bila dobrohotna sa svima. Uvijek spremna da pomogne što može. Bila je duhovita. Rado je izvodila šale, samo da razveseli sestre. Njezina nećakinja, s.Regina ima još neke uspomene vezane uz s.M.Jelisavu, koje je vrijedno pomenuti i u ovom kratkom prikazu. Naime, nećakinja je istinski voljela svoju tetku, ali i ona svoju nećakinju. Njezinim nastojanjem s.M.Regina je došla u Družbu u kojoj se nalazila i tetka. To znači da je tetka ostvarila svoj ideal u ovoj Družbi, pa je smatrala da će ostvariti i njezina nećakinja. Iako je s.M.Jelisava bila dosta vremena daleko od svoje rodne Subotice, ona nije zaboravljala svoj zavičaja niti svoje sunarodnjake koje je iskreno voljela. Koliko je jak bio osjećaj pripadnosti bunjevačkom rodu kod nje, vidi se iz činjenice, da je svojoj nećakinji Justini, a kasnije s.M.Regini, za redovničko oblačenje naredila da se pošalje "bunjevačko bilo ruvo", jer kandidatice pristupaju redovničkom oblačenju kao prave Kristove Zaručnice, obučene u bijele haljine sa vijencem i koprenom na glavi.

Kroz redovnički život, tetka i nećakinja su se dopisivale, jer se svaka od njih nalazila na posebnom terenu i sa posebnom misjom. Tetka je hrabrila nećakinju na ustrajnost i vjernost redovničkom životu i trajno joj osiguravala svoje

Jedan apostolata sestara - njegovanje starih

molitve. Nećakinja bi joj uzvraćala pismenim odgovorima zahvaljivala joj je na obrobima i molitvama. Ako bi se jedna drugoj potužile na nerazumijevanje, međusobno bi se tješile Božjom utjehom. Bile su svjesne da je sam Božji Sin oživljavao nerazumijevanje dok je bio na ovoj zemlji i da učenice moraju sijediti svoga Učitelja. Zato, nerazumijevanje i trpljenje jesu samo znaci posebnog Božjeg odobrenja. I doista Bog ih je krijepio u svim iskušenjima koja su ih snašla u životu.

Šezdesetih godina ovoga stoljeća s.M.Jelisava se ozbiljno razboljela na jetri. Liječnici su izjavili da se radi o ozbiljnoj bolesti, koja se može završiti i smrću. s.M.Regina se tada slučajno našla u Subotici i s.M.Jelisava priželjkivala je da ona ostane uz nju u toj bolesti i da je njeguje. Ali, to se po Božjoj odredbi nije dogodilo.

Baš tada, časna Majka, vrhovna poglavarica odredila je s.Reginu za odlazak u Južnu Ameriku. Zbog lošeg zdravstvenog stanja svoje ljubljene tetke, s.Regina se obratila pismeno č. Majci i molila ju da je ostavi uz bolesnu tetku neko vrijeme. Ubrzo je s.Regina dobila pismeni odgovor od časne Majke koja odmah putuje po primitku njezina pisma, jer č.Jelisava neće umrijeti, nego naprosto će je prije smrti. I zbilja, č.Jelisava je uz dobru njegu ponovo zdravila i nastavila svoj molitveni i požrtvovani rad u voljenoj Družbi.

1970. godine, č.Jelisava se ponovo teško razboljela i zaželjela je vidjeti svoju nećakinju s.M.Reginu. Nakon 13 godina rada u državama Južne Amerike s.M.Regina se vratila u domovinu i došla do Subotice. Doista, ponovo je vidjela svoju tetku Jelisavu, ali ovaj put na odru, jer je s.M.Jelisava predala svoju plemenitu dušu Bogu na istinu. Tako se obistinilo ono što je Majka temeljiteljica pisala s.Regini prije polaska u J.Ameriku.

S.M.Jelisava umrla je od bolesti jetre i slabog srca. Doživjela je 85 godina i ipakvo čudo da je srce popustilo nakon toliko godina požrtvovanog rada. U njezinoj bolesti nije bila uz nju s.Regina, ali su bile uz nju i dvorile je s ljubalju njezine redovničke sestre. Sahranjena je u sestarskoj grobnici na Kerskom groblju uz kapelu sv.Ane.

I tako je završio jedan plemeniti život u samostanskoj tišini, u pokori i molitvi, žrtvujući se i radeći za dobro sv.Crkve, svoga naroda i svoje ljubljene Družbe, koja joj je omogućila da ostvari ideal redovničkog posvećenja. I u ovom krovitom životu Mariške Dulić obistinilo se, kad Gospodin želi nešto učiniti s ljudima, to se i ostvari. Gospodin je htio da Mariška Dulić postane članica Družbe Kćeri Milosrđa i to se evo ostvarilo. Svojom ustrajnošću u redovničkom životu ostavila je lijep primjer kako se Bogu služi. Ona je krenula putem kojim je Bog poveo i nije se obazirala natrag. Sve što ju je snalazilo u životu, prihvatila je i ponizno slijedila stope svoga ljubljenog Zaručnika Isusa Krista. Crkva katolička je mistično tijelo Kristovo, u kojem je svaki ud važan. U izgradnji Crkve učestvovala je i naša Mariška, isto tako i u izgradnji svoje mile Družbe. Ona je bila skromna sestra, radišna i molitvena a sve je to itekako doprinijelo izgradnji ove franjevačke mladice. Ostavila je sve na zemlji, jer je

našla dragocjeni biser, prodala svoju imovinu da uzmogne doći u posjed tog bisera.

Nama, koji smo je poznavali, ili živjeli s njom, ne preostaje drugo nego da joj kažemo iskreno i toplo hvala za sve. Uvjerene smo da uživa biser kraljevstva nebeskoga. Dok je bila na zemlji, pomagala je svima. Neka sada nastavi pomagati nas, jer smo jako potrebni zagovora kod Boga. Potreban nam je mir. Molimo je da nas zagovara! Njezinom ljubljenom narodu potrebna je mnogostruka pomoć. Molimo je da zagovara! Crkvi i ovoj Družbi potrebna su duhovna zvanja. Molimo je da i ovu potrebu zagovara i isprosi milost djevojkama i mladićima da se velikodušno predaju u službu Božju.

s.M.Imakulata Bajic

OSAMLJENI KRIŽEVI

*Osamljeni križevi ravnice
to su srca djevičanska
što drže Isusa Krista
sa raširenim rukama.
I izdižući se iznad plodnosti
preziru svaku raskoš
iz sućuti s Njegovim mukama.*

*Kraj njih se ljulja žito,
izdiše divlje cvijeće,
pjevaju poljske ptice,
proleću kukci, bube,
a oni mirno stoje,
ljubav svemira drže,
i ljube, ljube, ljube...*

*Oni su gromobrani,
oni su pokornici,
što osamljeno stoje,
pa nad bogatstvo zemlje,
dižući blago neba
šuteći nude blagoslov -
nikog se ne boje.*

Marija Vojnić Purčar

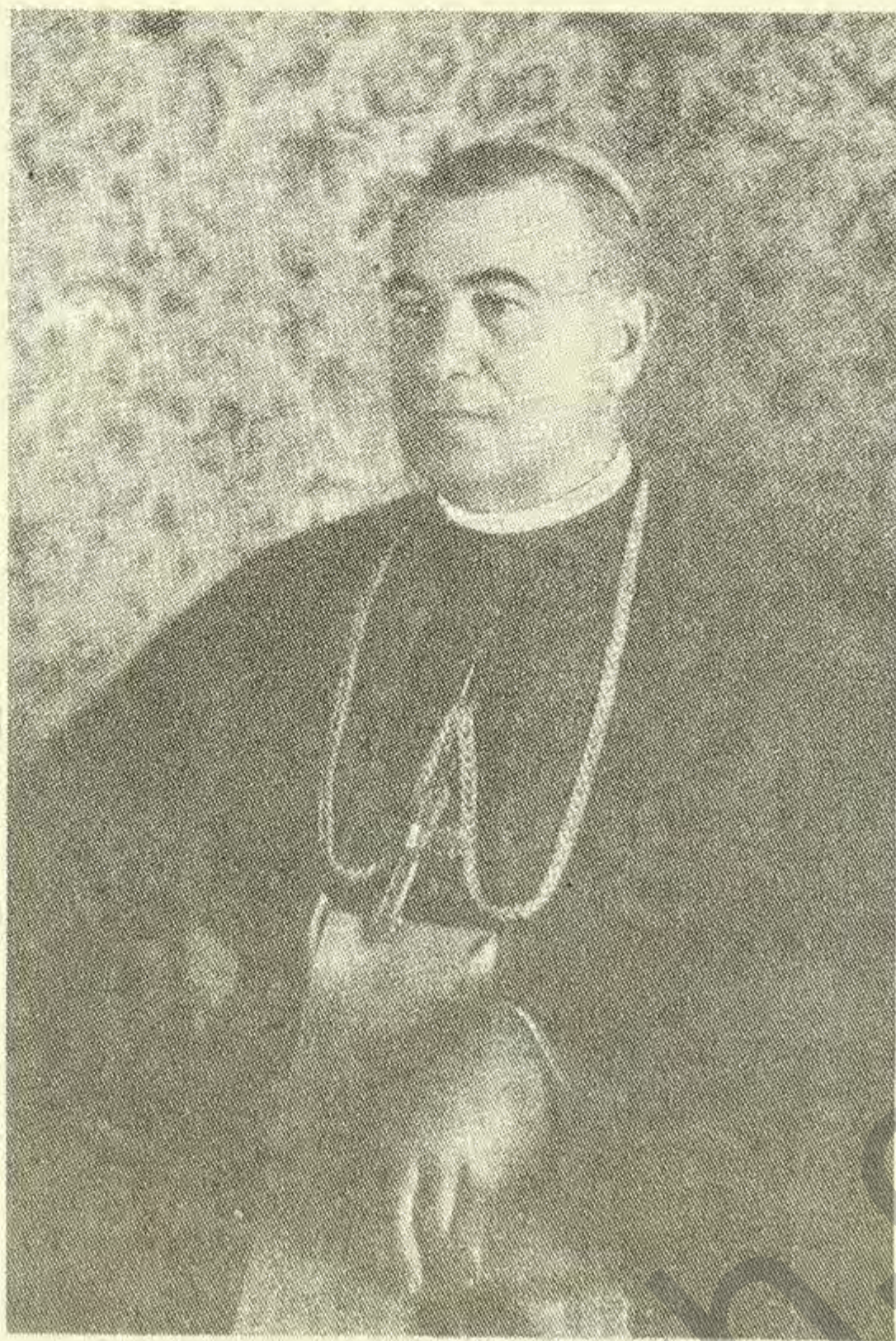
JUBILEJI - OBLJETNICE

70 GODINA OD USPOSTAVE BAČKE APOSTOLSKE ADMINISTRATURE

10. veljače ove godine napunilo se ravno 70 godina kako je 1923. godine Sveta Stolica svojim dekretom ponovo odvojila Bačku nadbiskupiju od Kaločke biskupije, u liku Bačke apostolske administrature, kako je to tražila novonastala politička situacija uspostavom nove državne zajednice Južnih Slavena, kasnije Kraljevina Jugoslavija. Završetkom prvog svjetskog rata raspala se stara Austro-Ugarska Monarhija i od njezinih dijelova nastale su nove države, ili su ti dijelovi ušli u sastav novih državnih tvorevina: Austrije, Čehoslovačke, Rumunjske i Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca (kasnije Kraljevina Jugoslavija).

Novo granice su imale odraza i na crkveno ustrojstvo biskupija koje su živjele u toj stoljetnoj zajednici. Tako je Kaločko-bačka nadbiskupija bila razdijeljena Trianonskim ugovorom, pa su tri četvrtine teritorija ostale u novonastaloj državnoj zajednici Južnih Slavena, a jedna četvrtina ostala je u granicama Mađarske.

Normalno da su komunikacije nadbiskupa i njegova stada bile praktično onemogućene i zato je Sv. Stolica bila primorana da tu situaciju riješi uspostavom samostalne crkvene uprave, koja se u crkvenom pravu naziva Apostolska administratura, kao

Biskup Lajčo Budanović

privremenim rješenjem, da vjerski život odcjepljenog dijela ne bi trpio.

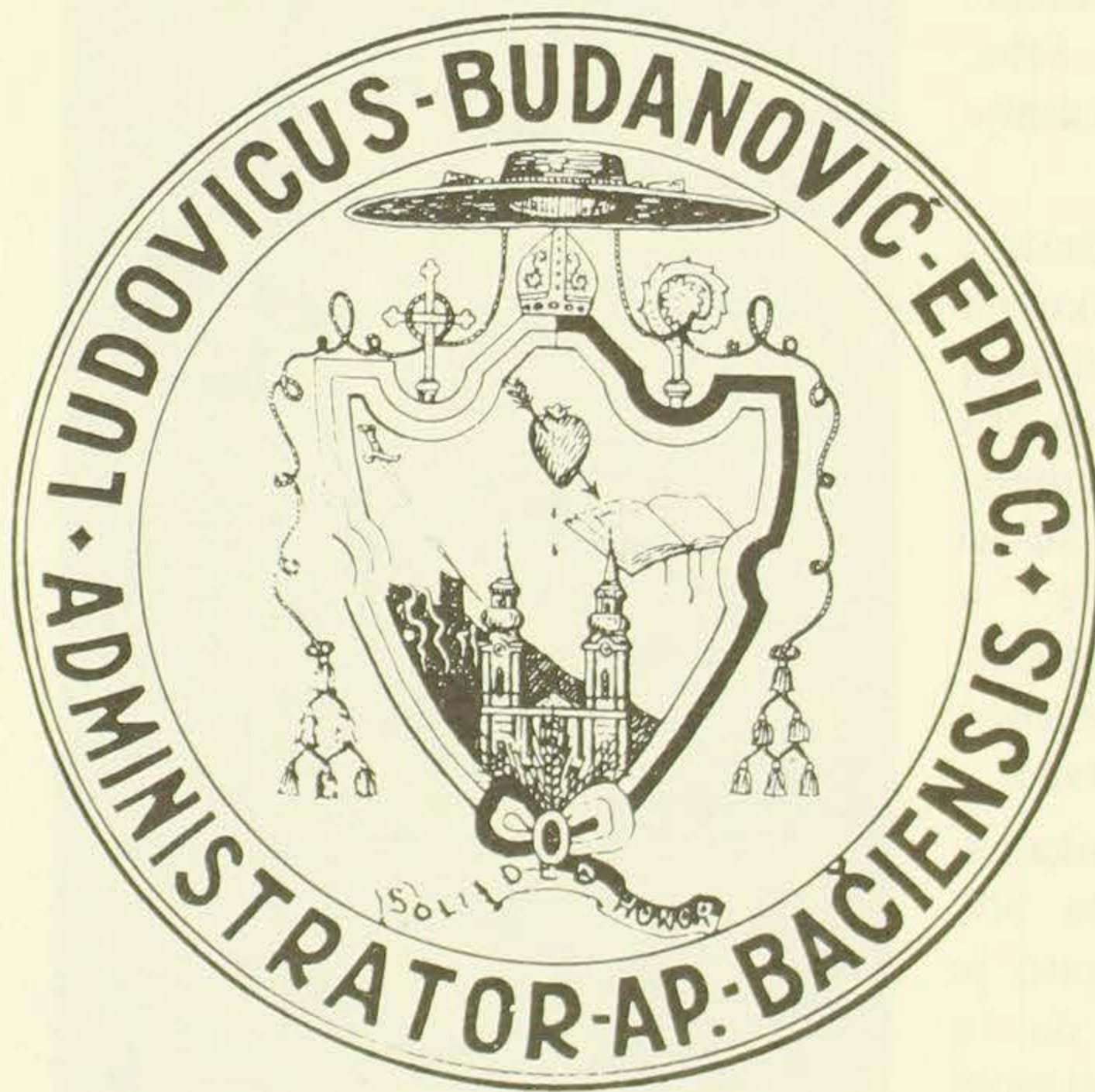
Tako je Sveta Stolica spomenutim dekretom potpuno osamostalila novu Apostolsku administraturu, nazvavši je "Bačkom apostolskom administraturom", podvrgavši je izravno Svetoj Stolici, a ne kojoj drugoj biskupiji ili nekakvoj drugoj crkvenoj instituciji. Istovremeno je Sveta Stolica imenovala i prvog apostolskog upravitelja u osobi tadanjega župnika subotičke crkve sv. Terezije Avilske, mons. Lajče Budanovića, sa svim pravima rezidencijalnog biskupa.

Četiri godine kasnije, 28. veljače 1927. godine imenovan je Lajčo Budanović i naslovnim biskupom cizamejskim, a posvećen u subotičkoj crkvi sv. Terezije Avilske 1. svibnja iste godine.

Od toga vremena počinje intenzivan, uporan i naporan rad na uspostavi svih potrebnih struktura, kako bi crkveni život na području Bačke mogao normalno rasti i razvijati se. Prva briga biskupa Budanovića bio je odgoj svećeničkih kandidata. U tu svrhu otvara sjemenište u Subotici još 1924. godine. Đaci su stanovali po privatnim stanovima, a pohađali su državne škole, a sve to pod budnim okom i čvrstom rukom biskupa L. Budanovića. Malo poslije toga smješta sjemenište u zgradu sirotišta u Baču, da konačno 1928. godine počne slati sjemeništare u poznato travničko sjemenište i isusovačku gimnaziju.

Deset godina kasnije, 1938. godine, kupio je dvije velike zgrade (od Prokeša)

u ulici Matije Gupca 8-10, koje smješta privremeno sjemenište sa nakanom da na ranskoj pijaci kod kalvarije sagradi i novu katedralu (današnja crkva Isusova Uskrsnuća je veća trećina te buduće katedrale!) biskupsku rezidenciju, te veliko i malo sjemenište, a spomenute zgrade zamislio je kao buduću katoličku gimnaziju. Radi toga je i poslao skupinu mladih svećenika na studije u Zagreb, a kasnije je sa tom nakanom doveo dominikance u Suboticu, ali je komunizam sve to pomeo željeznom metlom svoje "proleterске" diktature. U ratnom vihoru

Grb biskupa L. Budanovića

ugašeno je sjemenište u Subotici da se
stom 1962. godine obnovi nastojanjem
biskupa Matije Zvekanovića u posve
novim okolnostima i novosagrađenoj
zgradi sjemeništa "Paulinum".

U tom vremenu je osnovana
biskupijska kurija sa svim potrebnim
uredima i institucijama. Bilo je to
činjeno tako brzo i tako efektno da će
Bačka apostolska administratura postati
uzor biskupija na celom teritoriju
današnje države pa i šire. Od uzornog
gospodarstva, kao materijalnog temelja
svake ljudske djelatnosti, preko
efektivnih administrativnih tijela, koja
su bila uzor (npr Uprava biskupijskog
vlastelinstva u Baču, koja je u ono
vrijeme imala kartoteku svih
materijalnih dobara. Nažalost rat je sve

o uništio!) do vrlo svrhovitih blanketeta *Sv. Pavao*, zaštitnik Subotičke biskupije
koje su olakšavale posao.

Vrhunac svega toga bila je poznata
Bačka sinoda održana 1936. godine, koja je na temelju Crkvenog Zakonika iz
1917. godine odredila i usmjerila sav život i rad čitave biskupije. Plod te Sinode
bio je poznati "Bački kodeks", kakvoga nije imala ni jedna biskupija u Kraljevini
Jugoslaviji. Taj kodeks je bio temeljem crkvene stege i discipline biskupije koja
je za ono vrijeme imala čak 219 svećenika, pa ih je mogla posuđivati i
Beogradskoj i Senjskoj i Dubrovačkoj biskupiji.

No, biskup L. Budanović se brinuo o svom kleru i zato je u Sloveniji u
Svetom Križu, nedaleko od Jesenica, kupio 30 jutara zemlje i sagrađio dom za
odmor svećenicima i bogoslovima. I to je rat razorio, a komunistička vlast
konfiscirala.

Ovo razdoblje obilježeno je vrlo intenzivnom pastoralnom djelatnošću.
Grade se nove crkve, osnivaju župe, otvaraju mnoge filijalne crkve na značajnim
mjestima kao što je npr bio Bački Petrovac, gdje je bio duhovni centar svih
Slovaka iz cijele države, sa dalekovidnim planovima za budućnost, ali sa svom
katoličkom širinom zahvaćaju sva područja. U to vrijeme cvatu katoličke
organizacije, osobito omladinske; kod Hrvata Križarski pokret, pa njemački
Kristus Jugend i tolike druge. Cvate katolički tisak na jezicima svih naroda, koji
su živjeli na prostorima tadašnje Bačke.

Crkva je veoma prisutna i na polju kulture. Biskup L. Budanović se tu
pokazuje kao pravi mecena i nadahnitelj tolikih zdravih inicijativa, te je tako
omogućio razvitak tih ustanova do današnjeg dana. Karitativna djelatnost je bila

na visini svoga zadatka. A sve to je bilo omogućeno time, da je na vrijeme bila organizirana zdrava i čvrsta crkvena vlast uspostavom Bačke apostolske administrature i Bogom dane osobe prvog administratora, biskupa Lajče Budanovića.

LJK

BLAGOSLOVLJEN SI

*Bože nebesa i zemlje,
što me stvori
na sliku radosti svoje!
Milost je biti.
Zato što jesam
i bivam
u ljubavi Tebi
se klanjam.*

*Kroz riječ,
na putu svom,
slavim te, Gospode,
i dok stvaram.
Nada u meni živi:
s Tobom
vječno ću biti.*

s. Fides Vidaković

JEDAN ZABORAVLJENI JUBILEJ "CRNE GOSPE" U SUBOTICI

Najstariji podatak koji bilježi subotička samostanska kronika o milosnom liku Čenstahovske Gospe, koju narod u Subotici i široj okolini zove jednostavno "Crna Gospa", a samostanska kronika zove je i "čenstohovska" latinski "Csenstohovensis" i "crna" ili "saracena" potječe iz 1692. godine, gdje se navodi u popisu Marijinih slika (Samostanska kronika sv. I.str.31).

O ovom milosnom liku relativno mnogo su pisali, osobito franjevački povjesničari i teolozi. U novije vrijeme pisao je o njoj: fra Dionizije Andrašec (Subotička Danica za 1971.godinu str.111-115, fra Ante Crnica: "Hrvati i Marija" izdano u Zagrebu 1953.godine (str. 169-170.) ciklostilom, fra Paškal Cvekan u svojoj knjizi "Subotički franjevački samostan i crkva", Subotica 1977 str.41-43, te Dr. Ante Sekulić: "Tragom franjevačkog ljetopisa u Subotici" Split 1978.str.102-105.

Svi ovi autori iznose svoje poglede na povijest ovog milosnog lika, pozivajući se, kako na sigurna povijesna vrela, kojih nije puno i od kojih je najstariji i najznačajniji i ovdje citiran.

Ovdje navedeni autori uglavnom se priklanjaju mišljenju, da ovaj milosni lik nije donesen prigodom velikih seoba hrvatskog življa sa područja današnje Bosne i Hercegovine, u ove krajeve, kao što se povijesno sasvim sigurno zna, da je milosni lik Gospe Ramske prigodom bijega tamošnjega puka odnesen u Sinj, gdje se i danas veoma štuje, a da je druga skupina Hrvata bježeći iz tuzlanskog kraja ponijela u Bač milosni lik Gospe Gradovrške, koji nažalost, ni do danas nije onoliko štovan kolika je njegova vrijednost i značenje za tamošnji hrvatski puk i za sve Hrvate u Bačkoj. Posljednji pokušaji iz osamdesetih godina ovoga stoljeća nisu donijeli željenih rezultata, uglavnom radi ljudskog elementa koji i u Božjim planovima može odigrati vrlo negativnu ulogu.

Također je povijesna činjenica da je milosna slika Gospe Olovske donesena iz Olova u Ilok, gdje je proboravila dugi vremenski period.

Dok neki drugi, osobito oni koji se oslanjaju na starije autore, koji su pisali o ovom milosnom liku kao npr: E. Pavić, E. Fermendžin, J. Božitković, M.V. Batinić, D. Mandić, E. Hoško, I. Kujundžić, ne isključuju tako kategorički i tu mogućnost. Međutim u nedostatku sigurnih povijesnih vrela i dokaza, istraživaoci nekada moraju posegnuti i za pučkom predajom, koja gotovo uvijek u sebi nosi neki djelić istine ili barem usmjeruje u odedenom smislu čovjekova istraživanja. U okolici Subotice, napose na jugozapadnim predjelima subotičkog atara, na đurdinskim i pavlovačkim salašima živi predaja, koju je pisac ovih

redaka čuo i preko svećenika Tomice Bukvića, koji je i sam bio dugogodišnji župnik toga kraja, a on je svoju sentenciju vezivao za pokojnoga biskupa Lajču Budanovića, velikog i ozbiljnog kulturnog djelatnika ovdašnjeg hrvatskog življa. Biskup Budanović je tvrdio, da je on kao mladić slušao nekog starca sa Đurdina, a njegova majka je bila iz tog kraja, koji je govorio, da je i on čuo od svojih starih, da je slika Gospe Čenstahovske bila štovana u pavlovačkom pavlinskom samostanu sve do dolaska Turaka u ove krajeve. I kada su pavlini pred turskom najezdom morali napustiti svoj samostan (o čijim se arheološkim nalazima dosta zna!) navodno su tu sliku "Crne Gospe" povjerili jednom čovjeku,

atoliku sa naredbom, da čim se pojave neki stalni dušobrižnici u ovom kraju, neka im odmah predaju taj milosni lik.

Taj je seljak, tj. njegovi potomci, čuvao tu sliku sve do dolaska franjevacu u Suboticu prigodom velike seobe jedne skupine hrvatskog življa u ove krajeve 1686. godine. Tada su se i sami franjevci nastanili zajedno sa narodom u staroj Subotičkoj tvrđavi i oko nje. Slika je bila predana franjevcima, što onda potvrđuje i citirani zapis samostanske kronike iz 1692. godine, a što potvrđuje i zapis kroničara, kada tvrdi "Imaginem B. Virginis Csenstohovensis curavimus nos." Teško je vjerovati da su u te dane fratri išli kupovati ili naručivati neki milosni lik, pogotovo ne u Veneciji ili negdje na zapadu. Tko bi im zato sigurno sredstva i tko bi im išao sve to srediti, kada znamo što su sve u to vrijeme proživljavali od čestih turskih upada, ali i od kuruckog pohoda koji se u to vrijeme zbio nad ovim prostorima. Međutim činjenica je da je milosni lik u posjedu fratara i da je on jedini koji se sačuvao i koji je tijekom ova tri stoljeća stalno bio čašćen od Božjega naroda, doduše više privatnim nego li liturgijskim čašćenjem.

Za ovu tvrdnju nemam povjesnih ni materijalnih, ni pisanih podataka, ali mi to ipak ne čini bezrazložnom, a još manje nemogućom. Dapače veoma se dobro uklapa u sklop činjenica da su pavlini širili kult Gospe Čenstohovske u svim svojim samostanima, kao lik svojeg najvećeg i najpoznatijeg marijanskog svetišta u kojem je kasnije i sjedište toga Reda, sve do naših dana. Izvan je sumnjivo da je u ovom regionu postojao taj samostan, o čemu postoje i arheološki nalazi, samo što je to veoma neistraženo, jer nažalost za to nitko nema interesa, ni novaca.

Da se podaci veoma dobro uklapaju i u ono što piše sama samostanska kronika. Eto zato sam sve to iznio, pa neka istraživači prigodom svojih daljnjih istraživanja imaju i ove podatke pred očima, pa neka ih svojim istraživanjima ili potvrde ili pobiju. A pisac ovih redaka želi da to bude njegov doprinos obilježavanju ovog zaboravljenog jubileja na čast onoj za koju je rečeno, da je bila "fidelissima advocata Croatorum", nažalost često puta prezrena i zaboravljena.

Nešto o štovanju ovog milosnog lika.

Zanimljiva je povijest štovanja ovog milosnog lika, koji je za razliku od onoga u Baču, od puka ipak bio stalno čašćen, dok je onaj u Baču lik Bogorodice Gradovrške zaboravljen, makar je tri puta bio okrunjen, valjda od onih duša koje su shvaćale njezino značenje, kao i onaj prvi krunitelj fra Jure Bačvanin, koji ju okruni, "ogradi", kako napisa bosančicom na poledini te prve krune, "na poštenje Gospi u Gradovaru 1685." Ne samo da je ona bila zaboravljena, nego je čak bila iz sigurnosnih razloga odnesena u samostansku riznicu.

Zanimljivo je da je i "Crna Gospa" imala sličan usud, što se liturgijskog štovanja tiče. To je tipično majčinski postupak. I kad je zaboravljena, ipak je prisutna. Ne bih želio da se ovo shvati kao kritika bilo koga, najmanje na račun otaca franjevac, vjernih njezinih čuvara, koji su je kroz ovih tristo godina vjerno čuvali, nego bih želio potaći na razmišljanje o toj čudesnoj njezinoj ljubavi, koja se nekada svodi i na tu tihu milosnu prisutnost.

Nije ovo jedinstveni slučaj u Crkvi, pa ni u Crkvi u hrvatskom narodu. Uzmimo samo milosni lik "Gospe od kamenitih vrata" ili konačno i "Remetske Gospe." Vjekovima stoji ona na gradskim vratima, a ova u tišini samostanske, prvo pavlinske, a danas kamrelićanske crkve, kao tiha prisutnost, makar ova posljednja nosi sjajnu titulu "narodne odvjetnice". No ne bi li ipak bilo vrijeme da mi sinovi ovih teških i za naš narod tako sudbonosnih vremena učinimo nešto više i u javnom štovanju ovog milosnog lika? Tim više, što su nam gotovo onemogućeni pristupi u gotovo sva svetišta u koja smo tako rado hodočastili, kao u Mariju Bistricu, Aljmaš, Trsat, pa i ona u Bosni? Eto i spomenuta dva svetišta u našoj metropoli, iako su vjekovima bili tihi svjedoci zbivanja, postadoše centri općenarodnog štovanja? Zar toliki štovatelji, koji danomice kleče pred njezinim likom, ne bi došli na određeni dan, da i javnim bogoštoljem počaste tu dragu tihu i majčinsku prisutnost? Pada mi na pamet milosni lik "Gospe od zdravlja" u Splitu. Tijekom godine nema posebnih hodočasničkih manifestacija, ali na sam dan po nekoliko se puta napuni taj divni moderni hram! Ne bi li možda baš to bio prikladan datum za proslavu "Crne Gospe" u Subotici? Tim više, što su u posljednje vrijeme pred tim likom, obilježeni vrlo značajni događaji naše novije povijesti: od proslave tristotogodišnjice našeg masovnijeg dolaska u ove krajeve, pa 1990. godine osnutak naše hrvatske stranke, koja želi biti politička stranka kršćanske inspiracije i obljetnice tog događaja i toliki susreti i mise za mir u vrijeme ovog nemilog rata.

Nadsve je važna nova inicijativa za vitalnu obnovu našeg naroda, koju nazvasmo "Fond malog Marina", a koja je pod zaštitom našeg jedinog svetačkog kandidata o. Gerarda Tome Stantića, karmelićanina. Sve se to kani koncentrirati oko ovog milosnog lika i u prostorima njezine kapele, pa zato eto plediram, da taj milosni lik dobije veći publicitet u liturgijskom životu ove mjesne Crkve subotičke. Pouzdano se nadam da ovaj poziv neće naići na tvrde uši ili, ne daj Bože, tvrda srca! Ne bi li mogla i ova velika obljetnica, makar i sa malim zakašnjenjem biti proslavljena, pa da tako započne jedan novi val intenzivnijeg štovanja ove vjekovne tihe majčinske prisutnosti, koju zovemo "Crnom Gospom?"

Lazar Ivan Krmpotić

JUBILEJ KATEDRALNOG ZBORA "ALBE VIDA KOVIĆ"

Osnivanje katedralnog zbora u jesen 1973. god. bilo je vezano uz proslavu 200. obljetnice početka gradnje subotičke crkve sv. Terezije 1773. god. Za tu proslavu 15. listopada - oktobra 1973. god. s. Mirjam Pandžić je organizirala katedralni zbor. Na sreću našeg muzičkog života ona je uspjela taj zbor sačuvati na okupu i dalje nastaviti vrlo uspješan rad.

Prilikom osnivanja, katedralni zbor je imao prvobitni zadatak da pjeva na liturgijskim svečanostima u katedrali na velike crkvene blagdane, a u manjem broju da pjeva svake nedjelje na "velikoj misi" u 10 sati u istoj crkvi.

Ali, katedralni zbor je brzo stekao snagu da stupi izvan katedrale pa je gostovao u pojedinim mjestima u Bačkoj, sudjelujući na liturgijskim svečanostima i na Mladim misama, ili priređujući koncerte (Sombor, Novi Sad, Plavna, Bač, Vajska, St. Žednik, Mala Bosna i dr.)

Katedralni zbor je nastupao i izvan Bačke. Da spomenem veliki koncert u Mostaru prigodom otkrivanja spomen ploče u katedrali 23. svibnja 1987. god. kada je veća grupa iz Subotice pošla u posjet starom kraju.

Druga velika uloga katedralnog zbora bila je da se uključi u naše kulturne priredbe koje su počele 1980. god. kada je bio spomen 40. obljetnice smrti subotičkog hrvatskog pjesnika Alekse Kokića (17. VIII 1940.). Organizovani su "Kokićeve dani" sa više priredaba, gdje je sudjelovao i katedralni zbor pod ravnanjem s. Mirjam Pandžić.

Ta godina znači veliki preokret, jer tada je katedralni zbor uzeo ime slavnog Subotičanina Albe vidakovića (1914 - 1964.), velikog muzičara i muzikologa. Koncert "krštenja" zbora bio je u subotičkoj katedrali 19. X 1980. god.

"Kokićeve dani" su postali "Dani kruha i riječi" i održavaju se svake godine u okviru proslave dužijance 15 kolovoza. Na svim tim priredbama katedralni zbor je imao učešće i doprinio je njihovom kulturnom uspjehu i ljepoti.

U velike uspjehe katedralnog zbora "Albe Vidaković" možemo uvrstiti njegovo sudjelovanje na smotri crkvenih zborova u Zagrebu, u franjevačkoj

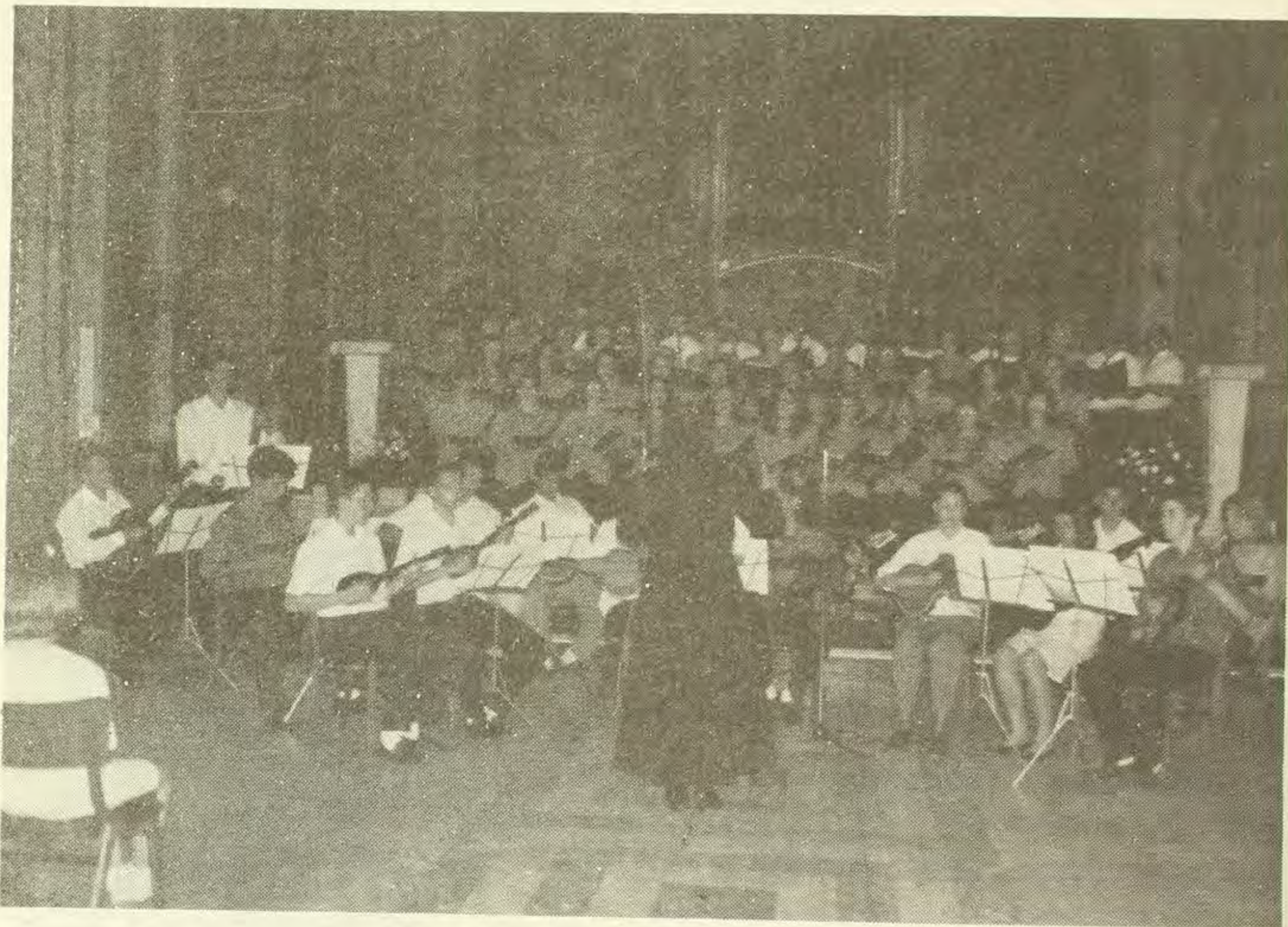

crkvi na Kaptolu.

Takoder treba reći da svojim koncertima u velikoj vijećnici subotičke Gradske kuće i u sinagogi katedralni zbor "Albe Vidaković" se uključio u našu javnost svojim nastupima i svojom kulturnom djelatnošću.

U novije vrijeme zbor je više puta gostovao u Baji i Bačaljmašu u Mađarskoj.

Velika je zasluga katedralnog zbora da je tokom 20 godina svoje slušaocce upoznao sa muzičkim djelima brojnih hrvatskih i svjetskih kompozitora, a izvođena su na liturgijskim svečanostima u crkvama ili na koncertima. Zalaganjem katedralnog zbora slušaoci su postali duhovno bogatiji i darovani ljepotom muzičke umjetnosti.

Katedralni zbor i tamburaši u subotičkoj katedrali-bazilici

Katedralni zbor je pokazao posebnu ljubav i poštovanje prema muzičkim djelima Albe Vidakovića. U katedrali su pjevane njegove mise, a na programu svakog koncerta bilo je izvedeno neko njegovo djelo. Tako je Albi Vidakoviću dana zahvalnost i priznanje što je svojim radom i djelima proskavio rodnu Suboticu i Bačku.

Zato prigodom jubileja 20. obljetnice katedralnog zbora "Albe Vidaković" ističemo veliku njegovu ulogu u razvitku duhovne kulture i njegovanju i čuvanju hrvatske kulturne baštine. Zbor je svojim djelovanjem ostavio duboke tragove u

uhovnom životu Subotice i daleko šire.

Prigodom ove proslave treba dati posebno priznanje i zahvalnost s. Mirjam Mandžić kao osnivaču i ravnatelju katedralnog zbora. Ona ga je svojom ljubavlju, upornošću i znanjem 20 godina vodila na putu plemenite umjetnosti prema idealima ljepote, jer je pjesmom navještao mir i ljubav među ljudima.

Također veliku zahvalnost treba izraziti članovima svih generacija koje su proteklih 20 godina prošle kroz katedralni zbor i svojom žrtvom i ljubavlju pomogli u njegovom rastu i usponu, a slušaocima su darovali mnogo lijepih susreta sa muzičkom umjetnošću.

Među mnogim članovima zbora, koji su prema svojim mogućnostima pomogli, treba istaći Jelicu Skenderović, koja je stalno pomagala u svim tehničkim pitanjima i u organizaciji koncerta i putovanja. Svoju ljubav poklonila je zajedničkom radu, osobito sa mladima.

Kad katedralni zbor "Albe Vidaković" slavi svoj jubilej, sa zahvalnošću se jeća svih muzičara i drugih koji su sa zborom surađivali i pomagali ga na razne načine u radu. Od mnogih posebno su se istakli s. Imakulta Malinka iz Zagreba, bra Stanko Vasilj iz Hercegovine, Jelka i Milan Asić, Jelena i Stipan Haramazović iz Subotice.

Milan Asić je rođen u Zagrebu 1917. god. ali od 1946. god. sve svoje stvaralačke sposobnosti posvetio je Subotici, jer je kao dirigent bio vodeća

15. obljetnica zbora "Albe Vidaković", 1988.

osoba u muzičkom životu. Zadnjih godina bila je veoma polodna njegova suradnja sa katedralnim zborom. Za njega je komponirao niz duhovnih pjesama, a uz to je uglazbio brojne stihove naših pjesnika, a to su Ante Evetović Miroljub, Aleksa Kokić, Ante Jakšić, Jakov Kopilović i Stipan Bešlin.

Stipan Jarmazović kao umjetnički voditelj Subotičkog tamburaškog orkestra načinio je brojne aranžmane božićnih i drugih pjesama i duhovnih šansona koje je katedralni zbor izvodio na svojim koncertima i u crkvi.

Zasluga je St. Jarmazovića da su tamburice kao bunjevački i šokački narodni instrument došle na liturgijske svečanosti i na koncerte katedralnog zbora pa su tako stvorene nove umjetničke vrijednosti.

Na proslavi ovog jubileja 20. obljetnice uz priznanje i zahvalnost za sve što je učinio, želimo katedralnom zboru "Albe Vidaković" nove uspjehe do novih jubileja.

Bela Gabrić

HVALA SESTRI MIRJAM

*Svi akordi što su dirke
prstiju vam dali,
nek zabruje, nek zabruje.*

*Nek se naša radost dušama razlije,
nek se pjeva i danas Bog slavi.*

*Jubilej je...
dvadeset godina.
Hvala sestri Mirjam za ljubav svu,
što je našem zboru dala
i što mu je
slavno ime izabrala.*

*Nek dragi Bog nju poživi
blagoslovom svojim prati,
nek je u životu
dobri Otac prati.*

Vita Grunčić

*(Pjesmu je uglazbila Silvana Bilinc
i pjevana je na drugarskoj večeri
poslije koncerta, 20. VI 1993. god.)*

STOGODIŠNJE ORGULJE SUBOTIČKE KATEDRALE

Ulazeći u jednu crkvu i nehotice pada čovjeku pogled na crkveni kor i orgulje. Jedva tko zna da su orgulje najvrijedniji namještaj, odnosno predmet u crkvi. Vanjska slika ili prospekt orgulja daje dojam jednog lijepog ormara, ali ta se skriva u tom čarobnom ormaru, to već jedva tko zna.

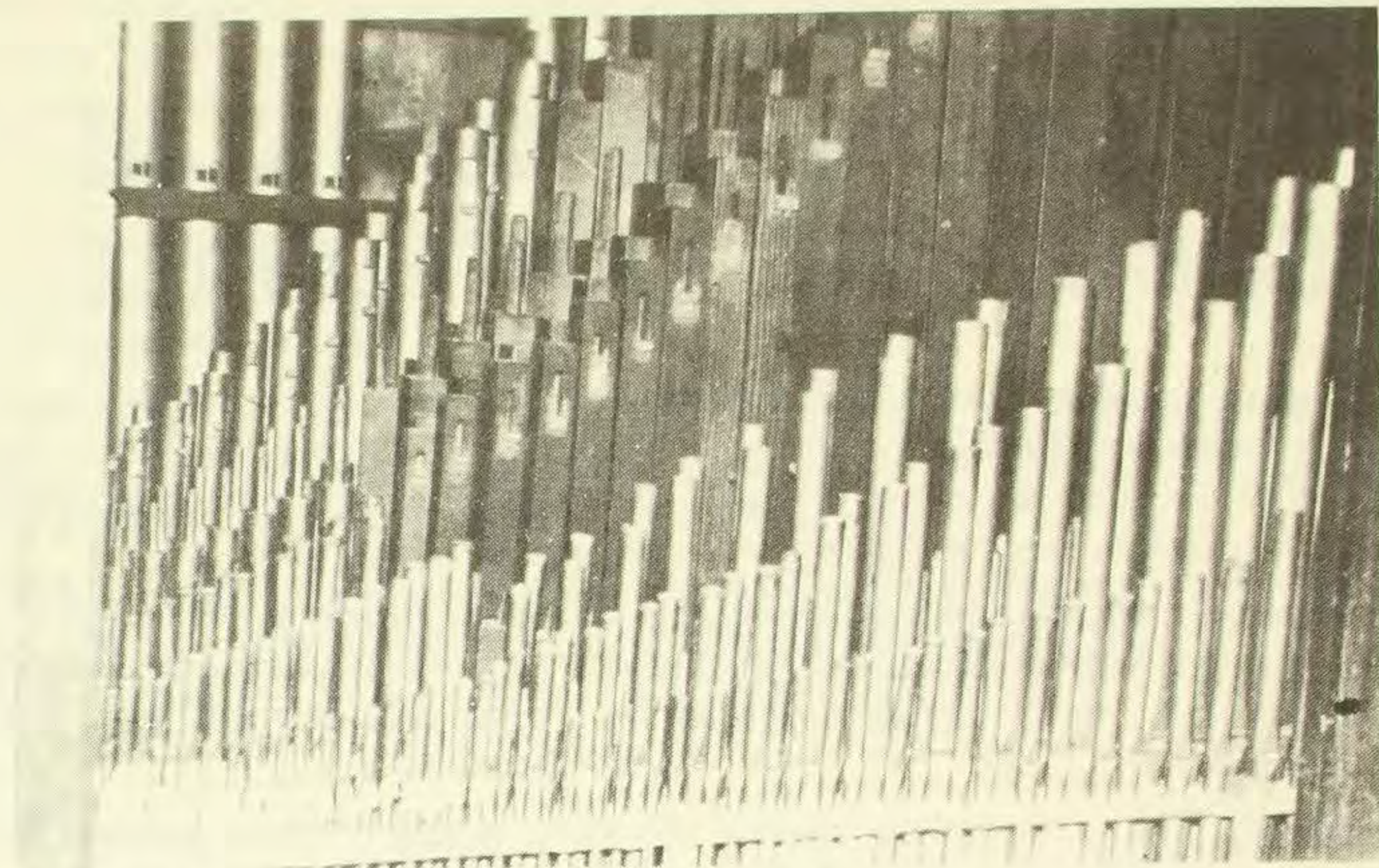
Orgulje su najsloženiji instrument, zapravo takav instrument koji sadrži u sebi sve druge instrumente, u tom smislu što orgulje mogu sadržavati zvuk svih instrumenata, a to su registri, odnosno zvukovne boje koje daju posebnost orguljama.

Orgulje potječu iz staroga vijeka i bile su na početku veoma jednostavne. Počeli su ih izrađivati stari pastirski narodi na Istoku sastavljanjem trstike od različitih duljina i puhajući u njih, dobijali su različite glasove. Od najjednostavnijih orguljica nastale su kasnije prave velike orgulje, koje danas imaju nekoliko manuala (redaka oktava) i registara (zvukovne kombinacije). Radi složenosti orgulja već su u starini nazvane "instrument nad instrumentima", odnosno orgulje su "kraljica instrumenata". Takav jedan složeni instrument, dakle prve orgulje su postavljene u subotičkoj crkvi sv. Terezije, kako to doznajemo iz starih spisa i knjiga, godine 1801. Gradio ih je orguljar Vjenceslav Cservenka iz Baje. Imale su dva manuala i 18 registara. Nakon kratkog vremena, radi očuvanja ovih orgulja, župa sv. Terezije i gradsko vijeće dali su izgraditi još jedne orgulje. Ove druge orgulje bile su mnogo manje i stajale su iznad sakristije, u oratoriju. Nažalost, točnije podatke o ovim orguljama nemamo, jer su dokumenti nestali za vrijeme revolucije 1848. i za vrijeme I. svjetskog rata. Dvoje orgulje bile su u crkvi stoga što je crkva imala dva kantora. Jednog kao regensa chori, tj. zborovođu i jednog orguljaša za vagdašnje mise.

Godine 1800. dolazi u Suboticu poznati glazbenik i skladatelj Đuro Arnold, koji je postavio temelje glazbenog života u crkvi i u gradu. On je skupio pjevače, puhače i svirače i tako je organizirao svečane mise s orkestrom. Zaslužan je jer je postavio temelje kasnijoj Muzičkoj školi i gradskoj filharmoniji, a zatim što je izdao prvu pjesmaricu bačkih Hrvata pod naslovom "Pismenik" (Osijek 1819).

Na poticaj regensa chori Đure Arnolda, župa sv. Terezije, na čelu sa svojim zaslužnim prepozitom-župnikom Matijom Mamužićem odluči se za gradnju novih orgulja, većih i dostojnijih za tadašnju glavnu župsku crkvu ili kako ju je narod zvao "veliku crkvu".

Budući da je tada u ovim krajevima bio najpoznatiji orguljar Josip Angster,

oni su zatražili njegove usluge. Angster je dao svoju ponudu i dispoziciju prema želji župe. Ponudu i ugovor potpisale su obje strane 15. studenog 1888. godine, a orgulje su dopremljene i postavljene 01. prosinca 1893. godine - dakle, točno prije stotinu godina. Orgulje su građene na sistemu kliznih pomicaljki, a imale su tri manuala, 30 registara i dva sviraonika, što je bila posebnost u to doba. Na većem sviraoniku funkcionirale su cijele orgulje, a na malom sviraoniku funkcionirao je samo II. manual velikog sviraonika. Na manualima je bilo 54 tipke, a na pedalu 27 tipki. Registri, odnosno zvukovne boje bile su na I. manualu: Bourdon 16', Principal 8', Fugara 8', Flute harmonique 8', Bourdon 8', Princ. Octav 4', Flauta 4', Salicet 4', Piccolo 2'm Nuxtza 3x, Acuta 3x. Na II. manualu: Principal 8'm Caorucirbi 8', Flauta tibia 8'm Orube, Ictav 4', Flauta 4', Mixtura 3x i Tremolo. Na III. manualu: Flauta 8', Silvestrina 8', Gamba 8', Flauta traverso 4', Dolce 4', Dolce 4' i Fagot Hoboe 8'. Pedal: subass 16', Violonbass 16', Apertabass 8', Flautabass 8', Cello 8', Octavbass 4' i Posauna 16'.

Spojevi i dinamička pomagala: kopula za I. i II. manual, kopula za I. manual i za mali sviraonik, zatim stupaljka za jake registre, isključenje jakih registara i žaluzije za III. manual, te donekle i za I. manual.

Primjećujemo da su prevladavale labijalne svirale, a samo su postavljena dva jezičnjaka. Po karakteru tona, orgulje su dosta duboko intonirane i nose jasnu karakteristiku kasne romantike. No to je bio ukus tadašnjeg vremena. U to doba u svim većim mjestima i gradovima prakticirane su bile tzv. glazbene mise, odnosno mise s orgkestrom i orgulje su služile kao dio instrumenta. Tako su orgulje subotičke glavne crkve imale istu svrhu i služile su isključivo za pratnju velikog mješovitog zbora. Preko tjedna kantor je svirao samo na malom sviraoniku.

Orgulje subotičke glavne crkve s organološkog stanovišta značajne su i vrijedne. Prije svega jer je to djelo orguljara Josipa Angstera, učenika Cavalliea Colla iz Pariza, a zatim i stoga što su u to doba spadale među najveće u ovim krajevima.

Orgulje su izrađene od biranog materijala. Drvene svirale su od borovine i hrastovine, a metalne svirale gotovo 90% od kositra. Dokaz svemu tomu, što su orgulje bez veće restauracije gotovo sto godina funkcionirale. Reparature su izvršene godine 1911, 1931 i 1941. godine.

Godine 1973. župna crkva, današnja katedrala-bazilika proslavila je 200. obljetnicu potavljanja temeljnog kamena. Za ovu priliku katedrala je iznutra potpuno obnovljena. Budući da su i orgulje bile već u trošnom stanju, a stradale su tada i od zidarsko-slikarskih radova, godine 1971. započeli su pregovori o restauraciji orgulja. Nakon svih prijedloga i ponuda Biskupijska glazbena komisija sklopila je 06. veljače 1973. godine ugovor s predstavnicima nekadašnje tvrtke iz Pečuha. Tada je zaključeno da će se orgulje temeljito očistiti, popraviti mehaniku i trakturu, te preintonirati i ugoditi cijele orgulje. Nadalje, zamijeniti pedale i odstraniti mali sviraonik koji nije više bio u upotrebi. Unutar registara učinjene su neke izmjene da bi mogli dobiti veću kombinaciju registriranja, veće mogućnosti sviranja djela raznih autora i razdoblja. Tako je I. manual bio jedan Principal Octav 2', II. manual Quintu 2 2/3', a III. manual Vox coelestia 8' u Flautu 2', te III. manual još jedan Tremolo.

Ovim izmjenama orgulje nisu ništa izgubile od svoje prvobitne karakteristike, ali su dobile prilične promjene na slici zvukovne kombinacije i još veću mogućnost registriranja.

Orgulje subotičke katedrale stoje već točno stotinu godina i one predstavljaju veliki doprinos orguljsko-glazbenoj kulturi u ovim krajevima.

U stogodišnjoj prošlosti i crkva i orgulje proživjeli su mnogo toga, pa nije ni čudno što je potrebno ponovo restaurirati ove stare orgulje. Želja nam je da se modernizira teška mehanika i da se nešto promijeni u zvukovnoj boji, ali kako i kada, to ovisi od nas i od vremena u kojem živimo.

HVALA ALBI VIDAKOVIĆU

*Već dvadeset ljeta ti živiš
u našim pjesmama i našim riječima.
Ti si dika naša i svi se ponosimo
tobom i tvojim djelima.*

Pripjev:

*Hvala ti, Albe, što muzikom veseliš nas,
što pjesmama tvojim složno se ori, ori glas,
neka je tebi hvala što dao si nam bogatstva tog,
što dika si roda svog.*

*Kada pjevamo pjesme tvoje,
mi uvijek znamo da si ti s nama.
Dok orgulje gromko crkvom odjekuju,
tvoj dragi lik lebdi u nama.*

Pripjev:

*Ljudi kao ti ne umiru nikad,
jer ostaju djela koja ih nadžive.
Slava je tvoja daleko znana,
ljudi te vole, ljudi ti se dive.*

Subotica, 1993.

Tekst i muzika Silvana Bilinc

JUBILEJ JAKOVA KOPILOVIĆA

Jakov Kopilović slavi ove godine 75. obljetnicu života i 55. obljetnicu pjesničkog stvaralaštva.

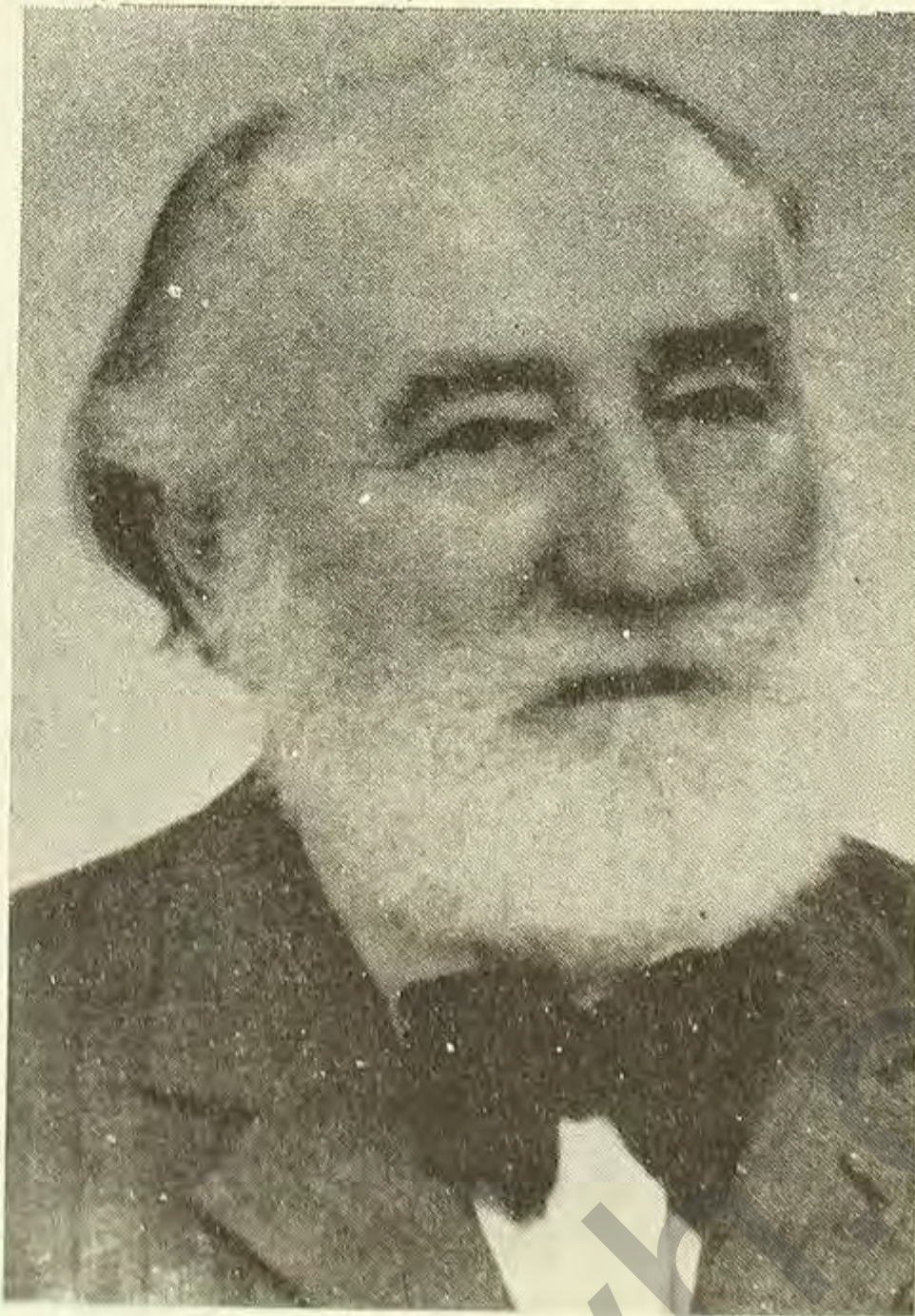
Rodio se 9. srpnja 1918. godine u Subotici, u Keru. U svom rodnom gradu završio je osnovnu školu i četiri razreda niže gimnazije s malom maturom (1933.). Zbog siromašnog materijalnog stanja u obitelji nije nastavio školovanje, nego je počeo raditi. Poslije drugih poslova postao je 1937. godine kondukter u subotičkom tramvaju. Taj posao ga nije spriječio da nastavi učenje i završio je gimnaziju privatno. Uz to nastavio je pisanje pjesama. Na sreću bio je zapažen i prihvaćen u krugu subotičkih hrvatskih pisaca i pjesnika koji su se sastajali oko književnog časopisa "Klasje naših ravni" i tamo je objavio svoju prvu pjesmu "San" (1938., br. 5., str. 8). Na taj način stupio je u književnu javnost i njegovo pjesničko stvaralaštvo traje sve do naših dana.

Za vrijeme rata morao je napustiti svoj rodni grad. Dok je boravio u Zagrebu upisao se na Filozofski fakultet. Tada je nastala njegova zbirka pjesama "Daleko od zavičaja" (1944.), gdje je opisao svoju ljubav i čežnju za rodnom gradom i dragom ravnicom.

Poslije rata vratio se u Suboticu i uključio u prosvjetni i predagoški rad. Bio je profesor srpskohrvatskog jezika, ili je obavljao neke druge dužnosti u srednjoškolskim centrima. Zatim je 17. studenog 1968. godine postao upravnikom biblioteke, ali se razbolio pa je 13. srpnja 1971. godine otišao u invalidsku mirovinu. Kad mu se zdravstveno stanje malo poboljšalo, nastavio je svoj pjesnički rad.

U toku niza godina, uz svoj profesorski rad bio je veoma aktivan u pjesničkom stvaralaštvu. Osim suradnje u časopisima i novinama u Subotici, objavio je 17 manjih ili većih zbirki pjesama. Zbog naših teških prilika u izdavaštvu, većinu svojih zbirki objavio je u vlastitoj nakladi žrtvujući od svoje skromne profesorske plaće.

Zbirke Jakova Kopilovića veoma su bogate pjesničkim motivima i slikama. Bačka ravnica i rodni grad Subotica stalno

su prisutne u njegovim pjesmama. Zato je spjevao mnogo rodoljubnih pjesama da izrazi neraskidivu vezu s rodnom grudom, s bačkom ravnicom koja je najljepša kada je okićena zlatnim klasovima, a najsvečanija kada se slavi dužijanca kao blagdan žetve.

Ali, u naše dane u tim pjesmama su tužniji zvuci. Pjesnik vidi kako je i Bačku zahvatila bolest moderne industrijalizacije. Njene njive sve više ostaju bez momaka koji bi svojom snagom i ljubavlju njegovali duge brazde. Pjesnik kao da se čudi što se to dogodilo u srcu mladih, što se to prelomilo u njihovoj duši pa tako lako napuštaju svoju zemlju koju su njihovi očevi i preci stoljećima volili i čuvali. Šorovi salaša nestaju, ruše se bez srca i duše. Zaljubljenik u ravnice sve to doživljava s tugom, koja je pretočena u stihove, pune boli.

Drugi motiv u pjesmama Jakova Kopilovića je doživljavanje prirode i njezinih pojava u kojima vidi slikovitost događanja u ljudskom životu.

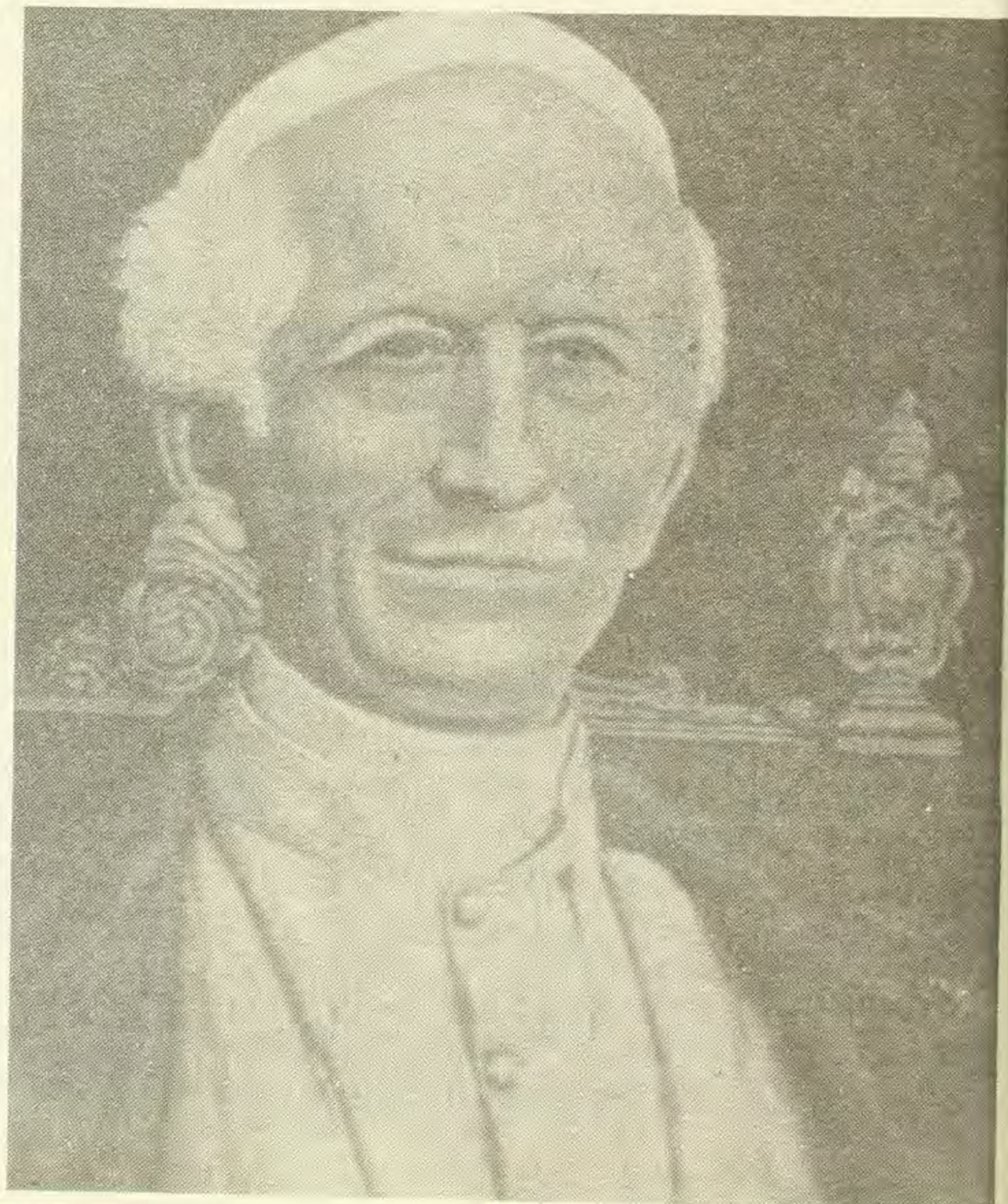
Jakov Kopilović ima mnogo pjesama u kojima izražava svoje doživljavanje svakidašnjeg života, gdje smo svjedoci kako je među ljudima i među narodima izbilo ono što donosi samo zlo, kao što je mržnja koja je osnovala carstvo i u našoj zemlji.

Ono što je objavljeno, to je samo neznatni dio od brojnih ciklusa pjesama, koji čekaju hoće li ikada doći do čitatelja kome su namijenjene. Jakov Kopilović to doživljava kao veliku žalost, jer vidi da je najveći dio pjesama ostao nepoznat i nepriznat. To osjeća kao tužnu sjenku nad proslavom svog jubileja.

Na kraju ističemo da je J. Kopilović član Književnog kluba "Miroljub" pri Institutu "Ivan Antunović" u Subotici. Suradnik je lista "Bačko klasje" i kalendara "Subotička Danica". Cjelokupnim svojim radom proteklih 55 godina stalno je prisutan u kulturnom životu Subotice i doprineo je bogatstvu njene kulturne baštine. Zato zaslužuje iskrene čestitke i trajnu zahvalnost.

Jakov Kopilović puno je toga u životu pretrpio i izgubio, ali svoje pjesme je čuvao i sačuvao. Poezija je smisao njegova života i bez nje sve bi bilo bez smisla i cilja.

Bela Gabric

125. OBLJETNICA DRUŠTVA SV. JERONIMA

(HKD sv. ĆIRILA I METODA)

Uz Maticu hrvatsku i Jugoslavensku akademiju znanosti i umjetnosti (sada Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti) Društvo sv. Jeronima (od 1946. god. Hrvatsko književno društvo sv. Ćirila i Metoda) je najstarija kulturna ustanova u Hrvatskoj.

Društvo sv. Jeronima osnovao je davne 1868. god. kardinal Juraj Haulik, zagrebački nadbiskup. Tokom svoje povijesti Društvo je bilo centar katoličkih sjetovnjaka sa ciljem i željom da se među najširim slojevima naroda širi pučka književnost i pučka prosvjeta. To je bila glavna oznaka djelatnosti ove kulturne ustanove.

Treba istaći da je ovo Društvo imalo poseban oblik organiziranja. Bili su u pojedinim selima i gradovima povjerenici koji su širili jeronimske knjige.

Takvih povjerenika bilo je u Bačkoj još prije prvog svjetskog rata, a zatim između dva rata.

U krilu Društva bilo je nekoliko vrlo važnih kulturnih radnika i poznatih književnika. Spomenut ću samo one koji su bili poznati u Bačkoj po svojim djelima.

VELEMIR DEŽELIĆ, stariji (Zagreb, 1864 - 1941.) je poznat hrvatski književnik, kulturno-socijalni radnik i povjesničar.

U mnoge naše kuće ušli su njegovi popularni povijesni romani. Ističemo njegovu trilogiju "U pandžama lava", "Majka velikog kralja" i "Petar Krešimir". Ostali romani u "U buri i oluji", "Magdalena pobjednica", "Prokleti grad".

Uz to je napisao niz povijesnih djela.

VELEMIR DEŽELIĆ, sin (Zagreb, 1888-1976.) je dugo vršio dužnost pravatelja Društva. Bio je književnik i društveni radnik. Pokretač je i urednik mnogih listova ("Krijes", "Mladost", "Riječke novine"). Napisao je niz djela o socijalnim pitanjima, ali je poznat po svojim povijesnim romanima "Sofiju i dabra" (o sv. Ćirilu i Metodu), "Sedam puta udarani" (o sv. Jeronimu), "Sitna reća", "Divlji oganj".

Stariji naši čitatelji se sigurno sjećaju ovih romana Velimira Deželića, oca i sina, jer su ih mogli naći u posudbenoj biblioteci Trećeg reda u subotičkom anjevačkom samostanu. Ta je biblioteka odigrala vrlo veliku ulogu između dva rata u stvaranju čitalačke publike i u upoznavanju ovih književnika.

Dr. JOSIP ANDRIĆ (1894-1967.) je središnja ličnost stoljetne povijesti

Društva sv. Jeronima. Rodio se 1894. god. U Bukinu u Bačkoj, ali se u djetinjstvu s ocem i maćehom preselio u Morović, u Srijem. Gimnaziju je završio u Slavonskoj Požegi, pravne nauke u Zagrebu i Pragu, trgovački fakultet na Tehničkoj školi u Pragu i tečaj skolastičke filozofije u Innsbrucku. Za doktora prava promoviran je 28.II.1920. god. u Zagrebu.

Bio je neumoran i svestran kulturni radnik. U društvu sv. Jeronima bio je glavni urednik (1921-1946.) pa mu je kroz ruke prošlo preko 500 raznih publikacija. Pokrenuo je i uređivao časopise i listove, od kojih je najpoznatija bila "Obitelj". U Društvu je pokrenuo i uređivao "knjižnicu dobrih romana" gdje su objavljena brojna djela poznatih hrvatskih i svjetskih pisaca. Osim spomenutih romana Velimira Deželića, oca i sina, da spomenem poznate romane poljskog pisca Henrika Sjenkijevića "Quo vadis", "Križari", "Potop", "Pan Volodjovski". U pojedinim knjigama ove knjižnice dr. J.Andrić je napisao pogovor ili bilješke o piscima.

Sve se to moglo naći u sobi Trećeg reda u subotičkom franjevačkom samostanu na radost ljubitelja dobrih romana.

Dr. J.Andrić je stupio i na područje književnosti. Objavio je zbirke pripovijesti: "Srijemske elegije", "Dunje ranke", "Nove brazde" i romane "Svega svijeta dika" i "Velika ljubav" iz slovačkog života.

Osobito je poznat njegov kompozitorski rad. Za tamburaški orkestar napisao je brojna kola, svite i rapsodije. Najpoznatija je njegova prva bunjevačka opera "Dužijanica" koja je prvi put izvedena u subotičkom Narodnom pozorištu 29.IV.1953. god. Iz šokačkog života poznat je njegov kazališni komad s pjevanjem "Na vrbi svirala", prvi put izvedena u Plavni 1-5.II.1956. god. a zatim u Somboru, Baču i Vajskog.

Dr. J.Andrić je umro u Zagrebu 7.XII.1976. god.

Lazar Ivan Krmpotić, župnik u Bačkoj Palanci i prof. Juraj Lončarević iz Zagreba organizirali su 30. kolovoza (augusta) 1969. god. simpozij o dr. Josipu Andriću u motelu Ristovača kod Bača. U brojnim predavanjima prikazan je njegov cjelokupni rad. Sve je to objavljeno u "Zborniku dr. Josipa Andrića (Zagreb, 1971.)

Dr. Josip Andrić

Poslije simpozija, 31. kolovoza otkrivena je Andrićeva bista pred crkvom u Plavni, djelo našeg kipara Neste Orčića, koji je iznenada preminuo u Zagrebu 3.IX.1993. Poslije nekoliko godina spomenik je srušen i sada se nalazi u redvorju župne crkve u Plavni.

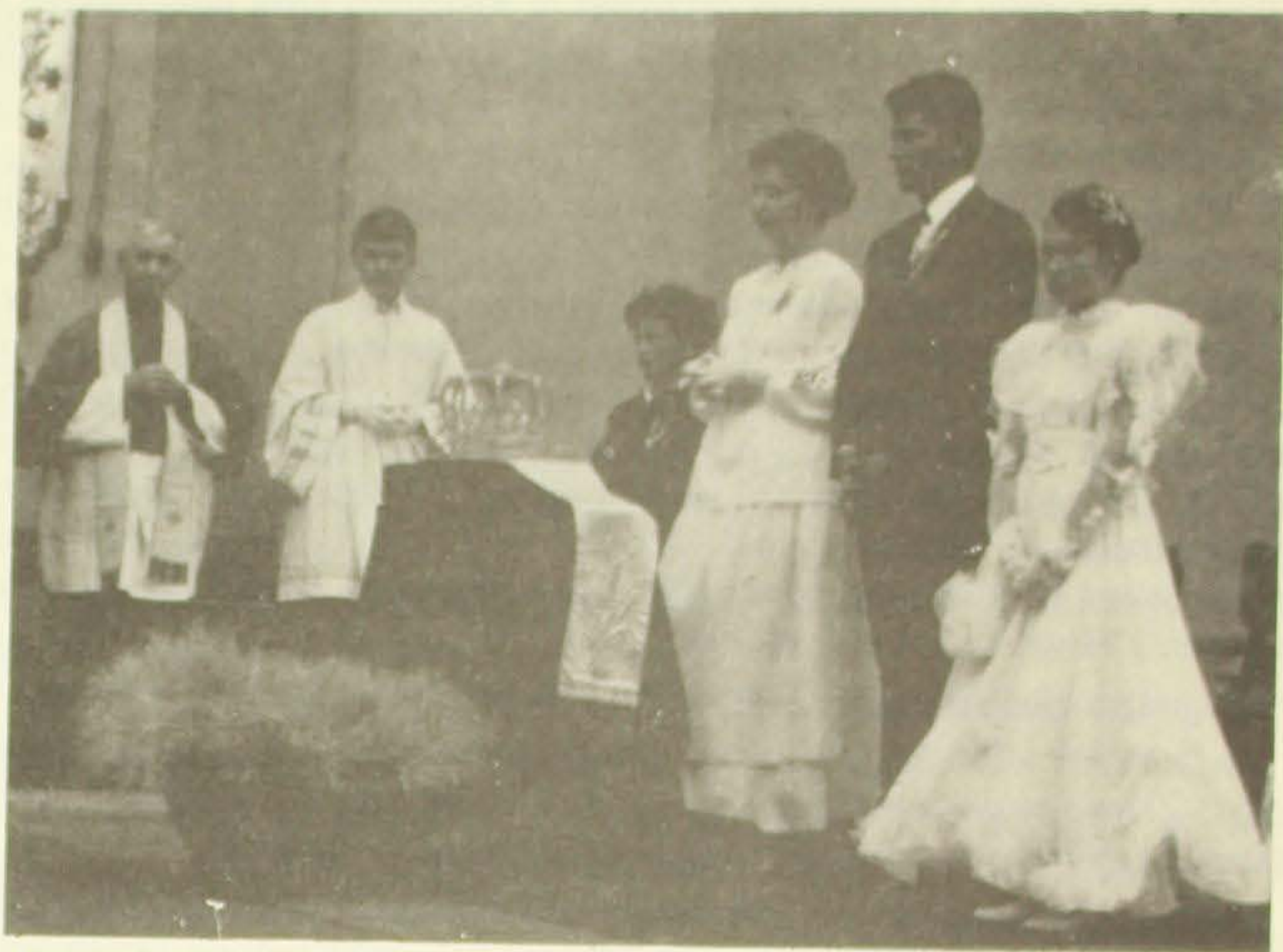
PETAR GRGEC (1890-1962.) je rođen u Kalinovcu u Podravini. Gimnaziju je završio u Travniku, a filozofski fakultet u Zagrebu. Bio je istaknuti radnik u katoličkom društvu i urednik pojedinih listova i časopisa ("Luč", "Hrvatska prosvjeta"). Od 1921. god. bio je član Društva sv. Jeronima, gdje obavljao razne dužnosti, a objavio je niz zapaženih knjiga u kojima je opisao događaje iz prvog svjetskog rata ("Jugoslavenski argonauti", "Krvava služba", "U paklenom tokutu", "Topovi su grmjeli"). Od brojnih njegovih knjiga navodim samo ove: "Sveta Hrvatska", "Na izvorima pjesništva" (Zagreb, 1940.). Bavio se i proučavanjem hrvatskih narodnih pjesama i objavio je knjige: "Stare slave jedovina", "Hrvatske narodne pjesme".

Niz godina bio je profesor. u gimnaziji, u sjemeništu na Šalati u Zagrebu.

RADOVAN GRGEC je sadašnji upravitelj Hrvat. knjiž. društva sv. Ćirila i Metoda (Društva sv. Jeronima) i glavni je urednik hrvatske književne revije "Marulić" koji izlazi od 1968. god. u Zagrebu, i kalendara "Danica".

Na taj način mnogo je doprinio okupljanju pjesnika, književnih i katoličkih vjetrovnjaka u zajedničkom poslu u njegovanju kršćanske kulture i civilizacije kojoj prati književnost kršćanskog nadahnuća. O toj temi napisao je brojne članke, a posebno ističemo njegovu knjigu "Odsjevi kršćanske kulture" (Zagreb, 1992.)

Bandaš Ivan Piuković i bandašica Verica Malagurski, mali bandaš Kristijan... i mala bandašica ..., na Misi zahvalnici dužijanci '93.

Ističe se kao velik poznavalac svjetskih pisaca kršćanskog nadahnuća i preveo je oko 20 njihovih knjiga. Svojim dugogodišnjim radom uvrstio se među zaslužne pregaoce naše kulture i književnog stvaralaštva.

U povodu proslave 125. obljetnice postojanja Društva sv. Jeronima (HKD sv. Ćirila i Metoda) i 25. obljetnice izlaženja "Marulića" dajemo veliko priznanje i iskrenu zahvalnost brojnim znanim i neznanim, poznatim i nepoznatim kulturnim radnicima i književnim stvaraocima koji su svoje znanje i ljubav posvetili prosvjetnom i kulturnom napretku svoga naroda.

Bela Gabrić

Preporučamo najnoviju knjigu Radovana Grgeca:
"Odsjevi kršćanske kulture"

objavilo HKD sv. Ćirilo i Metod, Zagreb, 1992.

JUBILEJ GRADSKÉ DUŽIJANCE U SUBOTICI

Bio je stari narodni običaj na bunjevačkim salašima da se u obiteljskom krugu zajedno sa risarima proslavi završetak žetve - dužijanca. Davne 1911. god. općnik Blaško Rajić u suradnji sa Katoličkim divojačkim društvom organizirao je prvu dužijancu u crkvi sv. Roka.

Poslije prvog svjetskog rata dužijanca se slavi u crkvi sv. Terezije. Pored svih poteškoća sačuvala se sve do naših dana i proslavila je nekoliko jubileja.

Među našim kulturnim radnicima je tinjala želja da se učini nešto više na očuvanju i njegovanju narodne tradicije i narodnih običaja. Proslava dužijance je jedan od najljepših narodnih običaja, jer ima u sebi mnogo slikovitosti i ljudske iskrenosti.

Grupa tih rodoljuba je znala da se zbog općih političkih prilika ne može uključiti u proslavu crkvene dužijance. Zato su pokrenuli inicijativu da se organizira svjetovna proslava dužijance kao narodno-turistička priredba.

Inicijativa je dobila podršku od društveno političkih vlasti na čelu sa Antunom Milodanovićem Delom i od strane općine na čelu sa Bagi Karoljem kao predsjednikom i Markom Peićem kao potpredsjednikom. Osnovan je inicijativni odbor koji je izvršio prve organizacione pripreme, a zatim je izabran Organizacioni odbor u kojem su bili najistaknutiji Naco Zelić, Marko Peić, Balint Vujkov, Matija Poljaković, Ante Pokornik i drugi predstavnici gradskih četvrtova u Subotici i u okolnim naseljima.

Inicijativa je vrlo rado prihvaćena u narodu i bio je vrlo lijep odaziv da se sudjeluje u pojedinim ulogama u proslavi. Održavani su brojni sastanci sa učesnicima i moglo se prići organiziranju proslave dužijance.

Uzor je bila crkvena dužijanca, jer je imala dugu i od naroda prihvaćenu tradiciju. Drugi uzor je bila veličanstvena povorka na proslavi 250. obljetnice seobe jedne veće grupe Bunjevaca u Bačku. Ta proslava je bila 15. kolovoza - augusta 1936. god.

To su bili uzori, ali dodani su neki novi elementi u ovu proslavu dužijance. To je takmičenje risara sa prigodnim folklornim programom, veliko narodno kolo sa izborom bandaša i bandašice za dužijancu, a

Amblem dužijance

uveče uoči dužijance bila je predviđena "skupština risara i risaruša"

Ta priredba je imala cilj da to bude velika folklorna manifestacija uz sudjelovanje što većeg broja kulturno-umjetničkih društava, premda nije imala osnovu u narodnom običaju, jer prije žetve risari i risaruše nisu priređivali "skupštinu", nego su se spremali za težak posao.

Tako je prva gradska dužijanica u Subotici održana 1968. god. po ovom rasporedu:

30. lipnja - juna bilo je prvo takmičenje risara kod St. Žednika, a posli tog

"Graničar" nosi zastavu dužijance '68.

risarska užna" na Tikvickom salašu pod šatrom za sve goste.

U petak, 16. kolovoza - augusta u 15 sati Konjičke trke na Gradskom hipodromu. U 19 sati "Narodno kolo" na igralištu FK "Bačka" (tada FK "Zvezda") sa izborom bandaša i bandašice.

U subotu, 17. kolovoza u 10 sati etnografska izložba "Narodna umetnost Vojvodine" (iz zbirke Vojvodanskog muzeja u Novom Sadu i Gradskog muzeja u Subotici) u vestibulu Doma kulture (gradska kuća). U 11 sati u foajeu Narodnog pozorišta izložba Likovne kolonije u Tavankutu. Izlagali su Cilika Dulić iz Tavankuta, Marija Ivković Ivandekić iz Đurdina, Ana Milodanović iz Žednika, Đula Milodanović iz Žednika, Teza Milodanović iz Žednika, Kata Rogić iz Đurdina, Marga Stipić iz Tavankuta.

Istog dana u 11,30 sati u Gradskoj izložbenoj dvorani bila je izložba slika i skulptura. Izlagali su Ana Bešlić, Nesto Orčić, Ruža Dulić, Lajčo Evetović, Gustav Matković, Stipan Šabić, Ivan Tikvicki, Ruža Tumbas i Marko Vuković.

Navečer u 20 sati vatromet i "Skupština risara i risaruša" na velikoj pozornici na "salašom" na Trgu slobode pored Narodnog pozorišta. Bogat folkorni program su izveli OKUD "Mladost", KUD "Bratstvo-jedinstvo" iz Subotice, KUD "Matija Gubec" iz Tavankuta. (KUD "Bunjevačko kolo" još nije postojalo.)

U nedjelju, 18. kolovoza u 10 sati polazak svečane povorke sa Gradskog hipodroma. U 11 sati dolazak svečane povorke na Trg slobode pred "salaš". Svečana povorka je imala tri dijela:

Prva kolona na čelu sa konjanikom, koji je nosio veliku plavu zastavu

Dužijanica '69.

dužijance, i sa "graničarima" prikazivala je bunjevačku narodnu nošnju od najstarije do najnovije.

Druga kolona je slikovito prikazivala poljoprivredne radove od sjetve do žetve i vršidbe sa nekoliko živih slika. Također je prikazano poljoprivredno oruđe za obradu zemlje.

Treća kolona je predstavljala "dužijancu". Na čelu su jahali konjanici, a za njima na fijakeru, koji je okičen žitnin vijencima, bili su bandaš i bandašica, koja je nosila žitnu krunu. Slijede ih iskićene karuce sa momcima i divojkama ("risari i risaruše"). Kolonu zaključuju konjanici.

Pred "salašom" domaćin (Geza Kopunović) i domaćica (Eržika Kovačević) dočekuju bandaša Grgu Kujundžića iz Male Bosne i bandašicu Mirjanu Dulić iz Tavankuta. Bandaš pozdravi domaćina i domaćicu, a bandašica im preda žitnu krunu. Zatim domaćin predaje krunu gradonačelniku Bagi Karolju, koji je pozdravio sve učesnike i gledaoce. Također je predao priznanje najboljim proizvođačima žita na društvenom i privatnom sektoru.

Tako je prvi put proslavljena gradska dužijanica u Subotici 1968. god.

Kroz 25 godina prošla kroz svoju povijest koja čeka potpuniji opis i prikaz.

U toku ljeta 1993. god. na najsvečaniji način je proslavljen njezin jubilej, 25.

bljetnica. Priredeno je nekoliko vrlo uspješnih priredaba (izložbe, književne večeri i dr.) (Vidite prikaz u listu "Bačko klasje", br. 4-5. (76-77) 1993. str.31-41.)

Dužijanca 1993. god. u Subotici bila je posebno svečana, jer je prvi put zajedno proslavljena gradska i crkvena svečanost. Organizatori jedne i druge dužijance došli su do uvjerenja da je prikladno vrijeme da se te dvije i narodu u ime svečanosti ujedine u jedno veličanstveno slavlje. Nađeno je sretno rešenje tako da je svaka svečanost zadržala svoje glavne oznake i svoje običajene priredbe.

U nedjelju, 15. kolovoza - augusta u 10 sati proslavljen je crkveni dio svečanosti sa sv.Misom zahvalnicom, koju je pored katedrale prikazao biskup Ivan Penzeš. Poslije toga formirana je povorka, koja je pošla do Trga slobode, gdje je bila postavljena velika bina i "salaš". Bandaš Ivan Piuković je pozdravio gradonačelnika Jožefa Kasu, a bandašica Verica Malagurski predala mu je krunu od novog žita.

Poslije pozdrava gradonačelnika folkorna grupa KUD "Bunjevačko kolo" izvela je mali program. Tako je završila ova svečanost, koja je svakom dala ono što je želio i mogao je birati priredbe, koje su bile sastavni dio ovog bogatog kulturnog ljeta u okviru dužijance, najveće i najdraže narodne svečanosti koju bunjevački Hrvati priređuju za sve građane Subotice i okoline.

Bela Gabrić

VRIJEDNOSTI

*Stani čovječe mili,
bar samo malo, na tren;
uspori ka svome cilju,
podigni pogled snen!*

*Razmisli malo o tome
što imaš od svega tog;
ako sve blago stekneš
a postaneš njegov rob?!*

*Nije u tvojoj vlasti
ono što će tek biti;
ipak si kovač sreće
i vučeš života niti!*

*Učini nekoga sretnim
pa ćeš biti i ti;
jer sve što drugima daješ
stostruko dobijaš ti.*

*Znaj da sretan biti
ne možeš nikad sam;
za to je potrebno bar dvoje
i djetinji miran san.*

*Razmisli malo o svemu
što imaš od svega tog;
da li znaš što više vrijedi:
lagodan život il' Bog?!*

*Jedno je samo važno;
izabrat bolji dio:
nitko ne mož nam oduzet
što Bog nam pripravio!*

Franjo Ivanković, stariji

12.06.1992. Subotica

GASNU ZVIJEZDE

*Gasnu zvijezde
nebom duboke tišine
radi tuge čovjeka.
Zemlja upija
krv ranjenih,
grli
nemoć iscrpljenih.
Mržnja ruši,
pali
i ubija.*

*Gasnu zvijezde
beskrajem tišine
da skriju
prognane.
Molitva miluje
visine.*

Subotica, studeni 1992.

s. Fides Vidaković

PRVO DESETLJEĆE OBNOVLJENE "SUBOTIČKE DANICE"

(1984 - 1993.)

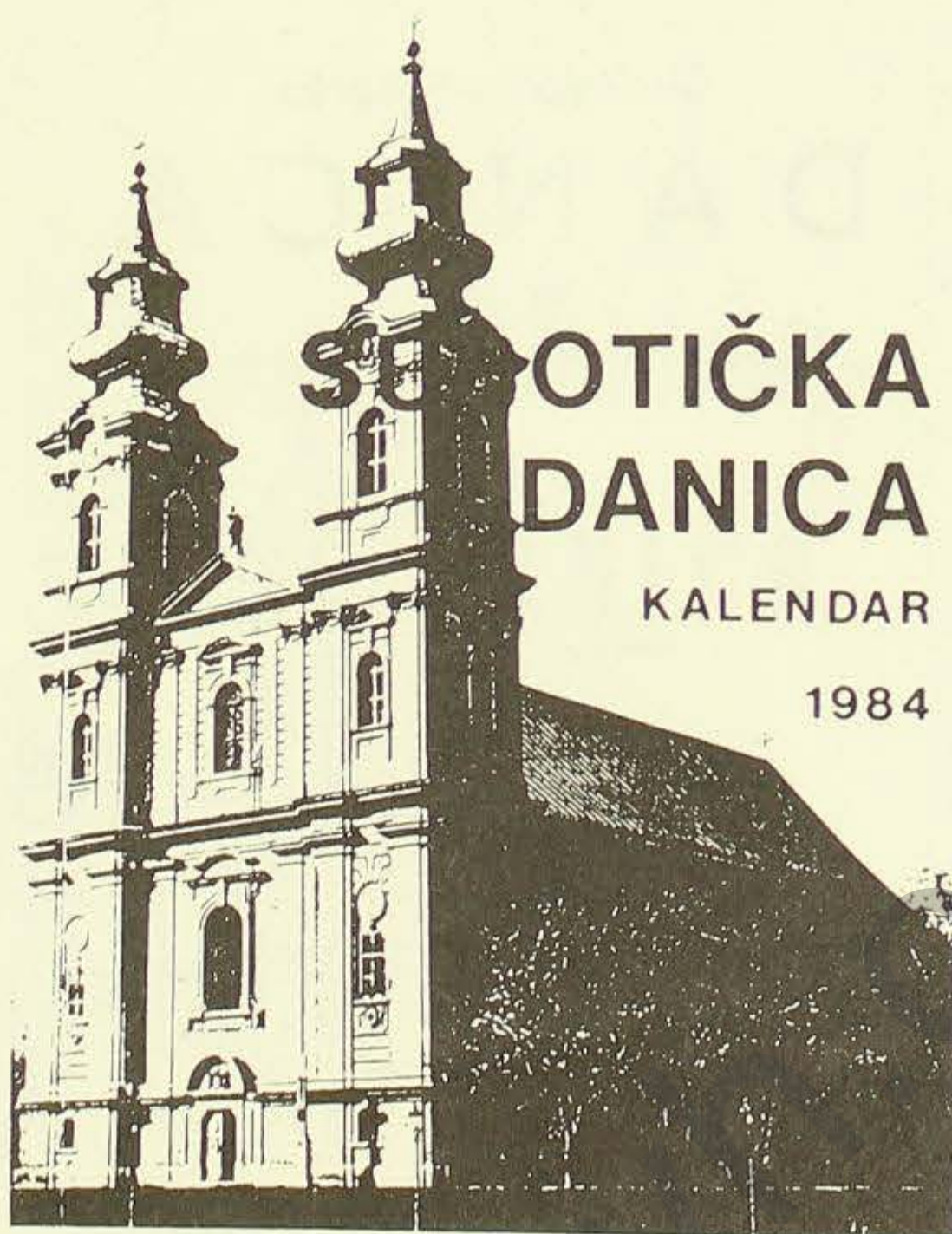
Prije deset godina, 1984. godine, pojavila se "Subotička Danica" u obnovljenom izdanju. Pojavila se na stotu obljetnicu kako je Pajo Kujundžić pokrenuo kalendar "Danicu". Sigurno bi se i osnivač, Pajo Kujundžić, obradovao ovom jubileju. Na stotu obljetnicu od pojavljivanja "Danice" ponovo oživljava "Danica" u novom slijedu. Izlazila je "Danica" u kontinuitetu od 1884. do 1941. godine (s izuzetkom četiri godine prvog svjetskog rata). Poslije drugog svjetskog rata "Danica" se pojavila za 1945. i 1946. godinu. Skoro punih četvrt stoljeća "Danica" ne izlazi, pa i pokušaj iz 1971. i 1972. godine nije trajno uspio obnoviti je.

Tek prije deset godina, kako smo naveli, pojavila se "Subotička Danica" (sa oznakom LXIII. godišta) koja, eto, izlazi čitavo desetljeće.

Za ovih deset godina objavljeno je preko dvije tisuće stranica različitih priloga: članaka, pripovjedaka, pjesama; od narodnih pripovjedaka i pjesama, do poznatih autora. Tu ima priloga autora mladih i starih; muških i ženskih; svećenika i svjetovnjaka (ne volim riječ "laici" u ovom značenju i ovom kontekstu).

Na stranicama "Danice" pojavilo se desetine suradnika - autora sa svojim priložima.

Objavljena je čitava panorama raznorodnih članaka s aktuelnim temama o pastoralnom kretanju u nas; sa tematikom iz obiteljskog života na ovim prostorima. Nisu mimoidena ni narodnosna pitanja, prilozi o povjesti i životu naših naselja, običajima vezanim uz pojedine narode, poljodjelske

poslove i proslave.

Zabilježeni su i svi važniji događaji u duhovnom, vjerskom i narodnom životu, u kulturi...

Navodim samo neke članke po slučajnom izboru (ne navodeći točne naslove).

- Štovanje svetog Leopolda Mandića;
- Štovanje o. Gerarda Tome Stantića;
- Proslava 300. obljetnice doseljenja jedne grupe Bunjevaca u ove krajeve;
- Značaj svetog Ćirila i Metoda;
- Prilog o Katedralnom zboru "Albe Vidaković";
- Prilog o "Paulinumu";
- Otvaranje samostana "Anuncijata", itd.

Posebno bih istaknuo da se podosta priloga posvećuje našem narodu u susjednim državama, u Mađarskoj i Rumunjskoj.

- . -

Od prve godine obnovljenog izdanja "Danice" objavljuje se prilog: Zbornik "Subotičke Danice".

U Zborniku se iznose, prezentiraju istraživanja, članci - doprinosi o značajnim djelatnicima iz naše vjerske i narodne kulturne prošlosti i sadašnjosti. Rasvjetljava se život i djelo naših velikana.

Čitali smo o Ivanu Antunoviću, Lajči Budanoviću, Ivi Prčiću, Blašku Rajiću, preporoditeljima bunjevačko - šokačkih Hrvata.

Objavljeni su i prikazi o Anti Evetoviću Miroljubu, Ivi Prčiću, Anti Jakšiću, Josipu Andriću, Iliji Džiniću, Mihovilu Katancu, Ivanu Kujundžiću. Spominjem Aleksu Kokića, Stjepana Bešlina, Ivana Prčića - Gospodara, glazbenika Albu Vidakovića.

Ovih petnaestak imena poznatih djelatnika, koji su do sada prikazani,

je malo. Naprotiv. S ovakvim izborom bi se mogli ponositi i mnogo veći i razvijeniji narodi.

Od 1988. godine uz kalendarski dio u "Danici" objavljuju se kratke biografije i podaci o radu naših istaknutijih predstavnika vjerskog i narodnog života u prošlosti. Objavljeno je šezdeset takvih biografija. Impozantan broj! Kratki prikazi, ali ... zabilježeno je. Da se ne zaboravi!

- . -

"Danica" je zabilježila i jedan tužan i žalostan događaj: smrt Matiše Zvekanovića, subotičkog biskupa. Pored riječi duboke zahvalnosti, pored svih priznanja za njegov rad, objavljene su i pjesme u počast pokojnom biskupu. Mislim da bi život i rad biskupa Zvekanovića trebalo ispitati i rasvijetliti kako je obrađen i rad Ivana Antunovića, Lajče Budanovića, Blaška Rajića.

"Subotička Danica" budno je pratila sve znanstvene skupove, koji su se državali o obilježavanju djelatnosti naših značajnijih pregalaca; pratila je i sve nastupe u okviru "Dana kruha i riječi", još tamo od davnih, prvih "Kokićevih dana". (1980. god.)

- . -

Pored pomenutog Zbornika stalni prilog "Danice" je prilog za djecu, odnosno "Prilog mladih". Sa svim pohvalama se mora govoriti o mladim suradnicima, njihovom afirmiranju, ali šteta je što je prilog mladih izostao u kalendaru za 1993. godinu. Nadajmo se da nije za stalno otpao!

- . -

Ne bih pominjao imena suradnika. Trebalo bi na desetina imena navesti. Radije bih naveo imena onih koji se ne pojavljuju. Naime, prateći imena suradnika u deset godina objavljivanja kalendara, primjećuje se da nekih imena suradnika nema. Nema. Ne surađuju, a tu su, među nama, vidamo ih. Zašto ih nema?!

- . -

Dočekali smo jedno desetljeće "Danice".

Sa zadovoljstvom naglašavam da je "Subotička Danica" radena na visokom profesionalnom nivou; ne

SUBOTIČKA

DANICA

KALENDAR

1971

mora se stidjeti ni poznatijih i priznatijih publikacija iz metropola. Naša "Danica" stoji uz bok s njima i može se ponositi svojim radom.

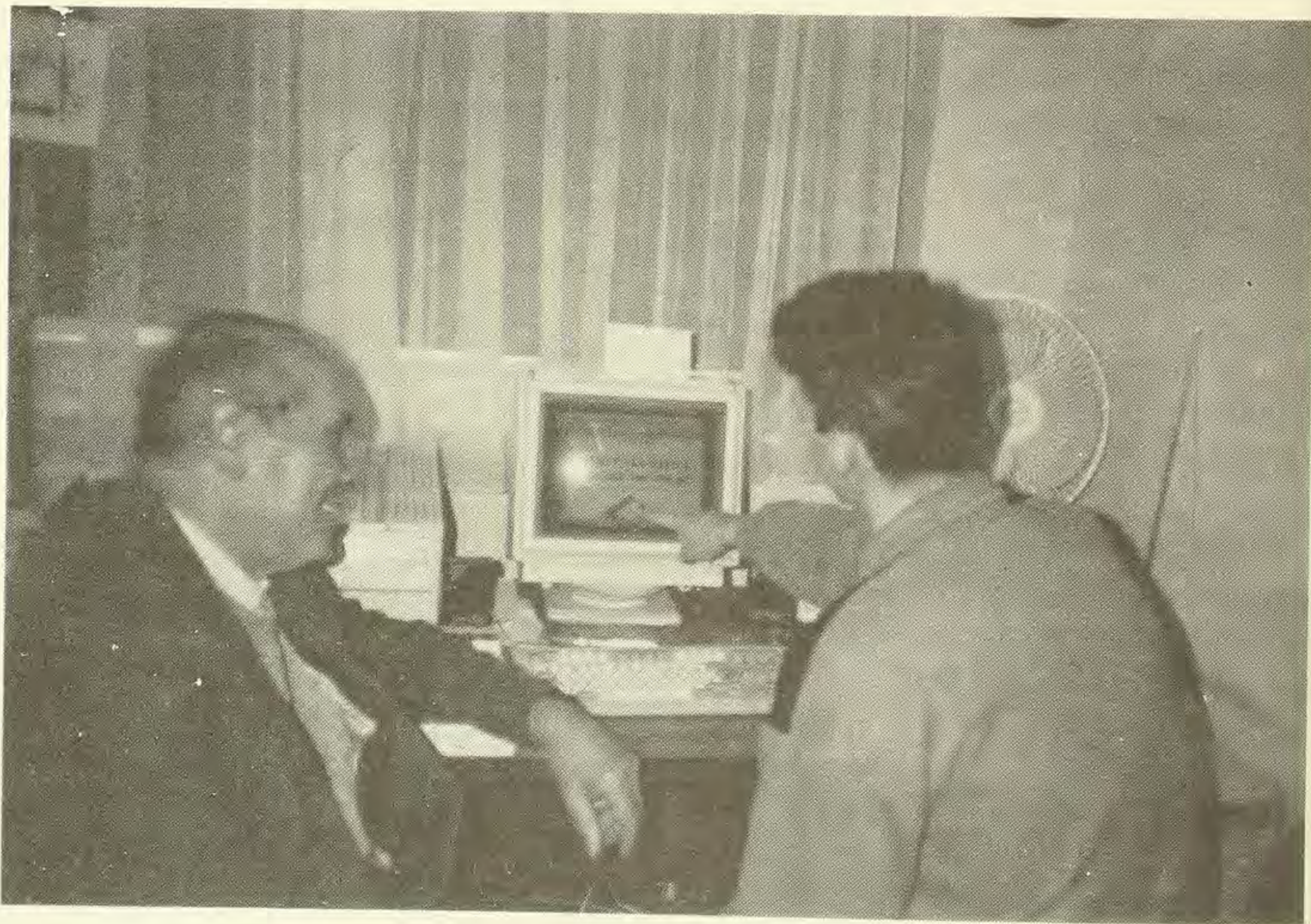
Na kakav je prijem naišla "Danica" među čitateljima? Mislim da neću biti subjektivan ako kažem da je prihvaćena kao općeobiteljsko štivo.

"Bačko klasje" je skoro iz godine u godinu pratilo dostignuće i razvitak "Subotičke Danice". Kako su prolazile godine, konstatirano je da raste i stručni, profesionalni, umjetnički i tehnički doprinos objavljenih priloga u kalendaru. Ako prelistamo brojeve "Bačkog klasja", moći ćemo u kontinuitetu pratiti razvitak "Danice" u sadržaju, kvalitetu, raznolikosti priloga, suradnicima. Prelistajmo "Bačko klasje"!

U prvoj "Danici" izišloj 1884. godine pokretač Pajo Kujundžić pisao je da "Danica" (i "Neven") ima zamisao: dvoriti svoj narod.

Mislim da "Subotička Danica" u ovom slijedu od deset godina, zaista, na najbolji način DVORI SVOJ NAROD.

Ivo Prčić, mladi

"Radanje" nove "Danice"

ŽIVOT U OBITELJI

AKCIJA ZA ŽIVOT - "FOND MALOG MARINA"

Živopisnost - vitalitet hrvatskog življa u Bačkoj, koje nazvaše Bunjevcima i Škocima, već je odavno u krizi. Na tu činjenicu upozoravao je već biskup Ivan Antunović u svojim djelima. U ono vrijeme to se javljalo kao želja, da se što bolje sačuva imanje, kasnije kapital. Počeo se drastično smanjivati broj rođene djece. Ispočetka bila je to mana onih najbogatijih i radi toga došlo je do zamiranja tolikih plemićkih i bogatih obitelji sa ovoga našeg podneblja.

Na tu činjenicu između dva svjetska rata upozorava naš svećenik i kulturni djelatnik Joza Pašić svojim romanom iz bunjevačkog života "Krv se suši", gdje je i djelomično ukazao na taj problem.

Zato smo taj roman objavljivali u nastavcima u "Bačkom klasju" da upozorimo na taj gorući problem našeg naroda. Ta je problematika u razdoblju bezbožnog komunizma prerasla u nacionalnu katastrofu.

Sotonski lukavo stvaralo se sadističko raspoloženje protiv svakog djeteta koje je bilo treće ili daljnje. "Šta će ti to?", "Drugo i neznaš, nego radati sirotinju!", "To je znak vjerske zatucanosti!", "Ako ste se vi mučili kao sirotinja, zašto da se to događa i vašoj djeci?" i sličnim krilaticama, ozračje se do te mjere pogoravalo, da je gotovo bilo sramota za ženu biti u blagoslovljenom stanju.

Te su ideje ušle u naše domove. Žene koje su bile majke brojne djece, često su bile pravi borci protiv djece. "Ako još koje dijete rodiš, selit ćete mi iz kuće", ili "Neću ti više čuvati djecu" i na slične načine vršio se pritisak na često dobronamjerne žene koje su bile voljne prihvatiti još koje dijete. Medicinsko osoblje odigralo je svoju krvavu ulogu, unatoč Hipokratovoj zakletvi, da će u svim prilikama braniti život, koju svi liječnici i medicinsko osoblje polažu polažu na početku svoje karijere. U slučaju ove nedužne djece ne samo da se nije poštivala, nego se žene nagovaralo na pobačaje i slične nedozvoljene čine, proglašavajući to "privatnom stvari" o kojoj odlučuje sama žena, kao kad ima izvaditi pokvaren zub. A ni govora da je to ubojstvo nevinoga, koji nije sposoban da se brani, čak ni plačem ili krikom, i da to zvjerstvo čini rođena majka.

Tko se o tome usudio reći i jednu jedinu riječ, taj je bio "srednjovjekovni mračnjak", a Crkva, kad se usudila o tome progovoriti, bila je napadnuta svom artiljerijom dirigitiranog društvenog tiska i uopće sredstava društvenog priopćivanja.

Kao normalna posljedica ovakvog stanja došlo je do jednog krajnje negativnog odnosa prema brojnijoj djeci i osobito prema ženama koje su se usudile roditi više od jednog ili najviše dvoje djece.

Takav stav postalo je opće uvjerenje ljudi a na temelju toga stvorio se jedan cijeli mentalitet i teško onomu koji se usudi tom mentalitetu proturiječiti. Kada se tomu doda sistematski odgoj mladeži u jednoj moralnoj, a osobito seksualnoj raskalašenosti, čemu su izvrsno poslužile tzv omladinske radne akcije, a na tom planu su vrata bila širom otvorena takvom mentalitetu, koji je nažalost zahvatio i Zapad.

Mali Marin u igri sa sestrom Kristinom

A sve to godi grijehom ranjenoj ljudskoj naravi. Da bi nas u svojim propagandnim planovima još bolje utvrdilo, nastojalo nas se uvjeriti, kako su brojna djeca zapreka našem blagostanju, pa su često djeca bila suprotstavljena višem standardu života".

Kako su danas sve to prozirne laži? Gdje je danas standard komu su žrtvovani toliki životi? Ne mislim na ove koji su pali na ratištima, nego one koji su pali u bolnicama i klinikama. Što je ostalo od svega toga? Ruševine civilizacije, ruševine savjesti, ali najveće su ruševine u obitelji. Od koliko obitelji stade danas, tek nekoliko krnjeta, nekoliko boležljivih potomaka? Koliko je obitelji izgubilo svoj vjerski i nacionalni identitet, pa žive upravo onako kako je vojedobno Blaško Rajić rekao kao "inferiorna masa" i kao "duševni bogaljevi", o kakovoj obiteljskoj sreći u pravom smislu riječi ne treba ni govoriti.

U takvoj situaciji nekada se ni mi crkveni ljudi nismo snalazili. Često puta smo govorili: "Što mi možemo protiv tako silnom propagandnom aparatu i državnoj moći?" A koji puta kao da smo izgubili nadu i kao da kršćanski pogled na svijet nema više što reći suvremenom čovjeku. Dovoljno je sjetiti se kakova je hajka nastala prije 25 godina, kada se svete uspomene papa Pavao VI. svojom enciklikom "O ljudskom životu" usudio o toj šakljivoj temi reći голу istinu. Kako su se sve sile pakla pokrenule protiv njega, pa i u samoj Crkvi, jedino je jedan protestantski teolog Culmann usudio reći da će Europa ovom Papi trebati podići spomenik na svim trgovima njezinih metropola, jer ako ga Europa osluša živjet će! Danas nakon 25 godina vidimo da je papa Pavao VI. bio u pravu i to što reče taj teolog za Europu u punom i doslovnom smislu vrijedi za nas bačke Hrvate. Ako se naše obitelji ne obnove, mi ćemo sami leći u grobnicu vlastitog nestanka i povijesnog zaborava.

JEDAN POKUŠAJ DUHOVNE OBNOVE OBITELJI

Videći ovo stanje, svaki ozbiljni vjernik i rodoljub mora se ozbiljno zamisliti, jer je riječ o istini koju možemo sami sa malo zdrave pameti uvidjeti. Zato je naša svijest poput neugasiva stijenjka živjela u srcima tolikih ispravnih duša u ovom narodu, kako vjernika, tako crkvenih službenika. A kad stijenjak tinja, onda redovito treba samo dobra prigoda da ta vatra progori, a ponekad i bukne. Takva iskra zapalila se 20. kolovoza prošle godine i to čudno na sprovodu jednog djeteta.

Mlada obitelj Ivanke i Andrije Ivanković borila se nadljudskim naporima da spasiti život svog petogodišnjeg dječaka Marina koga je zahvatila neizlječiva bolest - leukemija. Posluživši se svim dostignućima suvremene medicinske nanosti i umijeća, učinili su sve što je bilo u njihovoj moći, a onda su, kao pravi vjernici, ostalo potpuno oslonili na Boga i na slugu Božjega karmelićanina o. Gerarda Tomu Stantića.

To je prvi svetački kandidat naše bunjevačke hrvatske grane čiji se postupak proglašenje blaženim i svetim već vodi, a Crkva u molitvama traži od Boga da mudrim načinom potvrdi njegovu svetost, kako bi Crkva bila sigurna da je svetački kandidat uistinu sveta života. Tako se ta mlada obitelj, poučena

iskustvom drugih, koji su u takvim prilikama bili uslišani, zajedno sa mnoštvom članova šireg obiteljskog kruga, jer i otac i majka djeteta potiču iz brojnih obitelji, obratiše se Bogu po zagovoru sluge Božjega sa molbom, da ako je njegova volja, to dijete čudesno ozdravi.

Međutim, Bog je imao drugačije planove. On dijete nije fizički ozdravio, nego ga je čudesno, usprkos njegovoj malenoj životnoj dobi, usavršio i posvetio, te kao zrela k sebi uzео. Riječ je o nesvakidašnjim pojavama u životu djeteta od nepunih pet godina. Od samog rođenja to je dijete pokazivalo posebne znake blagosti i nježnosti, tako da ga je jedna osoba nazvala "janjetom" ne misleći da će ono tako brzo postati žrtvenim.

Kako je bolest napredovala, tako su se molitve pojačavale. Borba je postajala sve žešća, a plodovi molitve na djetetu bivali su sve očitiji. Kada su završene pretrage i kada se ustanovila jasna dijagnoza bolesti, a osobito kad je počela terapija, vidi se posebna milost Božja nad tim djetetom. U nekoliko serija jakih cistostatika; on je sve junački podnio. Te injekcije koje zaplaše i rasplaču i odraslu osobu, maloga Marina ne samo da nisu napunjale strahom, a bio je svjestan što ga čeka. Marin nije zaplakao prije injekcije nikada, samo kad su boli postajale nesnosne, onda bi od muke istisnuo koju suzu, ali bez glasa ili jauka. Na upit: "Da li ti je teško? Da li te što boli?" Odgovor je uvijek bio blag i tih: "Ne boli majko!"

Kroz godinu i pol bolovanja njegova majka i baka su prošle s njim cijelu ilustriranu Bibliju, osobito Novi Zavjet. Pomno je slušao svaku riječ, pa i u

temenu poslije terapije, želio je da mu čitaju svete tekstove. Kad bi majka prestala misleći da je umoran, on je molio da mu nastavi čitati. Bio je svjestan svoje skore smrti, govorio je o njoj i svojoj majci i svojoj braći i sestricama. Što mu se život približavao kraju to je njegova duhovna zrelost rasla i prerastala u duhovnu supatnju s Isusom Raspetim, a sve preko jednog Raspela blagoslovljenog od Pape sa kojim je prijateljevao ovdje na zemlji, ali kojega je opnio sa sobom u lijesu.

Poslijednji dan jasno je rekao: "GOTOVO JE!" A neposredno prije svoje smrti, kada je već gotovo u cijelom tijelu krvario, blago je molio majku da mu otkriše krv koja mu je tekla iz usta, tješeci je: "Mama, nemoj plakati, ja idem k Isusu, meni će biti bolje!" i pri tom je milovao po licu.

To su izvan svake sumnje tragovi nesvakidašnje milosti, koju svi sudionici te molitvene akcije, pripisuju sluzi Božjemu o. Gerardu Tomi Stantiću. Taj je redovnik za svoga zemaljskog života neobično štovao otajstva Isusova rođenja i djetinjstva. U jednoj zgodi da spasi život nerođenog djeteta, čiji je život bio u velikoj opasnosti, darovao svoj život Isusu, da Bog spasi život toga djeteta. A i kada poslije smrti sve je više slučajeva, da ljudima pomaže milosnim pa i čudesnim ozdravljenjima djece i to ne samo kod nas u Subotici, nego u Osijeku i Zagrebu. Zato se i u piscu ovih redaka, na dan smrti dječaka rodila misao, da je to milosni pohod i Božji trenutak - kairos za ovaj narod i Crkvu u njemu. Zato je u svom govoru nad grobom ovog dječaka rekao: "Ne osjećate li, braćo i sestre, da je čas da se učini nešto lijepo za Boga... Stoga predlažem da danas kao spomenu na ovog divnog dječaka, koga je Bog toliko volio da ga je želio imati u svojoj sredini, osnujemo "FOND MALOG MARINA", koji bi objedinio sve dobre misli, želje, nakane i djela svih dobronamjernih ljudi ovog našeg kraja i na poseban način vjernika s ciljem da se djeca u našem narodu vrednuju Isusovim očima, da im se radujemo kao najvećoj životnoj sreći i da sve činimo prema svojim mogućnostima kako bi Isus zaživio u što većem broju onih, koji će na zemlji biti naša radost, a u nebu gledati lice Oca nebeskoga, jer bez njih rod naš ne zamire. A onima koji su već rođeni, a osobito onima koji su na bilo koji način prikraćeni u roditeljskoj ljubavi, prikraćeni u vjeri ili pritisnuti siromaštvom, da radi Isusa učinimo sve kako bi se oni osjećali potrebnima, ljubljenima i vrijednima. Sve to stavimo pod pokroviteljstvo sluge Božjega o. Gerarda Tome Stantića, tog velikog prijatelja malenih i zaljubljenika u otajstva Isusova djetinjstva, koji se pokazao velikim zagovornikom malenih u našim potrebama. Našega Marina izgleda je zaželio uzeti sebi za suradnika, a nama za pomoćnika. Neka je blagoslovljeno sveto ime Božje." (Bačko klasje br. 70-71 str. 11).

Gotovo spontano počelose oko obitelji Ivanke i Andrije Ivanković okupljati stanoviti broj ljudi koji su shvatili da je ovo milosni trenutak za naš narod. Ti ljudi vjeruju u milosno poslanje i Sluge Božjega o. Gerarda Tome Stantića i Malog Marina u oživljavanju našeg naroda. Zato se povremeno skupljaju na molitvu i zajednička razmišljanja kako za tu milosnu stvarnost zainteresirati što veći broj dobronamjernih ljudi, kojima je na srcu budućnost našeg naroda i Crkve u njemu, bez obzira na dob, spol, školsku spremu ili stalež, samo ako su spremni staviti sve svoje sile u službu života i "civilizaciju života i ljubavi" o

kojoj toliko govori sadanji sv. Otac, svako na svoj način: tko može moliti, taj molitvom, tko može dijete prihvatiti, taj na taj način, tko ih može pričuvati, materijalno pomoći, siroču posvojiti ili na bilo koji drugi način staviti se u službu života i obnove naših obitelji može biti članom ovog pokreta.

Ovaj pokret je uzeo kao nebeskog zastupnika slugu Božjega o. Gerarda Tomu Stantića, karmelićanina i zato pod njegovu zaštitu stavljamo ovaj pokret, promičući njegovo štovanje gdje god je to moguće. Ondje gdje je to postojalo: u Somboru u samostanskoj crkvi otaca karmelićana. U Đurđinu, rodnoj župi slugu Božjega, nastoji da se to štovanje oživi i posvijesti i usmjeri u ovom pravcu. Za ovu godinu dana, ovaj je pokret postavio sliku slugu Božjega na čašćenje u subotičkoj franjevačkoj crkvi, gdje se povremeno susreću na euharistijskom slavlju na tu nakanu, a želja je da to bude mjesečni susret. U skoroj budućnosti pripremaju se daljnji liturgijski centri njegova štovanja. Skupina intelektualaca priprema statut ovog duhovnog pokreta, kako bi, ako je to volja Božja, sve to više zaživilo na dobro i na oživljavanje našeg naroda. Ove krize kroz koje prolazimo, još nam više otvaraju oči, da uvidimo pravu istinu i istinske vrijednosti da se ne zavaravamo poluistinama ili različitim lažima. Kada ovaj pokret jače zaživi, kanimo izići pred našu cjelokupnu javnost, a osobito onu vjerničku i pozvati sve ispravne duše da se uključe u ovu plemenitu akciju oživljavanja našeg naroda i Crkve u njemu. Izgleda da nam je ovo posljednja šansa, koju nam Bog u svojoj dobroti daje. Propustiti je bio bi neoprostiv grijeh i pravi povjesni promašaj, koji bi nas i opstanka magao stajati.

Lazar Ivan Krmpotić

MOJI DOŽIVLJAJI I SUSRETI S DJECOM

Nisam katehistica ni odgojiteljica, ni po službi ni po dobi. Ali prema svomom duhu ove Marijine školske Ustanove ss."Notre Dame" kojoj pripadam, kojeg sam upila od mladosti, ne mogu indiferentno proći kraj djeteta. Mi, svi smo odgovorni za dušu djece!

Djeca i djeca i djeca... Želim nešto progovoriti o mojim susretima i doživljajima s djecom u različitim grupama i situacijama.

1. Marijin svibanj

... je pri kraju. Treba nagraditi one koji su revno dolazili u tako lijepom broju na svibanjske pobožnosti. Osobito malene, mislio je g.župnik. Drugi dan Sv. Duha-Majke Crkve ove godine se poklopilo sa blagdanom Pohoda Marijina 31.svibnja. Eto, sve nas upućuje na MARIJU. Tom prilikom župnik je zamislio malu, veoma skromnu proslavu na završetak svibanjske pobožnosti. Pozvao je svu vjeronaučnu djecu. I zaista se okupilo jako puno djece.

Nabavio je "Čudotvorne medaljice Bezgrešne". Iza svibanjske pobožnosti sva

su djeca pristupala redom k župniku u svečanoj odori. A on im je te medaljice, nanizane na nekoj zelenoj-plavoj vrpici, preko glave stavljao na vrat. Činilo mi se da je to obavljeno neke vrsti "Oblačenje u Gospu". Rekla bih, bilo je to kao primanje u posebnu četvu Gospinih ljubimaca... Kao ono nekada, kada je sv. Kolbe stvarao "vojsku Bezgrešne"...

I svako se dijete s ponosom i smješkom vraćalo na svoje mjesto s malom medaljicom Bezgrešne na plastičnoj vrpici o vratu. Dapače, rado su se upisivali u "knjigu primanja medaljice Bezgrešne". Ono maleno što još nije znalo pisati, zapisao je braco ili seka... Tako se u ovoj jubilarnoj godini Gospe Fatimske povećao broj njezinih štovatelja. Duboko sam doživjela taj mali događaj s djecom.

I nakon nekoliko dana susretala sam nasmiješenu dječicu kako sa tom medaljom prolaze ulicama našega grada. Neka ih Bezgrešna čuva i sačuva za Isusa!

2. Dan prve pričesti

Jedne nedjelje... naš g.župnik je na Misu u 9.30 sati predstavio župskoj zajednici ovogodišnja prvopričesnike prozivajući ih poimence. Svaki se glasno odazivao, stavio svoje ime velikim slovima napisano na priređenu pločicu uz oltar i našao svoje mjesto u svetištu crkve. Od tada su ti maleni redovnije dolazili na nedjeljnu svetu Misu. Pa kako i ne bi, kad su imali svoje počasno mjesto oko oltara. Tako su ih svi vjernici kroz nekoliko nedjelja gledali onako malene i čiste s prekriženim rukama na prsima. Među njima je na prvoj stolici sjedio mali Josip, redoviti ministrant, koji se tih nedjelja morao odreći voljenih ministriranja.

Ispod prekriženih ruku, vjerujem da je malo srce uzbuđeno kucalo očekujući sretni dan susreta s Isusom u Hostiji. I on je došao: U nedjelju, 6. lipnja, kako je ovdje običaj na Presv. Trojstvo, njih 25 prvopričesnika primilo je Isusa svoga najboljeg prijatelja. Bili su sretni radi toga susreta koji će im omogućiti da i u buduće s ostalima smiju primiti sv. Pričest kod svake sv. Mise. Radujem se što vidim da to mnogi i čine. - Isuse, čuvaj ih za sebe!

3. Mali Enes

Ne mogu ovdje mimoći još jednog našeg malog prijatelja novijeg datuma. To je mali 5-6 godišnji dječak po imenu Enes koji se smjestio u našoj blizini sa svojim ocem izbjeglicom. Malena je rasta, ali ima jako dobra zapažnja. Znade on i to da ih je majka ostavila i otišla u Austriju i sve drugo. Roditelju nikada ne kaže "tata" nego "otac". Rado se vrze oko crkve i oko sestara. Osobito traži s. Bernardicu s kojom ima najviše veze. Naročito se prijateljstvo učvrstilo od kako mu je Sestra pribavila nove plave patike umjesto starih...

Kadgod se sretnem s Enesom, pita me: Gdje je ona mlada sestra? Lijepo odgovori ijekavicom. Ima velike melankolične oči. Neki dan sam ga našla na vratima naše crkve. Pitam ga: Hoćeš li i ti u crkvu? DA! odgovori. I brzo se našao pokraj sestre uz harmonij, te svakome pokazivao krunicu koju je od nje dobio.

Kad ga je sestra u početku pitala: "Da li se ti išao kadgod u crkvu?" odgovorio je: "Da, ali ja sam išao u DŽAMIJU!" Mali je jako drag i plemenit. Ima oči koje su kao neki zločesti i prkosni. Sigurno ga Isus voli.

"Pustite malene k meni!"

4. Jedan tužni susret

Pred večer jednog lipanjskog dana radila sam u ružičnjaku pred kućom kraj puta. U parku su se dječaci veselo igrali loptom. Čula sam i ne čula njihove dječije krike. Međutim, čujem ja i psovku. Među ostalim nekoliko puta psovaše i Boga. Bilo mi je teško prići. Nisam mogla dalje mirovati. Iako u radnom odijelu otišla sam do zidića koji dijeli park od ceste i viknula: "Dečki, dodite malo k meni!". U času su svi dotrčali. Bilo ih je desetak manjih i većih.

Počela sam razgovor s njima trpilike ovako: "Dečki, jako mi je drago što imate tako lijepo mjesto za igranje; zelenilo, trava, cvijeće, cvijeće... Sve vam je to dragi Bog poklonio... Ali moram vam reći da sam i jako žalosna. Čula sam da psujete, pa i dragog Boga!"... "Ja nisam... ja nisam..." javljali su se glasovi, padale su i optužbe na neke... "Ne pitam tko je psovao. Ali molim, nemojte više nikada to ponoviti... Vidite, tu je crkva, tu se moli i pjeva Bogu." "Da, ja volim dragog Boga... i sada sam bio na večernji."

(Srca Isusova), tužno će jedan debeljko. Za njim drugi pa treći i tako dalje...

Mračak se pomalo spuštao, oblaci su se gomilali. U tom času sjetih se jednog otrovnog primera što sam ga čitala još u mladim godinama. Ispričam pažljivim dječcima ukratko: "Dva zločesta mladića prolazila kraj crkve. Jedan od njih je psovao Boga i kad je bio kraj Križa reče: 'Ja mogu i pucati u Križ, ništa mi neće biti...' u to sijejne munja i grom udari tog čovjeka..."

Kad sam ja svršila svoje tumačenje kako je gospodin Bog dobar i strpljiv, ali može kadkada i kazniti, počele su ispovijedi: Prvi je bio upravo onaj dečko koji je vikao da nije psovao, a drugi su ga optužili. Sada je prvi skrušeno priznao: "Ja sam psovao Boga, ali više neću..." Tako i drugi i treći. Iza optužbe obećaše da više neće psovati Boga...

Iskoristila sam momenat milosti pa sam nastavila: "Ali dečki, nemojte psovati ni **majku**. Ta svatko voli svoju majku. Kako bi tebi bilo da ti je netko opsuje... tako je i drugima žao... Tada je tek nastalo natjecanje tko više, koliko voli svoju MAMU..."

Nastojala sam malo veselije završiti ovaj neplanirani susret pa rekoh: Ako ti dođe da psuješ, ti reci makar šta. Na pr. "cigla jedna" ili "čičak jedan"...

Svi su se s time složili. Sumrak se zavukao u sve zakutke našega parka, oblazi su se zgusnuli... Dečki su se razilazili vičući jedan drugome "Čičak jedan!". Morala sam se u sebi smijati.

Naravno, moja spontana kateheza završila je žarkom molitvom da ih Gospa sačuva u dobroj odluci.

Uz ovo lijepo obećanje bilo mi je tjeskobno pri duši: Kolika je odgovornost starijih od kojih su maleni naučili tu sramotnu i strašnu psovku. Znamo da se Isus, iako "blaga i ponizna srca" zaprijetio: "Jao onome tko sablazni jednoga od ovih maleni. Bolje bi mu bilo da objesi mlinski kamen i potone u dubine morske"....

To je apel na roditelje, odgojitelje, katehiste, propovjednike i sve odrasle da molitvom, riječju i primjerom čuvaju djecu i mlade...

s. Marija Anđelina

MIROLJUBU PJESNIKU

*Sunce u oku
Miroljuba
sja na okupu
rodoljuba.*

*Mi svi još živi
lučonoše
gledamo nebo
brazdi zvani,
ne damo čedo
bačkih ravni.
Mir ljudima*

*dobre volje,
srcu u grudima
da bude bolje.*

*A rime ove
slave ime
i Tvoje snove
Miroljube.*

svibanj, 1993.

Jakov Kopilović

PRILOZI "MEĐUNARODNOJ GODINI OBITELJI"

ZAŠTO DJECA NE SLUŠAJU SVOJE RODITELJE?!

Ako pogledate oko sebe, stručnjaci za odgoj posvuda raspisali su se o problemu odgoja djece, te daju razne preporuke kako komunicirati s djecom. Međutim, mnoge od tih preporuka većinom su teoretske naravi zato slabo uporabive. Stoga smo se obratili različitim grupama odgojitelja. Ponajprije obrim roditeljima, koji imaju dugogodišnje iskustvo na odgojnom polju. Želja ovog napisa da nam sami roditelji kažu svoja iskustva i otkriju svoje "tajne".

1. Govoriti manje

Jedna od najvećih zabluda odgoja jest "lekcija", tj. dugi monolog, koji obično očinja s: "Kad sam ja bio u tvojim godinama...". Jedna samnaestogodišnjakinja naziva takvu komunikaciju s roditeljima "dugim jednosmjernim općenjem u kojem ja ne mogu reći mnogo".

Suočavajući se s "lekcijama" djeca se refleksno zatvaraju u sebe. Oči im se zastakle i ne reagiraju ni na jednu informaciju koja im se upućuje. Evo što veli jedna trinaestogodišnja djevojčica o takvom razgovoru s mamom i tatom: Najprije vrište na mene. Potom slijedi lekcija: 'Mi smo vrlo razočarani', pa zatim: 'Ja nikad to ne bih učinila svojim roditeljima!'" Nakon toga, čak iako hvate kako je to smiješno, oni to uvijek ponavljaju.

Od pamtivijeka roditelji svečano intoniraju: "Kad ti budeš jednom roditelj, onda ćeš tek razumjeti!" Međutim, mnogi od naših roditelja ispitanika, poput jedne majke troje djece, smatra da upadanje u stereotipe kako bi opravdali svoje riječi samo narušava roditeljski auktoritet.

Budući da su djeca stvorenja svoga vremena, daleka budućnost za njih nema nikakvog značenja. Zbog toga ova majka kao zbilju komunikaciju ističe: "Trebalo bi znijeti specifični razlog za vaše akcije, na sadašnjem jeziku, na pr.: 'Ne dozvoljavam ti da ideš na taj sastanak, jer nisam sigurna da će ondje biti dovoljno kontrole odraslih'". I nastavlja: "Mislím da se upozorenja prihvaćaju kad diskutiramo o novinskim člancima u predmetu moje zabrinutosti. Moj muž i ja, razgovaramo o tom dok naše dijete upija informacije. Tada djeca nikad ne govore da im 'pridichimo'".

Takav način razgovora stvarno je pomogao kad su njihova djeca odrasla i počela voziti automobil. Umjesto da majka stalno ponavlja: nemoj piti, nemoj brzo voziti, ona bi pričala iz novinskih članaka, izražavajući simpatije za prometne žrtve. Na taj način ona nije pravila nikakve naročite napore da uvede

djecu u dijalog. Jednostavno je računala na mladenačku neodoljivu želju da kažu svoje mišljenje, osobito onda kad misle da nitko ne mari za njih. Dakle, ne mnogo govoriti. Neka govore činjenice!

2. Izbjegavati oštre riječi

Naše emocije usko su povezane s dobrobiti naše djece te nijedan roditelj ne može biti, u tom pogledu, spokojan. Što se više trudimo da što prije nešto kažemo, to je vjerojatnije da ćemo reći nešto što ne bismo željeli reći. Kad slučaj prijete da ode izvan kontrole, jedna majka običava reći: "Ja sam zaista uznemirena. Zato sada neću reći ništa! Idi sad i igraj se, a ja ću doći i reći ti kad se smirim".

Jedan otac četvoro djece smiruje sebe za vrijeme eksplozivne situacije, razmišljajući ovako: "Nikad ne zaboravi da si i ti bio dijete". Za njega-plahovitog čovjeka bilo je pravilo odgoja: "Glupo ponašanje roditelja uvijek je dio pretjeranog gnjeva". A jedna majka tvrdi da mi obično djelujemo odmjereno samo u krugu odraslih, bez obzira koliko smo zauzeti s poslom. To isto dugujemo i prema djeci.

3. Pozorno saslušati djecu

Što to znači? Za jednog oca to znači ne otvoriti svoja usta dok dijete ne zatvori svoja, kad želi izreći ono što ga muči. "Slušati do kraja, bez obzira što vam kaže. Ako prekipite prije nego čujete cijelu priču, budite spremni i moliti za oprostjenje".

Kad je vaše dijete završilo svoj govor, sami ponovno formulirajte ono što vam je upravo reklo. Onda ga upitajte da li je to srž onoga što je htio reći. Uvjerite se da li ste razumjeli 'pet stvari' o kojima vaše dijete govori: tko, što, kada, gdje i zašto - prije nego date savjet, odnosno, prije nego poduzmete bilo kakvu akciju". Jedan otac s troje djece (7-16) godina sjeća se da dječja psiha nije kao u odraslog čovjeka. Naime, sitni životni problemi, izgledaju većima u dječjim očima: "Ako su djeca izgubila nešto što vole - bez obzira na

živjelnost stvari (prema našem mišljenju), to je važno njima, pa ih moramo razumjeti i pomoći im".

4. Vrijeme liječi

Nije samo važno kako govorimo ili slušamo, nego i kada. Slušajući naše roditelje-ispitanike, ovi odgojitelji smatraju da su za to najprikladniji momenti kad je dijete u krevetu ili za stolom. Tako jedna mama ima svoj pravi večernji ritual: "Kad se dijete stavi u krevet, uvijek pitajmo što je bilo lijepo u proteklom danu, a što loše. Na taj se način dijete najbolje poučava".

Objed ili večera može biti uređena tako da se unapređuje izmjena ideja. Evo što kaže jedan mladi bračni par: "Obično zajedno večeramo, najmanje četiri puta tjedno. Tada i telefon iskopčamo". Jedna, pak, obitelj priča da ima pravilo da za stolom nitko ne smije prekidati onog tko je na redu govoriti. Tako svaki član obitelji ima šansu potpuno izraziti svoje mišljenje. Jedna druga obitelji vodi diskusiju za "okruglim stolom" svakog tjedna, za vrijeme doručka. Svaki pojedini član obitelji ima pet minuta da kaže što treba raditi i što on o tom misli.

Neki roditelji bili su ugodno iznenađeni kad su otkrili takozvano "udarno vrijeme" za razgovor o podjeli poslova: "Mašina za pranje suda pokvarila se dok su djeca bila još mala. Nismo je mogli odmah popraviti", veli jedna domaćica. "Ustanovila sam da se djeca nikad nisu zajedno tako ispričala kao dok su skupa prali sude".

5. Kaži to s ljubavlju

Ljubav je najmekši i najlakši prijelaz uspješnoj komunikaciji s djecom. to vrijedi naročito u strogim obiteljima. Jedan otac, koji ima tri sina kaže: "Postoje časovi kad se čini da je neprikladno govoriti, ali i onda je moguće komunicirati, čak tako da se i gane drugoga. Ljubav je znak - bez obzira na neslaganje i konfliktne situacije - kojim se može ganuti nekoga, a zatim će moći poteći i razgovor".

Uočivši teškoće svog sina u javnom pokazivanju osjećajnosti, jedna majka koristi "tihi signal": "Moj dvanaestogodišnji sin ne voli da mu majka stalno govori 'volim te', pa ni onda kad u nogometu zabije gol, već ga jednostavno potapšem po ramenu. Nije to ništa naročito, ali on odlazi sa smiješkom".

Nemojte pretpostavljati da vaše dijete zna da ga volite. Pokažite mu to. Počnite s najmanjim i najjednostavnijim ispoljavanjem ljubavi i pažnje. Možda ćete se iznenaditi kako to blagotvorno djeluje na cijeli vaš obiteljski život.

6. Vrednujte mišljenje djeteta

Ustanovili smo da pravi roditelji znaju kako moraju ustrajati u određenim

odlukama, bez obzira koliko će se djeca tome opirati. Pa, ipak, odlučnost ne znači ne uvažavati dječje mišljenje.

Dozvoljavajući djeci da dođu do riječi, donosi bar dvije koristi: djeca bolje prihvaćaju odluke kad su i oni pitani, a također, oni vide sebe kao važne članove svoje obitelji.

Jedna šesnaestogodišnjakinja preporuča obiteljski dogovor na kojem se donose važne odluke i dodaje: "Otac ili majka iznesu na mišljenje ideju pred članove obitelji. Ako se na primjer radi o kompjuteru, raspravlja se tko će ga koristiti, i koliko bi to skratilo vrijeme u poslovima i za što bi se prioritetno koristila ta suvremena naprava".

A, po jednom mladiću "biti konzultiran" znači više od šanse da budeš pitan, jer kako postajemo stariji, sve više se uključujemo u proces donošenja odluka. Roditeljska zainteresiranost da čuje i naše mišljenje i prijedloge, pa i onda kad ih neće poslušati, to je za mene stvarno uvažavanje".

Komuniciranje s djecom, pa i onom mladom, nije uvijek lagano i ne prakticira se često. No čuti i saslušati one osnovne stvari u obiteljskom životu, u pravo vrijeme, suosjećanjem i ljubavlju, kao i vrednovanje mišljenja drugih članova obitelji može najbolje pripremiti teren za međusobno razumijevanje roditelja i djece.

Priredio: Antun Miloš

RASTAVA BRAKA I DJECA

Problem rastave brakova nije samo "američki" problem. U našoj sredini također smo, nažalost, svjedoci mnoštva "neuspjelih brakova", mnoštva raspadnutih brakova, mnoštva djece rastavljenih roditelja. Ovaj članak htio bi biti mali prilog za zaštitu djece rastavljenih roditelja, ali još više poticaj bračnim drugovima, roditeljima da "spase" svoj brak i počnu iz početka svoj bračni i obiteljski život - s više razumijevanja i ljubavi jedno prema drugom, a zajednički prema djeci, kojoj su dali život.

Je li djeci bolje ako se "neuspjeli brak" raspadne?

"Osloboditeljski" karakter rastave braka postao je velika tema u SAD. Ankete za anketama pokazuju da su Amerikanci manje skloni dugovječnom braku, nego što su to bile prijašnje generacije. Taj trend očit je zapravo u svim razvijenim zemljama, ali se sada raspad obitelji pozdravlja još većom "osloboditeljskom retorikom".

"Misli na svoj bivši brak kao na arhivski materijal" - poruka je jedne Hallmarkove razglednice, koja se može kupiti na kiosku i poslati svojim rastavljenim prijateljima. "Bivši brak bio je pun muzike, sretan i nesretan! Ono što je sad važno - to ste Vi, nova osoba moga života. Na vrhuncu ste povlastica".

Jedna druga razglednica nosi ovu poruku: "Biti razveden/a, to može biti veoma zdravo! Promotri samo kako Ti u žilama vrije krv"!

U istom smislu i knjiga pod naslovom "Razvod i novi početak" bilježi prednosti koje pruža rastava braka: "Razvedeni mogu unaprijediti vlastite interese, ispuniti vlastite želje. Novac, čak i u ograničenoj količini, možete potrošiti kako Vam najviše odgovara!"

Prema jednoj studiji 80% žena i 50% rastavljenih muškaraca vele da im je bolje biti tako.

Pogledajmo sada Hallmarkove razglednice namijenjene djeci rastavljenih roditelja: "Djeci s puno ljubavi". Ima tu i drugih primjeraka: "Žao mi je što nisam uvijek ondje gdje me trebaš!" - poručuje jedna takva razglednica. "Ali nadam se da znaš da me uvijek možeš nazvati telefonom!" A druga razglednica tumači: "Iako tvoj tata i ja ne živimo više zajedno, znam da ti je on veoma važan u životu. I koliko god mi nedostaješ, ipak sam sretna da vas dvoje možete provoditi vrijeme zajedno!"

Hallmarkove poruke utemeljene su na dobro provjerenom tržištu ponude i potražnje. Vrijedno je razmišljati o divergentnosti osjećaja i poruka razglednica koje ciljaju na roditelje i onih koje su upućene djeci. Sve one ukazuju na jednu neugodnu i nepoznatu činjenicu: raspad obitelji stvara duboki jaz između

interesa roditelja i dobrobiti djece. Prečesto, naime, roditeljska težnja za slobodom sukobljava se sa stabilnim i harmoničnim razvojem djeteta.

Razvod preokreće živote američke i ne samo američke djece. U poslijeratnim generacijama više od 80% djece stasalo je u krugu oba biološka roditelja. Danas, tek polovica. Svake godine više od milijun djece ima iskustvo raspada obiteljskog života, a isto toliko ih se rađa izvan obitelji i braka. U isto vrijeme problemi vezani sa tom problematikom sve više se povećavaju. Iznad svega, dobrobiti djece srožava se uprkos najvećih, u povijesti Amerike, javnih troškova u te svrhe. Samoubojstvo tinejdžera utrostručilo se. Mladenački kriminal uvećao se i postaje sve opasniji, a učinkovitost škole sve je slabija. Imajući u vidu tako dramatično loš utjecaj rastava na djecu, mogli bismo pomisliti da se visoki rast rastava brakova smatra nacionalnom krizom u Americi. Međutim, i oni koji smatraju da ta činjenica ozbiljno prijete cjelokupnom društvu vrlo su pesimistični ili nostalgичni za slobodom, te olako previdaju te činjenice i štetne posljedice. Dominantno mišljenje cijele nacionalne kulture jest da su promjene obiteljske strukture, u biti, ipak pozitivne. No, sve do nedavno bilo je malo čvrstih dokaza da potvrde ili opovrgnu ove pretpostavke.

Kao hladni tuš

Jedna knjiga iz 1940-tih godina tvrdila je o razvodu slijedeće: "Djeca imaju pravo na ljubav i brigu oba roditelja, a ne samo jednog". 1950-tih godina većina Amerikanaca smatrala je da roditelji trebaju ostati zajedno i u nesretnom

čile štete po djecu. Međutim, sredinom sedamdesetih godina ovog stoljeća ono što se smatralo protivno dječjim interesima smatralo se centralnim za sreću odraslih. Popularna knjiga iz tog razdoblja mijenja dotadašnji stav u pitanju razvoda: "Dom s oba roditelja nije jedina emocionalna struktura braka u kojoj i dijete moglo biti sretno i zdravo. Roditelji koji brinu o sebi bit će sposobniji brinuti se i o svojoj djeci".

Kako se ova optimistička slika sve više uobličavala, stručnjaci vjeruju da je psihološki učinak razvoda na djecu bio sličan hladnom tušu.

U ranim osamdesetim godinama, gotovo nakon dvije dekade od početka eksperimentiranja na području obitelji, činjenice promjena izišle su na vidjelo. U 1970-ih godina razvila su se veoma empirijska istraživanja - studije koja su zahvaćala široki broj obitelji. Neke od studija proučavale su taj problem gledan dječjim očima. Još 1971. godine Judita Walerstein, klinički psiholog i jezin tim ispitivali su djecu srednjeg staleža u San Francisku i okolici, u vrijeme kad su se njihovi roditelji rastali, i godinu dana nakon rastave. Otkrili su izvanredno važne stvari. Sva djeca rastavljenih roditelja proživljavala su duboke traume. Ovi rezultati, koje je Walersteinova objavila u školskim novinama, nisu naišle na dobar prijem. "Dobivali smo oštra pisma od roditelja, terapeuta, odvokata!", kaže ona. "Oni tvrde suprotno. Naime, da se djeca bolje osjećaju nego u nesretnim brakovima. Rastava, vele, osloboditeljsko je iskustvo".

Polomljeneljestve

Daljnja istraživanja kojima upravlja Walersteinova još više potvrđuju izazovne rezultate. Pet godina nakon raskida braka otkrića ukazuju - da više od polovine djece proživljava tešku depresiju. Deset godina nakon loma obiteljskog doma, djeca su zbunjena, prepuštena sami sebi, zaostala... U 15. godini - sad već odrasli - bili su na pravoj mucu u ostvarivanju prave, uzajamne ljubavi.

U spomenutoj studiji ističe se da nisu sva djeca trpjela negativne posljedice, ali Walersteinova upozorava: "Rastava je varljiva. Pravnički, to je osobni slučaj, ali psihološki - to je lančani niz događanja vrlo osjetljivih u vremenu koje uvijek mijenja život ljudi, koji su u to uvučeni".

Rastava ne samo da pričinjava velike poteškoće mladima u uspostavljanju nove društvene veze nego također slabi ili na drugi način mijenja prvotne odnose roditelja i djece. Djeca rastavljenih roditelja nailaze na teške promjene u svakom stadiju svog razvoja, kako to gospođa Walerstein zapaža: "Djeca u normalnim obiteljima trebaju najprije jednog a onda drugog roditelja koristeći se osobinama i svojstvima oba roditelja kako bi se popeli na ljestvici životnog razvoja".

Očevi "gosti"

Istraživanja pokazuju da su djevojčice u obiteljima s jednim roditeljem u visokom stupnju rizika za prerano sazrelu seksualnost, prijevremenu udaju, djevojačku trudnoću, izvanbračni porod i rastavu nego što su to djeca iz obitelji s oba roditelja i, istine radi, bez obzira na rasu i stalež. Isto tako djeca rastavljenih roditelja dvaput su više u prilici da prekidaju školu, osobito višu.

Dječaci su više od djevojčica skloni agresivnom ponašanju. Školske ustanove također nalaze značajne razlike u školskom uspjehu.. Djeca iz rastavljenih obitelji također su sklonija ljenčarenju i skitnji, te podložna čestim disciplinskim mjerama.

Psiholog Nikola Zill ispitivao je osamdesetih godina veliki broj djece rastavljenih između 7-11 godine života. Intervjuirao je roditelje i nastavnike. Ovaj stručnjak za obitelj bilježi "da većina mladih ljudi iz rastavljenih brakova radije prihvaća da živi zajedno s majkama. S druge strane, većina pokazuje neprilagođeno ponašanje prema očevima. Čak i kod onih očeva koji se trude ostvariti redoviti kontakt, ipak je odnos otac-dijete vrlo narušen. Drugo jedno ispitivanje pokazuje da rastavljeni očevi više sličie nekoj rodbini nego očevima. Takvi očevi radije pomažu djeci u domaćim zadaćama, vode ih u kupovinu ili na večere, umjesto da im pruže stalnu pomoć, brigu i ljubav oni ostaju "gosti" njihovog života.

Budući da većina djece nakon razvoda ostaje sa svojim majkama, moglo bi se očekivati da će se odnos dijete-majka učvrstiti. Međutim, prema istraživanjima samo polovica djece rastavljenih majki imaju takav odnos. Dapače, odnos dijete-majka s vremenom se pogoršava.

Ova otkrića ukazuju na veliku važnost i oca i majke u emocionalnom odgoju

obrobiti djeteta. Svakako, nisu sva djeca u obiteljima s oba roditelja bez emocionalnih smetnji, ali su sigurno manje opterećena nevoljama s kojima se suočavaju djeca rastavljenih roditelja.

Bijeda očuha

Neki tvrde da bi se stanje djece poboljšalo kad bi imali očuha ili maćehu. Jedna knjiga o tom problemu bilježi: "Pripadati takvoj obitelji, znači proširiti krug rođaka i prijatelja u vašem životu. Više braće i sestara, ujaka i ujni, strina i tričeva. Imati toliki krug rodbine, može se samo poočinstvom". Nažalost, ostale poteškoće prešućuju ili predstavljaju samo u svjetlu tih prednosti.

Za roditelja samca, pak, ponovni brak donosi novi angažman i novu nadu za najblijavu ljubav i sreću. Ali, za dijete isti događaj često izaziva tugu i jad. Nacionalna komisija brige za djecu, koju vodi senator D. Rockefeller, izvješćuje da djeca iz očuhinskih obitelji često govore da su osamljena i potištena. Čak više plaču od onih iz obitelji s jednim roditeljem. Ova komisija nalazi da očuhi i maćeha slabo posvećuju brigu djeci kao što se to čini u "netaknutim" obiteljima, a čak i roditelj samac. Očuhi se manje brinu za školu i izvanškolske aktivnosti djetetovog života. I manje troše na višeškolsko obrazovanje "svoje" djece.

"Račun" plaćamo svi

Raspad obitelji glavni je uzrok mnogih alarmantnih društvenih problema. Više od polovine dramatičnog povećanja siromaštva djece osamdesetih godina pripisuje se upravo raspadu obitelji. Gledano u nacionalnim razmjerima preko

70% mladog naraštaja koje država mora štiti i uzdržavati, dolazi iz obitelji bez oba roditelja.

Raspad obitelji smatra se glavnim izvorom visokog stupnja kriminala po gradovima Amerike. Prema jednoj studiji utjecaj razvoda kao i mladenačke delikvencije neovisan je od rase i dohotka roditelja.

Ipak, nigdje nije učinak raspada obitelji tako vidljiv kao u školstvu. Diljem cijele velike zemlje direktori škola izvješćuju o dramatičnom porastu agresivnosti, bezakonja i drugog

rušilačkog ponašanja, karakterističnih upravo za djecu i mlade iz takvih obitelji. Nastavnici također nalaze da su djeca emocionalno rastrzana zbog "užasne drame" u životu svojih obitelji, a da bi se mogli skoncentrirati na tako bizarne stvari kao što je tablica množenja. U to je, bar djelomice, odgovor na sve veći rast budžeta koji se troši na razne savjetnike i psihološku pomoć u nastavi. U stvari, jedina grupacija u društvu koja ima koristi od veoma srozanih odnosa roditelj-dijete, jesu terapeuti. Studije pokazuju da djeca iz razorenih obitelji dvostruko i više puta prisiljena su potražiti pomoć službe za mentalno zdravlje.

Dakako, nisu sve "netaknute" obitelji pogodne za razvoj djece od onih rastavljenih ili maćehinskih, jer i u njima moraju postojati raspoložive mjere kad se više ne može dalje, uključujući i razvod, da bi se djeca uklonila iz nesvrshodnih brakova. "Ipak, tri decenije rada", piše David Pooppen, koji je posvetio veći dio svoje karijere na istraživanju obitelji, "ja sam upoznat i s rezultatima drugih značajnijih tijela, kojih činjenice nedvosmisleno upućuju na jedino pravo rješenje: na cjelovitu obitelj, s dva roditelja, što je očito bolje rješenje za čitavo društvo, nego obitelj s jednim roditeljem ili maćehinske".

Unatoč takvim tvrdnjama i nalazima stručnjaka, gotovo je nemoguće razgovarati o štetnim posljedicama razvoda braka na djecu, a da se u isto vrijeme ne izazovu oštri protesti. Mnogi, naime, smatraju da su takvi nalazi napad na samohrane majke! Nakon svih pokušaja spašavanja brakova, argumentira se, odluka da se brak prekine je bolna i može izgledati okrutno i bezosjećajno. Zbog toga nekom može izgledati također okrutno podsjećati roditelje na posljedice koje će morati trpjeti njihova djeca. No činjenicama se mora pogledati u oči.

Drugi smatraju da opravdavanje razvoda izvire iz temeljnog kamena američke Slobode! I stoga slobodom bračne veze pojedinac može ostvariti neovisnost i otvoriti nove mogućnosti za "novo rođenje slobode"! Slušajući takve razgovore, nastavljam o prevažni odnos između razvoda i pogubne štete za život naše djece. Uzaludni su, naime, svi programi federalne vlade za dobrobit djece. A, što je još gore, samo ćemo više pridonijeti problemu ako se nastavi s trendom takve politike, koja još više povećava nestabilnost obitelji.

Skoro tri decenije Amerika je provodila jedan golemi prirodni eksperiment na području obiteljskog života. Rezultati su porazni: odrasli su imali koristi od eksperimenta, ali ne i djeca. Zaista, ova generacija može uraditi još gore stvari od prijašnje - i psihološki i društveno - kako to lijepo kaže pisac Pat Conroy: "Svaka rastava znači smrt za malu civilizaciju-obitelj"! Nitko to toliko ne osjeća nego upravo djeca.

Priredio: A. Miloš, Žednik

MEDICINA

Dr. sci. med. Fabijan Skenderović

ALKOHOLIZAM

VRSTE PONAŠANJA KOD TOKSIKOMANSKOG KAO I DRUGIH FORMI ALKOHOLIZMA

Od 1956. godine u Subotici, u opštoj bolnici, najprije u okviru interne ambulante, a tek kasnije u neuropsihijatrijskoj ambulanti, postoji takozvani traitement s ljudima koji su radi zloupotrebe alkohola upali u toksikomanski i druge oblike alkoholizma.

Uopšte atmosfera u tako komponovanim ambulantama na prvi pogled imala je utisak da se radi o sastancima druželjubivih i otvorenih ljudi i uz izraženo puno poverenje, jer je nastojanje lekara terapeuta i socijalnog radnika bilo takvo, da se takav utisak u istinu i ponese, te se ovakva atmosfera prenosila na pacijente, koji su činili grupno -terapijski tim. Atmosfera je bila samo površno tolerantna, jer je trebalo samo malo neopreznosti od strane lekara terapeuta i socijalnog radnika te da se iz osnova značajno pokvari sve i da se stvore nepodnošljivi uslovi za rad, pa se brzo došlo do zaključka da je ova vrsta pacijenata u toj meri preosetljiva da način rada traži od lekara maksimalnu strpljivost, veliko saosećanje i toleranciju.

Opšte tretiranje se sastojalo od uzimanja anamneznih podataka, neuropsihijatrijskog pregleda naročito radi utvrđivanja da li postoje polineuritičari (zapaljenje perifernih živaca) ili drugi vidovi perifernih ispada (nesigurnost hoda i dr.) sa motornim ili senzitivnim poremećajima, centralnim padovima i drugim smetnjama na centralnom nervnom sistemu.

Iza ovih procedura davane su alkoholne probe sa onom vrstom alkohola, koji je bio dominantan u nastanku aktuelnog alkoholizma, uz obavezu da je prethodno tretiran Antabus-om i u kasnijem vremenu i Tetidis-om. Ovako priredene probe imale su psihološki učinak, zato što su kolektivno posmatrane i komentarisane pa su kod mnogih izazivale strah, jer su probe i objektivno bile vrlo drastične sa srčanim i drugim vaskularnim poremećajima. Poneki od tih

pacijenata morao se primiti na odeljenje radi kliničkog stišavanja takvih stanja.

U daljem radu ove vrste - neuro: psihijatrijske ambulante, iste su postale dispanzerske antialkoholne ambulante pa su postale stalan oblik rada kao i sve druge ambulante u okviru tzv. velike neuropsihijatrije. U današnje vreme alkoholno optrećeni pacijenti dolaze u ambulantu za vreme redovnog rada iste, i za čitavo radno vreme su prihvatani a posebno su obrađivani u vremenu od 12 - 14 sati.

Do danas je medicinsko-psihijatrijski obrađeno 8000 pacijenata, a kada se uzmu u obzir porodice, tada se to množi sa 3-4 puta, tako da u sadašnjim uslovima to znači i do 30.000 ukupno zahvaćenih što direktno, što indirektno.

Što se tiče pacijenata, koji su bolnički smešteni, vidljivo je da se broj istih iz godine u godinu stalno povećava. Iz obrađenih podataka u toku desetogodišnjeg

erioda od 1972 - 1981. godine uočljiv je porast broja alkoholisanih, što potvrđuje 250 hospitalizovanih pacijenata u 1972. godine prema 709 pacijenata u 1981. godini. Broj bolesnika od D.T. (delirium tremens) doživeo je lagani pad, u 1972. godine 121, a u 1981. godine 101 bolesnik. Za isti desetogodišnji period broj bolesnika, koji imaju alkoholnu anamnezu u dispanzerskim uslovima, doživeo je takođe značajan pad, tako da je u 1972. godine obrađeno 2.436 bolesnika, dok je u 1981. godini taj broj bio 1885 bolesnika.

Nakon ovog perioda rad ove službe je nastavljen takođe na stručan način, ali statistika se nije pratila i nije se koristila u ovom radu. Dalje praćenje je sa druge strane produženo u okviru K.L.A. (Klub lečenih alkoholičara - u daljem tekstu K.L.A.) i to tako što su svakog četvrtka održavani stručni sastanci, gde je ovo antialkoholno stanovište praćeno sa gledišta postojanja recidiva (ponavljanje upotrebe alkohola) kao i kretanje broja alkoholisanih u sadašnjim dispanzerskim uslovima. Pri tome je važan broj recidiva, u kojem vremenskom redosledu se javljaju i sa koliko verovatnoće se mogu pripisati kao uspeh u terapijskom postupku. Načelno se stalo na stanovište, što je inače poznato, da što je manje recidiva uspeh je veći. No ovakav stav nije mogao biti generalno prihvaćen. Zbog stalne neujednačenosti oko potrebe terapijskog i socijalnog rada sa ovom vrstom bolesnika, morao se više ispoljiti interes za teoretski odnos pri razmatanju opštih uslova alkoholizma.

Alkoholizam ima veliko medicinsko i socijalno značenje kod nas kao i u mnogim drugim zemljama sveta. Po učestalosti i posledicama po ljudski organizam, alkoholizam kao bolest, dolazi odmah iza bolesti srca i krvnih sudova i neoplazmatskih (tumorskih) tvorbi te se smatra da zauzima treće mesto zbog ozbiljnosti patologije (nauka o bolestima) koju nanosi čoveku u sadašnje vreme.

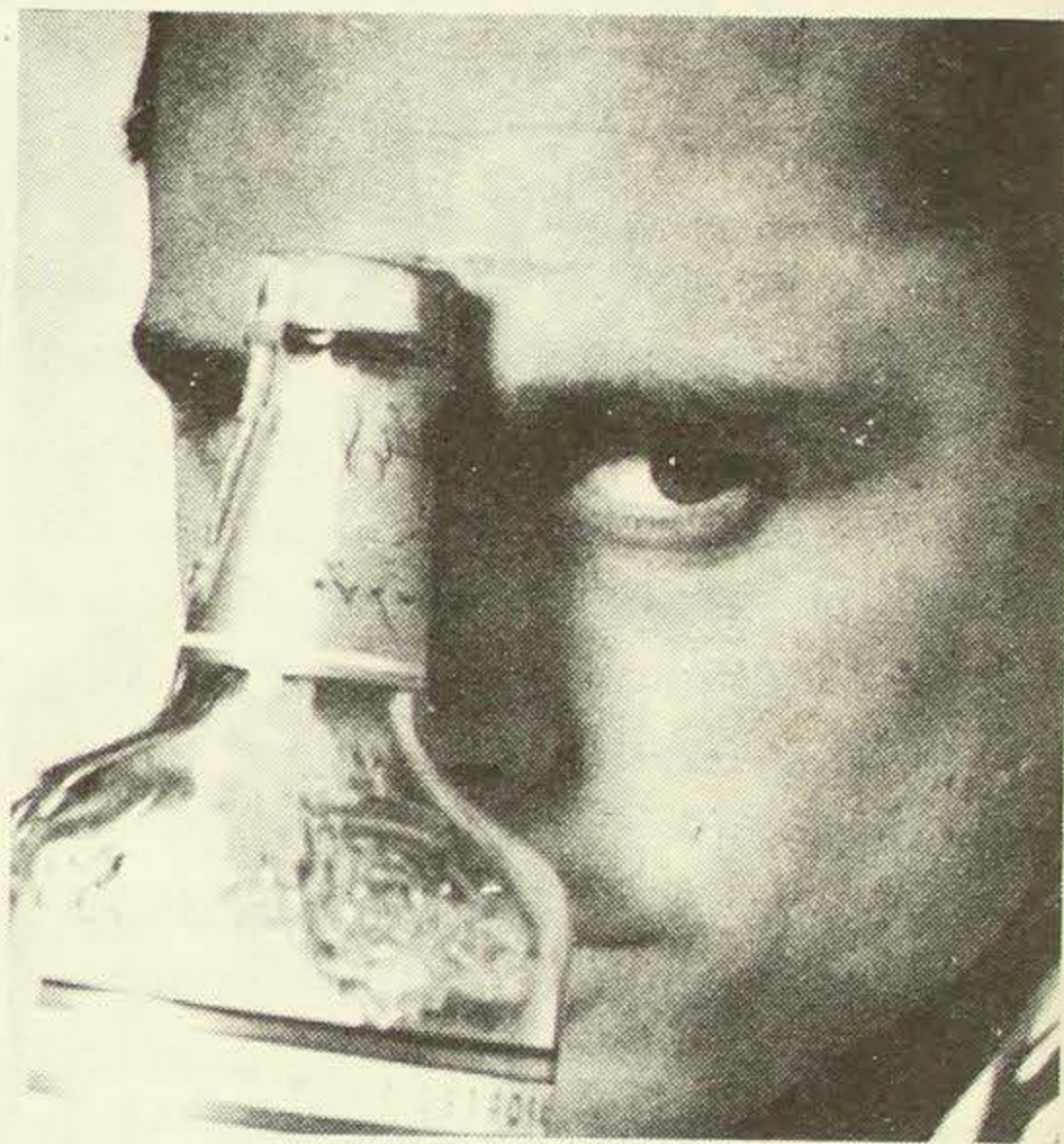
Posmatrajući alkoholizam šire kao socijalno medicinski (koji se tiče društva i medicine) problem u većini zemalja sveta alkoholizam dolazi na prvo mesto. Prema dostupnim i poznatim podacima zastupljenost alkoholičara u celokupnoj populaciji iznosi od 2 do 3%. Međutim, ova zastupljenost među odraslim stanovništvom je daleko veća. Tako je poznato da u Francuskoj ima preko 1.000.000 alkoholičara, a u SAD pet do šest miliona, itd. U navedenim podacima odnos muškarca alkoholičara i žene alkoholičara se kreće 5 : 1, mada se u zadnje vreme broj žena alkoholičara rapidno uvećava.

U sadašnje vreme u SRJ ne postoje pouzdani podaci o broju i procentu obolelih od alkoholizma. Prema nekim pokazateljima pretpostavlja se da ih ima između 100 i 200 hiljada, iako su ovi podaci samo na temelju lečenih bolesnika u općim i neuropsihijatrijskim stacionarnim ustanovama - ali je ovaj broj u zadnje dve godine apsolutno nepouzdan zbog opšte poznatih razloga.

Bez obzira na sve, ovi podaci ukazuju na značajan broj ovih bolesnika. Jopšteno rečeno, podaci se zasnivaju u ovom domenu na proceni lečenih alkoholičara, zatim na potrošnji i proizvodnji alkoholnih pića. Na osnovu broja lečenih alkoholičara kao i prema zastupljenosti u opštoj psihijatrijskoj praksi ili

u psihijatrijskim bolnicama, odnosno odeljenjima, može se tvrditi da je alkoholizam i kod nas značajno prisutan.

Alkoholizam je jedinstven i u tome, jer je jedini medicinsko socijalni problem, koji su pokušali da kontrolišu razni nacionalni, socijalni pa i u izvesnoj meri i političke partije. Sredinom 18. veka i tokom čitavog 19. veka u većini zemalja Evrope pa i u Americi društvene strukture organizuju borbu protiv neumerenog pijenja alkoholnih pića uopšte. Povremeno u raznim oblicima i raznim zemljama preovladava pravi antialkoholni pokret sa poznatom antialkoholnom ideologijom. Ova ideologija zastupa gledište da svi socijalni problemi - naročito najbolniji za tadašnji, pa i sadašnji svet - siromaštvo, kriminal i nemoral jesu direktne posledice neumerenog pijenja. U vezi s ovim načelima sprovodi se akcija društva, usmerena protiv alkohola s jasnim načelima preporoda društva s ovakvim osnovama. Ovakva ideologija dala je osnovu za definisanje stanja u društvu da se odrede nosioci takvog stanja i pronađu odgovarajuće mere i rešenja. Proučavanjem alkoholizma, naročito telesnih i psihičkih posledica, koje on nosi sa sobom počinje već krajem 18. veka, a izrazito sredinom i krajem 19. veka kada su bila poznata imena Wernicke i Magnus Hus i dr. Hronična intoksikacija alkoholom bila je poznata i u ranijim vremenima te je spominjano da je pijanstvo umišljeno samovoljno izazivanje ludila. U ovom vremenskom periodu zapaža se da se registruju telesna oštećenja koje izaziva hronična intoksikacija, ali se već u to vreme tvrdi da telesni poremećaji nisu jedino prisutni, te se navodi da je pijenje bolest razuma. Mnogi medicinski radovi toga doba odnose se na telesna i psihička oštećenja usled kontinuiranog i neumerenog zahvatanja alkoholnim pićima. Još početkom 19. veka daje se kompletna klinička slika delirium tremensa, ali ga se ne dovodi u vezu sa alkoholizmom.

Prema medicinskoj definiciji alkoholizam je hronična progresivna bolest koja je stečena, a koju karakteriše želja za uživanjem alkoholnih pića uz subjektivno stanje zadovoljstva. U razvijenoj bolesti nastupaju obavezno telesna i duševna oštećenja ličnosti, koja su posredna ili neposredna posledica uzimanja

alkoholnih pića. Progresivno razaranje ličnosti jeste glavna karakteristika alkoholne bolesti. U daljoj razradi može se dodatno tvrditi da je alkoholizam takva vrsta toksikomanije koja ima svoje posebne karakteristike, ali neke zajedničke crte, pa je prema tome slična definiciji mnogih drugih zavisnosti. Očigledno je stanovište da je alkoholizam hronična i stečena bolest. Naglašavanje hroničnosti ne daje mogućnost uključivanja povremenih poremećaja usled napetosti. Umesto izraza navika predlaže se izraz preokupacija, a pokušaj količinskog diferentovanja smatra se da nije specifičan. Navika ili preokupacija alkoholom podrazumeva sličan mehanizam, koji postoji i u fobičnim (strah od nečega) psihoneurotičnim poremećajima. Hroničnost i specifičnost i intoksikacija u definiciji alkoholizma je analogna hroničnom trovanju duvanom, morfijem, čivom uz ostale slične stvari, te po mnogim autorima znači ispravan pristup definiciji ovakvih stanja.

I pored ovih uzastopnih navođenja teoretskih postavki o alkoholizmu, koje su često i kontroverzne, može se reći da za to postoji potreba sa gledišta etiopatogenetskog stanovišta kao i iz aspekta potrebe vođenja terapije, prevencije kao i primene socio-rehabilitacionih postupaka. Ranije napomenuta dilema da li je alkoholizam bolest ili porok, mora se svesti na pitanje: Ako se radi o slabosti, odnosno poroku, treba primeniti represivne mere, a ako je reč o bolesti, izlaz se mora tražiti u lečenju. Čak i opijanje ne mora značiti u svim slučajevima alkoholnu bolest, ali s druge strane može dovesti do ove bolesti. Ipak, u većini ovakvih slučajeva dolazi do instaliranja obolenja iako je put u alkoholizam često veoma dugotrajan i odvija se u fazama, a koncepcija bolesti alkoholizma odnosi se na "gubitak kontrole" odnosno na adiktivne alkoholičare, kao i na one koje nazivamo toksikomanskim alkoholičarima.

Što se sada alkoholizam sveobuhvatnije tretira, to je više plod kulminiranja medicinskog i drugih saznanja kao i mnogostrukih društvenih potreba i interesovanja. Korisno je istaći na ovom mestu da mnoge zemlje nemaju problema sa alkoholizmom, jer mnoge ljudske kulture ne poznaju konzumiranje alkohola, bar u većini konstalacija socijalnog života. Iste te zemlje su suočene sa problemom narkomanije, dok su zemlje koje imaju problem sa alkoholom izložene širokoj paleti izbora narkotičnih sredstava, među kojima dominira alkohol.

/Prikazani statistički podaci u ovom izlaganju su iz doktorske disertacije (1983.) "Učestalost i karakteristike delirium tremens-a subotičkog regiona" 1983. od Prim. Dr. Fabijana Skenderovića/.

MOJA KATEDRALA

*Ja volim našu
Crkvu malu,
Što se u parku
Čedno skrila,*

*Tornjevi grada
Svi su mi mili,
Al' ovima se
Zanosno divim!*

*Još više velebnu
Katedralu
Što se pod oblake
Uzvisila*

*I dok prolazim
Kraj Katedrale
Zastanem - sretna
Što tu živim!*

Tona Kujundžić

*Dva draga tornja
Katedrale
Ko nebu pružene
Dvije ruke!*

*Kao dva krila
Andeoska,
Što nose k Bogu
Naše muke.*

*I ništa mi nije
Draže čuti
Nego brujanje
Velikog zvona.*

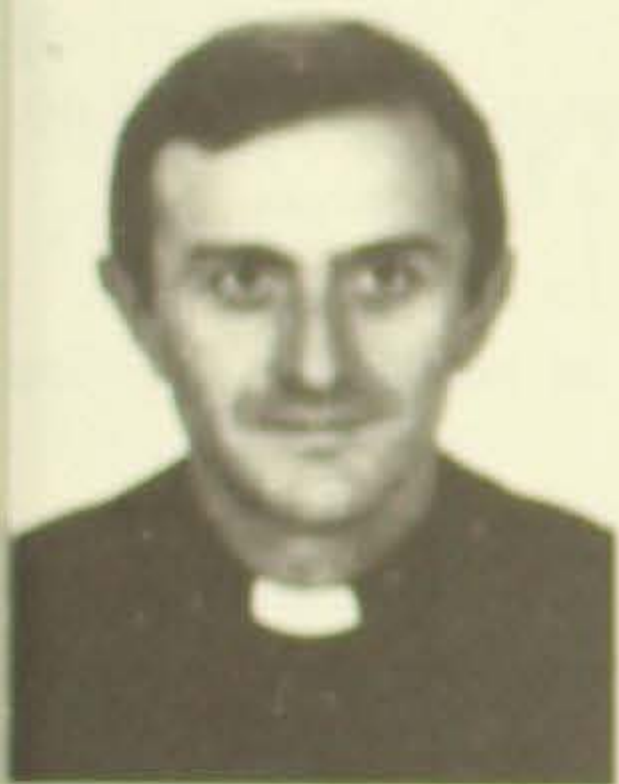
*Kad razliježe se
Ono gradom,
Ja čujem glase
Sa Siona!*

NAŠI SVEĆENICI

DESET GODINA SVEĆENIŠTVA

ANDRIJA ANIŠIĆ

Rodio se u Hrvatskom Majuru kod Subotice, 24. rujna 1957. godine od oca + Neste i Marge, rođene Anišić. Četiri razreda osnovne škole završio je u rodnom Hrvatskom Majuru, a više razrede osnovne škole u Subotici. Klasičnu vjersku gimnaziju završio je ispitom zrelosti 1976. godine. Studij teologije završio je na Filozofsko-teološkom Institutu Družbe Isusove u Zagrebu, 1984. godine.

Za svećenika je zaređen 18. ožujka 1984. godine u subotičkoj katedrali-bazilici sv. Terezije u Subotici.

Mladu Misu imao je 25. ožujka 1984. godine u rodnoj župi Presvetog Trojstva u Maloj Bosni.

Poslije Mlade Mise započeo je svoj svećenički rad službom pomoćnika iskupijskog arhivara. U studenom 1984. godine preuzeo je službu prefekta sjemeništa "Paulinum" u Subotici, i ujedno je bio na pomoć biskupu Matiji Zvekanoviću u nekim kancelarijskim poslovima. Ovu službu obavljao je pet godina.

U srpnju 1989. godine imenovan je tajnikom biskupije. Ovu službu obavlja i danas.

FRANJO LULIĆ

Rođen je 8. kolovoza 1956. godine u Sivcu od oca Ivana i majke Kate, rođene Delić. U Sivcu je završio i osnovnu školu. Poslije završene osmogodišnje škole prelazi u subotičko sjemenište "Paulinum". Ondje je i maturirao u Klasičnoj vjerskoj gimnaziji 1976. godine.

Svoj teološki studij svršavao je u Zagrebu, na Filozofsko-teološkom Institutu Družbe Isusove i završio ga je u ožujku mjesecu 1984. godine.

Za svećenika zareadio ga je biskup Matija Zvekanović zajedno s Andrijom Anišićem, 18. ožujka 1984. godine u subotičkoj katedrali-bazilici sv. Terezije.

Svoju Mladu Misu slavio je u rodnoj župi Imena Blažene Djevice Marije u Sivcu, 24. ožujka 1993. godine.

Prva Franjina svećenička služba bila je mjesto kapelana župe sv. Jurja i paralelno župe sv. Roka u Subotici.

Poslije toga, u kolovozu mjesecu 1984. godine imenovan je duhovnim pomoćnikom župe u Molu. U rujnu 1985. godine preuzima službu privremenog upravitelja župe u Maloj Bosni. A od 18. rujna 1986. godine vrši službu upravitelja župa u Titelu i Loku. Godine 1987. godine povjerena mu je i služba upravitelja župe u Kovilju, a 20. listopada 1992. godine i služba upravitelja župe u Žablju.

I Franji i Andriji želimo obilje Božjeg blagoslova u novim desetljećima svećeničkog života i rada.

PRILOG MLADIH

PONOVO PRILOG MLADI - VELIKA NADA...

Kad je prije par godina većina mladih suradnika Bačkog klasja i Subotičke Danice otišla na studij, činilo se kao da je njihova suradnja zamrla. No, zapravo suradnja u Bačkom klasju nije nikada ni prestala. U Subotičkoj Danici prošle i pretprošle godine nije bilo PRILOGA MLADIH, a ove godine, evo, na "veličanstven" način vraća se ovaj prilog Subotičkoj Danici. Ta činjenica napunja me velikom nadom kad razmišljam o našoj budućnosti. Oni koji su na kratko otišli, vraćaju se "drugačiji" i "drugačije". Bogu hvala. Dok čekamo njihov povratak, očekujemo "iz daljine" njihovu suradnju, veseleći se već onom što će biti kad budu blizu... No, nisu svi mladi suradnici na studiju u Zagrebu. Ima ih i među nama, i njihova suradnja je vidljiva. A koliko je tek onih "neotkrivenih suradnika". Volio bih kad bi ih ovaj "obnovljeni" prilog mladih potakao da iziđu na vidjelo i surađuju u našim izdanjima.

Pred Vama je dakle, ovaj obnovljeni prilog mladih. Pun je ozbiljnosti, kao što su i ova vremena u kojima

živimo. Jedna grupa studenata poslala je svoj mali zbornik razmišljanja na temu: "Cilj čovjekova života". Tu je i Blaženkina divna meditacija, također tako važna i značajna u ovom vremenu. Jedan prilog nas upućuje na jedno zanimljivo, ali vrlo korisno, čitanje Svetoga pisma. Konačno dajemo i kratki pregled naših aktivnosti u protekle tri godine.

Andrija Anišić

TRAŽILA SAM TE I NAŠLA TE

*Sve dane života moga Ti si me čuvao kao zjenicu oka,
i obavio si me plaštom svoje milosti.*

*Ti sam, bio si vodič moj kroz život,
a ja to nisam znala.*

Tražila sam Te.

Čeznula da ugledam Tvoj lik...

*Poslije duga lutanja našla sam Te u cvjetnom proljeću,
u ljepoti neba,
u sjaju sunca,
u večernjem povjetarcu...*

U svom srcu osjetila sam Tvoju prisutnost.

Čula sam, Bože, Tvoj šapat i poziv na molitvu.

Samo nebo otvorilo se u mojoj duši.

Mislila sam: "Bože umrijet ću"!

I u duši poželjela sam umrijeti da bih Te ugledala,

da bih Ti dovijeka pjevala i molila se

i da Te nikad više ne bih uvrijedila svojim grijesima...

Ali, što sam se duže molila

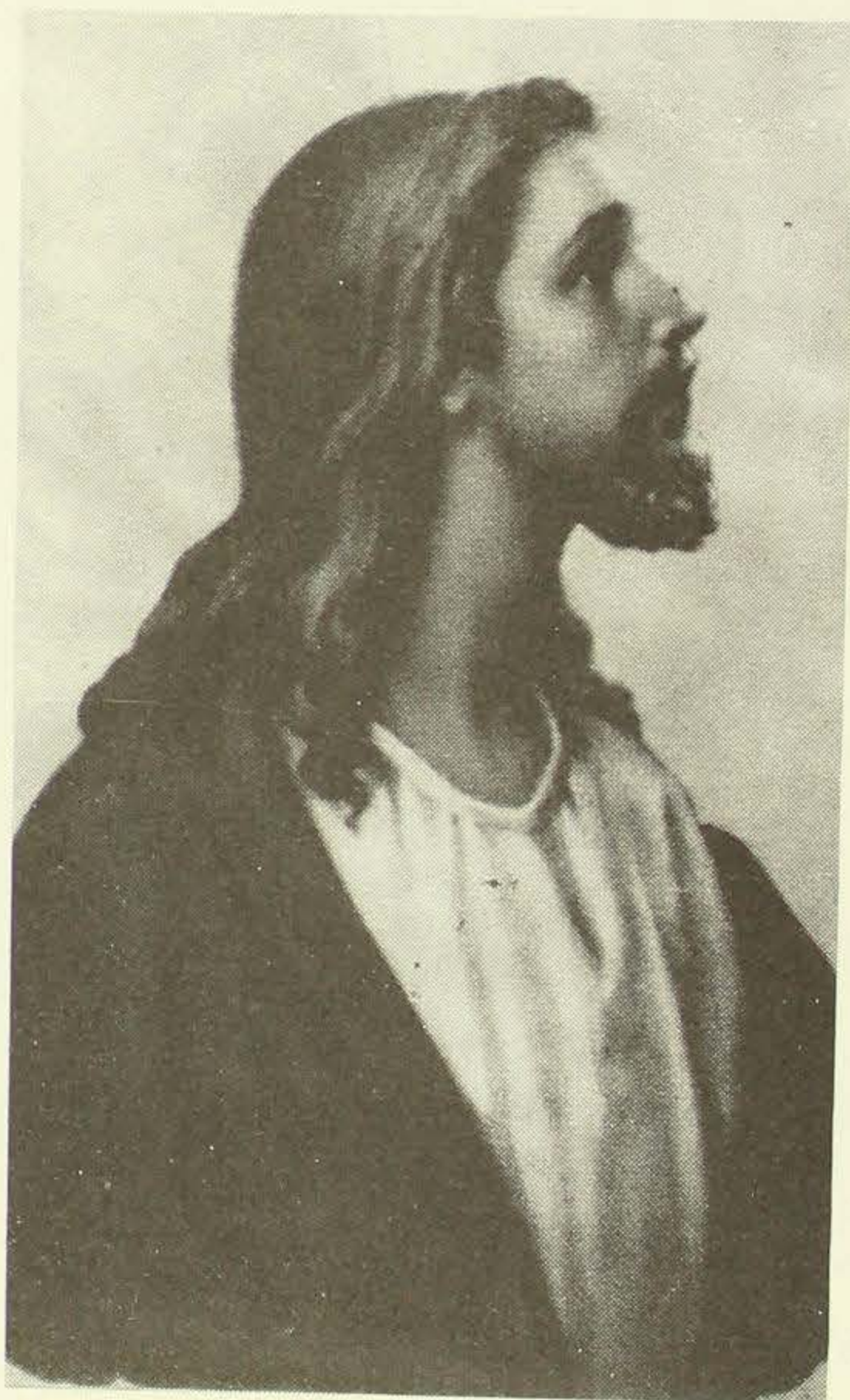
sve jasnijim mi je bivalo

da Ti od mene tražiš:

*"Jednu suzu za svačiju bol.
Jedan smiješak za svačiju radost.
Jedno opraštanje za svaku uvredu.
Jednu ruku ispruženu za svaku potrebu.
Jedno srce za svakog čovjeka.
Jednu molitvu za svaku nevolju.
Jednu misao Bogu upravljenu!"*

*S pouzdanjem sad kročim kroz život
ne odvajajući se od Tebe
i, premda nailazeći na križeve, ne bojim se više,
jer si mi, Bože moj, dopustio da Te vidim.*

Blaženka

CILJ ČOVJEKOVA ŽIVOTA

Uvod

Razmišljanja o cilju čovjekova života vlastita su vjeronaučnim, molitvenim i drugim vjerskim susretima. Na njima se zajedničkim nastojanjima najčešće i dolazi do konkretnog i jasnog odgovora. Pitanje o cilju čovjekova života vrlo je osobno i intimno. To je pitanje na koje svatko, u jednom trenutku svog života mora dati odgovor najprije sebi, a potom i drugima. I tek kad se suoči s tim pitanjem, a u srcu nađe odgovor i prepozna obrise cilja, čovjek može bolje živjeti. Netko je rekao: "Putnika ne umara put, ako zna kamo ide".

Dolazak na studij, odlazak iz oplog i sigurnog ognjišta, apsurdni uvremenog društva i neljudskost ovog stvarnog rata stavile su ponovno pred svakog od nas pitanje: što je cilj čovjekova života? Zašto Bog dopušta trpljenje i zlo? Kako promijeniti sebe, svijet, druge? Na ova i slična pitanja moji prijatelji, različitih životnih usmjerenja i interesa, pokušali su dati svoje odgovore. Nemojte ih kritički analizirati i strogo suditi, već prepoznajte u njima želju da budemo ozbiljni i odgovorni pred zadaćom života, te da mudro i smjelo živimo svoje mladenačke ideale.

Svejlana Kopunović

Što je život i zašto nas je Bog stvorio?

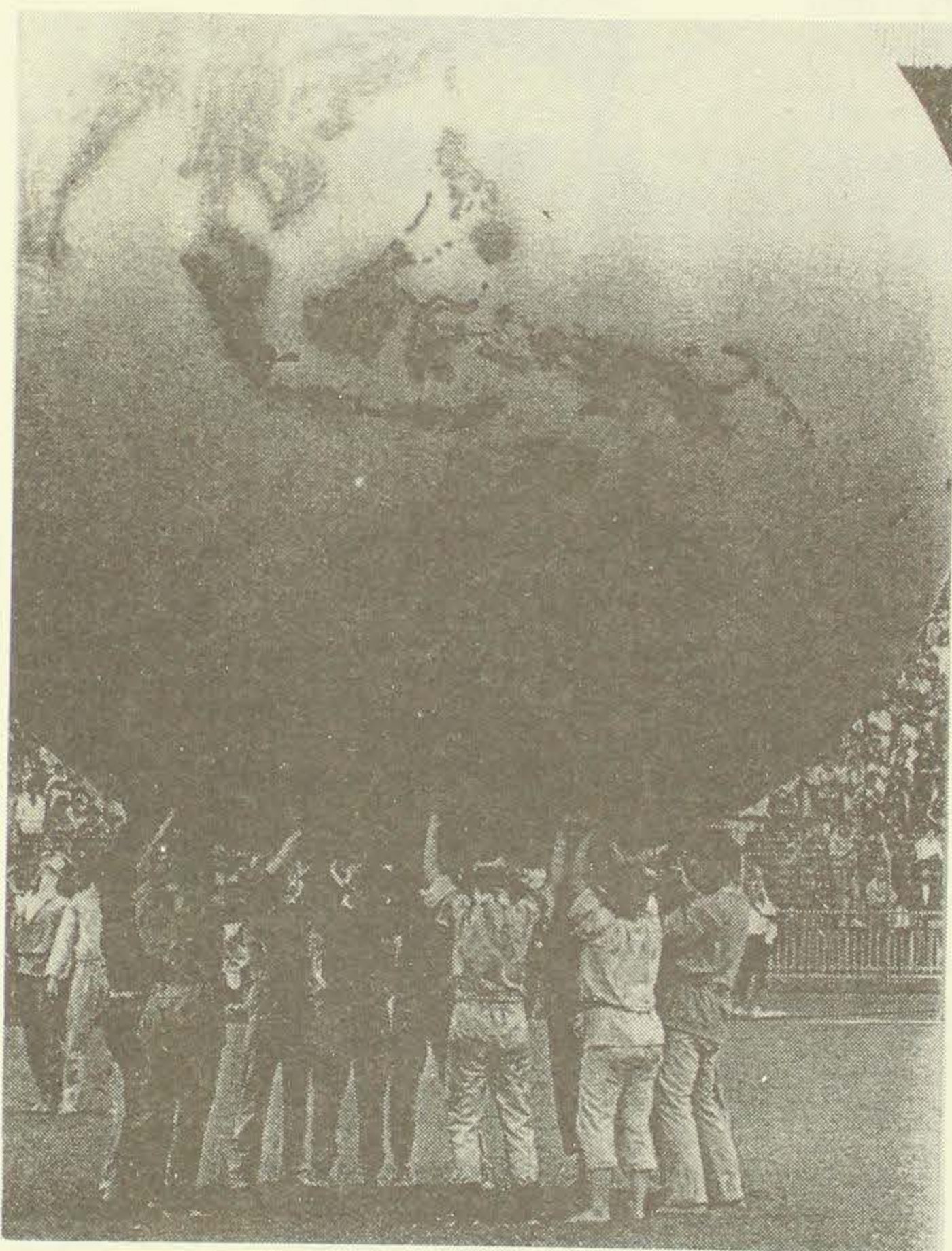
"U početku stvori Bog nebo i zemlju. Zemlja bijaše pusta i prazna: tama se prostirala nad nebesima... i reče Bog: načinimo čovjeka na svoju sliku, sebi slična,..." (usp. Post 1,1-2; 26). "Jahve, Bog, napravi čovjeka od praha i u nosnice mu udahne dah života. Tako postane čovjek živa duša" (Post, 27).

ŽIVOT je kao jedna cesta s početkom i završetkom. Tako je mi vidimo. A što je iza našega vidokruga, što je prije početka i poslije završetka? Vide li to naše oči? Ne. Bog je prije početka mog konačnog dijela ceste-života odredio moje ime, moje poslanje na zemlji, a kakav će biti svršetak te ceste-života ovisi i

o meni. O meni ovisi koje ću mjesto zauzeti u beskonačnosti-vidokrugu, koji je sada nedostupan našim očima.

Život je kao grumen gline koju lončar oblikuje: ona može imati savršen oblik, može biti iskrivljena, a može biti i neiskorištena, bačena. Kakav "oblik" života imamo, takva nam je konačnica. Želim li ja biti bačeni dio nekog vrijednog materijala? Ne! Želim biti savršen oblik. Želim da se mom "obliku" života svi dive, da ostane trajna uspomena na njega, da imam vječnost.

Bože, dao si mi dušu. Stvorio si me ne radi sebe, već radi mene

same. Da svojim životom ovdje na zemlji zadobijem život vječni. Da ljubim i budem ljubljena. Da vjerujem, da se nadam, da patim, plačem, da se smijem...

Bože, stvorio si me iz "ničega", a ja sam postala "netko". Dobila sam dušu, dobila sam srce... i Ti se nježno birneš o meni. Tako se osjećam sigurnom, zaštićenom kao ruža "Malog princa pod staklenim zvonom".

Da li sam ti ikada rekla HVALA za sve ovo? Jesam li se barem nekada toga sjetila? Jesam li...? Ne, ne mogu se sjetiti. Dan je prošao, prošla je i cijela godina, a uskoro će i kraj mog vidokruga, ceste-života. Vrijeme prolazi, odmiče. A ja sam još uvijek na istom. Bože, pa, gdje si? Ja Te ne vidim. Tako sam malovjerna?! Baš Te sad trebam, kako to da Te nema?

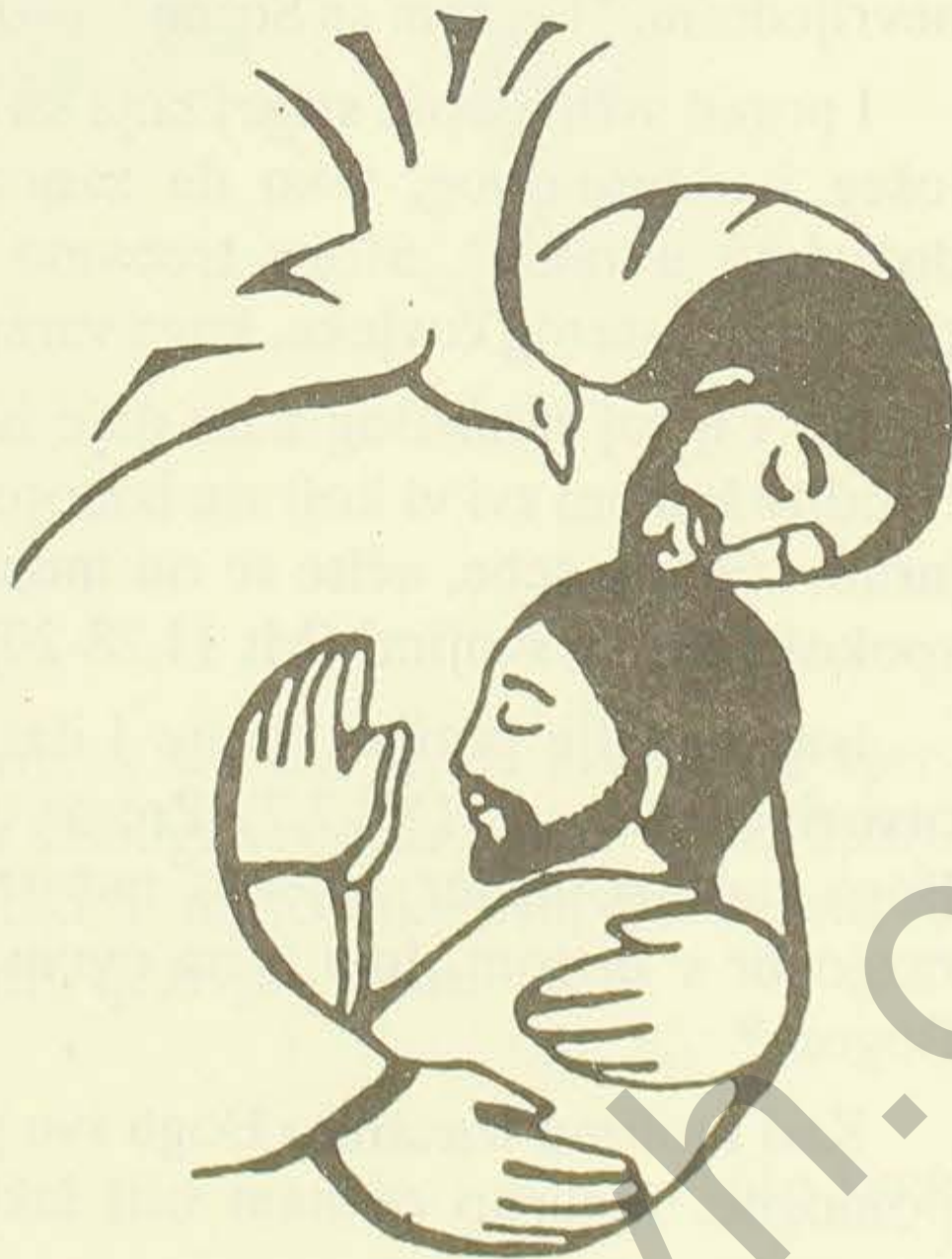
Ja sam tu, ali gdje si ti - čovječe? U tvojim opačinama, u magli grijeha ne vidim te! Ja Te čekam, znaš već gdje, na kraju ceste, koji je i novi početak. Ondje ćeš imati život, život vječni. Osluhni, i u dubini svoga srca čut ćeš moj glas, čut ćeš odgovor zašto sam Te stvorio!

Jelena Piuković

Ljubav prema bližnjemu

Vrhunac slobode za kršćane jest ljubav prema bližnjemu, a sam vrh te ljubavi jest, za mnoge neshvatljiv, ideal: ljubav prema neprijateljima. Takvu ljubav učio je i sam Isus Krist, objavljujući nam da je Bog stvorio ljude slobodnima za slobodu i želio je da se oni opredjeljuju iz slobode. U trenutku odluke čovjek se može opredijeliti i za zlo. Tada čovjek, koji je snagom svoje slobode izabrao zlo, nagrđuje svoje ljudsko dostojanstvo, djeluje neodgovorno i postaje rob zla koje čini. Skrenuo je s puta istine. Zato Isus kaže: "Istina će vas osloboditi". A On je zapravo za kršćane Istina, Put i Život. Kršćani se najslobodnije osjećaju u Njemu, jer je toliko bio slobodan da je iz ljubavi predao svoj život za spasenje svijeta bez obzira na boju kože, kulturu, mentalitet ili što drugo. Otuda i načelo kršćanske ljubavi koja je vrhunac unutarnje slobode, a očituje se u služenju drugima.

Koji puta nam je teško ljubiti svog bližnjega, a najteže nam je ljubiti svog neprijatelja. Zar trebamo ljubiti i svoje neprijatelje? Da, Isus nam je to rekao: "Ljubite svoje neprijatelje i molite za one

koji vas progone kako biste postali sinovi svog Oca nebeskog..." (Mt 5,44-45). Kad bismo ljubili samo one koji nam dobro čine da li bismo bili dovoljno sretni? Kad bismo ljubili samo svoju braću da li bi drugi htjeli s nama komunicirati? U današnje vrijeme kad rat hara i ne da nam mira, trebamo posebno o tom voditi računa. Ovaj rat ne bi odnio nijednu žrtvu da su se te Isusove riječi pridržavali svi.

Stoga, molimo da nas Duh Sveti nadahne svojom milošću i dade nam snage da ljubimo svoje bližnje kao sebe same.

Marinko Stantić

Kako uživati u životu kad nas pritišću pogreške i krivnje?

Svakodnevne nevolje u ovim teškim vremenima koja su nas snašla pritišću nas, te ne uspijevamo više uživati u životu. No, ni u tim teškim trenucima ne treba zaboraviti uživanje u ovozemaljskom životu, jer životu se treba radovati. Koliko je toga lijepoga Bog stvorio! Radujmo se u Gospodinu i divimo se svemu onomu što je on načinio...

Stara latinska poslovice kaže: "Ono što je rijetko, dragocjeno je!" Ova bi se poslovice mogla primjeniti i na naš život. Bog nam je dao jedan ovozemaljski život i zbog toga je on dragocjen, te ga moramo poštivati i svakako čuvati. Ne smijemo dozvoliti da Sotona upravlja našim životom, tako što će ga učiniti nevrijednim. "Taj sam se Sotona, prurušuje u Anđela svjetla" (2 Kor 11,14).

I pored svih lijepih stvari koja su nam dane na uživanje, nameću nam se slike lošeg i nemoralnog, tako da zanemarujemo ono što je lijepo te iz "svjetla dolazimo u tamu". Stoga trebamo biti svjesni da nam "je odložiti prijašnje ponašanje, starog čovjeka, koga varave požude vode u propast" (Ef 4,22).

No i u toj tami Bog nam daje iskru svjetla, samo je treba uočiti. On kaže: "Dodite k meni svi vi koji ste izmoreni i opterećeni i ja ću vas odmoriti. Uzmite jaram svoj na sebe, učite se od mene, jer sam krotka i ponizna srca i naći ćete spokoj dušama svojim" (Mt 11,28-29).

Isus nadalje potiče: "Ištite i dat će vam se! Tražite i naći ćete! Kucajte i otvorit će vam se!" (Mt 7,7). Prema tome, u teškim trenucima tražimo pomoć od Boga molitvom, jer najveća radost je znati moliti. Svaka molitva osobni je razgovor s Bogom. Ima li na ovom svijetu veće radosti od samog razgovora s Bogom?

Kad molimo iznesimo Bogu sve probleme i teškoće, te ga zamolimo da nam pomogne. Sigurno će nam biti lakše kad povjerimo nekom svoje probleme.

"Živim, ali ne više ja, nego živi u meni Krist. A što sad živim u tijelu, u vjeri živim u Sina Božjeg koji me ljubio i predao samoga sebe za mene" (Gal. 2,20). To je iskustvo sv. Pavla, koje mora postati i naše iskustvo, pa ćemo se osloboditi pogrešaka i krivnje i doista "uživati", tj. živjeti život.

Željko Šipek

Zašto Bog dopušta patnju?

Tokom čovjekova života dogodi se puno toga što ne bismo željeli da se dogodi niti nama, a niti drugima. Drugi nas izruguju, psuju... Ponekad svada dovede i do krvoprlića, ... A da ne govorim o raznim drugim životnim poteškoćama, kao što su razne bolesti, siromaštvo, glad... Postoje i razne tragedije koje pogađaju mnoge ljude: poplave, zemljotresi... I na koncu smrt! Čemu sve to?

Mnogi smatraju da se u cijelom čovjekovom vijeku na zemlji dogodi više toga lošega nego li dobrog. Mi se zovemo i jesmo djeca Božja, pa zašto onda naš nebeski Otac dopušta sve to? Zar se to ne može spriječiti? Mnoštvo je takvih i sličnih pitanja koje bismo željeli postaviti Bogu. No postoje pitanja koja Bog postavlja nama. Jedno je upisano u svemir još od Adamova grijeha, a ono glasi: "Adame (čovječe), gdje si?!" Svatko mora stati i odgovoriti na to pitanje, i brzo će otkriti koliko je i on sam uzrokom zla u svijetu. Moramo priznati da puno puta odlutamo od Boga i odbacujemo ga i želimo biti sami sebi, pa i drugima gospodari. I moje zlo povećava zlo u ovom svijetu. Čovjekovo "ne" Bogu, a "da" Sotoni, tj. zlu i grijehu u konačnici je izvorom i nemoralu, i mržnje, i gladi, i ratova... Bog čovjeku želi dobro i nuđa mu sve kako bi mogao biti sretan, a on se okreće "lažnim bogovima" i biva nesretnim. Patnja koju čovjek mora trpjeti u svom ovozemaljskom životu također je u biti posljedica grijeha. Iako svaki čovjek griješi, ne možemo reći da je patnja koju čovjek trpi - u svakom slučaju - Božja kazna za zlo koje je on sam počinio. Kroz patnju Bog vodi čovjeka do radosti. Isus je prvi prošao tim putem: od boli Velikog petka do radosti uskrsnog jutra. To mora biti i čovjekov put. Stoga patnja koju Bog dopušta jest s jedne strane poziv na obraćenje, na promjenu života, a s druge strane poticaj da patnju strpljivo prihvatimo i tako bol pretvorimo u ljubav za spas čovječanstva. Tako je učinio Isus.

U jednom slučaju, a ima ih nažalost sve više, majka na grobu svog sina koji je poginuo u prometnoj nesreći, gorko plačući, postavljala je Bogu pitanja: Zašto si baš mog sina uzeo k sebi? Koliko je puno starih i bolesnih, pa zar je moj sin, tako mlad, to zaslužio? Tko će mene sada utješiti, kome

**Ljubi Isusa
i naučit ćeš
da je njegova
ljubav
najveća moć.**

**Po njoj ćeš
nadići
svaku teškoću.**

u se ja sada radovati? Zašto baš on, zar baš on, on... Bog je sigurno čuo vapaj ove tužne majke i nakon izvjesnog vremena, dao joj je odgovor. Dok je majka tog sina u ispovjedaonici molila za oprostjenje svojih grijeha, plačući je ostavljala pitanja ista kao i na grobu. Bog, svemogući Otac, dao joj je utjehu i odgovor preko ispovjednika. Ispovjednik ju je potaknuo na razmišljanje i osvjetlio tu njezinu nesreću drugačijim svjetlom. Pokušao joj je reći da ona u njegovoj smrti nastoji prepoznati Božju volju i razmišljati na slijedeći način: da je sin ostao živ, možda bi bio bogalj i patnik u ovom svijetu. Teško bi bilo i njemu a i svima onima koji bi ga dvorili. Njemu je sada, na nebesima puno ljepše i bolje nego kročiti krivudavim stazama ove "suzne doline" k raj. Bog je za njega našao kraći put.

Sv. Augustin je lijepo rekao: "Često nam dobri Bog ne daje ono što molimo nego ono što više molimo". Može se pretpostaviti da bi ona tužna majka u konačnici sigurno više voljela da joj sin zasluži biti u Božjoj blizini, nego li da pati ili da dospije u pakao. Kasnije je sama je svjedočila kako se utješila.

U svom pismu nama, svojoj ljubljenoj djeci - u Svetom pismu - naš dobri nebeski Otac dao nam je odgovor na sva pitanja koja nas muče. Potrebno je to Pismo čitati otvorenim srcem... Jedno je sigurno: kad bi u svijetu bilo manje grijeha i zla bilo bi manje i patnje. Stoga poslušajmo Isusovu riječ: "Ako te na grijeh navodi ruka tvoja, odsjeci je! Bolje ti je kljastu ući u život, nego s dvjema rukama ući u pakao-neugasivi oganj. Ako te na grijeh navodi noga tvoja, odsijeci je! Bolje ti je hrom ući u život nego da s dvjema nogama budeš bačen u pakao. Ako te i oko tvoje navodi na grijeh, iskopaj ga! Bolje ti je s jednim okom

Ljubav nosi dušu kao noge tijelo.

Katarina Sijenak

ući u kraljevstvo Božje, nego da budeš s dva oka bačen u pakao..." (usp. Mk 9,43-48). Također nam je rekao: "Ljubite svoje neprijatelje i molite za one koji vas progone, da biste postali sinovi svoga Oca nebeskog, koji čini da njegovo sunce izlazi nad zlima i dobrima, i da kiša pada pravednima i nepravednima..." (usp. Mt 5,44-45). Kad bi svi ljudi slušali i izvršavali riječi Svetog pisma, ne bi nam dobri Bog pripuštao patnju i zlo kako bi nas vratio na pravi put. Moramo znati, da nas Otac vodi dobrim i dugoročnim planom. Bog nas ne bi stvorio da nas ne voli. Volimo i mi Njega... i naći ćemo spokoj dušama svojim.

Marinko Stantić

Sve se treba promijeniti, ali kako?

Svaki mladi čovjek dopušta sebi postaviti ovakvo pitanje. A kako sam i ja mlad, želio bih barem pokušati približiti se odgovoru na njega. Onako kako ja to danas vidim.

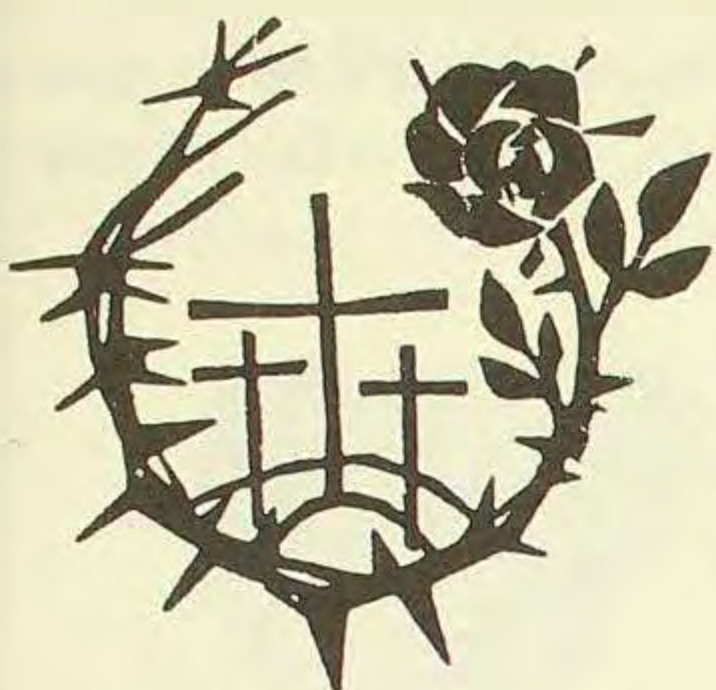
Mislim da nitko ne pokušava promijeniti baš sve. Svatko ima ono što njega čini nezadovoljnim, tj. onaj dio materijalnog ali i duhovnog života koji smatra da nužno treba mijenjati. Stoga, svatko vodi "svoju politiku", ne mari baš odveć za druge - možda, eventualno, onoliko koliko dotična osoba jest relevantna za njegov skup problema. Vrlo lako čovjek sebe učini medijem čije je središte nukleus nezadovoljstva i koji druge ljude doživljava tek SREDSTVOM kako bi sebi ugodio.

Vjerujem da svatko od nas ima slično iskustvo. Koliko su me puta drugi iskoristili, a tek koliko sam puta ja iskoristio druge?! Možda mi je to u početku pričinjavalo problem, a sada... "Pa bolje je njega napraviti ludim, nego li da on mene izigra!" Tako razmišljaju mnogi.

Vratio bih se započetoj misli. Sve se treba promijeniti. Vjerojatno ćete se složiti da pojam promijeniti u sebi sadrži određenu akciju, djelovanje. Jer sve se mijenja prema nekom skladu dijalektike, htjeli mi ili ne, dok promijeniti znači djelovati svojom nesavršenošću na to mijenjanje.

Dakle, svatko je osobno nezadovoljan kako se stvari mijenjaju, te bi i on sam stoga htio nešto promijeniti. Promijeniti tako da sada svijet odgovara njemu. Staviti sebe u centar svijeta i čekati da se sve počne okretati oko mene.

Pretpostavimo li da je sve ovo što je do sada rečeno točno, onda jedna stvar postaje očita: ne, ne treba sve mijenjati, ali trebe promijeniti sebe! Uistinu, nemoguće je promijeniti svijet i učiniti ga onakvim kakvim ga ja želim imati. Tada bi pet milijardi ljudi ove planete nastojalo svijet prilagoditi sebi! Ali kako?

Eliminiranjem protivnika? Apsurdno, ali jedino moguće. Ne! Ljubavlju? Možda. Tom čudnom energijom koja kad je usmjeravamo prema drugom, djeluje i na nas same i obratno. Ljubav, koja nam pomaže živjeti svjesni da nas drugi ljube. Ljubav kojom ljubim druge daje smisao životu. Ljubav čini da primjetimo ljepotu stvari. Bez nje bi drvo bilo samo drvo; ptica samo ptica; ravnica samo ravnica; čovjek samo čovjek...

Stoga, je jasno: nije svijet onaj koji je nezadovoljan s nama, nego mi sa svijetom. Mi smo oni koji osjećamo nezadovoljstvo... Mi se trebamo mijenjati... "Promijenimo sebe i tad bit će novo sve..."

Ne dozvolimo da čovjek bude samo čovjek. Učinimo ga bližnjim.

Pjotr, st. iuris

to je zapravo cilj čovjekova života na zemlji?

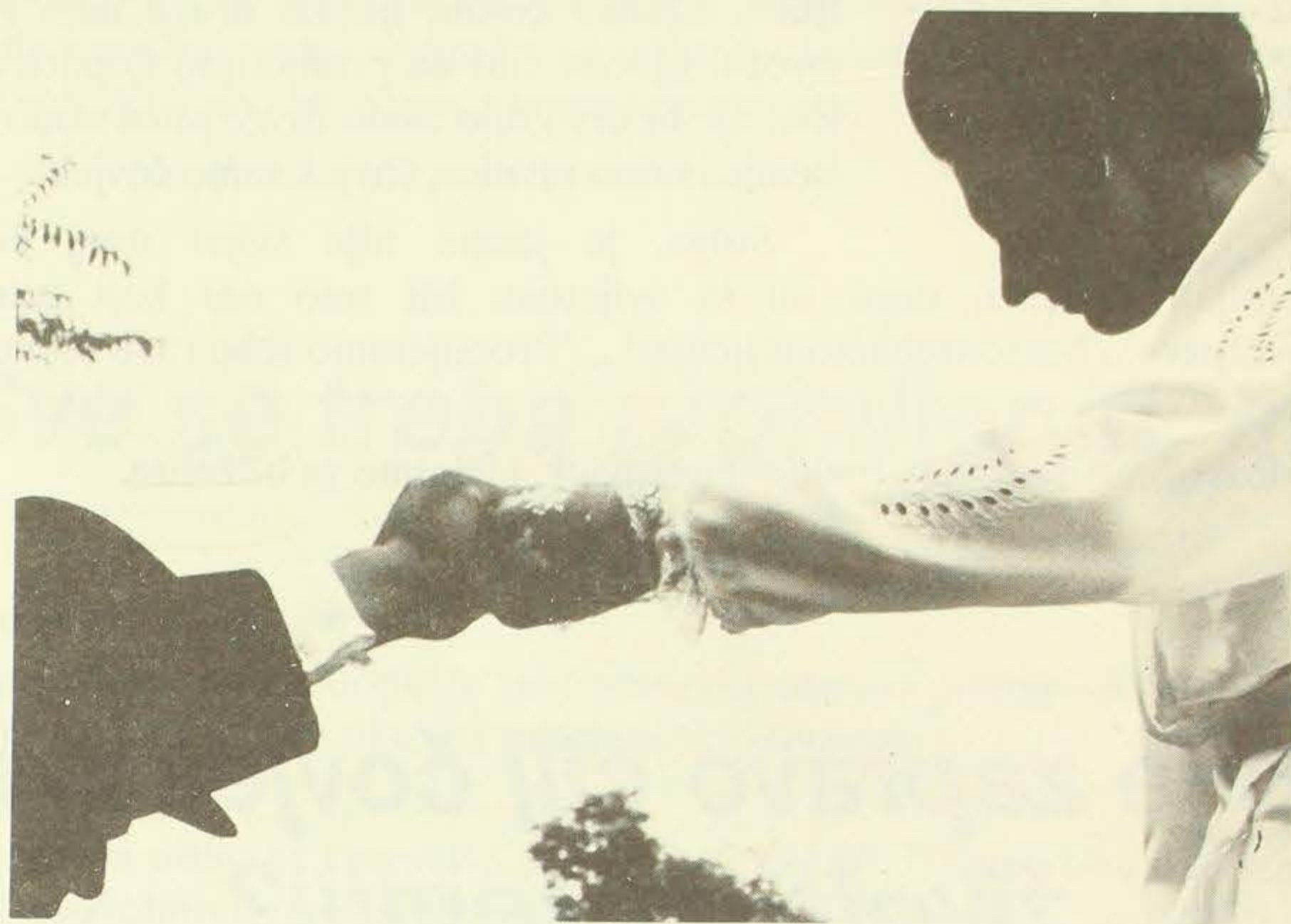
Svaki čovjek koji puta, a osobito kad proživljava teške dane života (dovoljno je sjetiti se svih boli i stradanja ovoga rata), može pomisliti da u stvari više i nema smisla živjeti. Da bi ostvario sreću u životu, mora patiti i podnositi teret, tako da kad i ostvari blagostanje i bude barem malo sretan i rad mu bude blagoslovljen, doživi starost i sav trud svojih ruku ostavi drugom. Zašto onda živjeti kad se cijelog ovozemnog života mučimo i ne nalazimo dovoljno radosti i ljepote na svijetu? Ako nema smisla živjeti na ovom svijetu, treba li se ubiti?! Nipošto. Poštuj petu Božju zapovijed! Samo je nevjerniku jasno da ne postoji drugi svijet. Kršćani ne bi smjeli tako razmišljati.

Pitanje smisla života od velike je važnosti. Čovjek koji zna zašto živi, zašto radi, a pogotovo ako zna zašto trpi - sretan je čovjek. Čovjek koji je otkrio smisao života, doživljava onu istinsku životnu radost, za kojom čeznu svi ljudi na zemlji (iako tu radost još ne doživljava uvijek i ne u punini).

Život koji živimo trebamo iskoristiti na najbolji mogući način.

Jesmo li se već upitali zašto živimo? Odgovori na to pitanje različiti su. Neki žive samo zato da ostvare dobro prijateljstvo s drugim osobama. A što kad ih nađu? Ispunio im se životni cilji i ima li dalje smisla živjeti? Neki žive zato da se dobro ožene ili udaju i podignu potomstvo. I to se, Bogu hvala, nekima ispuni i

što onda? Poneki smatraju da svaki čovjek treba imati svoj životni cilj. Uspoređuju ga sa zanimanjem-zvanjem. Kažu da rade zato da bi preživjeli. Promatramo na pr. život i rad jednog zemljoradnika, koji je rekao da mu je zarada životni cilj. Posijao je pšenicu. Pšenica donijela rod, a on je unovčio. Za

novac kupio hranu i sve ono što mu je potrebno da preživi. Kad je hranu pojeo, nije mu ostalo ništa. Zar je za to bilo vrijedno raditi i živjeti, mučiti se? Neki vide smisao svog života u najrazličitijim užicima? Može li to ispuniti do kraja čovjekov život? Užici su ipak vrlo "kratkoročni". Nekima je smisao života bogatstvo - imati puno novaca, dobar auto, kuću, vilu na moru... Ovaj rat je pokazao kako je sve to na krhkim temeljima... Nekima je slava cilj i smisao života. Ipak, prolazna je slava ljudska. To svi vidimo...

Ja mislim da svaki čovjek mora imati isti životni cilj: ići stazama ovoga života čineći dobro! Takav život osigurat će mu i mir i radost, koje čovjek može imati na ovoj zemlji, ali i život vječni, u kojem će iskusiti sreću u punini. Ta, pak, sreća jest blaženo gledanje Boga licem u lice, u zajedništvu s anđelima i svim svetima.

Jedna mlada žena, naša sugrađanka, na pitanje "cilja" života odgovorila je slijedeće: "Moj životni cilj je LJUBAV. Želim ostvariti ljubav prema Bogu, mada mislim da je zemaljski život jedan veliki ispit, o kojem će ovisiti i moj vječni život. Prije svega želim biti dobra prema svima, jer tako ću moći položiti taj veliki životni ispit. Taj ispit se može položiti i živeći ljubav između muškarca i žene u bračnoj zajednici. Mislim da je to nešto posebno i da je Bog to fantastično smislio..."

To je razmišljanje jedne vjernice, a što misle nevjernici? Postavljaju li si i oni pitanje zašto žive? Njima je sigurno puno teže, jer oni nemaju nade da će živjeti nakon smrti.

Svima nam je poznato da su se godine počele brojati od Kristovog rođenja. Razdoblje prije Kristova utjelovljenja nazivamo Starim zavjetom, a poslije njegova rođenja Novim zavjetom. Zar bi se godine počele brojati od Isusovog rođenja da je on bio neki obični čovjek, a ne Sin Božji? Koliko je u prošlosti bilo velikih, poznatih ljudi - kraljeva, književnika, filozofa... a godine su se počele brojati baš od Isusa, koji je rođen u štali! I ta činjenica upućuje nas na zaključak da je Isus stvarno bio među nama i da je Njegova nauka istinita. Stoga trebamo slijediti Njega i Njegovu nauku kako bismo imali smisao života i ostvarili cilj ovozemaljskog života: Boga slaviti svime što jesmo i što činimo, i tako se pripremiti za onaj konačni cilj čovjekova života: vječnu radost u nebu.

Mi mladi - autori ovih tekstova - veselili bismo se veoma kad bi barem netko, kad ovo pročita, postavio sebi pitanje: "Koji je smisao i cilj moga života" i kad bi slijedeći razmišljanje i poticaje u ovim tekstovima, pronašao pravi smisao svog života.

Marinko Stantić

GDJE I KADA OTVORITI SVETO PISMO?

Pismo je ono sredstvo pomoću kojega komuniciramo sa nekom osobom koja nam je draga, a nismo u mogućnosti s njom razgovarati. Pomoći pisma saopćujemo svoje trenutke radosti, sreću, tugu, a također obavještavamo i saopćujemo svoje novosti koje su nam se dogodile a da za to, osoba kojoj pišemo, još ne zna.

Sv. pismo je ono pismo koje nam piše dobri Bog, u kojem nam On želi reći što nam je činiti da bi smo postigli život vječni. Također nam otkriva svu svoju

obrotu, ljubav i blagost prema nama. To pismo nije Bog osobno pisao vlastitom rukom, nego ga je pisao čovjek nadahnut Božjom milošću. Ovo Pismo je dugačko i poučno, pa ga moramo polako i pobožno čitati. Čitajući Sv. pismo upoznajemo Boga i svu Njegovu ljubav koju nam On otkriva o sebi i o ljudima. Pismo ne treba shvatiti u doslovnom smislu, nego u prenesenom. Cilj Sv. pisma je prenijeti Božju poruku ljudima.

Tema ovog mog izlaganja je "Gdje i kada otvoriti sv. Pismo?" To znači, da vam trebam govoriti o nekim dijelovima Pisma, a ne o njegovoj ulozi. Ono sadrži upute za sve trenutke ljudskog života. Tako npr. kad trebamo odmora, kad radimo, kad smo žalosni, bolesni, utučeni, kad tražimo mir, kad smo u napasti, kad nas svi mrze i u mnogim drugim trenucima.

Postoji pravilo za čitanje Sv. pisma koje, siguran sam svi znate. Radi lakšeg snalaženja Sv. pismo je podijeljeno na cjeline, poglavlja i retke.

Da bi vam pokazao gdje i kada otvoriti Sv. pismo, uzet ću primjer za svoje trenutno raspoloženje. Trenutno sam zabrinut kako ću vam što bolje izložiti ovu temu. Na moju zabrinutost Bog mi odmah daje odgovor i to u Mt 6,19-34 gdje piše: "Ne sabirajte blago na zemlji, gdje ga izgriza moljac i rđa; gdje lopovi prokopavaju zidove i krađu ga. Nego sabirajte sebi blago na nebu, gdje ga ni moljac ni rđa ne izgrize, ni lopovi ne prokopavaju zidove i ne krađu!..." ako mi je pak ponestalo nade: "Neka se ne uznemiruje vaše srce! Vjerujte u Boga i u mene vjerujte!". (Iv 14,1)

Sv. Pismo sadrži puno odgovora na naša pitanja. Trebamo ga samo pročitati polako, pa ćemo ih uočiti. Ja sam pronašao sam odgovore na neka pitanja koja su mi se namećala. Tako npr. utjehu u žalosti, pruža tekst (Iv 14) i Ps 146. U bolesti Bog utješiti svojom riječi u Ps 41, Mt 18-19, i Zl 15-26...

Ako nas muči pomankanje novca Bog nas upozorava da novac nije cilj ljudskoga života i da damo "Caru carevo, a Bogu Božje."

Dok čitamo Sv.pismo, često ostajemo zadivljeni Božjim odgovorima i poukama koje nam On upućuje.

Ne trebamo biti zadovoljni sa pročitanim tekstom, nego trebamo raditi po Božjem planu i po njegovim uputama. Trebamo širiti i navještatiti Božju riječ. Trebamo također zahvaliti Bogu što nam je dao tako divno pismo kakvo nitko do sada nije dobio, niti će ga dobiti.

Zato nastojmo svaki dan pročitati dio Božjeg pisma i to uzeti kao njegovu poruku za taj dan.

Marinko Stantić

GDJE TRAŽITI POMOĆI I ODGOVOR U BIBLIJI?

Kad si...

..žalostan
..ostavljen
..uvjeren u grijeh
..zabrinut
..u pogibelji
..neutješan
..sam
..u sumnji
..u strahu
..obeshrabren
..kušan

pročitaj:

Ivan 14
Psalam 27
Psalam 51
Matej 6,19-34
Psalam 91
Psalam 34
Psalam 139
Ivan 7,17
Psalam 23
Izaija 40
Matej 4

Kad trebaš...

..ohrabrenja
..vjere
..nade
..utjehe
..snage
..odmora
..mira
..sigurnosti
..radosti
..ljubavi
..zanosa

pročitaj:

Psalam 103
Hebrejima 11
Psalam 90
Rimljanima 8
Jošua 1
Matej 11,25-30
Ivan 14,27
Rimljanima 8
Kološanima 3,25-30
Ivan 15,13-17
Psalam 67

Ako si ...

..u krizi
..u borbi
..nestrpljiv
..usamljen
..bolestan

pročitaj:

Izreka 8
Efežanima 6
Hebrejima 12
1 Korinćanima 15
Izajia 26

Poslušajte ove savjete i uvjerit ćete se kako su istinite poruke Božje riječi.

KRONIKA - MI MLADI

Donosimo na ovom mjestu pregled naših aktivnosti u protekle 3 godine kako su zabilježene u "Bačkom klasju"

Godine Gospodnje 1991.

Tribine mladih

Siječanj: "Blago narodu koji zna slaviti".(Predavač je bio o. Harmath Károly, franjevac iz Novog Sada)

Lipanj: "Svjedočenje vjere" (preč. Stjepan Beretić)

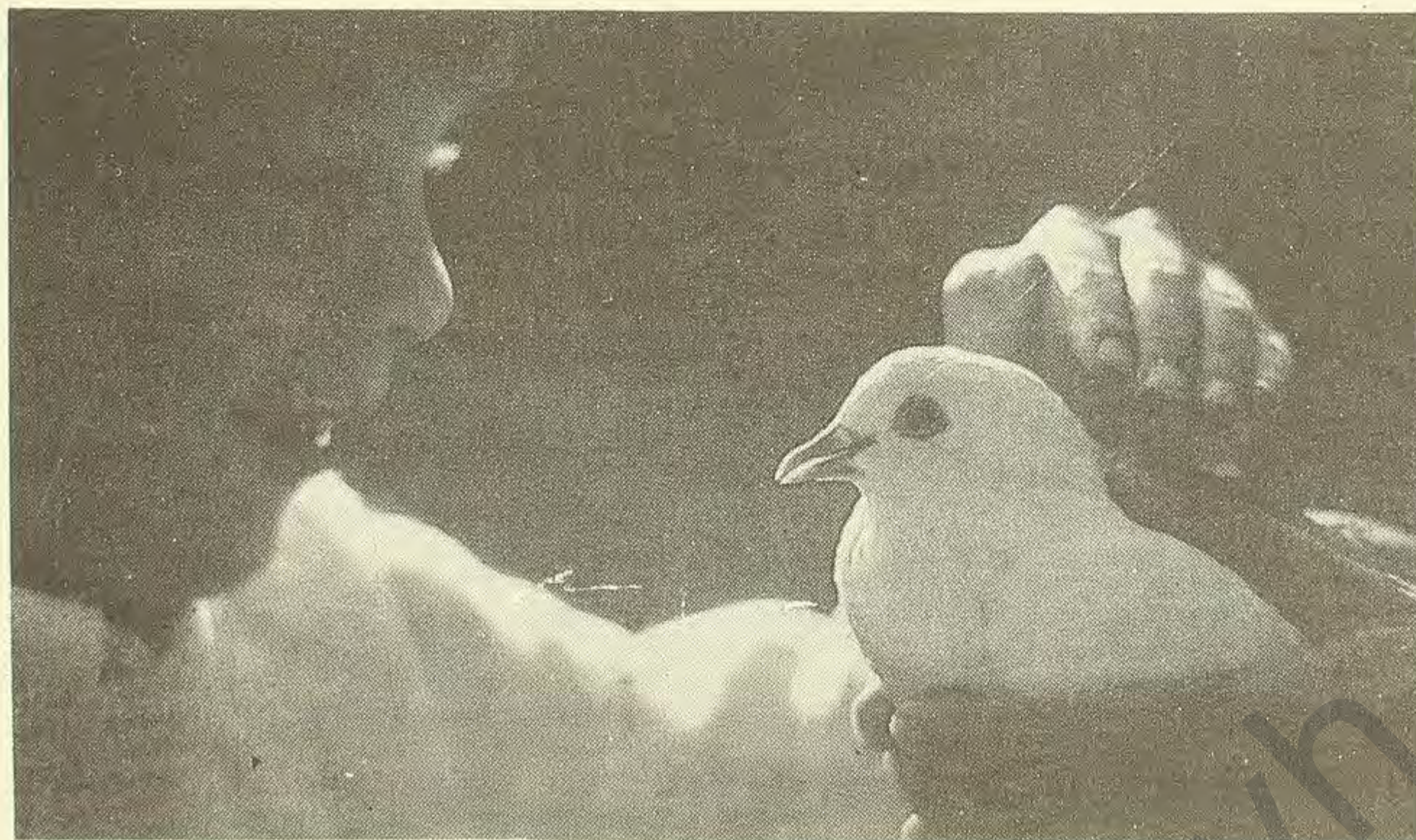
Rujan: "Evangelje - treći put" (preč. Andrija Kopilović)

Listopad: "Presveto Trojstvo izvor mojega ja" (o. Josip Antolović, isusovac iz Beograda)

Prosinac: "Utjelovljenje Isusa Krista - danas" (vlč. Andrija Anišić)

Rastimo na korjenima kršćanstva

Dne 2. svibnja u Somboru održan je tradicionalni susret hrvatske katoličke

mladeži Subotičke biskupije. Okupilo se oko 170 mladih naše biskupije. Sv. misu održao je naš biskup mons. Ivan Pénczes, a predavanje na temu "Rastimo na korjenima kršćanstva" gost iz Splita, dr. Drago Šimundža.

1. Susret studenata

U samostanu sestara Naše Gospe "Anuncijata" u Subotici, održan je 19. kolovoza 1991. godine prvi susret studenata-vjernika. Susret je imao dva dijela. U prvom dijelu dr. Stjepan Skenderović održao je predavanje o potrebi i mogućnostima angažiranja mladih intelektualaca u kulturnom i političkom životu naroda kojem pripadaju, a vlč. Andrija Anišić govorio je na temu: "Što Crkva nudi i očekuje od mladih koji se stručno pripremaju za svoje buduće zanimanje".

2. Susret studenata

Dne 20. rujna 1991. godine održan je drugi susret studenata. Ovog puta mladima su bliže predstavljene institucije: Institut "Ivan Antunović", DSHV, KUD "Bunjevačko kolo" i HKPD "Matija Gubec" iz Tavankuta, a bilo je riječi i o Karitasu.

Koncert za mir

Mladi katedralnog zbora "Albe Vidaković" su 1. prosinca 1991. godine, u katedrali-bazilici sv. Terezije, priredili večer duhovnih šansona kao svoju molitvu za mir.

Susret u Tavankutu

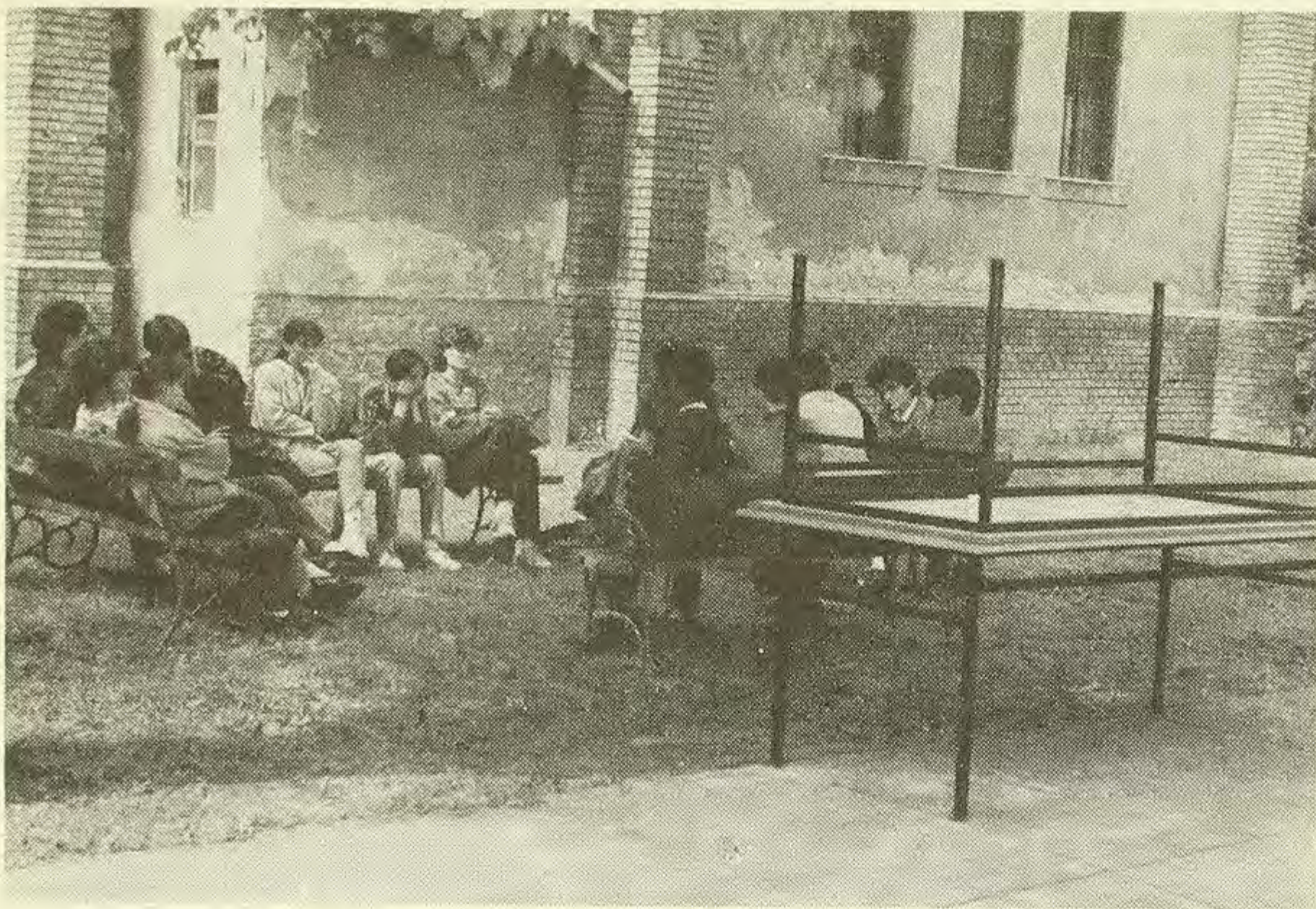
Mladi iz župe Isusova Uskrsnuća susreli su se 7. srpnja 1991. godine, u Tavankutu s mladima te župe, gdje su puno molili, pjevali i družili se kako bi zajedno slavili Gospodina.

Godine Gospodnje 1992.

Tribine mladih:

Siječanj: "Duh Sveti - Duša Crkve". (Vlč. Franjo Ivanković iz Sombora).

Veljača: "Živjeti po Duhu ili umrijeti" (dr. Tadej Vojnović, franjevac iz Novog Sada)

Dan mladih u Somboru - rad u grupi

Rujan: "Prijateljstvo - harmonija života" (gospodica Svjetlana Kopunović)

Listopad: "Idite po svem svijetu, propovjedajte evanđelje svakom stvorenju" (S. Eleonora Merković).

Studeni: "Po plodovima ćete ih njihovim prepoznati" (vlč. Franjo Ivanković)

Prosinac: "I on je za nas čovjekom postao" (vlč. Marko Vukov)

Naši studenti u Zagrebu

Naši studenti koji studiraju u Zagrebu, susreću se ondje redovito svakog mjeseca. Na ove susrete pozivaju i svoje prijatelje studente iz drugih mjesta... Na susretima su slušali i razgovarali o kulturi našeg naroda, kao i o svakodnevnim studentskim problemima.

Bdijenje mladih

I ove godine uoči Cvjetnice, povodom Međunarodnog dana mladih održano je bdijenje mladih subotičkih i okolnih župa. Program ovogodišnjeg Bdijenja mladih izvodila je grupa mladih na čelu s preč. Andrijom Kopilovićem, na temu "Idite po svem svijetu, propovjedajte evanđelje svakom stvorenju", što je bila i tema ovogodišnjeg svjetskog susreta mladih.

Ljubavlju protiv rata

Pod tim geslom susreli su se u subotičkoj župi Isusova Uskrsnuća mladi župe domaćina i gostiju iz župe Srce Isusova iz Tavankuta. Susret su proveli u molitvi i pjesmi - za mir. Organiziran je i kviz, a dečki su odmjerili snage i u nogometnoj utakmici.

Duhovna obnova mladih '92.

Od 21 do 23. kolovoza u prostorijama župe Marije Majke Crkve u Subotici održana je duhovna obnova za mlade. Tema je bila: "S Bogom u Savezu". Predavači i voditelji duhovne obnove Andrija Anišić i Andrija Kopilović, izuzetno vješto su vodili mlade kroz Stari i Novi zavjet u razmišljanju o savezu Boga i čovjeka, počevši od stvaranja čovjeka u raj u zemaljskom do Kristove otkupiteljske žrtve.

Godine Gospodnje 1993.

Tribine mladih

Siječanj: "Crkva i Crkve" (preč. Andrija Kopilović).

Veljače: "Post, pokora, molitva, milostinja - put do Boga" (mr. László Szungyi, Temerin).

Ožujak: "Patnja i njezin smisao" (preč. Josip Pekanović, Sombor).

Lipanj: "Crkva i politika na II. Vatikanskom saboru" (preč. Andrija Kopilović).

Rujan: "Svetošću do mira i radosti" (preč. Andrija Kopilović)

Listopad: "Zamilovani u Ljubljenome" (vlč. Slavko Večerin)

Molitveni susret u Beču

Europski susret mladih koji organizira Taize ove je godine održan u Beču. Susret je bio od 28. prosinca 1992. do 02. siječnja 1993. godine. Na ovaj susret išli su i mladi iz Subotičke biskupije, predvođeni vlč. Lazarom Novakovićem.

Biskup Ivan s mladima u Tavankutu

Koncert kršćanske mladeži "Djelo Marijino"

Mladi iz Beograda, Segedina, Sente i Novog sada održali su koncert u Ivorani "Népköra" u Subotici s ciljem da svojim pjesmama i šansonama taknu srca ljudi da prihvate Isusov mir i njegovu ljubav.

Bdijenje mladih

Mladi vjernici Hrvati i Mađari okupili su se 03.03. u velikom broju i ove godine u subotičkom sjemeništu "Paulinum" na tradicionalno bdijenje. Ove godine oni su oživjeli prastari običaj "Lamentacija" (Tužaljke), koje su se uvijek pjevale u Velikom tjednu.

Susret mladih na Bunariću

"Dan mladih '93." održan je na Bunariću, u nedjelju 02. svibnja, a obilježen je temom: "Nada ne postiđuje". Nakon predavanja preč. Stjepana Beretića, sledio je rad po grupama koji je bio vrlo živ i zanimljiv. Susret je završio molitvom krunice i sv. Misom na kojoj su se mladi posvetili Bezgrešnom srcu Marijinu. Misu je predvodio i održao prigodnu propovjed vlč. Antun Kopilović, župnik iz Bačke Palanke.

"24 sata za mir"

Bilo je geslo duhovne obnove mladih održane 28. i 29. kolovoza. Obnova je započela u župi Marije Majke Crkve ujutro u 7 sati, gdje je preč. Andrija Kopilović održao predavanje na temu: "Svetim životom do mira i radosti". Drugi dio duhovne obnove bio je na Bunariću, gdje su mladi i pored hladnoće i kiše probdijeli čitavu noć, do 7 sati ujutro u molitvi i pjesmi - "za Suboticu i mir".

Duhovna obnova u Baču

Od 6-10. srpnja obnovljene su duhovne vježbe za mlade u Baču. Duhovne vježbe je predvodio don Štefan Turanski, salezijanac iz Slovačke.

Blaženka i Vesna

RAZBIBRIGA

GAŠO UČI PLEST UŽA

Nedilja posli podne. Na ledini sidi gazda Lajčo s dicom, puši lulu i sve nikako pogleda Gašu, koji je po kazni moro da sidi na dračavoj grani, jel je sestru Đulu čupo za pletenicu.

- E, dico, - kaže baica - tako su dica zvala oca - juče smo završili prvu kopačinu, a sutra ćemo početi ris, ako Bog da. Večeras ćemo dobro ispolivat ovaj "Bankut" pod salašom, pa ujutru rano na uža. Jesapim da bi već bilo vrime i Gašu uputit kako se pletu uža.

Gašo se ni malo nije obradovo toj visti, al šta je - tu je.

Ujutru, rano, još prije neg je prvi pivac zakukuriko, ustanu baica, probudi dicu i kad su, još onako sanjavi krenili, kogod primeti da Gaše nema.

- Ta taj keranda je cigurno uteko u volanicu spavat, da ne mora prat noge i molit Boga. Sad ću ja njeg iz volarice, ko krmaču iz mišlingera.

Kad tamo Gašin krevet prazan. Šta će baica, već vile i polagacko bodi po slami, ne bil istiro Gašu, ako se tu zavuko. Al nigdi Gaše. Ni u slami, ni pod jaslama. Nije ni čudo što ga otac nije našo u mračnoj volarici, kad je remeta lego u jaslje, prid marvu. Možda Gašo nikad ni ne bi naučijo plest uža, da ga tele, koje je od prija niki dan bilo zaljučeno, spopalo za uvo i dobro poteglo. Bogu fala, imalo je i šta, jel Gašinoj svekolikoj lipoti i povelike klepave uši su dobrano doprinele. Skoči ti Gašo onako iza sna i zaurliče, a valjda se i poplašio, zapne za jaslje i opruži se na srid volarice. U to ga baica poškropi vilama po turu i izvija napolje. Kad su izašli na njivu, zora je već počela rudit. Tu i tamo, po koji ker zalaje u šoru, a i pivci su počeli svoja jutarnja javljanja. Nebo čisto, bez i jednog oblačka. Nigdi vitra. Kapljice rose se sve cakle na zelenom lišću troskota, zubače i ostale hardale na ovratinama. Jutro načisto mriši. Ječam, onako obišeni vlatova, sav se žuti. Žito još prošarano zelenkastom bojom, uspravni klasova i raširene osi, čeka izlazak sunca.

Komšija, bać Pere, čija je njiva bila dalja za skoro po duži, koji je već pleo uža s risarima, vikne:

- Lajčo, nećeš valjda i svog "mezimca" upregnit u uža - i od srca se nasmije,

tako da je sve vaške po šoru probudijo. Ta bijo je grlat, do zla boga.

Gašo samo šmrkne i nastavi žmiljat obalavljeno uvo, dok se ostali smijali, naročito s onim "mezimac".

Stariji su znali plesti uža i svaki zauzme misto, a Gašu će otac da nauči. Žito dobro, nije bilo previše gusto, al zato je bilo dugačko. Baici do prsivi, a baš nije bijo mali čovik. Pa kako i ne bi kad je baš taj komad jesenas potorijo i to baš fajnski. Gaši, kako je bijo rastom mali, samo se vidile uši i po glave, iz žita, ko zecu s prolića.

Hajde ovamo i gledaj, mandro jedan, kako se uža pletu - kaže otac, za koga se baš ne bi moglo kasti da je bijo previše strpljiv, a obaško s Gašom, koji je, ruku na srce, često zavriđivo, da se i gore postupa s njim.

Gledi Gašo, kako baica iščupa šaku žita, podigne vr opanka, par puta tresne korenem pa ga otrese od zemlje, zatim razdvoji slamu, odprilike polak - polak. Jednu polovinu metne pod pazuvo, tako da je korjen natrag, a vlat naprid. Sad sastavi vlatove dvi polovice i počne i uvrćat. Kad je uvertijo jedan kraj, zatim pribaci pod pazuvo ovaj uvrćeni, da bi uvertijo i onaj drugi. Uže za čas gotovo. Gledi Gašo, i čisto se podsmijava, jel to on već ko zna, al opet nastavi gledati.

- Ajd šta zjališ, već se prihvati posla - kaže otac.

Zgrabi Gašo šaku slame, odapre se iz petni žila da je iščupa. Kako je bilo dobro ispolivano sinoć, lako se čupalo, te Gašo tresne na leđa u žito. Zrcad žita i zemlje razleti se na sve strane, tako da su ovi bliži, i baica, pljuckali. Baica, sad već bisan, pozdravi ga opankom u tur, tako da je ovaj iskočio iz žita, ko mačak iz muvarike, kad vaća mišove.

- Magarče jedan - rekne baica i još ga oplete užetom po ožvalavljenom uvetu.

Počme ti Gašo plest. Vrti on, uvrće, zavrće, al kad prikrene drugi kraj, uže se rasplete. Proba pod jedno pazuvo, pa pod drugo, opet isto. Uzmuvo se Gašo i od silnog vrtenja i primećanja, uže mu se nađe odjedared pod obadva pazuva. Braća se počela smijat, a bajica, i dalje bisan, iščupa skoro po naramka i otrese o Gašinu tintaru tako da mu micika odletila skoro dva korčalja.

- Vole glupavi! Jedno obično uže ne znaš isplesti? Nikakve hasne od tebe! Tako ću te navoštiti ko kera - razgrajio se bajica, a Gašo, šmrcajući, pokupi miciku i ode kod sestre Đule, koja se sažalila na njeg. Sad, kad se osiće cigurnim, Gašo se raznjače ko magare. Icajući, otare prljavim rukama umuzgano lice, tako da se sav upreko, ko prase od mošlika. Đula ga uzme prida se, stane mu iza leđa i tako, malo po malo, naučila Gašu plest uža. Do ručka je Gašo ispleo oko dva i po krsta, dok su ostali po desetak i više. Još je i dobro bilo što nije više napleo, jel i onako su snopove s njegovim užadima morali privezivati kod snošenja i divenja krstina.

Stipan Vojnić

DVA KONJA I TUCE JAJA

Gospodar Beno živio je u varoši. Imao je veliku i lipu kuću sa velikim i lipo uređenim dvorištem. To su održavali stanari, koji su mu ujedno pospremali i održavali kuću. Za njegov posao primali su obilnu plaću, tako da su bili uveliko zadovoljni i veoma poštivali gospodari.

Gospodar Beno živio je sam. Imo je veliko imanje, nekoliko salaša i pod svakim salašom dosta zemlje, na kojem je bio po jedan arendaš. Bili su to svi stariji ljudi, koje je gospodar Beno pamtio iz svojeg djetinjstva. Oca je jedva pamtio, rano je umro, a sa mamom je živio u velikoj slozi. Kad je svršio škole, nije se tamo nigdje zaposliti, jer nije bilo ni potrebe. Ženio se nije, jer mu je bilo žao da se možda mama i snaja ne bi slagale, a on je mamu veoma cijenio.

Kod kuće je imo jednog lipog konja i karuce, sa kojima je nekoliko puta nediljno obilazio svoja imanja.

Bio je zdravo zadovoljan svojim ljudima, a i oni s njim, jer ga je interesovao život i posao na salašu. Znao je često s njima užinati, a pogotovo ako je oče na salaš posli podne, volio je na njima sa ljudima istu malu užinu. Nije se stidio s njima zajedno istu kiselinu, slaninu ili šta je već bilo. A i oni su se radovali, što gospodar ide s njima zajedno.

Provodeći nediljno više dana sa svojim ljudima, jedno mu nije išlo u glavu. Svaki čovik kaže da je on gazda u kući, a kako on primeti, žena se svuda sluša. Dok se on o ovom mislio, padne mu na pamet jedna suluda misao.

Pridveče kaže on svojem stanaru Josi da mu za ujutro rano očeše konja i spremi kola, da će rano ići na salaš. Josi je sve to uredio i gospodar Beno ujutro kaže mami da ide na salaš i da se neće vraćati do večere. Mama nije pitala za razlog njegovog odlaska i on oče posli izlaska sunce ode na salaš, na kojem je bio arendaš Nikola, koji je bio zdravo pošten, ozbiljan i čestit čovik, a imao je i veliku familiju. Bać Nikola se iznenadi kad vidi gospodara da tako rano dolazi.

"Hvaljen Isus, bać Nikola, jeste uranili? - upita gospodar.

"O, pa već odavno, već smo i namirili i baš 'očemo ručati" - odgovori bać Nikola.

"Pa onda sam baš dobro došo" - veli gospodar.

"Dobro, dobro, ajte unutra, ručak je već gotov" - kaže bać Nikola.

Uđu svi zajedno unutra u jednu poveliku sobu, posidaju, gospodara metnu u proćelje i domaćica donese ručak. Donela je velik lonac kiselne, ćer Đula donese kruv, pa posli slaninu i divenice. Snaš Marija, domaćica a ubrzo u laboški donese skorupače, koja zamriši da je milina. Ili su svi zajedno ko je šta 'tio, a

gospodaru se posebno dopala kiselna i skorupača.

Posli ručka upita gospodar bać Nikolu: "Šta ćete sad raditi?"

"Pa nemamo baš naročitog posla. 'tili smo ići popravljati ogradu oko ledine"
- objasni bać Nikola.

"To mogu oni i bez vas. Ja bi vama dao jedan drugi poso" - pridloži gospodar.

"Mož, gospodaru, samo Vi kažite!" - odgovori bać Nikola.

"Upregnit ćete u kola ridu i žerava" - kaže gospodar.

To su bila dva lipa konja, koje je gospodar kupio i dao bać Nikoli da mu bude lakše obrađivati zemlju, jel je bać Nikola imao veliku obitelj, pa je gospodar 'tio da mu na ovaj način olakša poso.

"Metnite na konje malo lipši sersam, snaš Marija će dati u kotarici jedno tuce jaja i vi ćete ići od salaša do salaša, kako vam se bude svidilo. Nemojte ići na one salaše di su ljudi udovci ili žene udovice. Kažite svakom da sam Vas ja poslo da vidite u kojem domaćinstvu čovik zapovida. Tamo dajte da izabere konja kojeg 'oće, a di žena zapovida, tamo dajte jaje".

Bać Nikola se uozbilji, pa pogleda gospodara, onako ispod trepavica, a brkovi mu se nasmiju. Uozbilji se i kaže:

"Dobro gospodaru, 'oću!"

Upregne konje u kola, metne jaja sa kotaricom pod sic, a gospodar kaže da gleda da se vrati pije neg što zađe sunce, jel on bi onda išo u varoš. Dok se bać Nikola ne vrati, on će obaći i druge salaše.

Bać Nikola ode, al se putom zamisli:

"Šta će ovo sad biti? Zna da mora biti pošten i pravedan, al' ako odem digod daleko, kako ću se natrag pišice vratiti?"

"Al svedno, idem!"

Prođe nikoliko salaša i svrati na jedan, kaže zašto je došo, a čovik će oma:

"Ta valjda znate da čovik zapovida u svakoj kući!"

"Samo kad ne bi slušo ženu!" - žena će, a bać Nikola se sagne i izvadi ispod sica jaje i dade ga ženi i produži put.

Ode tako na jedan salaš, izade žena, a on upita za gazdu.

"Tu je" - odgovori žena, ali već se i gazda pojavi na vratu. Kaže i njima bać Nikola zašto je došo, a žena će oma:

"Kad ide dobro, onda on zapovida, a ako štogod nije dobro, onda sam ja kriva".

Bać Nikola izvadi ponovo jaje i da ženi i produži put. Tako je bilo na svakom salašu. Čovik zapovida, al' je zadnja ženina.

Prošlo je već podne, podilio je bać Nikola više od polovine jaja, a konji još

badva u koli. Pogleda, imo je još četvero jaja.

I vidi jedan lip salaš. Svrati, ispriповida šta je došo, a čovik će oma:

"A kad je još žena zapovidala?" - upita čovik.

"Dobro je kad je tako" - bać Nikola će, a žena doda:

"Da nije žene, uvik bi bio pijan!"

Bać Nikola dade jaje i pođe dalje. Svrati na jedan manji salašić i ispriповida šta je došo, a čovik će:

"Zapovida kad ko, glavno je da je dobro". Nije valjda ni razumio šta je bać Nikola ispriповido. Bać Nikola da i njima jedno jaje i pođe dalje. Sad se već i bać Nikola uozbiljio. Ima još dvoje jaja, ali i dva konja. U to dođe do jednog salaša. Zna gazdu. Zna da je čestit, da je pošten i tu svrati. Kad je ispriповido šta je došo, čovik će oma:

"E ode žena ne zapovida! Što se tiče gazdovanja, to je moja briga. Daj ženo, donesi bokal".

"Ta već si dosta pio, samo štucaš" - žena će.

"Dobro, pa onda nemoj" - odvrati čovik.

Bać Nikola se sagne pod sic izvadi jaje, dade ženi i produži put.

Blizu bać Nikole stoje je jedan mladi bračni par. Kako je čuo, dobro se slažu, a svrati tamo. Ispriповida šta je došo. Obraduju se obadvoje, bar će jednog konja dobiti, a to će njim dobro doći.

"Ko kod vas zapvoda?" - upita bać Nikola.

"Pa naravno da on, on je gazda u kući" - žena će.

"Onda biraj konja kojeg oćeš!" - kaže bać Nikola. Gleda čovik rđu, jel je sa te strane stoje, ode na drugu stranu, žerav je još lipči. Gleda, gleda, pa će na ženu:

"Šta veliš kojeg da uzmemo?"

"Uzmi rđu, vidiš kaki je lip!" - žena će.

"Dobro, nek bude rđo" - kaže čovik, a bać Nikola već izvadio jaje, dade ženi, ozdravi ih i ode.

Putom, do salaša je mislio, kako to da baš ni kod jedne kuće nije tako kako čovik 'oće. Pa možda je tako i bolje, zaključi i uputi se na salaš, di ga je gospodar već čekao, nasmijan.

"Šta je, bać Nikola, obadva konja ste dotirali natrag?" - upita gospodar.

"Al jaje nijedno nije ostalo!" - odgovori bać Nikola i ispriповida gospodaru kako je prolazio na pojedinim salašima.

Jakov Kujundžić, Subotica

VOLJENI GRAD

Subotica

*U moru klasja
Beskrajju ravnica,
Ko brod na pučini
Plovi Subotica.*

*Nad njom strši toranj,
Do neba se diže,
Što smo dalje od njeg,
Sve nam srcu bliže.*

*Od djetinjstva svoga
U njoj ja živim,
Uvijek je volim,
Uvijek joj se divim.*

*Svjetionik to je
U moru ravnica,
Kud upire pogled
Grad i okolica.*

*Kažu da je "selo".
No, to mi ne smeta.
Za mene je ona
Velegrad najljepši,
Metropola svijeta!*

*Svakog on pozdravlja
Kad se na put krene.
I svakog čeka,
Ako li se vraća
Sa puta daleka.*

*Naša Gradska kuća
Kao dvorac neki,
Što ga podigoše
Predi, ne daleki.*

*Moj voljeni grade,
Za tebe mi srce
Kuca u tišini,
I kucat će uvijek
Dok po tebi hodam,
Dok u tebi živim!*

*Svakog od nas ime
Zapisano tu je,
Kronika i povijest
Prošlosti nam burne.*

Tomo Kujundžić

ČUDNOVATA ŽICA

(pripovijetka)

Poslao Bog jednom svojega andela na zemlju među Bunjevce da vidi kako ovo hrvatsko pleme živi i šta mu je najvažnije na zemlji.

I zade Božji poslanik u spahinske dvore i bile salaše, u bogate kuće i trošne kolibice, te raspitkivaše njihove stanovnike: Šta im je najmilije?

Jedni mu rekoše da su im najmilija njeva dica. I pitaše andeo te ljude:

- A bi li vi umrli za vašu dicu?

- Ta kako bi jih onda odhраниli?!

Drugi mu rekoše da im je najmilija njeva žitorodna domaja. I pitaše andeo i te ljude:

- A vi bi li vi umrli za tu vašu domovinu?

- Kad kralj zapovida, - odgovoriše mu.

Trećima opet bijaše najmilije njevo blago i bogatstvo. I pitaše andeo:

- A bi li vi umrli za vaše blago?

- Kako bi ga onda uživali? - odvratiše ovi.

I svi ti odgovori ne zadovoljiše Božjega poslanika i zato se vrati Gospodinu Bogu svome, da mu javi što je doznao.

Na povratku u rajske dvore opazi andeo kraj jedne šumice jednu malu, ali čistu i uredenu kućicu. - Još ovdi nisam bio, - pomisli, - svrnit ću da pogledam.

I svrne andeo u mali, ali uredni dom čiča Marka, spahinskog subaše. Čiča Marko ga svesrdno primio. U razgovoru zapita i njega andeo: Šta mu je najmilije?

- Vira, - odgovori čiča Marko.

Opet ga zapita andeo:

- A bi li ti umro za tvoju viru?

- Prija umriti, nego se izneviriti! - biše odlučan odgovor.

Na to se andeo blago nasmihne, jer je doznao radi čega je poslan bio. Pa zato zapita čiča Marka šta želi da mu učini za njegovu virnost?

- Star sam, - reče čiča Marko, - teško mi je nositi križ i nevolju, učini da uzmognem pristale mi dane brezбриžno proživiti.

- Sve mogu, ali to jedino ne mogu, - odvrati andeo, - jer brez križa i nevolje nema života na ovoj zemlji!

- Kako to? - zapita čiča Marko, - to ne možem da shvatim, kaka je nevolja u onoga, koji ima svašta izobilja?!

- Sad ćeš viditi, - odgovori anđeo. - Ja ću sad puštiti duž ove šume jednu žicu, na koju mora svatko, i bogataš i siromak, i učen i neuk, i gospodar i paor, i kralj prosjak, i muško i žensko, i staro i mlado: da donese svoje križeve, svoje nevolje i da ih prostre po toj žici, pa da izbiraš koju 'oćeš. Š njom će ti pripasti i stanje prijašnjeg joj gazde.

Čim je anđeo pustio žicu, odma' stanu dolaziti - po mišljenju čiča Marka - najsićniji ljudi sa svojim križevima i nevoljama. A čiča Marko je samo gledao i krstio se od čuda nad tolikim strahotama.

Vidio je onu srićnu bogatašicu kako dolazi suznih očiju, blida, izmučena, da položi svoj križ: nevirstvo svoga muža. Zatim opet ženu nikog bogatog trgovca, modru, izudarano od tereta križa: od čovika pijanca. Vidio je kako dolazi njegov spahija sa svojim križom, tužan i žalostan, rascviljenog srca: za umrlim jedinkom. Vidio je onog velikog gospodara kako ide sa svojim križom, sakrivajući svoj obraz: pogažen nevirstvom mladane supruge. Za tim je opet vidio jednog lipo i bogato odivenog mladića sa svojim križom: sa sušicom u bolnim grudima. Za njim opet nikog gazdu, 'di jedva koraca pod težinom svoga križa: vozeći svoju pijanu ženu.

I tako redom, sve jedna tužnija slika od druge. Dok najjednom spazi čovika u samoj svili i žeženom zlatu, kako ide zamišljen, nemiran, obazire se i desno i livo, motri poplašeno na sve strane da mu ne bi ko oto križ: kraljevsku krunu.

Sad rekne anđeo čiča Marku:

- Izbiraj, šta 'oćeš, šta ti je najvećma po volji.

A čiča Marko padne ničice na zemlju i zavapi:

- Oprosti, gospodaru! Nemoj me darivati, nek ostne po starom, kako je to Bog mudro naredio.

A kad je usto i osvistio se, nestalo je žice i anđela.

Ive Prčić, stariji

/Iz neobjavljene zbirke Ive Prčića, starijeg: "U dokolici". Pripovjetka je prvi put objavljena u "Subotičkoj Danici" za 1922. godinu. Objavljena je i u almanahu "Selo i grad", za 1928/29. godinu. Objavljena je i u antologiji "Proza bunjevačkih Hrvata", u izdanju Matice Hrvatske, Zagreb 1971./

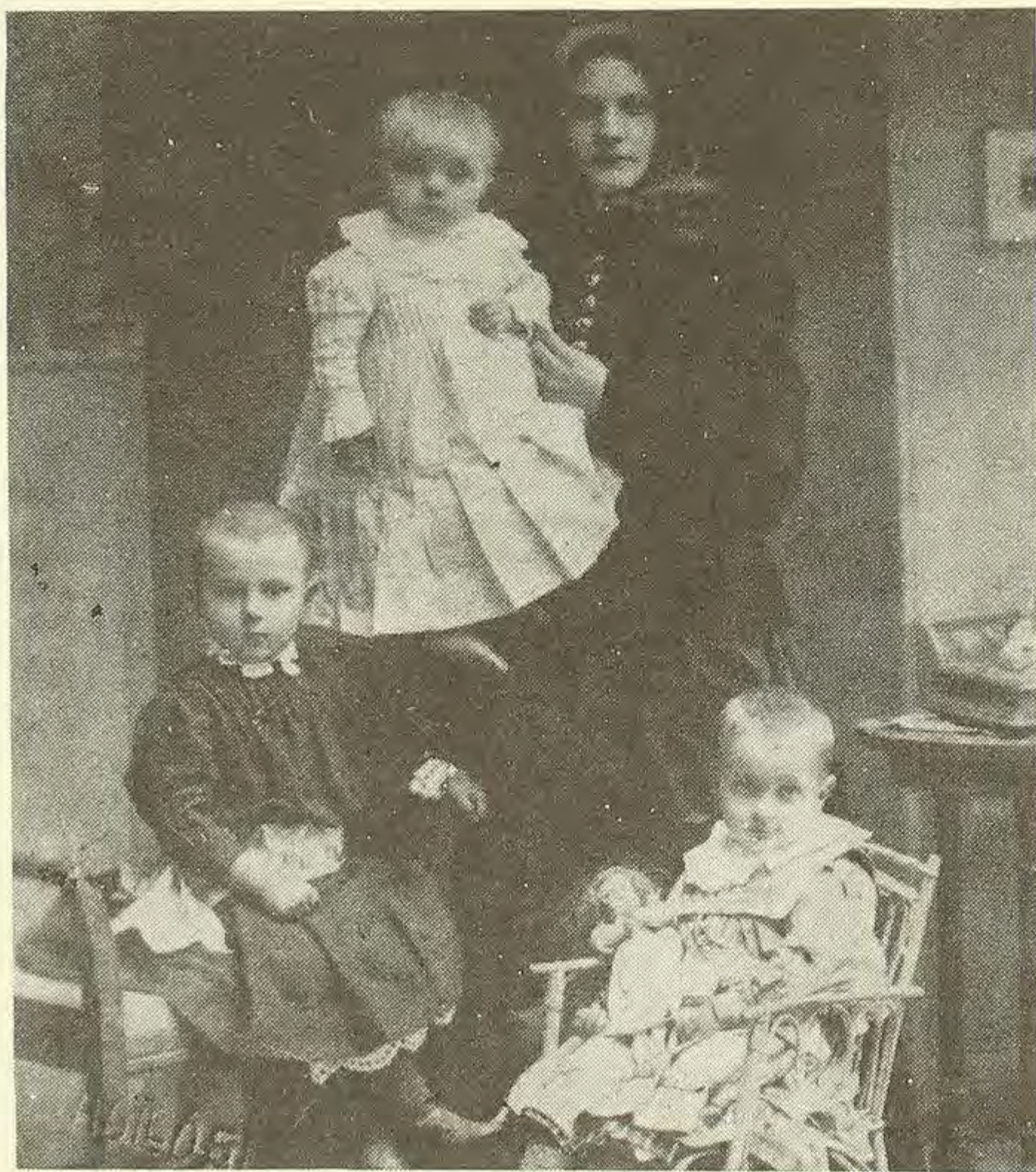
BUNJEVAČKE NARODNE POSLOVICE

(Iz neobjavljene zbirke Ive Prčića, starijeg)

"BUNJEVAČKE NARODNE POSLOVICE I UOBIČAJENE IZREKE"

XIX. OPREZNOST, PROMIŠLJENOST, RAZBORITOST

- Dok se čuvaš, i Bog te čuva.
- Čuvaj se, čovče, pa će te i Bog čuvati.
- Igra medo u komšiluku i nama će doći.
Budi oprezan!
- Bolje je na uvratinama se dogovarati, nego se na srid njive karati.

Bunjevka sa svojim curama (oko 1920.)

- Dogovor kuće ne obara.
- Pravim putom idi, pa nećeš zaići.

Pitan s puta ne salazi.

- Ko nosi, taj ne prosi.

Već kad mu se prohtije, izvadi iz torbe pa jide.

- I zid uši ima.

- Pazi ,dakle, vazda što govoriš. Jer

Pametan misli što govori, a lud govori što misli.

- U grad kad oćeš, a iz grada kad te puste.

Zato dobro promisli prije nego što udeš.

- Di te ne svrbi, ne češi se.

Ne šali se s glavom.

- Ne uzdaj se u vrbov klin.

Vrbovo je drvo mekano, krto, pa u zidu brzo istrune i odvali se.

- Da čuju uši, što pete (vide).

- Posli suda, sva gospoda mudra.

- Samo što ta mudrost onda već malo vridi.

Strpljen spašen.

- Ne viruj sve što čuješ, niti govori sve što viruješ.

XX. POHLEPA, SVOJELJUBLJE

- Ko mi je rod, to mi je brat.
- Onaj mi je brat, ko mi je dobru rad.
- Svaki sebi voli.
- Svako Ture sebi dere.

- Svaki svetac sebi okreće ruke. Osim sv. Sebastijana.
- Volim tebi, nego drugom, a meni, nego i tebi.
- Svaki ciganin svog konja hvali.
- Što ko više ima, sve više želi.

Čoviku nikad dosta nije.

- Dosta je kad tuku.
 - Sit gladnom ne viruje.
 - U tuđe krave veće vime.
- Nezadovoljnicima je uvijek tuđe bolje i lipše od svoga.*
- Ko ne zna čuvat tuđe, ne zna ni svoje.
 - Ko nije za se, nije ni za drugog.
 - Ti služi kod mene, ja ću kod pope, popo bolje hrani.

XXI. POLJSKO GOSPODARSTVO

- Bez orača i kopača, nema kruva ni kolača.
- U volara crna ruka, al bila pogača.
- Dvostruko oranje, dvostruk kruz, a trostruko oranje, trostruk kruz.

Bunjevke prije prvog svjetskog rata

- Nema kruva bez motike.
- Oranje, šetanje; košenje, mavanje; al prešljica rebra tare.
Tako govore žene.
- Kad je piti, da je tu biti, al kad je kopat, da je dalje motat.
Tako kažu lini pudari.
- Posli Martina, dobra su vina.
Tj. posli sv. Martina 11. XI. sazrijalo je novo vino za piće.
- Kako sime, takav plod.
- Peta, kukuruzu sveta.
Kažu da je za kukuruz najbolje kad se pod petu sadi.
- Ječam u blato, a žito u prah (sij).
Sve u svoje vrime.

Bunjevke između dva rata

- **Ko se boji vrebaca, nek ne sije proju.**
- **U ortačka konja, odrta leđa.**
Na zajedničko dobro niko ne pazi.
Poslidica je tomu dioba.
- **Ko rano rani, dvi sriće grabi.**
- **Ustajte lini, Bog sriću dili.**
- **Zemlja hrani, zemlja i sahrani.**
- **Svinji svinjski donesu, al svinjski i odnesu.**
Tj. na njima se može mlogo zaraditi,
ali se može mlogo i izgubiti.

XXII. PONOSITOST, TAŠTINA, PONIZNOST

- **Umiljato jagnje i dvi ovce posisa.**
- **Ko je bliže vatre, taj se bolje grije.**
- **Neće grom u koprivu.**
- **Ko se hvali, sam se kvvari.**
Jer kažu:
Lud se sam hvali.
- **U hvaljene jagode nemoj nositi velike krtove, (jel ćeš ih prazne doneti).**
- **Vidila žaba da se konj potkiva, pa digla nogu da i nju potkuju.**
Veli se za čeljade, koje se ponaša
i nosi što nije spram njega.
- **Modi se ko mačka s opaljenom nogom.**
Mačka opalila, ispekla nogu, pa od
bola nije mogla stati na nju, nego
je vazda držala gori kao da pokaziva,
da se modi s njom. Kaže se za čovika,
koji se modi-ponosi s onim, što baš ni
najmanje nije za ponos.

XXIII. POŠTENJE, NEPOŠTENJE, DOBAR I ZAO GLAS

- Ruka ruku pere...- A obraz obadve. Zato
Sve za obraz, a obraz ni za što!

- Zaklela se zemlja raj, da se svake tajne znaju.
- Ako ne vide ljudi, vidi Bog, zato
Svako dilo, dode na vidilo.

- Poštenom čoviku rič kapara.

- Riči vežu mlade vitezove.
- A konopi konje i volove

- Dobar glas daleko ide, a rdav još dalje.
- Što kažeš u oči, to i posvidoči.

- Bolje je ne obećati, nego rič ne održati.
- Govori , al se i natrag osvrći.
Pazi na poslidice svoga govora.
- Onakav budi, kakav si rad da te svit drži.
- Čistom obrazu malo vode triba.
- Bolje ti je izgubiti glavu, nego svoju ogrišiti dušu.
- Dok smo, nek smo, kad umremo, nek se spominjemo!
Ali samo sa dobrim dilima!
- Mlogo je ljudi, al su samo četiri čovika.
Ne može se reći: pet čovika, sto čovika...
- Bolji je dobar glas, nego zlatan pas.
- Na mucu se poznaju junaci.
- Zlato se u vatri kuša. - Slama će izgoriti.
- Za dobrim konjom ide bat.
- U ciganke crn obraz, al puna torba.
- Dok kuja repom ne mane, neće ker za njom.

Veli se kad je govor o nevaljanim ženama.

- Obećanje, ludom radovanje. - Dila govore, a ne riči!
- Obećanje nije kuće saborilo, već izdavanje.
- Nemoj praviti od usta g.... - Pazi šta govoriš!
- Kaži Jakovu, a Jakov će svakomu.

Kaže se za čovika koji ne zna čuvat tajnu.

- Ako ne možeš biti lip i bogat, možeš biti pošten i dobar.

XXIV. POUZDANJE, NEPOUZDANJE

- Volim i virovati, nego probati.

Kaže se u šali: Jedan probo pa crko.

- Čisti računi, duga ljubav.
 - Dok čovik s čovikom kamen soli ne pojide, ne može ga upoznati.
 - Da čuju uši, što pete (vide).
 - Smiju gospodskom i vedrom nebu ne viruj lako, jer se za čas promini.
 - Iz ruke u ruku.
 - Kratak termin, gotova laž.
 - Oči su voda.
- Često se varaju.*
- Mira, vira, (a vaga, laga).

XXV. PRAVILA ZA ŽIVOT, DRUGOVANJE I GOŠĆENJE

- Bez jednog valjuška mož bit čorba.
Tj. ne moraš baš svagda ti biti.
- Poklonu se ne gledaju zubi.
- Kako "Hvaljen Isus", tako i "Amen".
- Kaki dar, onako i uzdarje.
- Koga je molit, nije ga srdit.
- Ne gledaj ko sam bio, već ko sam sad.

- Ne gledaj mi oca govedara,
- Nego gledaj mene, gospodara. (*Nar. pj.*)

Vlast je vlast, pa da je ma u čijim rukama.

- Kud odu hiljade, nek idu i stotine.
- Ko na dva stoca sidi, lako na zemlju padne.
- I zid uši ima. A kamoli onda doušnici.
- Niko ne može služiti dva gospodara.
- Svitlu nit nadrobi, nit nasoli.
- Ko bi svem svitu napeko kolača? -
- Još se nije rodio, ko bi svem svitu ugodio.
- Ne može se i stisnit i prdnit.
- Nemoj biti svake peći žarilo.
- Ne budi na svakom loncu zaklopac.

Ne pačaj se di nisi od potrebe.

- Šta se siješ, di nećeš niknit.
- Kupi svoje tralje. Jer znaj:
- Čija nije junica, tog ne boli g.....
- Što ti tvoje ruke mogu dati, to ti ni rođena majka ne mož.
- Drž se novog puta i starog prijatelja.
- Ako je ko lud, ne budi mu drug.

*Ako tko bezumno i zlo čini, nepametno
postupa, sramoti se, ne povodi se za njim,
ne pristaj uz njega, ne čini kao što on čini,
nego se drži pameti i razbora. -*

- Ko se čini ovca, kurjaci ga pojidu.-
- Što je odviše, nije ni s kruvom dobro.
- Devet u krevet, od pete na pete.
- Ne pij vina, ne puši duvana, ne pij vode sa svakog bunara.

- Ne pij vina, bolit će te glava,
- ni rakije, pokrit će te trava. (N. pj.)

- Svakog gosta tri dana dosta.
- Gost se gostu ne raduje, a domaćin ni jednome.
*Zato pitaju: "Jeste l radi gostima"? -
"Dobrima".*
- Kaki dan, taka čast.

- **Kaki gost, taka čast.**
- **Milom se gostu ne dogotavlja.**
Nego se želi što više s njim biti u razgovoru.
- **Zvan ko i čašćen.**
*Ja sam ga zvao da ga počastim,
a kad nije došao, nije moja krivica.*
- **Koga nije, ni dila mu nije.**
- **Nezvanom gostu, misto za vrati.**
- **Ko nosi, taj ne prosi.**
Već kad mu se prohtije, vadi iz torbe.
- **Gost viruje loncu.**
*Da više nema, jer se s loncom donelo
na stol i izlilo u zdilu.*

(Za tisak priredio Ivo Prčić, mladi)

UVIJEK SI NAM GOVORIO

*Ti nisi htio tako brzo ostaviti
sinove u sivim maglama
nespremni kao lavići u svijet da izidu
sami*

*Uvijek si nam govorio
kako su nam ruke mlade, prezelene
da trebaju izrasti u gigante
u grane*

*I ja sam ih uvijek gledao
kako rastu - kako ostaju slabe
nejake*

*A onda sam ih skupio jadne
u topla njedra
i počele su rasti kroz moje poeme
zvonko
tako bolno kao napukla zvonà*

*Tad još nisu slutile arije
o tvom iznenadnom
rastanku*

Branko Jegerić

KONTRADIKTORNE MUDRE IZREKE

- Onaj tko oklijeva gubi. - Ali: dobro odmjeri prije nego skočiš!
- Nikad nisi prestar da učiš. - Ali: ne možeš učiti starog kera novim vještinama!
- Ne pitaj i nećeš čuti laži. - Ali: tko pita tomu će se odgovoriti!
- Svaka ptica svome jatuu leti. - Ali: različitosti su privlačne!
- Raznolikost je različita. - Ali: ne mijenjaj konja usred trke!
- Sumnja je početak, ne kraj mudrosti. - Ali: vjera pokreće brda!
- Pero je moćnije od mača. - Ali: djela govore glasnije od riječi!
- Odijelo čini čovjeka. - Ali: ne prosuđuj knjigu po omotu!
- Neuspjeh je poraz, makar bio blizu uspjeha. - Ali: bolje išta nego ništa!
- Dobar početak - dobar kraj. - Ali: nema kraja dok se ne svrši!
- Praksa stvara vještinu. - Ali: samo rad, bez zabave, čini čovjekov život dosadnim.
- Što nas više ima, to smo sigurniji. - Ali: bolje biti sam nego u lošem društvu!
- I na kraju: Drži se mudrih riječi svojih predaka. - Ali: mudar čovjek pravi mudre izreke, a manje mudar ih citira!

Priredio: Antun Miloš, Žednik

ŠALE I VICEVI

s engleskog preveo A. Miloš -

- Prodavač rabljenih automobila, mušteriji. "A, ova su kola prešla vrlo malo kilometara! Bivši vlasnik ih je vozio samo onda kad ih je mogao upaliti".
- A za jedan drugi, reče: Ovaj auto ima malu kilometražu, jer je ona napravljena najvećim dijelom šlepovanjem!
- Žena na telefonu u automehaničarskoj radionici: "Nije mi rekao, dragi, koliko će opravka koštati, ali čujem kako pjevuši: Opet mi stižu bolji dani".
- Žena u bračnom savjetovalištu: "Svakako, i ja i on sudjelujemo u podjeli poslova. Ja kuham, a on jede!"
- Liječnik pacijentu u bolnici: "Dobre vijesti, g. Mrekoviću! Liječnički konzilium smatra da ste se prilično oporavili i da ste već dovoljno jaki da vidite svoj račun.
- Jedini sistem komunikacija koji nije u opasnosti da bude zamijenjen elektronikom jest: plećkanje.
- Komunizam: najdulji i najbolniji put od kapitalizma do kapitalizma.
- Dijeta: to je plan odlaganja za sutra onoga što se mora učiniti danas.
- Pesimista: osoba koja može gledati zemlju meda i mlijeka, pa ipak vidjeti samo kalorije i holesterol.
- Učenica u zadaći na temu: "Što sam radila na ljetovanj?": "Izludila sam svoje roditelje".
- Prije ženidbe on će ležeći budan cijelu noć razmišljati o onom što je ONA rekla, Poslije vjenčanja ON će zaspati i prije nego li je ona išta rekla.

- TV komentator: "A sada, što se tiče vremena! Ono je isto tako loše, kao što su bile i vijesti.
- Neki visoki sovjetski planer hvalisao se američkom biznismenu:
 - *Oko 2000. godine polovica žitelja Moskve imat će privatne avione!*
 - *Ali, zašto je potrebno da toliki ljudi imaju svoj vlastiti avion?*
 - *Pa, iz vrlo jednostavnog razloga, odgovori planer.*
 - *Pretpostavimo da vam susjed saopći da u ovom času ima krumpira u Lenjingradu. Onaj tko ima avion moći će onamo prije stići.*
- Planiram vam povećati plaću - reče gazda svom radniku.
- Kada će se to ostvariti?
- Čim počnete raditi!
- U jednom američkom gadu na Robnoj kući stoji automatska slušalica za prijem poruka:
 - Ako želite poručiti kupoviu li poslati novac, prtisnite dugme 5!
 - Ako, pak, zovete radi žalbe, prtisnite: 65784398712. Prijatno!

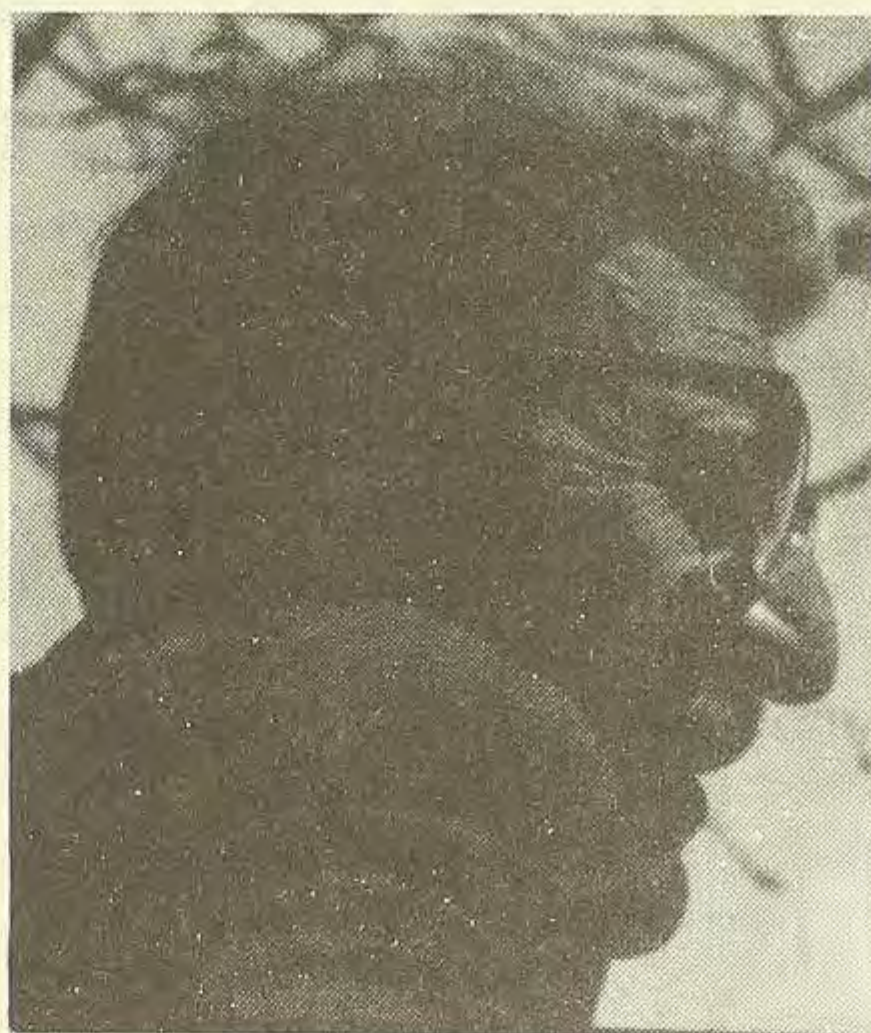

ZANIMLJIVOSTI

ČOVJEKOLJUBIVI ĐURĐINSKI "ČUDOTVORAC"

Na svom đurđinskom salašu nedaleko od samoga sela. Okruženom velikim voćnjakom, cijelom šumicom borovih stabala iznad kojih dominira poznata bać Kalorova "vitrenjača" To je izvor energije, davno prije postavljen nego što se i u Europi, a pogotovu na našim prostorima, govorilo o takvim vrelima energije.

U toj idili okružen ljubavlju svoje obitelji, supruge i djece, uz svoju omiljenu radionicu, iz koje je izišlo toliko izuma, živi bać Kalor Dulić suprug naše poznate pjesnikinje i umjetnice veza Matije, brat poznatog subotičkog arhitekta i profesora ing. Bolte Dulića, te otac brojne obitelji i nadasve daroviti izumitelj i ostvaritelj tih svojih izuma, osobito u željezu i drvetu.

Kalor Dulić

Kao i toliki naši daroviti ljudi malo je poznat široj našoj javnosti, dijelom zasluga sredine, koja već ima svoj izdiferencirani stav da su Bunjevci sposobni jedino za primitivnu obradu zemlje. Da ne kažemo da nas smatraju čak ograničenima. Nažalost moramo priznati da smo i sami podlegli tom utjecaju sredine, pa sebe smatramo manje vrijednima i "nesposobnima" za neke izvanredne stvari.

Možda onaj poznati bunjevački izraz, tako često ponavljan u prošlosti: "A šta ti, balo znaš?" najbolje ilustrira taj naš stav. Međutim, mnogi su osobito na književnom i umjetničkom polju uspjeli probiti tu barijeru, ali na tehničkom, pogotovo izumiteljskom polju bać Kalor predstavlja svojevrsni bunjevački unikat.

Već nekoliko pogleda na salaš i okolinu govori da je tu bila na djelu jedna nesvakidašnja ruka. Već spomenuta "vitrenjača" koja izdaleka upozorava na sebe, osobito u blagdanske dane (o Božiću, Novoj Godini...) kada je dekorativno osvjetljena. Dječje vrteške od željeza sa toliko umješnosti i ljudske topline su primjerene uzrastu tek prohodala djeteta, koje je samo može

pokretati svojim ručicama, pa do vrteške koja se može pokretati strujom i daljinskim upravljačem, da je to za djecu posve bezopasno.

A kad zavirite u njegov vozni park i naprave koje pomažu u privredi i poljodjelstvu, ostajete začuđeni kako taj osamdesetčetvorogodišnjak prati svu suvremenu poljomehanizaciju i usavršava je za potrebe suvremenih zemljodjelaca, kao napr. pult za čišćenje kukuruznih klipova od ljuske ili plijesni prije nego će ih elevator ubaciti u čardak, pa kolica za izvoženje stajskog gnojiva, do praktičnih nastrešica za poljostrojeve, načinjenih (vrlo ukusno!) od dijelova starih automobilskih karoserija te ukrasnih predmeta i ograda koje rese salaš i neposrednu okolinu.

Tvorac svega toga je sin bogatog zemljoposjednika Laze i njegove supruge Koce, rođene Ostrogonac, rođen 4. studenog 1909. godine na jednom đurđinskom salašu. Pučku školu pohađa u područnoj školi. Da bi utvrdio svoja stečena znanja otac ga upisuje jednu godinu u subotičku gimnaziju, ali budući da je drugog sina Boltu dao na visoke škole, Kalor je morao ostati na salašu. Na prijedlog svog brata Bolte, koji je u Zagrebu studirao arhitekturu, a na poticaj ovdašnjeg Zadružnog saveza, Kalor odlazi u Zagreb na tečaj knjigovodstva. Daroviti mladić je taj svoj boravak dobro iskoristio da se informira o temeljnim elementima suvremenog seljačkog gospodarstva, što mu je kasnije dobro poslužilo u životu.

Budući da je Kalorov otac Lazo Dulić bio predsjednik Crkvene općine i gradevisnog odbora crkve u Đurđinu, Kalor se okušao u stvaralaštvu napravivši za novu crkvu privremeni križni put, četrnaest križeva sa utisnutim brojevima pojedinih postaja. Jedan od tih križeva koje je on sam napravio, resi njegovu radionicu i danas, a nosi u sebi utisnutu 1931. godinu. Stajao je križ tamo i onda kada je Kalorova radionica postala radionicom đurđinske Zemzadruga, iako su se mnogi tome protivili, ali Kalor o tome da se križ makne iz radionice nije htio ni govoriti.

USAVRŠITELJ STROJEVA

Kao zemljodjelac koji svoj posao nije obavljao mehanički nego sa puno ljubavi, želeći ga učiniti lakšim i boljim, stalno razmišlja dok ore kako pomoći sebi i tolikim tisućama ljudi koji u znoju lica svog izbijaju kruh svagdanji iz te, Bogom dane, zemlje bačke.

Tako se rodila ideja da na plug montira sjedalo, kako bi smanjio broj koraka i olakšao posao čovjeku, a da pri tom ne optereti previše ni konje, koji su onomad bili jedina pokretačka snaga. Mnogi su ga ismijavali. Tako se općenito primalo, u tim krugovima, sve što je bilo novo i nesvakidašnje.

Čim su se pojavile kosačice na konjsku vuču, gazda Kalor je nabavlja. No, ubrzo uviđa mnoštvo nedostataka ili bolje mogućnosti da bude praktičnije i svrsishodnija.

Zato svojim izumom čini da kosačica i vezačica istovremeno sakuplja snoplje. Mogla je sakupiti sedam snopova, položiti ih jedan pokraj drugoga a na udaljenosti od dva metra i druga dva što je predstvaljalo polovicu krstine. Na

povratku ili u hodu moglo se isplanirati za daljnih devet snopa, što je uvelike olakšavalo "snošenje i divenje krstina".

Sigurno među prvima u subotičkom kraju ima stroj za vađenje krumpira. Ubrzo je bać Kalor zapazio da ovaj stroj suviše razbacuje krumpir, što otežava posao kupljenja krumpira u vreće. Zato je na stroj namontirao komad cerade koja je priječila razbacivanje krumpira.

Od dviju običnih malih vršalica majstor Kalor je napravio jednu, koja mu je nekoliko godina služila za vršenje pšenice i drugih žitarica. Zatim ju je prodao jednom poljoprivrednom dobru, koje je godinama koristilo tu vršalicu za vršenje sjemenskog i ljekovitog bilja.

Budući da je bio ljevak, kako se u nas kaže: šutak, sam je napravio bak za šivenje konjskih amova primjeren čovjeku koji radi lijevom rukom. Stol za hoblanje (renderisanje) također je prilagodio čovjeku koji sve radi lijevom rukom.

Kalorova vitrenjača

Ali, nije bać Kalor samo usavršavao strojeve koje su drugi izmislili. On je izumio stroj za pravljenje štirke. To je onovremeno domaćicama predstavljalo poseban problem. Bio je to stroj koji se mogao priključiti na "jarganj" i za vrlo kratko vrijeme mogla se samljeti (istrenicati!) velika količina krumpira. To je

domaćicama uvelike olakšavalo posao oko pravljenja štirke. Tako je onovremeno bać Kalorov salaš bio uslužni centar, pa su redovi kola čekali da samelju svoj krumpir.

Iz toga vremena je i bušilica za željezo na ručni pogon, što je također osobni izum bać Kalora.

"BOJLER" NA ČUTKE

Bać Kalor je mislio i na svoju obitelj, kako bi svojoj supruzi i djeci olakšao posao i podigao standard. Još 1936. godine od željeznog bureta u koji je ugradio spiralu sličnu onoj u stroju za pečenje rakije, izumio je majstor svojevrсни boiler

kojim se zagrijavala voda za kupanje, a vatra se ložila čutkama.

Zanimljivo je da su dijelovi te kupaonice sačuvani i danas, dakako modernizirani novim dostignućima, bojlerom na struju, grijalicom i drugim mogućnostima. Odvod prljave vode i septička jama još uvijek funkcionira ona iz 1936. godine. Teško je vjerovati da će ova nova tehnika doživjeti toliki vijek služenja?

ČUVENA BAĆ KALOROVA VITRENJAČA

Početak pedesetih godina došao je bać Kaloru u ruku neki mađarski časopis u kojem je bila objavljena slika jedne ovakve vitrenjače, ali bez detaljnih opisa. To je bać Kaloru dalo misliti kako iskoristiti energiju vjetra u čovjekove svrhe. Da se na razmišljanje i studij. Za kratko vrijeme bila je napravljena vitrenjača sa šesnaest propelera, promjera 2.5 metara, a propeleri su načinjeni vlastoručno od 0.70 milimetarskog lima, orubljenog debljom žicom. Uz propeler je rep koji ima važnu veoma ulogu u radu vitrenjače. U glavčinu propelerskog kotača nalazi se dinamo.

U prvo vrijeme vitrenjača je pokretala strojeve za krunjenje i krupljenje kukuruza. Kasnije je kotač podignut na deset metara visoki stup pa je poslužila za crpljenje vode, najpre iz kopanog, a kasnije i bušenog bunara. Nabavljena je i jedna željezna cisterna kao rezervoar za vodu i poljevanje vrta i osobito voćnjaka po sistemu "kap po kap", koju je također sam konstruirao naš bać Kalor. Tu je, kako sam ističe, učinio jednu pogrešku. Uzeo je bijele plastične cijevi za navodnjavanje, a one su za to nepodesne, jer se u njima pod uticajem sunčevih zraka brzo stvaraju alge koje zatvaraju ispusne ventile i tako onemogućuju rad sistema. Kasnije je taj sistem priključen i kućni vodovod.

INOVACIJE I NAJMODERNIJIH STROJEVA

Kada traktori sa svim priključnim strojevima ulaze u domaćinstva, bać Kalor ih promatra i nastoji ih usavršiti kako bi bolje i efikasnije poslužile čovjeku i njegovim potrebama. Tako usavršava tanjiraču i stroj za razbacivanje umjetnog gnojiva. Usavršuje selektor za čišćenje sjemena i povećava mu kapacitet sa 200 kg/h na 400kg/h (kilograma na sat).

Elevatore bać Kalor konstruirao po svojoj viziji i za naše potrebe. Konstruirao je šest komada i svi se, osim jednoga, koriste na đurdinskim salašima. Još je značajniji priključ za traktor, takozvani nosač za prevoz manjih tereta na kraćim relacijama i u manjim količinama, koje je izveo na hidrauličnim amortizerima.

Takovih nosača konstruirao je deset. Od priključnih strojeva veoma je praktičan pult za čišćenje kukuruznih klipova od ljuške i plijesnivih klipova, prije nego ih elevator počne dizati put čardaka.

Taj se pult može pokretati i nogom. Sam je konstruirao i elevator za dizanje zrna na tavane ili visoka skladišta. Konstruirao je i posebna kolica za izvažanje stajskog đubriva i još toliko sitnih praktičnih stvarčica koje mogu čovjeku poslužiti.

TVORAC DJEČJIH IGRAČAKA

Čovjek se najbolje oslikava u svojim djelima i to ne samo njegove intelektualne vrline nego i dobrotu srca. To je posebno vidljivo u bać Kalorovim konstrukcijama dječjih sredstava za igru. Mislio je na svoje najmlađe, najpre na sinove i kćeri, a zatim i na unuke, a sada već i praunuke.

Sve te naprave svjedoče sa koliko je pomnje bać Kalor predvidio svaku mogućnost eventualne ozljede ili opasnosti kojoj bi se djeca izložila u igri napr. mogućnost prevrtanja i slično.

Dapače, mislio je i na one najmlađe, koji ni u dječjem društvu nisu poželjni, da se i oni uz braću i sestrice mogu zabaviti, a da ovima ne budu na teret.

Matija i Kalor Dulić i njihova dica Drago, Ivana, Lazo, Pere, Ivo, Ana (19. VII. 1957.)

Recimo u vrtešci koju pokreće već trogodišnje dijete vrteći jedan volanski kotač, ima sjedalo bliže osovini kako bi vrtnja za one manje bila bezopasnija i ugodnija, jer je za njih prevelika brzina uzrokom straha i dosljedno tome plača. Ti su strojevi u novije vrijeme na električni pogon, dapače uz mogućnost

reguliranja i daljinskim upravljačem (dakako od starijih) i isključena je svaka opasnost ne samo po život i zdravlje nego i od svakog opravdanog straha.

Jednom rječju te naprave valja vidjeti, da bi čovjek vidio kako svaki detalj tih naprava govori o humanom pristupu djetetu, ne samo da ga čuva od svake neugodnosti, nego računajući sa djetinjom psihologijom, da im sve brzo dosadi, pa su uvijek potrebna neka nova iznenađenja, a toga i ima u bać Kalorovim izumima.

Tako je jedan skroman čovjek proživio svoj dugi vijek, koristeći svoje talente uma i srca kako bi nam život ovdje na zemlji učinio ljepšim i lakšim.

Kad bi bilo više takovih ljudi, život bi nam bio daleko sretniji. To se u ovaj povijesni tranutak vidi jasnije u ovom okruženju mržnje, koja na sve načine želi zagorčiti život onih u kojima vidi isvoje protivnike.

To je sukob dviju koncepcija života koje su kroz cijelu ljudsku povijest bile na sceni, a ljudi se u svojoj slabosti rijetko opredeljuju za onu pravu, koja se stavlja u službu bližnjega.

Lazar Ivan Krmpotić

STARI SALAŠ

*Taj stari salaš stotine godina broji,
al ponosno kraj puta ko hridina stoji.*

*Salaš je stari gord usprkos vrimena tog,
unutra soba bila, slike, na križu raspeti Bog.*

*O, Bože, pogledaj na nas, na zbrku života ovog
da dica budu nam dobra na ponos roda svog.*

*Salaš će stari izdržat još mnoga dobra i zla,
sinovi će mu naši dati to čvrsto i sigurno tlo.*

*Salaš će sinovi čuvat od svakoga zla,
a ćeri će ga uredit da blista ko sunce da sja.*

Matija Dulić

NAJSTARIJA BUNJEVAČKA NARODNA PISMA

Kad govorimo o pismama o vojnicima, treba posebno istaći baladu "groktalicu": - "Pisma od davnašnjeg turskog rata" koja opisuje vojevanje bunjevačkih graničara protiv Turaka.

Kod Zvornika je 1738. godine jedna četa subotičkih graničara upala u tursku zasjedu. U borbi su poginili Lovro Križanović i Pavao Vuković. Turci su im odsikli glavu i obisili na gradske zidine i na kapiju. Ostali dio čete je zarobljen i Subotičani su ih otkupili uz bogat otkup od 16.000 forinti.

Taj događaj je opisan u spomenutoj baladi "Pisma od davnašnjeg turskog rata".

Kako je ta pisma sačuvana?

Svećenik, almaški župnik Luka Zomborčević u molbi za natječaj za bajmočkog župnika priložio je spomenutu narodnu pismu da dokaže velike zasluge svoga pradide sa majčine strane. U molbi opisuje kako je njegov pradida Lovro Križanović tri puta bio u borbi s Turcima i poginuo je kod Zvornika 1738. godine zajedno s Pavlom Vukovićem.

Luka Zomborčević je svoju molbu predao u Subotici gradskom poglavarstvu 1809. godine. Sigurno je u to vrime i zapisao spomenutu baladu, koju je priložio uz svoju molbu.

Koliko je meni poznato, ova balada "Pisma od davnašnjeg turskog rata" je najstarija, tj. najranije zapisana bunjevačka narodna pisma groktalica, a zapisao ju je, kako smo rekli, svećenik Luka Zomborčević virovatno 1809. godine kada je priložena uz molbu.

To je najstarija zapisana bunjevačka narodna pisma, koja opisuje smrt graničara i žalost njihovih najbližih, a nepoznata je našoj široj javnosti - donosimo je ovde u cilosti /prepisana je našim sadašnjim pravopisom /:

PISMA OD DAVNAŠNJEG TURSKOG RATA

Dvi se bojne čete zavadiše

Od kaurse strane i od turske;

Turska četa našu nadobila,

Pod Zvornikom gradom na busiji.

Pavle.

A jedna je mlada zapivala:

"A moj Lovre, moja dušo draga,

ove,

ružine:

Kud si tamo glavu okrenio,

ubljena,

Okreni je biloj Subatici,

tnoga."

Gdino drug tvoj s troma gorko cvili;

avle:

Joso osta u sedmoj godini,

kume."

Ivanu pak šesta se naverši,

groblje,

Lovren osta nejak u kolivci."

roblje."

Druga bula ovako ožali:

"Pet sirota kod kuće Pavlovi:

Turci,

momci.

Matko ti je pošo za volovi,

rojici

Jakov konjice u polje vodi,

ci.

Martina ti vode za ručicu,

ali,

A Antuna uče postupati,

li,

Đurica ti najmanji pri persi.

ne paši

Ah, Đurica, žalosna ti majka,

rimili.

Koji nisi bâbu upamtio,

Upamtio, a kamo vidio."

ava

obisi

zvati,

vati.

glavu

u;

a roblju

m gvožđu.

(Ova pisma je objavljena, u izvornom starom pravopisu, u članku Gašpara Ulmera - "Subotičani pod Zvornikom 1738. godine" - u subotičkom časopisu "Rukovet", XIX, septembar - oktobar 1973., br. 9 - 10., str. 542 - 544.)

Bela Gabrić

PRVA TISKARA U SUBOTICI

U povodu 150. obljetnice osnivanja

Prva tiskana knjiga u svijetu ugledala je svjetlo dana u tiskari Nijemca Johana Gutenberga u Mainzu 1455. godine. Bila je to glasovita **Biblija** na latinskom jeziku. Njome je Gutenberg postavio temelje modernog tiskarskog umijeća koje se u narednim godinama brzo širilo Europom. U vrlo kratkom vremenu stiglo je u Veneciju, odakle je prešlo u hrvatske krajeve, tako da je prva tiskana knjiga na hrvatskom jeziku **Misal po zakonu Rimskoga dvora** objavljena već 1483. godine (pretisak je izdat u Zagrebu 1971). Smatra se da je ovaj misal tiskan u Kosinju u Lici. Još bliže nama u Budimu također je postojalo razvijeno tiskarstvo u drugoj polovici 15. stoljeća za vrijeme vladanja ugarsko-hrvatskog kralja Matije Corvina (1458-1490). Imamo li na umu činjenicu da je Subotica u to doba već bila grad (oppidum) i da je zajedno sa svojom okolicom bila vlasništvo Matijine majke i njegove bliže rodbine, možemo s razlogom pretpostavljati da je naš grad u srednjem vijeku mogao postati značajno kulturno središte da nije pao pod 150-godišnju tursku okupaciju.

Prva tiskara u ovim ravničarskim krajevima između Dunava i Tise osnovana je srazmjerno kasno. Nakon protjerivanja Turaka koje je počelo 1686. godine moralo je proći punih stotinu godina da bi Emanuel Janković, neki novosadski student u Njemačkoj, dopremio prvu tiskaru u Novi Sad. U Subotici je prvu tiskaru osnovao peštanski grafičar Karlo Bittermann tek 1844. godine. Do tada su Subotičani tiskali svoje knjige, brošure, letke i formulare u Pešti, Budimu, Beču, Požunu, Osijeku i Novom Sadu, a najviše u susjednom Segedinu u tiskari Urbana Grünna (osnovane 1801).

Tko je zapravo bio Karlo Bittermann i što je značila njegova tiskara za kulturni razvoj Subotice?

Rođen je 13. srpnja 1805. godine u Starom Budimu u siromašnoj obitelji. Nakon svršena tri razreda osnovne škole roditelji ga šalju u Peštu da izučiti umijeće slovoslagara u poznatoj tiskari Trattner-Károlyi. Kao mlad i vrlo sposoban grafičar, koga su zavidni kolege proganjali, Karlo se zapošljuje u Beču, Leipzigu, Dresdenu i Pragu da bi se nakon nekoliko godina vratio u Peštu i ponovo zaposlio u tiskari Trattner-Károlyi u kojoj radi do 1843. godine. Ali već početkom četrdesetih godina naš mladi grafičar odlučuje otvoriti svoju vlastitu tiskaru u Bačkoj, i to u Somboru koji je tada bio središte Bačko-Bodroške županije. Međutim, na poticaj Josipa Rudića, velikog župana, rodom Subotičana, Bittermann mijenja svoju odluku i opredjeljuje se za Suboticu. Pošto je uspješno prebrodio razne administrativne teškoće u Budimu i Beču, carsko-kraljevska kancelarija Ferdinanda I. u Beču izdaje mu dozvolu za otvaranje tiskare u Subotici 7. ožujka 1844. godine. Već u proljeće iste te godine

- kršćanskih obitelji. Priredio jedan svećenik kaločko-bačke nadbiskupije. (1890)
- Stjepan TUMBAS, Križ Gosp. Isukrsta i saboraši kao neprijatelji istog križa. (1892)
 - Stjepan TUMBAS, Majka Crkva, Isusova zaručnica i kukavni sabor nazarenaca. (1892)
 - Govori rečeni na Bačbodrožkoj Kat. Skupštini u Subotici dana 26-og god. 1893. (1893).
 - Pisme preljske. - Subotica, Izdaje Pučka kasina prigodom 15. velikog prela. (1893)
 - Braćo kršćani. - Subotica, Izdao Stalni odbor Kat. velike skupštine. (1895)
 - Nikola KUJUNDŽIĆ, Turci ili Izbori poslanički dolaze! Piše triznim građanima jedan član Pučke stranke. (1896)
 - Nikola KUJUNDŽIĆ MIŠAKOV, Pisma Bl.D.Marije. Prigodom loretskog hodočašća god. 1896. Preveo N.K.M. (1896)
 - Matija MAMUŽIĆ, Pravila katoličkog Subotičkog kruga. (1896)
 - Ilija KUJUNDŽIĆ, Sveti Antun Padovanski i krušac ubogih. Nova pomoć u nuždi. (1899.)
 - Nikola KUJUNDŽIĆ i Krunoslav MUKIĆ, Svete pisme za jubilarnu godinu. Priveli Nikola Kujundžić i Krunoslav Mukić. (1900).
 - Lajčo BUDANOVIĆ, Sveta Pričest po knjižici M.S. Segur-a. Privod dozvolio kalački nadbiskup. (1904).

Što se tiče periodičnih publikacija potrebno je istaknuti da je kod Bittermanna tiskan prvi "Bunjevački kalendar za pristupnu godinu 1868", zatim za "prostu godinu 1869" i mnoga godišta "Bunjevačko-šokačkog kalendara" (od 1871. do 1881. od kojih su neka, nažalost, izgubljena). U tiskari Josipa Bittermanna izlaze također bunjevačko-šokački kalendari "Nova Danica" (za 1887. i 1888.) "Danica" (za 1889, 1890, 1891. i 1892.) i "Subotička Danica" (za 1894.)

Nadalje, Bittermann tiska slijedeće hrvatske, bunjevačko-šokačke listove i novine:

"Misečna kronika", tj. mjesečnik s političkim, ozbiljnim i šaljivim sadržajem koji je uređivao mladi suradnik biskupa Ivana Antunovića Kalor Milodanović. Počeo je izlaziti 15. VIII.1872. u tiskari Ivana Dobaya, ali od početka 1873. tiskan kod Bittermanna. Prestao je izlaziti iste godine. Njegovu prosvjetnu misiju nastavlja:

"Subatički glasnik", tjednik za prosvjetu, zabavu i gazdinstvo koji je izlazio od 1873. do 1876. god. kod Josipa Bittermanna, a uređivao ga je isti Kalor (kasnije Karla!) Milodanović u suradnji sa Srbinom Božidarom Vujićem.

"Neven", zabavni i poučni mjesečnik koji je počeo izlaziti u Baji 1884. pod uredništvom Mije Mandića tiskan je kod Josipa Bittermanna samo 1887. i to

rojevi 5-12.

"Subotičke novine", bunjevačko-šokački nediljni list koji je izlazio od 1893. do 1898. Kod Bittermanna su tiskana posljednja godišta.

Sažimajući dosad iznešene podatke i činjenice možemo slobodno kazati da je škara obitelji Bittermann znatno doprinijela kulturnom razvoju Subotice i bačke te da su u njoj svi narodi ovih ravničarskih krajeva mogli potpuno esmetano objavljivati plodove svoga srca i uma na svome jeziku. Neka stoga ovaj kratki napis bude skroman znak duboke zahvalnosti obitelji Bittermann za mnogo dobra koja nam je učinila.

Tomo Vereš

NIKAD NEĆU ZABORAVITI

*Nikad neću zaboraviti
Moj Tavankut, moje selo.
Ono mi je uvijek bilo
Tako drago, tako milo.*

*Nikad neću zaboraviti
Moje drago rodno misto.
Ono mi je uvijek milo
Kao suvo zlato čisto.*

*Nikad neću zaboraviti
Mog djetinjstva staze davne
One su mi uvijek bile
Tako divne, tako ravne.*

*Nikad neću zaboraviti
Moje djetinje školsko doba.
Ono će mi uvijek biti
Najdraže sve do groba.*

*Nikad neću zaboraviti
Moju viru, crkvu, selo.
Ono mi je uvijek pomoglo
Da ponosno dižem čelo.*

Marga Stipić

PROLJEĆE LISTA

*Čakli se lišće
umiveno u kiši jutro.
Tek progledalo
i buja puninom svježine
željno da krene.
U rumenilu jeseni kasne
zašuštit će lišće bolno
prije nego svene.*

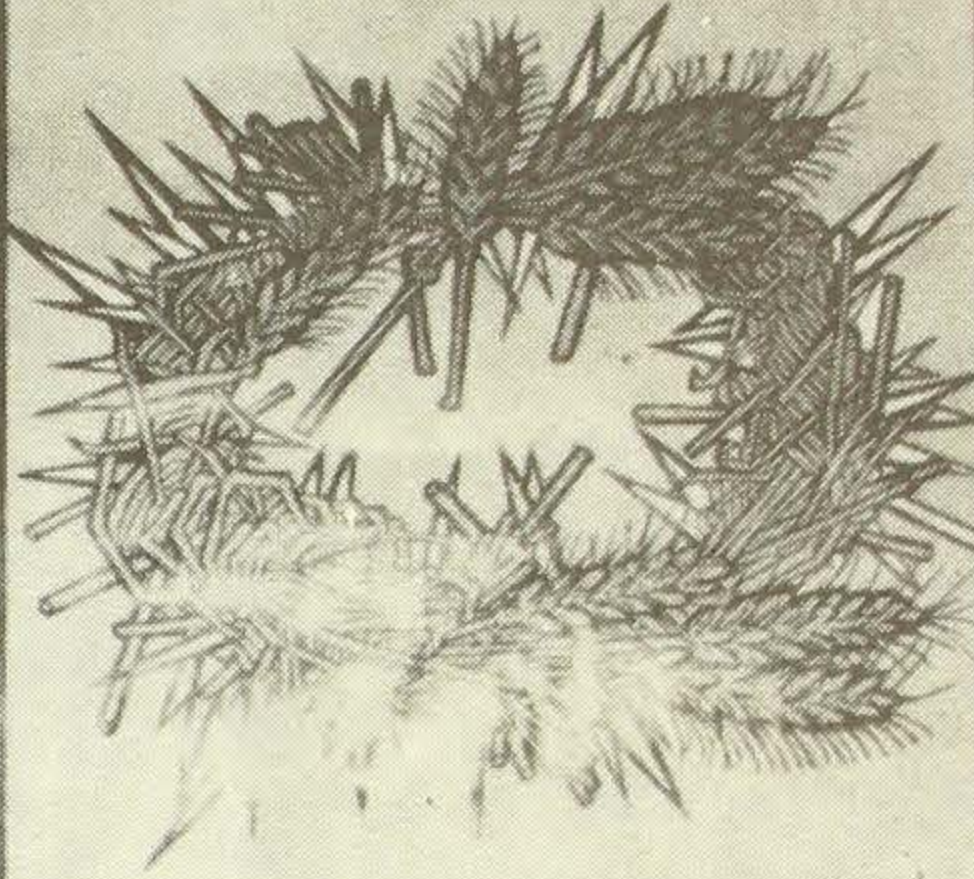
*Znam proljeće duše
kad vrtovi njeni
umiveni vodom živom
radošću cvatu.
Zore pod križem,
u slobodi rastu.*

Subotica, 21. ožujka 1993.

s. Fides Vidaković

הַהַר הַקָּדוֹשׁ

S U B O T I C A
28. VI — 29. VIII 1993. god.

DA IH NE ZABORAVIMO

MINULO JE STOLJEĆE

U povodu stote obljetnice rođenja

Ive Prčića

Minulo je stoljeće...

Prije stotinu godina, 15. svibnja 1894. rodio se u Subotici Ive Prčić. Rodio se na dan jednog svetog Ivana, Ivana Nepomuka - Mukije. (Nije čudo što je dobio ime Ive. Ive, Albe su uobičajena imena u obitelji Prčić. Konačno, na krštenju je dobio ime i Albe: - Ive Albe.)

Otac mu je Lozija, a majka Liza, rođenja Poljaković. Sedmo dijete u roditelja.

Obitelj Prčić je poznata, brojna, razgranata obitelj na sjeveru Bačke, u dokolici Subotice, pa i u tzv. "Bajskom trokutu".

Stjepan Prčić već 1561. godine dobija plemstvo od kralja Ferdinanda I. Ovo je najstarije bunjevačko plemstvo. (Mijo Mandić: Bunjevačko plemstvo, "Subotička Danica", kalendar za 1927. godinu, strana 45-48.)

Djetinjstvo, kao i svako djetinjstvo poljoprivredničke, seljačke, salašarske, gradske djece. Osnovna škola i produžetak školovanja u gimnaziji. Bio je odličan učenik. (Vidi se iz školskih izvještaja toga vremena.)

To je početak XX stoljeća. Poznate su sve popratne pojave ovog podneblja: suša i obilne padavine, prašina i blato, opake bolesti i velika smrtnost; umiralo se u mladim momačkim i djevojačkim godinama. Sve te nedaće su zahvatale i obitelj Lozije i Lize Prčić. Od devetoro rođene djece zrelije godine su dočekali samo Ive i sestra Lozika.

Zbog bolesti, na energično traženje liječnika, Ive je napustio dalje gimnazijsko školovanje.

Što bi se desilo da je nastavio školovanje, ne znam, ali vjerojatno ne bi izrastao u tako značajnog djelatnika u kulturi među svojim narodom u ovim bačkim ravninama.

Preživio je, savladao Ive sve bolesti (i tzv. "španjolsku groznicu", koja je

harala pslije prvog svjetskog rata. Tada su se skoro već opraštali od njega.)

Tekao je život dalje u jednom smirenom ritmu, smirenom kako je smirena i ova široka nedogledna ravnica.

Ženidba (sa Terezijom Dulić), djeca, kao glava obitelji staranje za svakodnevne potrebe, svakodnevni život.

Drugi svjetski rat i nedugo poslije završetka (1949. godine) teška, teška bolest, koja ga je držala prikovana za krevet punih deset godina. Deset godina je vegetirao, ali je svoju bolest jobovskom strpljivošću podnosio pun vjere, uzdajući se u riječi Spasitelja i Otkupitelja svijeta...

Umro je 12. svibnja 1959. godine, prije trideset pet godina. Sahranjen je 14. svibnja, smiren u smrti dočekujući svoj 65. rodendan.

Pogrebne obrede predvodio je msgr. Matiša Zvekanović, subotički biskup.

-.-

Ive Prčić je napustio školu, ali je predano nastavio učiti, da stječe znanja iz knjiga, ali i osluškujući originalnu, živu narodnu riječ, upoznavajući raznolikost narodnih običaja, svaku sitnicu u bogatom izrazu narodnog govora.

Poslije preležane bolesti, poslije "ponovnog rođenja" našao je svoj put, svoje mjesto pod suncem u nesebičnoj kulturnoj djelatnosti među svojim narodom na bačkim ravnicama.

On je ponikao u krugu narodnih preporoditelja od Ivana Antunovića (1815-1888) i Boze Šarčevića (1820-1899), pa Lajče Budanovića (1873-1958) i Blaška Rajića (1878-1951) do mladih kulturnih djelatnika koji su se pojavili poslije prvoga svjetskoga rata.

Rano se Ive uključio u kulturni i društveni rad.

U predgovoru Bunjevačkim narodnim pismama (Subotica, 1939) (MCMXXXIX) sam piše:

"Kada sam još kao dače samouče počeo sakupljati naše narodno blago, vidio sam da je u nas vrlo malo dida i majka, koji još znadu "groktiti" naše

pisme, koje nisu naučili uz knjiga, nego su se prinosile od usta do usta, od pokoljenja na pokoljenje."

Blaško Rajić je 1910. godine u Subotici izdao zbirku "Narodno blago". (Blaž Raić: Narodno blago, narodne pjesme i poslovice, Subotice, 1910.) U toj zbirci je šesnaest pjesama koje je sakupio i priložio Ive Prčić.

A tada je imao samo 16 godina!

U drugom izdanju iste zbirke (Subotica, 1923.) skoro polovicu pjesama priložio je Ive Prčić.

-.-

Poslije raspada Dvojne monarhije 1918. god. novoj državi, Kraljevini SHS, sa 25 godina Ive Prčić preuzima uređivanje i uredništvo "Subotičke Danice", kalendara.

U povodu tridesete obljetnice njegove smrti, 1989. pisano je:

Mijenjaju se izdavači, mijenjaju se glavni i odgovorni urednici, ali jedan mlad čovjek, rekli bismo, tiho, u zavjetrini, skroman u javnom i osobnom životu, ostaje dvadeset godina kao nevidljivi, "dobar duh" "Danice", urednik ovoga pučkog kalendara, dajući mu najbolje i najstvaralačkije godine svoga muževnog života. (Karakteristično je da se dvadeset godina skoro i ne pominje kao urednik "Subotičke Danice", možda, uzgred dva-tri puta.) On je sa prefinjenim ukusom poznavao narodne riječi i narodnih potreba, tražio i birao suradnike navodeći ih na rad kao dobar učitelj.

Taj čovjek je Ive Prčić. (Subotička Danica za 1989. godinu, str. 62.)

Neki poznatiji ljudi iz kruga preporoditelja odlaze kulturi i narodnom stvaralaštvu.

Mnogostruko je razgranao svoju kulturnu djelatnost. Spomenuli smo već uredništvo i suradnju u "Subotičkoj Danici".

Dvadesetih godina u izdanju Književnog društva "Alfa" u Subotici objavljuje knjižice - brošure raznolikog sadržaja:

- Muka Isusova po sv. Evandelju

(Ivan Kujundžić: Bunjevačko - šokačka bibliografija, Zagreb 1969. Bibliografska jedinica 294)

- Ezopčice. Priče za katoličku mladež. Pribrao i uredio I.P.Jablanović (pseudonim Ive Prčića) (BŠB, 295)

- Tmurni i vedri dani. Crtice iz prošlosti Bunjevaca i Šokaca (BŠB, 296)

- Sveta noć i druge legende o malom Isusu (BŠB, 299)

Ove knjižice - brošure su neke vrste "predvježba" za njegovo osnovno životno opredjeljenje: narodno stvaralaštvo i opis narodnog života.

Već 1936. godine "Subotička matica" izdaje njegovu popularnu knjigu "Subotica i Bunjevci". Da se zna i ne zaboravi. (BŠB, 353) (Nažalost, ova knjiga kao da je zaboravljena. Ne bi trebalo. Da se zna i ne zaboravi!)

Godinu dana kasnije, 1937. se pojavljuju "Bunjevački narodni običaji". To su scenski prikazi narodnih običaja: Sigre, Polivači, Kraljice, Dužijanica, Rakijare, Svatovi, Materice. (BŠB, 366) Narodni običaji "Prelo" je objavljen u "Subotičkoj Danici" za 1946. godinu, strana 56-63. (Bunjevačke narodne običaje uključujući i "Prelo" sa uspjehom su izvodili, koliko mi je poznato, kazališni amateri iz Subotice.) Betlemari, bunjevački narodni običaj u Adventu u dvije slike, objavljeni su u "Subotičkoj Danici" za 1991. godinu, str. 157-160. (Danas se pita i raspravlja kako oživjeti društvene sastanke, animirati druženje, oživjeti običaje, naročito među mladima. Da li se odgovor može naći u prezentiranju ovih scenski uobličениh događaja?!)

"Bunjevačke narodne pisme" (BŠB, 381) su objavljene 1939. godine u nakladi sakupljača i urednika, samog autora Ive Prčića.

Od tog vremena protječe 55 godina.

Da se podsjetimo. Ive Prčić je razvrstao objavljene narodne pjesme u cikluse:

Pobožne, sa 13 pjesama,

Dičije, sa 8 pjesama,

Korizmene, sa 14 pjesama,

Kraljičke, sa 108 pjesama,

Svatovske, sa 15 pjesama,

Groktalice (I. dio), sa 80 pjesama.

Drugi dio Groktalice, 26 pjesama ustupio je Matici hrvatskoj i one su objavljene u desetoj knjizi Matičinih "Hrvatskih narodnih pjesama". Ženske pjesme - svezak šesti: Haremske pričalice i Bunjevačke groktalice (strana 139 - 182).

Tako se i kultura Hrvata - Bunjevaca našla objedinjena u jedinstvenoj krošnji zajedničke kulture hrvatskog naroda. (BŠB, 408)

Dvanaest godina poslije smrti, 1971. godine, objavljena je još jedna knjiga Ive Prčića u izdanju "Osvita" iz Subotice: "Bunjevačke narodne pisme", prva knjiga (iako je to upravo treća knjiga bunjevačkih narodnih pisama Ive Prčića. Izdanje 1939, pa 1942. i 1971. godine, dakle, treća.)

U knjigu su uvršteni ciklusi:

Omladinske ili ljubavne pisme, sa 154 pjesme,

Bećarac, sa 250 pjesama

Šaranac, sa 137 pjesama

Šalajdan, sa 138 pjesama.

Knjizi su dodata momačka i divojačka pisma.

U predgovoru piše: U ovoj zbirci zapisano je i od zaborava sačuvao nekoliko divojačkih i momačkih pisama, koja su većinom nastala za vrijeme prvog i drugog svitskog rata.

Naša se mladež vrlo ritko ili uopće ne dopisiva. To moraju biti iznimni slučajevi kada će bunjevačka divojka ili momak uzeti pero u ruke da napiše na papir svoje osićanje, svoje jade. A to se događa za vrime rata kada "ode lane u katane", ili kad zlotvori priotmu vladu pa omraze što j' milo i drago.

"Ova pisma su jedna vrsta lirskih narodnih pisama spivana u obliku pisma. Motivi su većinom uzeti iz "bećaraca" i "šaranaca".

Iznositi imena onih koji su ih ovako lipo složili u jednu cilinu ne bi bilo lipo, jer se to većinom "kradom" pisalo, "da ne dozna nana, pa da posli ne bude divana".

Objavljeno je 12 divojačkih i 8 momačkih pisama.

U dodatku su objavljene Kolede, šokačke pisme.

Citiram iz predgovora: "Otprije je bilo - kako puk pripovida - "koledovanje" po svim šokačkim selima širom Bačke i duž Dunava, s jedne i s druge strane."

"Običaj 'koledovanja' zadržao se kod nas bunjevačko - šokačkih Hrvata još samo u Dušnoku. (...) "Kolede se pivaju na Mladince, ujedno onda idu i šibat. Svaki "koledanin" ima u ruci korbač od žila, vrlo lipo opleten i cvićem ukrašen. "Koledani" samo momci mogu biti. Prvi među njima zove se kolovoda. (...) Za pisme primaju darove i u novcu i u naravi, zato se i neki od njih zovu "torbonoše"."

Objavljeno je 16 koledskih pisama.

To su objavljena djela Ive Prčića.

.-

U svojoj književnoj ostavštini, u rukopisima sa nalazi bogat prilog, doprinos kulturi Hrvata - Bunjevaca.

U književnoj ostavštini, uređeno, skoro spremno za tisak, nalaze se djela:

- Bunjevačke narodne pripovitke (110 kucanih kartica - stranica)

- Godinu dana bunjevačkih narodnih običaja (72 kartice)

- Bunjevačke narodne poslovice i uobičajene izreke

Bunjevačke narodne zgonetke

Bunjevački provincijalizmi (85 kartica)

- Bunjevačka narodna nošnja (sa slikama)

Bunjevačke pučke sigre (35 kartica)

- U dokolici, priče i crtice

Jedinica i gospodar, slika iz života bačkih Hrvata u tri čina

Skupština žena na staroj čoši, šala u jednom činu, po satiri Šime Ivića (52 kartice)

Objavljeno književno djelo i rukopisna zaostavština Ive Prčića iznosi oko petnaest bibliografskih jedinica-knjiga i brošura. To je već impozantan broj što služi na čast i autoru i narodu.

Moram napomenuti da u današnjem oživljavanju autohtone kulture bunjevačko - šokačke na ovim prostorima, u traganju za autentičnim narodnim izrazom, možda najrečitiji odgovor pružaju djela Ive Prčića. Samo ih treba objaviti.

(Evo prijedlog za sadržaj rada Izdavačkom odjelu Instituta "Ivan Antunović".)

-.-

Ive Prčić je surađivao u mnogim dnevnim i tjednim listovima, u kalendarima, časopisima, almanasima, ne samo lokalnim, subotičkim.

Navodim samo nekoliko njegovih raznorodnih priloga objavljenih u publikacijama.

- Povjestnička vridnost naših narodnih običaja,
- Bunjevci u Rimu (Sveta godina 1925),
- Nanina molitva (za proslavu presvj. g. Blaška Rajića), scenska slika,
- Subotica za 50 godina,
- Kad se bratska srca slože (povodom osnivanja Subotičke matice),
- Prvo krizmanje u Subotici 1730. godine,
- Pučka kasina u prošlosti i sadašnjosti (Nema podataka o Pučkoj kasini, govori se, treba istraživati. Treba proučiti već objavljeno!)
- Narodne pjesme Bunjevaca.

-.-

Ive Prčić zauzimao je viđenije mjesto u kulturnom i društvenom životu Hrvata - Bunjevaca između dva rata.

Na prvoj sjednici novoosnovane Hrvatske kulturne zajednice izabran je za odbornika. Predsjednik je Blaško Rajić, tajnik dr. Mihovil Katanec, odbornici su dr. Ladislav Vlašić, Ivan Kujundžić, Ive Prčić.

Kao aktivan djelatnik u kulturi Ive Prčić je držao predavanja na "Razgovorima" u Subotici; prigodom proslave 250. obljetnice dolaska jedne veće grupe Bunjevaca u ove krajeve. (Nažalost, ta su predavanja izgubljena.)

-.-

O Ivi Prčiću se može pisati osvjetljavajući njegov rad iz više kutova.

Može se pisati kao o sakupljaču narodnih umotvorina, o njegovim opisima narodnog života; možda govoriti o publicističkoj djelatnosti, djelatnosti urednika i društvenom angažiranju. Može se pisati o odrazima njegovog rada u širem korpusu regionalne i opće hrvatske kulture i književnosti, dalje, o

prikazima i napisima o njegovom radu itd.

Ovaj prilog je samo jedan prigodan memento u povodu stote obljetnice njegovog rođenja.

(Možda se pruži prilika i za obimnije prezentiranje njegovog rada.)

-.-

Ive Prčić je umro 12. svibnja 1959. god., smireno, blago u Gospodu. Oproštajni govor nad otvorenim grobom održao je dr. Mirko Ivković Ivandekić (vjenčani kum). Istakao je da ako netko želi proučavati prošlost Bunjevaca - Hrvata, mora proučiti kulturnu ostavštinu Ive Prčića.

Veće priznanje nije mogao dobiti!

Pitam se: da li je smrću Ive Prčića nestao i posljednji Mohikanac preporoditelja Hrvata - Bunjevaca?

Moj odgovor je pozitivan.

I ovi reci su samo oduženje velikog duga prema skromnom čovjeku, prema neumornom pregaoču kulture u svom narodu.

Ivo Prčić, mladi

ŠTA TE OČI KRIJU

Šta te bistre oči kriju
što se nama veselo smiju.
Možda kriju, al' i kažu
da nemaju od ravnice
zemlju dražu.

Šta te oči vide?
Bunjevačkog roda se ne stide.
Oči vole rodni kraj
i na brigu salaš taj.

Prirodu i njivu vole,
za dobar rod Bogu se mole
da ge ne uništi
oluja i led.

Majkine oči vole ravnicu,
vole ljude i malu dicu,
unucima uspavanku čita,
broji već osamdeset lita.

Majka stara pisme piše,
rodnu grudu voli najviše.
Svaka pisma dušu liči,
u svakoj se ime bunjevačko diči.

Još su majki vridne ruke,
pravi slike bez po muke,
slike su od žute slame,
sve su lipe i bez mane.

Šta te bistre oči kriju
što se nama veselo smiju?
Još u tim dragim očima

vire i ljubavi ima.

Tomo Vidaković

*(Pjesma je posvećena proslavi 80-tom
rodendanu pjesnikinje Matije Dulić u
Đurdinu 1992. god.)*

ČUVARICA SVETOG OGNJA - JOVANA STANTIĆ

Još je poganski Rim poznao ustanovu svetih djevice koje su čuvale svetu vatru u Rimu. Te su djevice zvali vestalkama i njihova je zadaća bila bdjeti i čuvati taj sveti oganj da se ne ugasi. Nešto slično postoji među nama bunjevačkim Hrvatima, gotovo kroz svu našu povijest, iako to nije bilo institucionalizirano. Postojale su u našim kućama svete djevice koje su žrtvovalе posvema sebe, ostajući u dobrovoljnom djevičanstvu živeći poput redovnica u svijetu. Neke između njih svoj su život, a često i imetak i čitavo svoje biće stavile u službu Crkve i naroda i time silno poslužile ovoj stvari i znatno doprinjele izgradnji kraljevstva Božjeg u našem narodu i pomogle rast kulturnog nivoa u našem narodu.

Spomenimo samo neka imena: seka Janja Prčićeva (koja je svojim imanjem i novcem kupila zemljište u Zagrebu za osnutak muškog Karmela, pa bogato pomogla gradnju crkve sv. Josipa na Đurđinu, izdala molitvenik Praškog djeteta Isusa...), seka Mariška Brčić Kostićeva, seka Cila Vidakova (tajnica Dobrotvorne zajednice Bunjevaca), nedavno preminule seka Kata Rogićeva, prvakinja među umjetnicama u tehnicí slame i tolike druge.

Toj plejadi mudrih djevice, koje su visoko digle stijeg djevičanstva u ova naša sumorna i bolesna vremena kada se čistoća smatra ostatkom prošlosti i gotovo nešto bolećivo, treba pribrojiti i SEKA JOVANU STANTIĆEVU, tu vestalku - djevicu čuvaricu svete vatre našeg katoličkog i hrvatskog identiteta. Ona je svoj dugi životni vijek provela u tišini svoga roditeljskog doma u Palmotićevoj ulici br. 16. u Subotici, kako to i dolikuje Bogu posvećenoj djevici, ali je djelatno prisutna u našem vjerskom i narodnom kulturnom životu.

Rođena u imućnoj posjedničkoj obitelji u Đurđinu, ali kad je došla u Suboticu, već se zarana u dobi od 19 godina uključuje u onda veoma živu katoličku organizaciju u Katoličko divojačko društvo, koje je 1911. godine osnovao svećenik Blaško Rajić, a imala je za cilj: "Obrazovanje djevojaka u rodoljubivom i kršćanskom duhu" (Pravila KDD & 3). Bilo je to 8.9.1926. godine. Svojim zalaganjem i požrtvovnim radom biva izabrana za tajnicu toga Društva 14.8.1932. godine i na toj dužnosti ostaje sve do 15. lipnja 1938. godine, kada na prijedlog upravitelja g. Blaška Rajića, bude izabrana za 7. i nažalost posljednju predsjednicu ili nastojnicu Katoličkog divojačkog društva u Subotici.

Palo joj je u dio. da povede to Društvo u teška ratna i poratna vremena sve do njegova faktičkog ukinuća 1946. godine. Društvo je vodila uz izdašnu pomoć mons. Blaška Rajića, ali i nakon njegove internacije u budimpeštanskom franjevačkom samostanu za vrijeme ratnog vihora, ona je hrabro

vodila to društvo, trudeći se da ono i u teška ratna vremena ispuni svoju kršćansku i rodoljubivu ulogu, što nipošto nije bilo lako. Održavala je stalne kontakte sa zatočenim upraviteljem, slala mu izvješća i materijalnu pomoć.

Poslije završetka rata, nakon što su odbile suradnju sa novim socijalističkim vlastima, koje su htjele za svoje ciljeve iskoristiti katoličko divojačko društvo, kao i ostale katoličke organizacije, ta su Društva bila raspuštena da ne bi bila zabranjivana, a članovi šikanirani.

Tada je Jovana Stantićeva u svoj dom pokupila svu pisanu ostavštinu toga Društva i sačuvala ga za povijest i pokoljenja koja nadolaze. Ali, nije se zadovoljila da bude samo čuvar pečata i arhiva, nego je tražila načina, prema ondašnjim mogućnostima, kako sačuvati, makar i mali plamičak one vatre koja je tako sjajno gorila u tolikim katoličkim hrvatskim organizacijama.

Desetljećima bila je to naša dožetvena svečanost Dužijanca. Kao predsjednica one organizacije koja je sa Bunjevačkim momačkim kolom organizirala društveni vid tih žetvenih svečanosti, bila je inicijatorom, da se sa tim svečanostima nastavi u tada jedinom mogućem obliku, da se to obavlja sa djecom prvopričesnicima od 1946.-1958. godine, kako u katedrali tako i po hrvatskim župama u okolici Subotice.

Ona je organizirala sve pripremne akcije, pletenje vijenaca od žita, pravljenje kruna i sl. Dok sve to konačno nije opet uskrslo u proslavi dužijance sa mladićima i djevojkama, kako je to i ranije bio običaj. Na njezinu inicijativu proslavlja se 50. obljetnica tzv "crkvene dužijance" tj kada su se žetvene svečanosti zahvale za žetvu iz obitelji preselile u crkvene prostore, što je 1911. godine učinio svećenik Blaško Rajić. Bilo je to 1961. godine i od tada je dužijanca stalno dobivala na svom sjaju i postaje sve više prava prezentacija hrvatske katoličke kulture u našim prostorima.

Tu je vatru, dok je bila samo stijenjak, koji je tinjao, sačuvala naša dobra

Jovana Stantić (u sredini) sa drugaricama

seka Jovana Stantićeva. Kada su se sjene njezina života života izdužile (16.11.1976.), pozvala me je i predala mi svu pisanu ostavštinu Katoličkog divojačkog društva i neke nošnje i knjige. To se jednim dijelom čuva u župnom uredu Isusova Uskrsnuća u Subotici, a drugim dijelom u župi u Đurđinu. I tim je gestom sačuvala sveti oganj i predala ga naraštajima koji nadolaze.

Imajući u vidu sav ovaj njezin rad, Institut "Ivan Antunović" imenovao ju je među prvima počasnim i doživotnim članom. Tim slabim ljudskim priznanjem samo se je htjelo pokazati da Crkva i narod nisu slijepi za tihi i predani rad za Božju stvar, no time nipošto nismo mislili da ćemo umanjiti njezine zasluge pred licem Božjim, dapače tvrdo vjerujemo, da će ona zato jer je čuvala iskru evandeoske pravednosti bogoljublja u formi zahvalnosti i rodoljublja u obliku čuvanja identiteta svoga naroda, kojega je on od Boga primio, bit će obasjana sjajem onoga lica, koje je lice same ISTINE, DOBROTE i LJUBAVI, da kroz cijelu vječnost zahvaljuje, klanja se i moli za one ideale u svom narodu za koje je živjela i umrla.

U Subotici, 24. lipnj 1993.

Lazar Ivan Krmpotić

(oproštajni govor na sahrani Jovane Stantić, 24. lipnja 1993. godine na Bajskom groblju u Subotici).

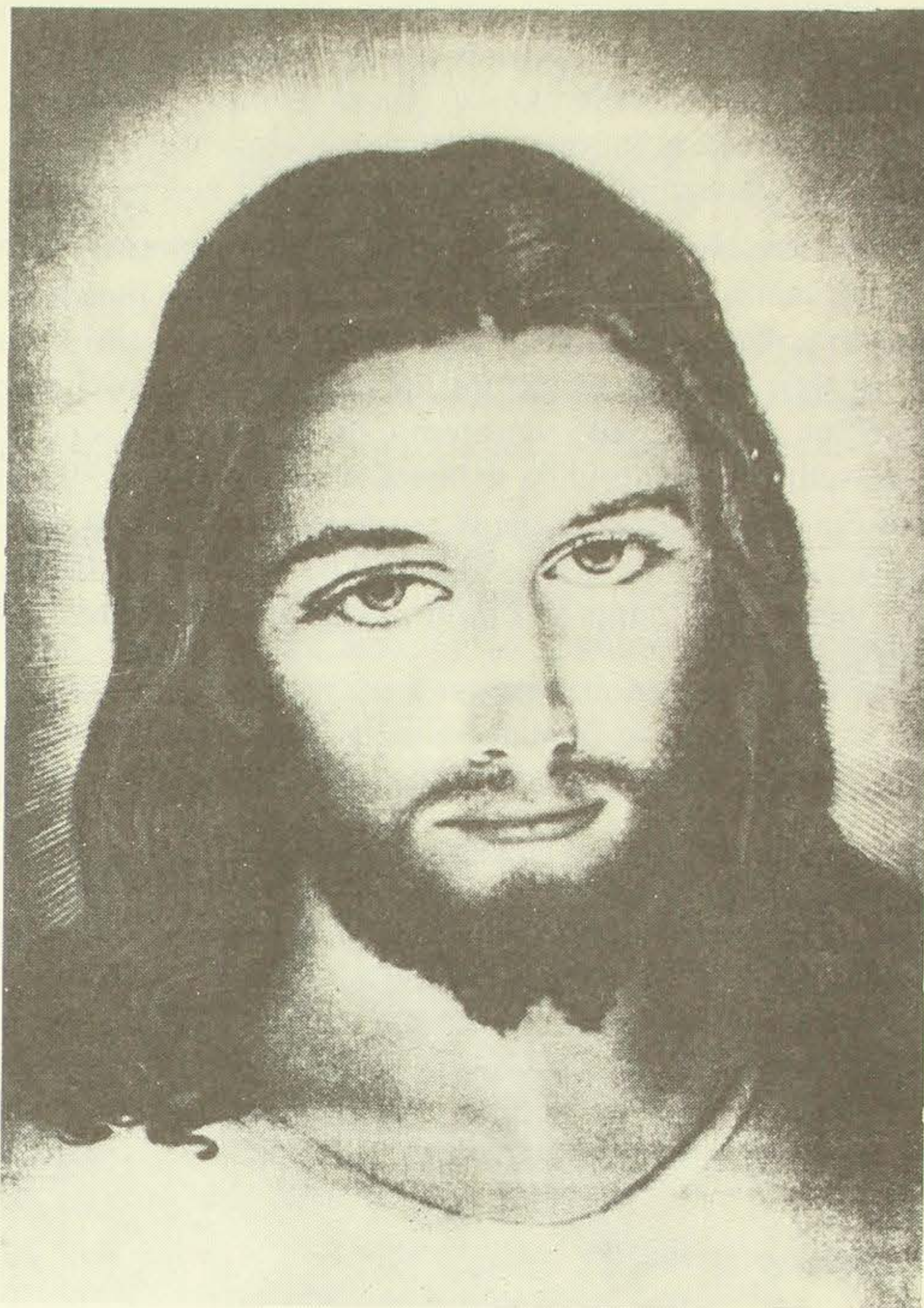
PLAČITE

*O, zašto ste mirni!
Zašto ne plačete umorne oči,
i vrbe žalosne
plačite,
osjećaji utonite u proljetne kiše
sva priroda plače*

*Lakše je našim dušama
izcijedenim
od tuge kad se odmore
u proljetna jutra*

*Plačite,
moje žice tuga
u vama krije se smiješak
kao jecaj s violina*

Branko Jegić

PROLJEĆE I PJESNIK

*Proljeće nosi napupane grane,
A pjesnik svoje ljubavi nespjevane.*

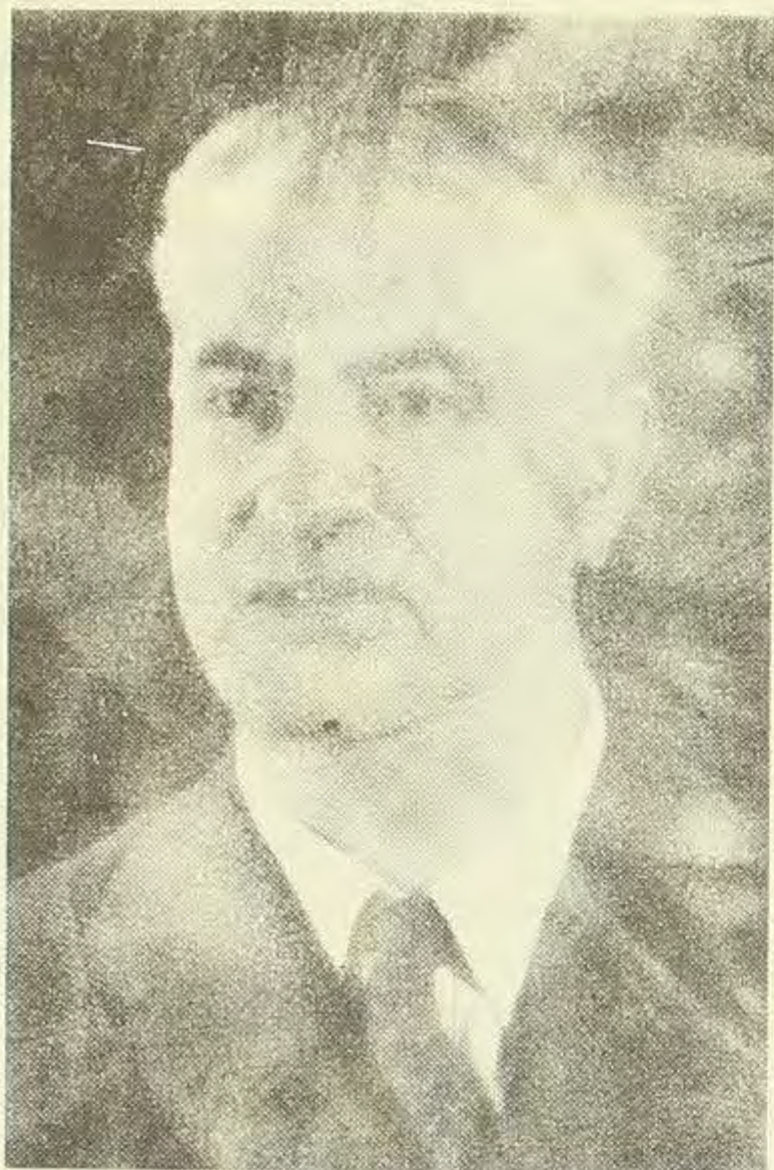
*Ko vrh pupova što puca kora,
Pjesničko srce raspući se mora.*

*Procvasti će kada sunce grane,
sklopljene čaške-rime nespjevane.*

Marija Vojnić-Purčar

prof. STJEPAN BARTOLOVIĆ

(1909 - 1992.)

Stjepan Bartolović

Među istaknute kulturne radnike šokačkih Hrvata u Bačkoj možemo uvrstiti prof. Stjepana Bartolovića.

Roden je u Baču 23. XI 1909. god. Otac mu je Vinko Bartolović, a majka Elisaveta (Liza) Džanić iz Bukina.

Stj. Bartolović je u svom rodnom selu završio 4 razreda osnovne škole. Bio je primjećen među učenicima i zato je župnik Ivan Evetović (brat pjesnika Ante Evetovića Miroljuba) nagovorio oca da malog Stipu upiše u gimnaziju.

Tako je pošao u klasičnu gimnaziju u Osijeku šk. godine 1920/21. Prva dva razreda bio je u osiječkom Biskupskom konviktu.

Na početku trećeg razreda razbolio se od trbušnog tifusa i tako je izgubio tu šk. godinu. Slijedeće šk. godine ponovo se upisao u treći razred i stanovao kod prof. Ljudevita Enderlena, velikog rodoljuba, koji je mnogo utjecao na odgoj i obrazovanje mladog učenika. U Osijeku je završio četvrti razred gimnazije s malom maturom. Od 5. do 7. razreda gimn. polagao je u subotičkoj Državnoj gimnaziji kao pitomac sjemeništa koje je biskup Lajčo Budanović osnovao u Baču, a 8. razred je pohađao u Nadbiskupskoj klasičnoj gimnaziji koju su vodili isusovci u Travniku. Tamo je maturirao 1929. god. i sačuvao je najljepše uspomene na svoje profesore i odgojitelje.

Nakon velike mature STJ. Bartolović je otišao u bogosloviju u Đakovo, ali je nakon godinu dana napustio, jer nije osjećao zvanje za svećenički poziv. U jesen 1930. god. upisao se na farmaciju u Zagreb, ali je napustio taj fakultet i u jesen 1931. god. upisao se na zagrebački Filozofski fakultet i to na XIV grupu (hrvatski jezik sa staroslavenskim, južnoslavenska književnost s teorijom književnosti, njemački jezik, nacionalna povijest i ruski jezik).

Fakultet je završio 26. VI 1936. god. kod veoma poznatih profesora i stručnjaka (prof. Stjepan Ivšić za hrvat. jezik, prof. Franjo Fancev za povijest hrvat. književnosti, prof. Ferdo Šišić za hrvat. povijest i drugi).

Dok je čekao državnu službu, radio je privatno u srednjoškolskom

korepetitoriju u Karlovcu i Splitu.

Prvu državnu službu dobio je u Sinju 1939. god. a 1940. je premješten u Dubrovnik, a 1941. u Zagreb, gdje je 11.X 1944. god. položio profesorski ispit. Tamo je ostao do kraja rata.

Poslije rata službovao je u Baču, gdje je s mještanima učestovao u otvaranju Progimnazije u kojoj je sa suprugom Marijom predavao jednu godinu. Nakon godinu dana premješten je po potrebi službe u Suboticu u Državnu žensku gimnaziju, zatim u subotičku Ekonomsku školu.

Od 1955. god. je na Rijeci, prvo u Tehničkoj brodograđevnoj školi, a zatim od 1960. god. u Građevinskoj školi.

Kad je 1971. god, otišao u mirovinu, preselio se u Zagreb, gdje je nastavio svoj znanstveni rad. Umro je 11. veljače 1992. god. u svojoj 83. godini i sahranjen je 14. veljače na Mirogoju.

To je Stipin životni put koji je uz prosvjetno-pedagoški rad u školi bio ispunjen bogatom kulturnom djelatnošću od rane mladosti do duboke starosti

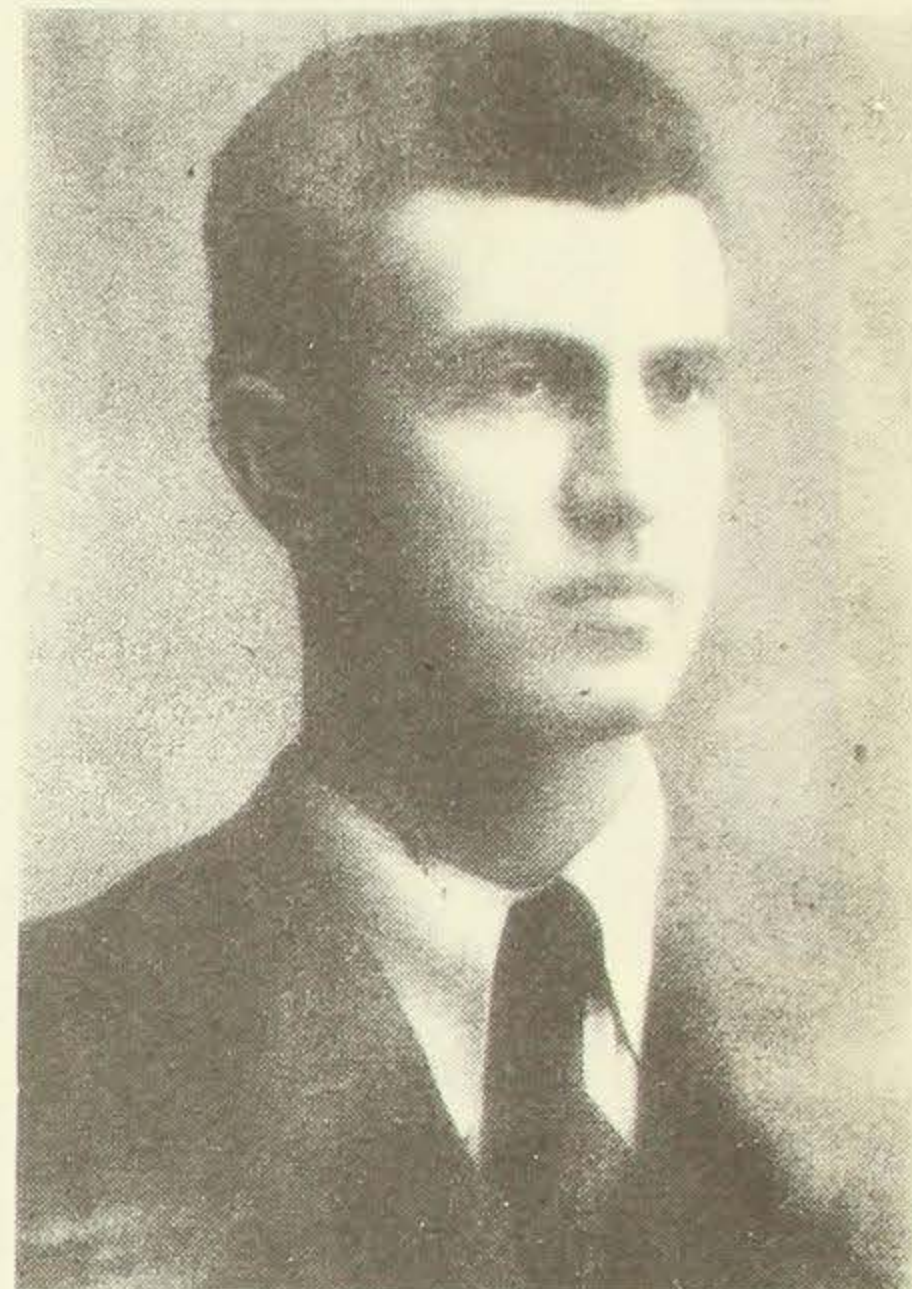
Prvi rad objavio je kao gimnazijalac u dačkom listu "Travničko smilje" (1929.)

Još od petog razreda gimnazije skupljao je riječi i izraze među bačkim Šokcima u mjestima: Bač, Bukin, Vajska, Bodani, Plavna, Sonta, Bački Monoštor, Bački Brijeg. Naročito je proučavao jezik, narodni život i običaje Šokaca i međusobni utjecaj drugih jezika (njemački, mađarski, srpski i slovački). On povezuje šokački govor u Bačkoj sa šokačkim govorom u Slavoniji i Srijemu. Dakle, najviše se bavio etnografijom, narodnim jezikom i kulturom prošlošću bačkih Šokaca - Hrvata.

Još kao student surađivao je u raznim listovima, na pr. "Subotičke novine", "Obzor", "Hrvatski dnevnik" i u časopisu "Svijet" Također je objavljivao u splitskom "Hrvatskom glasniku". Pisao je članke iz raznih oblasti društvenog i javnog života u južnoj Bačkoj.

Osobito je važna suradnja Stj. Bartolovića u časopisu "Klasje naših ravni" koji je osnovan u Subotici 1935. godine a za vrijeme rata objavljivao je u Zagrebu (1942 - 1944.)

Kao lektor hrvatskog jezika u Hrvatskom kazalištu u Subotici objavio je članak "Kazalište i književnost" u časopisu "Naša pozornica" (1952/53. br.3-4.) Također je u to vrijeme surađivao i u Subotičkim novinama.

Stjepan Bartolović kao student

BIBLIOGRAFIJA ČLANAKA STJEPANA BARTOLOVIĆA

(Članci su poredani po abecedi časopisa i novina, gdje su objavljeni.)

1) "Hrvati Bačke i Baranje i njihovo pitanje"

(Hrvatski glasnik, Split, 13. travnja 1940.)

2) "Doktor filozofije Marka Čivića"

(Hrvatski dnevnik, 6. studenog 1937.)

3) "Bibliografija o Šokcima i Bunjevcima i njihovo kulturno i političko mjesto u Bačkoj, Baranji i Banatu"

(Hrvatski dnevnik, Zagreb, 22. rujna 1940.)

4) "O starim svatovskim običajima kod šokačkih Hrvata u Baču"

(I. i II. dio)

(Hrvatski narod, Zagreb, 14. IX 1941. br 212 i 28. IX 1941. br. 226.)

5) "Hrvati u Rumunjskoj"

(Hrvatski krugoval, Zagreb, 7. veljače 1943. god. II. br. 6.)

6) "Mate Miloradić Meršić" (Povodom 10 godina smrti pjesnika "Izibranih jački")

(Hrvatski narod, Zagreb, 19. veljače 1944. god. VI br. 963.)

7) "Borba za književni jezik i pravopis kod Bunjevaca i Šokaca u Bačkoj i Baranji"

(Hrvatski narod, Zagreb, 21. ožujka 1944. god. VI br. 990.)

8) "Božićni običaji kod Hrvata u Baču"

(Klasje naših ravni, Zagreb, br. I. travanj 1942. str. 12-20.)

9) "Ocjena knjige dr.B.Bukinca "De activitate franciscanorum in migrationibus populi Croatici saeculis XVI et XVII.", Zagreb, 1941."

(Klasje naših ravni, Zagreb, travanj 1942. br. I str 60-64)

10) "Bunjevačke groktalice u izdanju Matice hrvatske"

(klasje naših ravni, Zagreb, prosinac 1944. br. I. str. 61-65.)

11) "Stari svatovski običaji u Baču" (svatovske pjesme, osvrt na jezik i neke plesove)

(Klasje naših ravni, Zagreb, prosinac 1944. br.1-2. str. 21-37.)

12) "Kazalište i književni jezik"

(Naša pozornica, Subotica, 1952-53. br. 3-4.)

13) "O bačkim narodnim nošnjama"

(Obzor, Zagreb, 10. listopada 1933.)

14) "Nešto o bibliografiji Bunjevaca i Šokaca"

(Obzor, Zagreb, 10. siječnja 1933.)

15) "Bunjevačko-šokačka omladina na djelu"

(Obitelj, Zagreb, 23. listopada 1932.)

16) "Šokačka nošnja iz Bača"

(Svijet, Zagreb, 9. srpnja 1933.)

17) "Kako je nastala crkva kod sv. Antuna u Baču" (legenda u nastavcima)

(Subotičke novine, Subotica, 14. ožujka 1931.)

18) "Klasje naših ravni" (reportaža)

(Svijet, Zagreb, 25. svibnja 1935. br. 22. god. X.)

19) Radovi u rukopisu:

"Prilog leksičkoj geografiji" neki romanski elementi u bunjevačkom i šokačkom govoru u Bačkoj)

"Nešto o osobinama bunjevačkog govora u Bačkoj"

"Bački šokački govor" (nacrt za doktorsku disertaciju s rječnikom)

Velika je šteta što ovi radovi, koji su ostali u rukopisu nisu objavljeni. Posebno je velika žalost i nesreća za autora što nije dočekaao objavljivanje "Šokačkog rječnika" koji je predao izdavaču "Nakladni zavod Matice hrvatske" u Zagrebu, ali zbog općih teških prilika u izdavaštvu teško je reći kada će to dijelo doći do svojih čitatelja.

Bela Gabrić

(Pri pisanju ovog prikaza korišćene su vlastite bilješke Stj. Bartolovića iz njegove ostvaštine.)

O. IVAN KERAVIN OD GOSPE KARMELSKE, KARMELIĆANIN

(1917. - 1992.)

Dana 9. listopada 1992. godine na svoj 75. rodendan u Karmelskom samostanu u Zagrebu (Remete) blago je u Gospodinu preminuo o. Ivan Keravin, poslije duge i teške bolesti.

Pokojni o. Ivan rodio se u Bačkom Monoštoru, kod Sombora, 09. listopada 1917. godine. Osnovnu školu pohađao je u rodnom mjestu, a gimnaziju u Somboru. Kao mladić, viših razreda gimnazije, nakon zrelijih razmišljanja, odluči se i ude u karmelski red 1935. godine. Godine 1936. započinje novicijat u Somboru, a završava ga slijedeće godine u Poljskoj. Nakon položenih prvih redovničkih zavjeta poglavari ga šalju u Svetu zemlju - u Izrael, točnije u Haifu, na Goru Karmel gdje završava studij filozofije i teologije i biva zaređen za svećenika u Jeruzalemu 1946. godine.

U Svetoj zemlji o. Ivan proveo je 18 godina. U Domovinu se vratio 1955. godine i došao je u Karmelski samostan u Somboru.

Nakon ovih kratkih podataka iznijet ćemo nekoliko crtica iz života o. Ivana Keravina.

Veli se: "De mortuis nihil nisi bene", tj. o mrtvima samo dobro. Toga se moraju držati svi koji pišu ili govore o pokojnicima. A o o. Ivanu može se reći puno toga dobrog i lijepoga. On svojim životom i radom ostavlja izvjesnu poruku. Resila ga je pobožnost, marljivost i ustrajnost u radu i herojska strpljivost u bolesti. Svoje duge patnje podnosio je potpuno se predajući Božjoj volji. Nije štedio sebe, nego se istrošio u službi Božjoj i u službi Crkvi i Karmelskom redu. Njegov redovnički i svećenički život odvijao se između službovanja u Svetoj zemlji, Somboru, hrvatskom Leskovcu (kraj Zagreba), u Zagrebu (Remetama) i u Splitu.

O. Ivan Keravin već kao dijete osnovne škole u Bačkom Monoštoru traži uvijek dobro društvo djece, a u gimnaziji u Somboru posebno se drži toga načela. On počinje pohađati gimnaziju, ali još bez određenog životnog ideala. Stoga, tek nakon što je upoznao razna zvanja, on se opredjeljuje za Karmelski red. On je Karmelski red prvo upoznao, zavolio a zatim neopozivo u nj stupio.

O. Ivan isticao se po svojoj ljubavi prema Karmelskom redu i Crkvi kojima je posvetio sav svoj život radeći kao pastoralac i odgajajući mnoge generacije mladih redovnika, usadujući u njih tu ljubav prema Karmelu i Crkvi koju je sam živio. On cijeni svoje redovničko odijelo - habit. On rado nosi svoje karmelsko, redovničko odijelo, a oblači se u "civilno" odijelo samo ako su to vrijeme ili

okolnosti zahtijevale. A i njegovo civilno odijelo bilo je skromno, ali dostojanstveno. On jednostavno voli Karmel i ono što u njemu doživljava.

O. Ivan je bio u Karmelu redovnik i svećenik molitve i rada. Kao redovnik jednostavan i odan redovničkom dnevnom redu, on rado priča o stvarima Karmelskog reda i raduje se uspjesima Reda. U radu u svojim dužnostima on je savjestan i točan. Nije težio za "karijerom", ali sve pa i sitne dužnosti uvijek prihvaća i savjesno vrši. Čak i onda kad je ostario i pomalo pobolijevao i kad je oslobođen svih dužnosti, on radi. Prevodi sa raznih jezika izabrane duhovne nagovore i konferencije. O. Ivan nije znao mirovati. I druge, nadarene članove Reda, navodi na rad i potiče ih na pisanje. On je rado propovijedao, ispovijedao, pohadao bolesnike i bio je obljubljen od vjernika svojim primjerom i djelovanjem.

Za djecu maloga sjemeništa imao je o. Ivan poseban dar, milost. Znao ih je zabaviti, pridobiti; za klerike, novake i bogoslove bio je zanimljiv i uvijek pun novosti, jer se i sam zanimao i istraživao u svome Redu novija duhovna zbivanja, a ponajviše ono što se odnosilo na nove Sluge i Službenice Božje, buduće blaženike i svece Karmelskog reda.

Posjetitelje Karmela u samostanu u Somboru, pa bili oni posjetitelji i vojnici, koji su ovdje vršili voj vojnički rok, privlačio je u Karmel. Ni u čemu nije pretjerivao. Bio je umjeren u pokori i primjeren u redovničkom siromaštvu. Bio je primjetno zadovoljan u svemu: u hrani, odijelu, a napose umrtvljen u piću. Znao je dječake, malog

sjemeništa i novake klerike ozbiljno opomenuti, ukoriti, ali bez srdžbe koja bi potrajala. Sve je kod njega brzo prolazilo i nastupio bi redovan život, a on i dalje voljen i od onih koje bi pohvalio kao i od onih koje bi ukorio. Tako je postupao i s redovnicima u svojim raznim službama.

Kada bi netko omalovažavao dobre sitne stvari, iznosio bi o. Ivan svoje pozitivno mišljenje i o vrijednostima dobrih "sitnica", jer i one imaju svoje mjesto u životu. Sam pak nije težio za ostvarenjem velikih stvari, nego je u svojoj skromnosti čak znao reći: "Ja se ne usuđujem prihvatiti tog posla".

O. Ivan bio je umjeren fizičke snage pa je češće pobolijevao, ali je to vješto skrivao, dok ga sama bolest (visoki tlak) nije izdao. Bio je poliglota i optimista. Poznao je više svjetskih jezika, a optimizam ga je pratio cijeli život. Već u Svetoj zemlji vršio je neke odgovorne službe, a u Domovini je bio

prefekt malog karmelskog sjemeništa, magistar bogoslova i novaka, prior samostana u Somboru i tri godine provincijal, pa potom poglavar u Remetama. Nakon tih službi odlazi u Split gdje sa dvojicom subraće otvaraju novu kuću i prihvaćaju župu u Splitskoj nadbiskupiji.

Puno je godina o. Ivan proveo u Svetoj zemlji, u Kristovoj domovini na Gori Karmelu, gdje je 900 godina prije Isusa Krista živo sv. Ilija prorok pred "licem Gospodnjim" i postao "Duhovni utemeljitelj" Karmelskog reda. O. Ivan je u tom prvom, a još i danas glavnom samostanu Karmela, u kojem su od davnine Karmelićani štovali Blaženu Djevicu i nazivali se "Braća Blažene Djevice Marije od gore Karmela", postigao lik autentičnog karmelićanina. I kao karmelićanin - Marijino dijete - zračio je i u Domovini, u samostanima u kojima je boravio.

Godine 1955. o. Ivan napušta Svetu zemlju i goru Karmel te tek što mu je bio omogućen povratak u Domovinu, nakon II. svjetskog rata, dolazi u Sombor. Želja mu je bila podići zajednicu Somborskog samostana i s članovima tog samostana presaditi karmelski red u Hrvatsku. Tu je imao puno lijepih uspjeha.

Godine 1958. postaje prefektom novoosnovanog malog karmelskog sjemeništa u Hrvatskom Leskovcu kraj Zagreba a odande prelazi sa sjemeništem u Zagreb, u Remete, gdje je bio i poglavar zajednice. Nakon smrti cijerenog župnika presvijetlog g. Leopolda Rusana postaje i prvi župnik-karmelićanin u Remetskoj župi.

Pored svih službi koje je o. Ivan obavljao bavio se i prevodenjem dobrih duhovnih knjiga i članaka. Bio je dopisni član Instituta "Ivan Antunović" u Subotici. Osvježio je u domovini štovanje sv. Male Terezije s prevedenom knjižicom "Prazne ruke" koja je doživjela više izdanja. Preveo je i tri brošure o sv. Maloj Tereziji: "Neizmjerna nježnost", "Ljubiti sve do smrti" i "Oči i srce". Suradivao je i u drugim vjerskim časopisima i listovima. Objavio je knjižicu: "Devet razmatranja o sv. Josipu" koju je preveo s talijanskog jezika. Preveo je i dao tiskati više članaka u Glasniku sv. Josipa s namjerom da širi štovanje sv. Josipa po uzoru sv. Terezije Avilske koja je u svoje doba puno pisala i preporučivala štovanje tog dragog Sveca čija pobožnost je još uvijek živa u Karmelskom redu. Nadalje u svim zadnjim brojevima "Vrela života" pisao je o. Ivan o slugama i službenicima Božjim, kandidatima o kojima se vodi proces-kauza za proglašenje blaženima i svetima. Znao je i starima i bolesnima u "Betaniji" pružiti po koju utješnu i dobru misao.

O. Ivan Keravnin preminuo je u karmelskom samostanu u Remetama u Zagrebu i pokopan je 12. listopada 1992. godine u karmelskoj grobnici na Mirogoju. Sv. Misu zadušnicu i sprovod predvodio je provincijal o. Zdenko Križić uz sudjelovanje 30 svećenika i mnoštva vjernika. Provincijal, o. Križić istaknuo je u svojoj propovijedi radikalno siromaštvo koje je Pokojnik živio cijeli svoj život. Od Pokojnika oprostili su se i oprostajne govore izrekli: o. Ante Stantić, dekan remetskog dekanata preč. g. Mijo Pavlaković i drugi.

U ocu Ivanu Keravinu hrvatska provincija Karmelskog reda izgubila je svog uzornog člana, ali je stekla, nadamo se, moćnog zagovornika pred Bogom.

O. Ladislav Marković, karmelićanin

JORGOVANE, JORGOVANE...

TUŽBALICA

*Sine Branko,
moje desno krilo,
sa urankom
tebe nije bilo.*

*Sunce zašlo,
tebe više nema;
naoblačno,
nevrijeme se sprema.*

*Nebom duga
javila se nekom.
Moja duga
na putu je dalekom.*

Subotica, 23.V.1986.

*Jakov Kopilović
(Sin Branko preminuo je
18.V.1986. oko 22 sata na Kelebiji)*

*Jorgovane, jorgovane,
Kad ti vidim tanke grane,
Žalosno je srce moje,
Ja se majke sjećam svoje.*

*Miris cvijeća tvoje mило
Majčino je cvijeće bilo;
Njim su bili dvori njeni
Jednom krasno iskićeni.*

*Tu je slavuj biglisao,
Zorom majku pozdravljao
Kad je mило brala cvijeće
Na uranku u proljeće.*

*Ali jao, dvori njeni
Sad su pusti osamljeni,
Tvoje grane, jorgovane,
Raku kite moje nane.*

*Ni slavuje nema više
Ranom zorom ne biljiše,
Samo ja još suze lijem
I pjesmice sjetne vijem.*

*Ante Evetović Miroљub
("Subotička Danica" za 1910. 63.str.)*

S. VERONIKA VIDAKOVIĆ

- prva Bunjevka iz Subotice, dominikanka, u Kongregaciji sv. Andela Čuvara, u Korčuli na plavom Jadranu

Veronika Vidakovi rođena je u Subotici 16. travnja 1911. godine u poznatoj trgovačkoj obitelji. U samostan Trećeg reda sv. oca Dominika u Korčuli stupila je 24. rujna 1926. godine. Prekinula je školovanje u subotičkoj gimnaziji, muzičkoj školi i plesnoj školi. U Dubrovniku je završila nižu pedagošku školu za Dječji vrtić.

Na blagdan Gospe Pompejske, 08. svibnja 1927. godine primila je redovničko odijelo i dobila je ime s. Mala Tereza... Vječne zavjete položila je 26. kolovoza 1933. godine. Kao redovnica službovala je u Korčuli, Veloj Luci, Virju, Vignju, Žrnovu, Subotici i Tavankutu. U isto vrijeme bila je i orguljašica.

s. Tereziya Vidaković

Godine 1947. Uprava sestara dominikanki dobila je dozvolu biskupa Lajče Budanovića da mogu otvoriti svoj dominikanski samostan u Subotici. Bio je to skromni početak u župi sv. Jurja. Sestre su stanovale u kući svećenika Ante Kopunovića Legete (danas Trg Paje Kujundžića).

S.M. Tereza ostvarivši svoj davni san da radi u rodnom gradu, dala se odmah na osnivanje velikog crkvenog mješovitog pjevačkog zbora u suradnji s profesorom Belom Tikvici. Pod njegovim ravnanjem i neumornim radom zbor je veoma napredovao. Liturgijsko slavlje bilo je na zavidnoj visini... Vjernici su hrlili na misno slavlje...

S.M. Tereza nije nikad vršila neku odgovorniju službu u Kongregaciji. Gospodin se pobrinuo da ostane uvijek u sjeni Njegova križa. U njezinom životu bila je velika milost redovničkog zvanja, ustrajnost u redovničkom životu i spremnost da velikodušno prihvati tešku bolest sarkoma (raka).

Kolerična i samostalna od najmladih dana u toj vrlo teškoj bolesti i svijesti o skorom rastanku s ovozemnim životom, zamolila je mene, svoju rođenu sestru, da s njom molim molitve umirućih, ne čekajući da to učini tek kad padne u agoniju njezina redovnička zajednica u Zagrebu.

Okružena svojim susestrama, pjevajući SALVE REGINA, umirala je mirno i polagano. Umrula je 28. svibnja 1966. godine. Počiva i čeka slavu uskrsnuća tijela u Zagrebu na Mirogoju u sestarskoj grobnici, pod sjenom i lahorom srebrnih breza, te bijele kamene ploče.

S.M. Josipa Vidaković

BUNARIĆKOJ GOSPI!

*Gospo od Bunarića!
U šumu njiva:
Stabala, klasova i jezera.*

*Hladnom izvorskom vodom
Boli nam liječiš.
Ljetima, generacijama mnogim.*

*Svim narodima ovoga kraja.
Svjetlost!
Pomirenja ljudi i Boga.*

*Zaštiti ovu varoš.
Od svih zala ovoga svijeta.
I ne dopusti:
Da tama ovim lijepim beskrajem
Okruži srca i duše,
Stvorenja.
Vatrom kala i pijeska.*

*Izvorom bistre vode.
Sve nas operi.
Milošću svjetla Presvetoga Trojstva!
I molitvama mnogih
Mir praštanja isprosi za sve.*

*A klasje puno sunca.
Polja i vinogradi obiljem plodova.
S puno djece i ljudi.
Neka i dalje stoljećima novim.
Ovim rajskim krajem.
Njiše u molitvi grešnika i nevinih.
U beskrajnoj BOŽJOJ milosti!*

*Za novo nebo i zemlju.
Što dolazi još od vremena
Kad nastao cijeli je svemir.*

U Subotici 29.VIII.93.

ALEF

U SPOMEN PRVOJ UMJETNICI U TEHNICI SLAME KATI ROGIĆEVOJ

Nedokučivi su sudovi Božji i nacrti njegovi. Dok se naša kulturna javnost spremala da obilježi 80. rodendan naše ugledne umjetnice u tehnici slame Kate Rogićeve i tim povodom sazove prvi Sabor umjetnika u tehnici slame, providnost je odredila da Kata Rogićeva bude sudionica "sabora" svetih i proslavljenih u nebu, koji će dijeliti radost primljene nagrade za cijeli njezin život i sve ono što je u njemu dobra učinila.

Rodena je 11. listopada 1913. godine na đurđiskim salašima u siromašnoj poljodjelskoj obitelji Vece Rogić i Etele Crnković, što je uvijek s ponosom isticala. Svoju prirodnu inteligenciju, koleričnu narav i upornost odlučila je staviti na korist naroda, kroz svoje evandeosko i djevičansko služenje Crkvi i kroz to služenje konkretnom čovjeku.

Od mladosti, najuže povezana s Crkvom, aktivni je sudionik liturgijskog života svoje župske zajednice, koji će opečatiti njezin osobni život, ali i sav njezin kasniji rad, a imat će utjecaja i na umjetnost u tehnici slame, kojoj je **ona prvi i najistaknutiji predstavnik.**

Upravo iz tog liturgijskog i sakramentalnog života nikla je cijela jedna nova, u svijetu nepoznata, grana umjetnosti u tehnici slame.

Iz prastarog običaja bunjevačkih Hrvata "doženjaka" iliti "dužijance" za koju su se pleli vijenci i pravile "krune" za najbolje risare, Kata Rogićeva je, da spasi taj narodno-crkveni običaj po svećeniku Blašku Rajiću sretno prenesen u liturgijski život ovdašnje Crkve među Hrvatima, jer su "krune" za tadanji režim bile opasne, dolazi na ideju da umjesto "krune", počne praviti manje opasne religiozne simbole tih svečanosti.

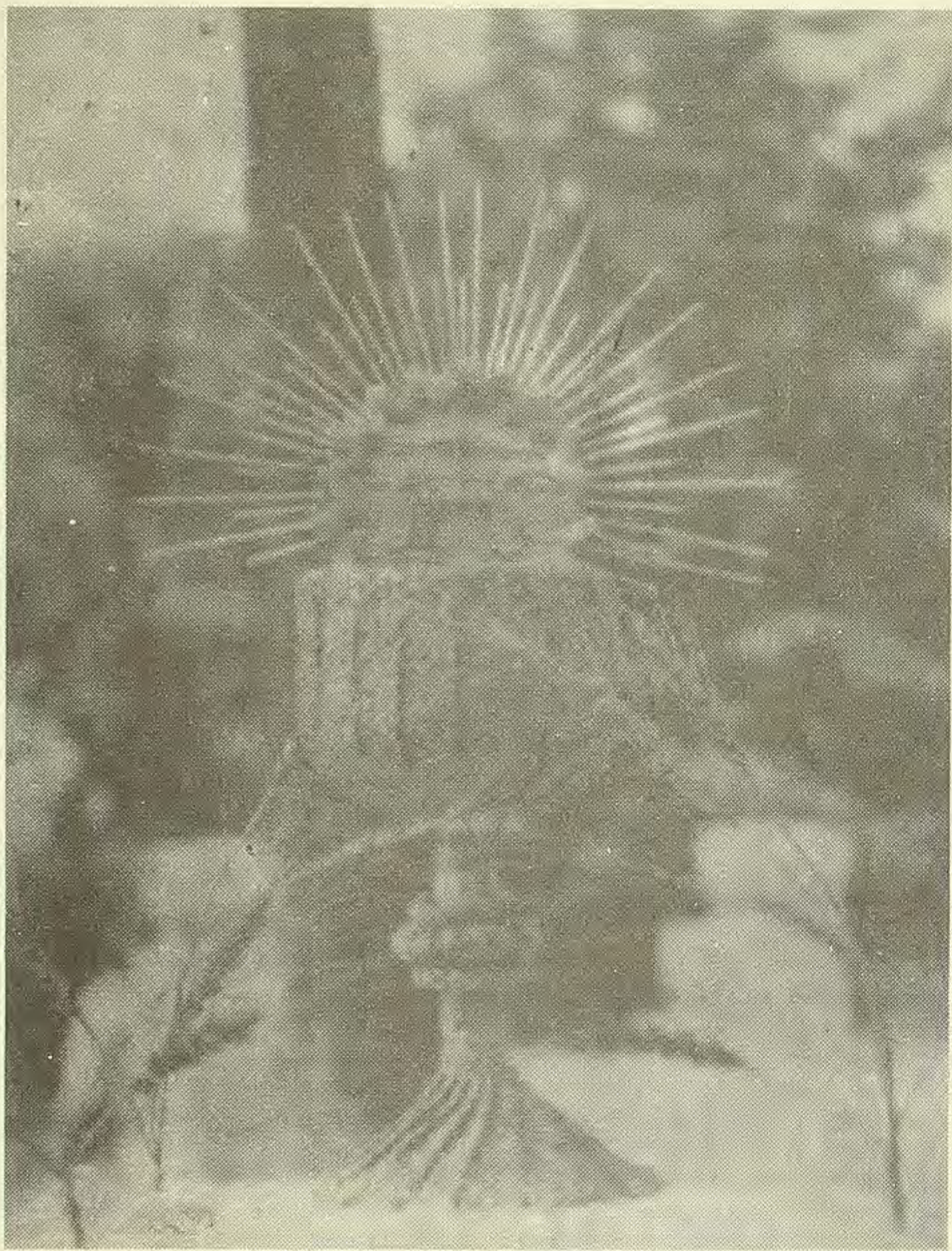
Tako je još 1947. godine napravila pokaznicu od slame, koja se čuva u stalnoj izložbi Kate Rogiće i Mare Ivković-Ivandečić u župnoj kući u Đurđinu, a za koju je biskup Lajčo BUdanović rekao: "Samo nastavi s ovim radom, to će jedanput biti umjetnost." . Time je spasila taj narodno-crkveni običaj od propasti i zaborava, iako se gotovo petnaestak godina slavio veoma skromno uz sudjelovanje djece, a sa druge strane dala je nadahnuće svima onima koji su je na putu tog umjetničkog stvaranja pratili, jer su danas najistaknutije umjetnice te tehnike sve svoje prve radove započinjale na tim religioznim simbolima, pa i onda kada su šezdesetih godina, opet na poticaj Kate Rogićeve, počele slikati dvodimenzionalno. Dakle, preko ove skromne ali veoma nadarene žene Crkva je izvršila jak kulturni utjecaj na stvaranje jedne nove vrste umjetnosti, ne samo u hrvatskoj kulturi nego u kulturi uopće. Zato je razumljivo da ju je Institut

"Ivan Antunović" učinio svojim počasnim doživotnim članom, a pripala joj je čast da je tu vrst umjetnosti, osobno 2. svibnja 1976. godine, prigodom beatifikacije Leopolda Bogdana Mandića, prezentirala samom sv. Ocu papi Ivanu Pavlu VI. u Vatikanu. To je svakako zvjezdani trenutak ove umjetnosti. A da ta priznanja nisu bez temelja, svjedoče njezina djela koja su čini se u njezinim rukama dostigla svoj tehnički vrhunac. Sa svojim radovima sudjelovala je na 91 izložbi po domovini i svijetu sa drugim umjetnicama, a nikada nije htjela izlagati sama. Tako je i ovogodišnji Sabor uvjetovala time da to bude zajednička manifestacija svih umjetnika u tehnici slame. To na jasan način govori o njezinoj velikoj skromnosti, a to je velika vrlina svakog čovjeka, a napose umjetnika.

Kada već govorimo o vrlinama pokojnice kao umjetnice, želim posebno naglasiti njezinu ljubav prema ovoj umjetnosti, ali svima onima koji su je

Susret Kate Rogić sa papom Pavlom VI u Rimu 1976. god.

Prvi rad od slame Kate Rogić (1946.)

stvarali, pa i onima koji su prema njoj bili nekorektni. Želim posebno istaći njezinu ljubav prema mladoj suradnici, koju je uvijek držala sebi ravnom, prema Mari Ivković-Ivandekić. Njihov umjetnički rad ne bi se mogao nazvati suradnjom nego suživotom. O tome će, dok bude đurdinske župe i Subotičke biskupije, svjedočiti njihova besmrtna djela. To je niz od nekoliko desetaka simbola i slika, kojima su one darivale, kako svoju rodnu župu, o čemu svjedoči trajna izložba otvorena 9. svibnja o.g. tako i

Subotičku biskupiju. Riječ je o nizu simbola i slika koje su one za župu Đurđin radile, kako je rečeno, od svoje mladosti, a za biskupiju punih 25 godina, svake godine za završne žetvene svečanosti - dužijancu besplatno napravile i Crkvi poklonile.

Za ovakav dar se samo od Boga može dobiti dostojna nagrada, svako ljudsko priznanje je nedostatno. Koliko je značenje ove žene na razvoj ove umjetnosti i na njezino duboko ukorjenjenje u našoj kulturi, to će kasnija istraživanja stručnjaka i rad onih koji nastavljaju njezino djelo, istom pokazati. Nama danas, preostaje samo to da joj za njezin trud i dobro iskorištene talente, iskreno rekemo: hvala! U svakom slučaju veoma mnogo je doprinijela razvitku naše specifične bunjevačko hrvatske kulture i na njezinoj visokoj prezentaciji, kako u našim domaćim prostorima tako i širom svijeta, sve do Vatikana.

Zato, danas, kada se rastajemo sa posmrtnim ostacima Kate Rogićeve, duboko vjerujemo da je svojim kristalnim kršćanskim životom, ostavivši nam u ova vremena moralnog i vjerskog relativizma divno svjedočanstvo jednog punog ljudskog i kršćanskog života, zaslužila je na nebu neuveli vijenac slave, koji je Gospodin pripremio svima onima koji ga ljube. I dok ovdje na zemlji odlazi u

našu kulturnu povijest i zauzima časno mjesto, koje je svojim životom i radom sebi stekla, jednako vjerujemo da je njezina duša već ušla u onaj stan, koji joj je Gospodin pripremio kako bi iz nebeskih visina pratila nas svojom ljubavlju i molitvama, otklanjajući svako zlo i moleći Boga da naš rod i Crkvu u njemu podari takvim osobnostima, koje će nastaviti tu gdje je ona stala!

Lazar Ivan Krmpotić

(Oproštajni govor na sahrani Kate Rogić u Subotici na groblju u Keru, 5.VI.1993.god. vidite u listu "Bačko klasje", br. 4-5 (76-77. 1993. 57-58. str.)

Kako ćeš
naći
istinsku
sreću
i istinsku
radost?

Prepušti
se potpuno
Bogu.

MB

UMJETNOST

PRVI SABOR UMJETNIKA U TEHNICI SLAME

Odavno je u ljudima iz Instituta "Ivan Antunović" iz Subotice postojala želja na neki način doprinijeti popularizaciji umjetnosti u tehnici slame u hrvatskim kulturnim krugovima pa i mnogo šire. Vrijeme, kada ima ljudi koji bdiju, uvijek radi za dobre stvari. Ove godine napunja se osamdeset godina života jedne od prvih i najčasnije predstavnice ove umjetnosti, sada već pokojne, Kate Rogić. Ona je bila doživotni i počasni član Instituta "Ivan Antunović" upravo radi svojih zasluga u stvaranju ove vrste umjetnosti. Zato smo odlučili da taj datum obilježimo, kako bismo pokazali da znamo i za života odati dužno priznanje ljudima koji su se trudili na polju narodne kulture, osobito one nadahnute Evandeljem.

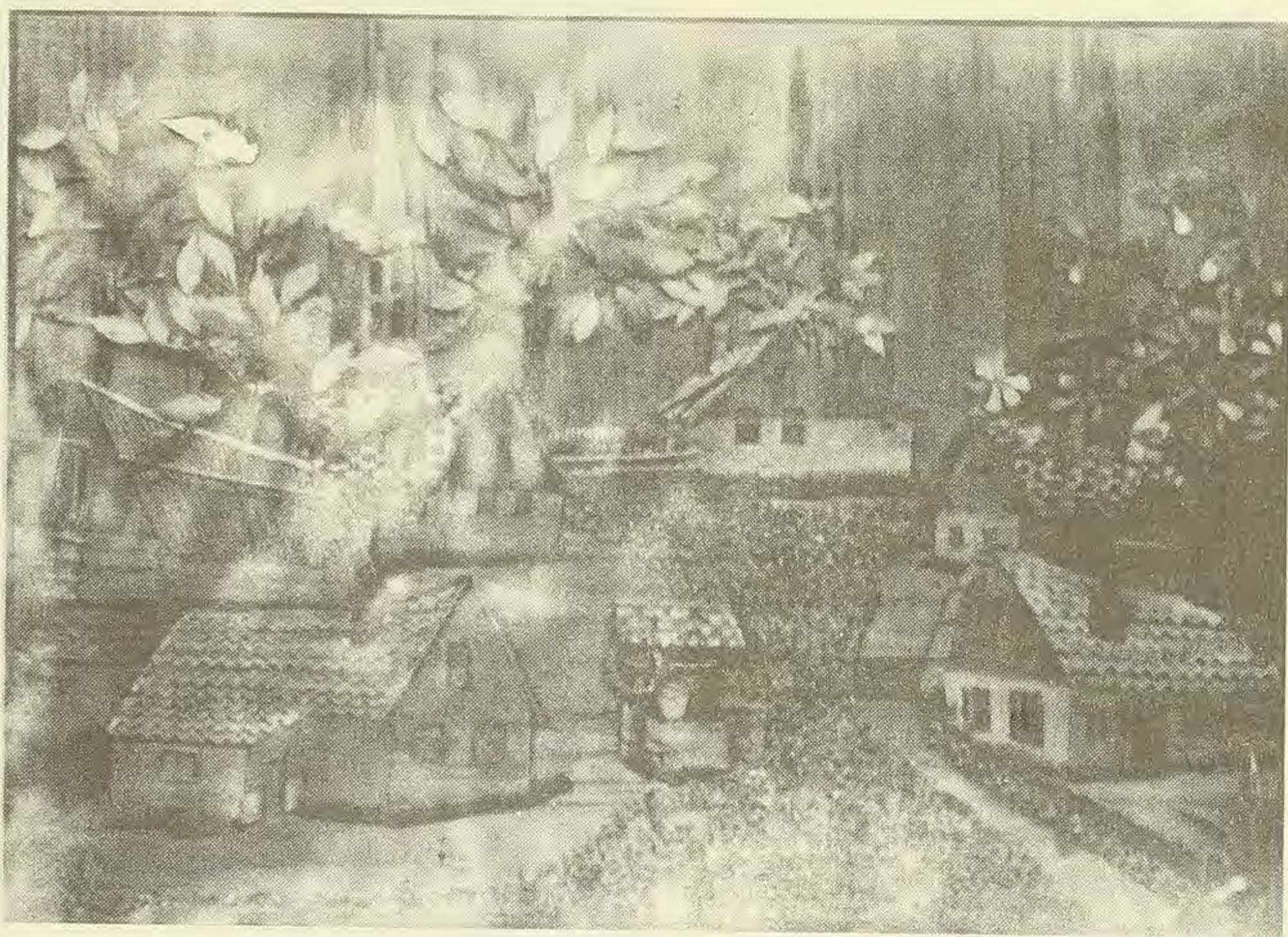
Međutim, kako je Kata Rogić bila veoma skromna i ponizna žena, nije htjela nikako pristati da to bude samo "njezina" proslava, nego da to bude i proslava svih onih koji tom tehnikom stvaraju. Tako se rodila misao o Saboru umjetnika u tehnici slame. Nažalost, ovaj skup umjesto svečarskog ima komemorativni karakter, ali to ne umanjuje njegovu vrijednost, jer čvrsto vjerujemo da Kata Rogić iz vječnosti daleko jasnijim pogledom dijeli, danas, s nama radost ovog susreta i daleko bolje od nas vrednuje ovu vrst umjetnosti, kojoj je ona bila jedan od temeljnika.

Izvan svake je dvojbe, da se ova umjetnost nadahnula i rodila u krilu Katoličke crkve, što s ponosom ističem, jer to svjedoči da ona nije izgubila životnu snagu unatoč vjekova kojima bilježi svoju prošlost. Ova umjetnost rodila se iz jednog običaja bunjevačkih Hrvata, ovdje na sjeveru Bačke, koji danas zovemo dužijancom. Riječ je o dožetvenom običaju, koji se slavio u svakom poljodjelskom kućanstvu kao svečanost završetka žetve. Posljednjeg dana žetve, žeteoci-risari dolazili bi na svečani objed ili večeru domaćinu, čiju su pšenicu želi, a grupovoda-bandaš, kako ga je nazvala naša tradicija, bio je na čelu povorke i da bi bio obilježen bio je okićen vijencem, ispletenim od klasja koji mu se stavljao na šešir.

Daleke 1911. godine naš veliki rodoljub i mudri evangelizator župnik Blaško Rajić je narodni običaj dožetvenih svečanosti iz obitelji na salašu prenio u crkvu i u liturgiju. Za te svečanosti u crkvi pleli su žitne krune, oponašajući raskošne kraljevske krune.

No, poslije rata, u vrijeme krutog komunističkog sistema te krune su predstavljale opasnost, jer su podsjećale na minula "reakcionarna" vremena i u ljudima budile uspomene kada su okrunjene glave vladale svijetom. Zato su se i narodni umjetnici prilagodili. Među njima prva, koliko nam je poznato, bila je Kata Rogić iz Đurdina. Ona je žitnu krunu zamijenila religioznim simbolom. O tom svjedoči njezina pokaznica, pučki rečeno "sakramenat", koji je izradila od žita i slame 1947. godine, a sada se čuva u "Stalnoj izložbi umjetnosti u tehničar slame Kate Rogić i Mare Ivković Ivandekić" u župskoj kući u Đurdinu. Svake godine u mnogim hrvatskim župama na sjeveru Bačke slavi se dužijanca i u

ckrvi, a obiteljska dužijanca je, nažalost, s mnogim drugim i lijepim običajima otišla u zaborav.

Te prijelomne 1947. godine veliki biskup Lajčo Budanović proročki je blagoslovio tada mladu djevojku Katu Rogić riječima: "Samo nastavi s ovim radom, jednom će od ovoga biti umjetnost!". I, evo, mi smo svjedoci ostvarenja tog proročanstva.

Danas je ta umjetnost jedinstvena ne samo u hrvatskoj, slavenskoj, europskoj nego i u cjelosvjetskoj umjetnosti, jer jedino je naš svijet znao iz tog općenito smatranog nevrijednog materijala svojim genijem i vještim rukama izbiti čar ne samo ljepote oblika, nego zlatnih nijansi boja.

No, Crkva nije samo zaljuljala kolijevku ove umjetnosti, nego ju je pratila i njegovala u vremenima najtežeg komunističkog jednoumlja i tiho podržavala, kada je trebalo i materijalno, čuvajući je kao iskru u zapretalom ognjištu. Crkva ju je njegovala i potiho prezentirala u sve prostore Europe i svijeta. Toj umjetnosti pripala je čast da ukrašava prostore biskupskih rezidencija, apostolskih nuncijatura, kardinalskih kurija, do samih Vatikanskih muzeja budeći posvuda iskreno divljenje, ali pronoseći slavu imena naše kulturne baštine.

U novoj situaciji Crkva osjeća da opet treba i u ovom vremenu da "podvori svoj narod" kroz ovu umjetnost, ne samo da istakne svoje zasluge u njezinu radanju, razvitku i prezentaciji, nego još više razmišlja kako bi mogla pomoći u njezinoj popularizaciji, ali i njezinom duhovnom i umjetničkom rastu.

Crkva živo vjeruje u životnu snagu Isusove riječi koja je u susretu sa svim oblicima umjetnosti, u svim vremenima, ostavila tako duboke tragove i bila jedna od najsilnijih nadahnitelja te vrste ljudskog umijeća. Duboko je uvjeren da će susret ove umjetnosti i Evandelja u duhu ljubavi i slobodne suradnje biti također veoma plodonosan i upravo radi toga saziva ovaj Sabor i želi da tako posluži umjetnicima, ali još više narodu za kojeg se ta umjetnost i stvara. Želi da to bude poligon susreta s kulturama drugih naroda u gradnji jednog ljepšeg i boljeg svijeta u kojem svaki narod i svaka umjetnost imaju značajni doprinos istinskom suživotu mnogih u jedinstvu, ali sačuvavši pri tom vlastiti identitet.

Lazar Ivan Krmpotić

(Uvodno predavanje na Prvom saboru umjetnika u tehnicu slame u Đurdinu, 1. kolovoza 1993. godine)

HKUD "BUNJEVAČKO KOLO"

OSNIVANJE I DJELATNOST HRVATSKOG KULTURNO UMJETNIČKOG DRUŠTVA "BUNJEVAČKO KOLO" U SUBOTICI

Svijet nije bez tragova prošlosti i kulture, pa ipak danas su sve glasnije suvremene potrebe za kulturnim stvaralaštvom i upravo vapiju za stvaraocima.

Kaže se i dobro se zna da je kultura djelotvorna suradnja među ljudima i ljudi s okolicom, pa je stoga sve razumljivija i očitija težnja svakog naroda da dogradi sve što je još u rađanju, i u skladu sa zahtjevom modernog vremena te prekroji već dovršeno.

U širokom spektru te suradnje i stvaralaštva, čovjek se ponekad mora vraćati u svoju prošlost, pa iako nam se čini da nam je, bez vidljivih znakova, ostala samo u sjećanju, ona ipak živi u nama, pa tako prateći svoj unutarnji monolog, moramo sebe svojim stvaralaštvom ugraditi u djelo i sebe učiniti "živim spomenikom naše prošlosti".

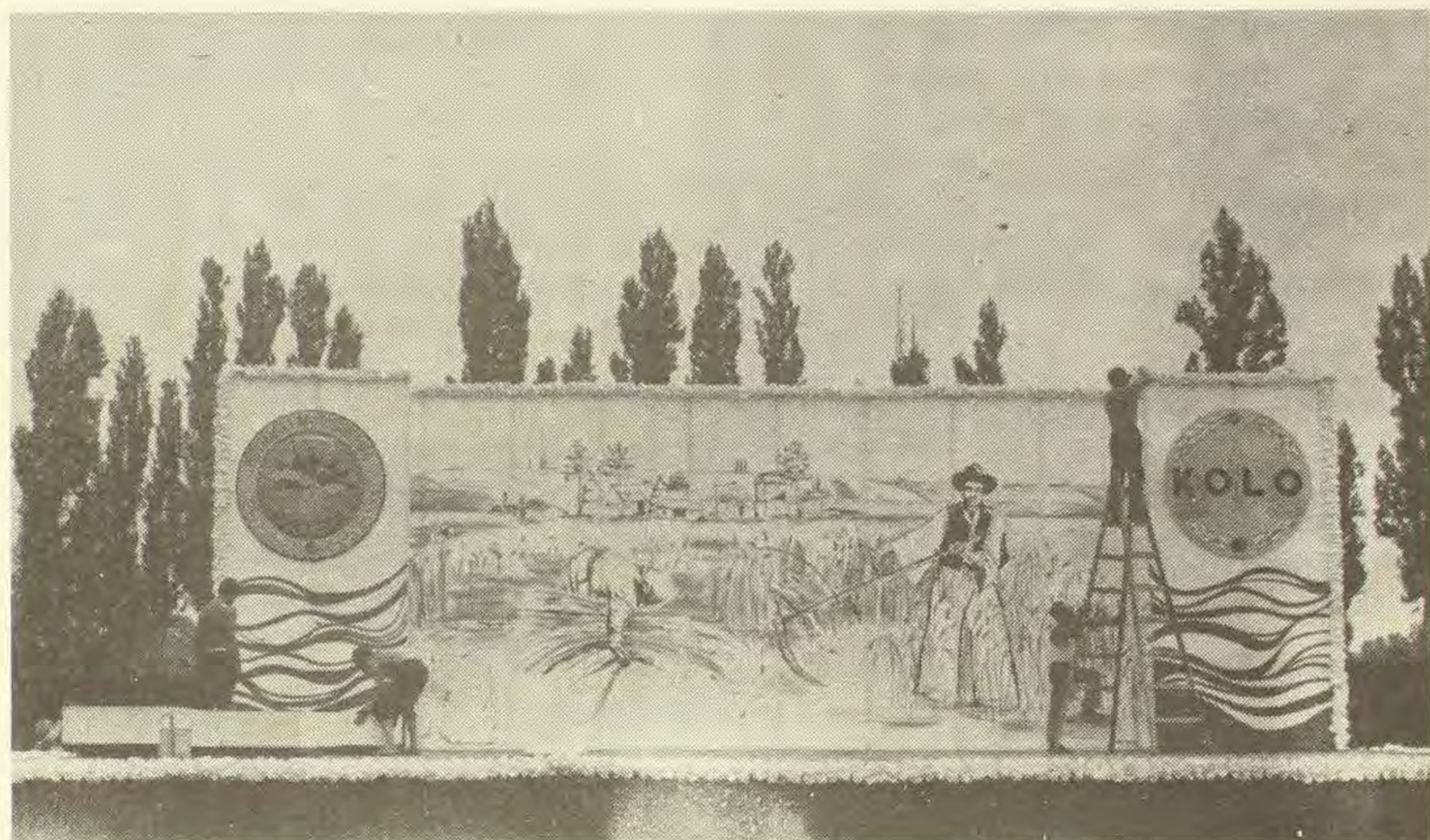
Slijedeći ciljeve kulturnog stvaralaštva i potrebe za njim, pošli su naši ljudi u prošlosti i kroz svoja brojna kulturna društva vjerno prikazivali sebe, s ponosom isticali svoje ime i svoju vjeru i opisivali svoje običaje. Na taj način su najzornije oslikavali svoj autoportret.

Kad smo se već podsjetili naših društava u prošlosti, moramo im se odužiti makar i na taj način da ih spomenemo počev od onih najstarijih i najpoznatijih.

1. Pučka kasina, naše najstarije kulturno društvo, osnovano 1878. godine
2. Kolo mladeži, osnovano 1894. godine
3. Katolički krug, osnovan 1895. godine
4. Nogometni klub "Bačka", osnovana 1901. godine.
5. Katolička čitaonica na Đurđinu, osnovana 1905. godine.
6. Katolička čitaonica sv. Roka u Subotici, osnovana 1910. godine
7. Kolo mladih Nevenaša, koje je preuzelo uredništvo "Nevena" i "Subotičke Danice", osnovano 1910. godine
8. Katoličko divojačko društvo osnovao župnik Blaško Rajić 1911. godine
9. Dobrotvorna zajednica Bunjevaca, osnovana 1919. godine
10. Hrvatsko prosvjetno društvo "Neven", osnovano 1920. godine
11. Bunjevačko momačko kolo u Subotici, osnovano 1920. godine

12. Bunjevačko kolo u Somboru, osnovano 1921. godine
13. Katolički orao u Subotici, osnovan u Subotici 1921. godine
14. Hrvatsko pjevačko društvo "Neven" izdvojeno u samostalnu organizaciju iz Hrvatskog prosvjetnog društva "Neven" u travnju 1925. godine
15. Matica subotička, osnovana 1934. godine
16. Hrvatska kulturna zajednica, osnovana 1936. godine

Nažalost, okolnosti nastale nakon II. svjetskog rata brišu sva naša kulturna društva s javne scene, a time ujedno nestaju naše kulturne stvaralačke mogućnosti.

Kroz dugi niz godina vapila je naša želja i potreba za jednim našim kulturnim društvom.

Konačno, ta se želja ostvarila osnivanjem Hrvatskog kulturno-umjetničkog društva "Bunjevačko kolo".

To društvo osnovano je u skladu s potrebama našeg kulturno-umjetničkog stvaralaštva. Svečana osnivačka skupština održana je 18. siječnja 1970. godine u Velikoj vijećnici Doma kulture, ili kako se to kod nas popularno kaže: u Velikoj

vijećnici Gradske kuće u Subotici.

Osnivačka skupština održana je u prisustvu 354 člana osnivača. Prihvaćena su pravila Društva, prema čijim odredbama se društvo naziva: Hrvatsko kulturno umjetničko društvo "Bunjevačko kolo".

Osnovano je sa svrhom i zadaćom da razvija, njeguje i širi kulturne i umjetničke vrijednosti i unapređuje društveni život prvenstveno Hrvata i drugih naroda i narodnosti u Subotici i u okolici.

Na osnivačkoj skupštini izabran je Upravni odbor od 45 članova. Za prvog predsjednika izabran je Ivan Stantić, za potpredsjednika Josip Buljovčić i Pajo Pavluković, a za tajnike izabrani su Naco Zelić, Milivoj Prčić i Grgo Bačlija.

Svoje ciljeve "Bunjevačko kolo" ostvarivalo je u svojim sekcijama, a spomenut ću samo one koje su već u prvom mandatnom periodu (od siječnja 1970. do veljače 1971. godine) ostvarivale zapažene rezultate i uspjehe.

Važno je napomenuti da je za trajanje tog prvog mandatnog perioda u Društvo učlanjeno još 250 članova i tako je ono brojilo ukupno 604 člana. Takvim impozantnim brojem ne bi se moglo pohvaliti ni društvo koje djeluje već dulji niz godina.

Kao i svako mlado društvo tako se i HKUD "Bunjevačko kolo" borilo s raznim organizacijskim problemima, a ponajviše zbog nedostatka društvenih prostorija. No, i pored svega, Društvo se kroz cijeli prvi mandatni period i kroz prvi dio drugog mandatnog perioda u datim uvjetima dalo od sebe najviše što se moglo ostvariti.

Zbog nedostatka prostora, Upravni odbor održavao je svoje sastanke u vijećnici br. 2 nove Općine sa znanjem i odobrenjem općinske uprave. Pojedine sekcije održavale su svoje sastanke u prostorijama subotičke Gradske biblioteke sa znanjem i odobrenjem njezine uprave, dok su folklorna sekcija i pjevački zbor, uz uvažavanje naših problema, održavali svoje probe u prostorijama KUD "Lanji Ernő" u Subotici, u Zanatskoj komori.

Ovo je kratak prikaz uspješnog društva koje je već od svog osnivanja koračalo sigurnim koracima. Niti je posrtalo, niti padalo!

1. Sekcija za književnost

Svoje sastanke održavala je u prostorijama subotičke Gradske biblioteke. U svoje redove uključila je preko 30 književnih stvaralaca; neki od njih prelazili su okvire regionalne književnosti i zauzimaju svoje mjesto u široj hrvatskoj književnosti.

Već u prvom mandatnom periodu članovi ove sekcije surađivali su aktivno u subotičkom časopisu "Rukovet" i u drugim časopisima i objavili su oko 2000 stranica svojih tekstova - u raznim izdanjima.

Pojedini članovi sekcije objavili su svoja zapažena djela kod pojedinih izdavača ili u privatnoj nakladi. Navest ću samo najvažnija izdanja:

1) Geza Kikić: "Antologija poezije bunjevačkih Hrvata" i "Antologija proze bunjevačkih Hrvata" u izdanju Matice hrvatske u Zagrebu, 1970. godine.

2) Balint Vujkov objavio je narodne pripovijetke iz Austrije, Čehoslovačke, Mađarske i Rumunjske pod naslovom "Cvjetovi mećave" u izdanju Matice hrvatske u Zagrebu 1970. godine.

3) Balint Vujkov: "Prašina po dugama" pripovijetke u izdanju "Osvita" u Subotici, 1971. godine.

4) Ive Prčić: "Bunjevačke narodne pisme" u izdanju "Osvita" u Subotici 1971. godine.

5) Jakov Kopilović: "Grlica na grani" pjesme u izdanju Osvita u Subotici, 1970. godine.

6) Jakov Kopilović: "Skretnice" pjesme, u izdanju "Suboticatransa", 1971. godine. 7) Pavao Bačić: "Smrti uprkos" pripovijetke u izdanju Osvita u Subotici, 1970. godine.

8) Josip Klarski: "Tajni život odbornika" roman u izdanju Osvita u Subotici, 1970. godine.

9) Matija Poljaković: "Par žutih cipela" i druge komedije u izdanju Nakladnog zavoda Matice hrvatske u Zagrebu, 1972. godine.

10) Vojislav Sekelj: "Djetinjstvo" pjesme, u izdanju Osvita u Subotici, 1971. godine.

Literarna sekcija organizirala je 10. prosinca 1970. godine književno veče u velikoj čitaonici subotičke Gradske biblioteke. Konferansu je vodio Lazar Merković, a svoje literarne radove čitali su Geza Kikić, Jakov Kopilović, Ladislav Kovačić, Ruža Mamužić, Lazar Merković, Ivan Pančić, Vojislav Sekelj, Petko Vojnić Purčar i Balint Vujkov.

Na istoj priredbi nastupio je mješoviti zbor "Bunjevačko kolo" pod ravnanjem Bele Tikvickog, a Likovna sekcija priredila je izložbu.

2. Sekcija za istraživački rad

Istraživačka sekcija usmjerila je svoju aktivnost na poručavanje povijesti bunjevačko-šokačkih Hrvata, a svoje sastanke održavala je u prostorijama subotičke Gradske biblioteke.

Ova sekcija imala je 19 članova. Među najznačajnije aktivnosti sekcije možemo ubrojiti svečanu akademiju u velikoj dvorani subotičkog Narodnog pozorišta 14. ožujka 1971. godine u povodu 100. obljetnice "Bunjevačkih i šokačkih novina" čiji je prvi broj objavljen 19. ožujka 1870. godine u Kaloči pod uredništvom Ivana Antunovića.

Za tu akademiju referat pod naslovom "Bunjevačke i šokačke novine" napisao je Geza Kikić, a pročitao ga je glumac Mirko Huska. U izvođenju historijsko-književne panorame na akademiji sudjelovali su glumci Narodnog pozorišta u Subotici: Jelka Asić, Katarina Bačlija, Ivica Jakovčević i Geza Kopunović. Na toj akademiji Subotička filharmonija pod ravnanjem Milana Asića izvela je kompoziciju "Bunjevačke igre" Jakova Gotovca i uvertiru "Graničari" Ivana Zajca. Mješoviti zbor "Bunjevačko kolo" pod ravnanjem Bele Tikvickog pjevao je pjesmu Pavla Bačića "Pozdrav" i Milana Asića "Uskliknula ravne Bačke vila". U foajeu Narodnog pozorišta Likovna sekcija priredila je izložbu. Tako je dostojno proslavljen ovaj jubilej u našoj kulturnoj povijesti.

3. Folklorna sekcija

Na početku rad ove sekcije bio je vezan za savjesni sturčni rad koreografa Lize Mačković. U nedostatku društvenih prostorija pripreme i uvježbavanje folklorne grupe odvijale su se u prostorijama KUD-a "Lanji Ernő" u Zanatskoj komori u Subotici. Sekcija je na početku brojila 30 članova, a nakon uspješnog nastupa na završnoj svečanosti "Dužijance '70" broj članova povećao se na 50.

Folklorni ansambl nastupio je s veoma zapaženim uspjehom 30. siječnja 1971. godine s 12 parova izvodača u bogatoj narodnoj nošnji na Velikom prelu, u Sportskoj hali u Subotici.

Vidni i zapaženi uspjesi ovog ansambla uvjetovali su daljnju potrebu za angažiranjem stručne osobe za rad u folkloru pa je tako od 1. veljače 1971. godine stručni rad s ansamblom bio povjeren koreografu Ivanu Pešutu.

4. Muzička sekcija

Ova sekcija imala je izuzetno dobar tamburaški orkestar pod umjetničkim vodstvom prof. Lazara Malagurskog. Također se posebno isticao rad mješovitog zbora, koji je uvježbavao dirigent Bela Tikvicki. Probe su održavane u prostorijama KUD-a "Lanji Ernő" u subotičkoj Zanatskoj komori, a sudjelovalo je u prosjeku oko 40 pjevača.

Već je rečeno da je mješoviti zbor s uspjehom nastupio na književnoj večeri 10. prosinca 1970. godine u Gradskoj biblioteci i na proslavi 100. obljetnice "Bunjevačkih i šokačkih novina" 14. ožujka 1971. godine u subotičkom Narodnom pozorištu. S velikim uspjehom zbor je nastupio i na otvaranju Velikog prela 30. siječnja 1971. godine u Subotici.

Medutim, bilo bi pogrešno gledati izolirano na nastupe mješovitog zbora i folklornog ansambla, jer oni su u najviše slučajeva zajednički nastupali i

uspješno priređivali cjelovečernji program. Njihova je najveća zasluga da se za "Bunjevačko kolo" čulo i doznalo i izvan Subotice. Tako su zajednički nastupili u Somboru, u Đakovu (na priredbi "Đakovački vezovi"), u Slavonskom Brodu i na proslavi 100. obljetnice rođenja Stjepana Radića u Trebarjevu Desnom s izuzetnim uspjehom uz burni pljesak i odobravanje publike.

Nastup folklornog ansambla pratio je tamburaški orkestar pod vodstvom prof. Lazara Malagurskog.

5. Sekcija za Dužijancu

Ova sekcija s 34 člana, na osnovu odluke Upravnog odbora i odluke Organizacionog odbora, preuzela je na sebe zadaću da bude organizator

Mladež u novijoj bunjevačkoj nošnji

Dužijance, tj. svih njezinih priredbi, a to su takmičenje risara, veliko kolo, skupština risara i svečana povorka.

Veliko kolo održano je 26. srpnja 1970. godine na igralištu NK "Bačka" u Subotici. Ova priredba bila je izuzetno dobro posjećena, a smišljeno odabrani program oduševio je sve prisutne. Sama proslava dužijance sa svečanom povorkom održana je 2. kolovoza 1970. godine. Povorka Dužijance bila je bogata i raznovrsna cjelina, živa pripovijest i povijest Bunjevaca Hrvata. S učesnicima

iz Bajmoka, Đurđina, Male Bosne, Tavankuta, Žednika, Kelebije, Bikova i drugih naselja i s gostima iz šokačkih mjesta povorka je bila kompletna. Ostvareno je gotovo sve ono što je planirano. Neke slike i detalji bili su impresivni i izazivali su oduševljenje, odobravanje i pažnju cijelim putem od Gradskog hipodroma do "salaša" koji je bio postavljen na velikoj pozornici na Trgu slobode kod Narodnog pozorišta. Prema nekim procjenama povorku je promatralo oko 70.000 građana Subotici i okolnih naselja i gostiju sa svih strana. Doista, prelijepo i nezaboravno.

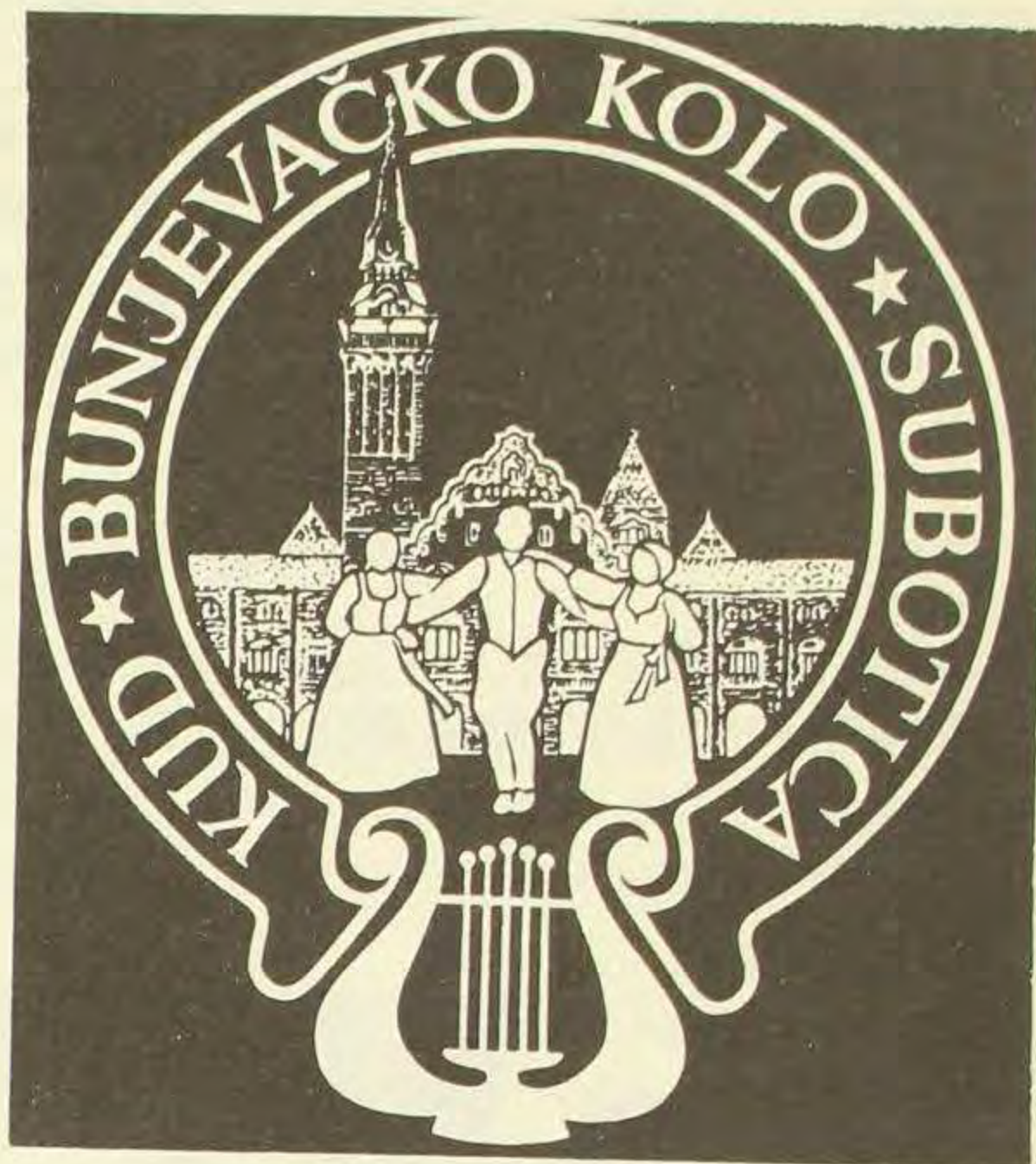
6. Likovna sekcija

Ova sekcija bavila se likovnim odgojem članova uz održavanje časova crtanja po modelu. Važno je napomenuti da sekcija nije imala svojih prostorija za rad, niti svog inventara, niti neku materijalnu potporu u prvoj godini svog rada. Ipak članovi sekcije imali su zapažene uspjehe. Izlagali su svoje likovne radove na zajedničkoj izložbi prilikom održavanja proslave Dužijance '70.

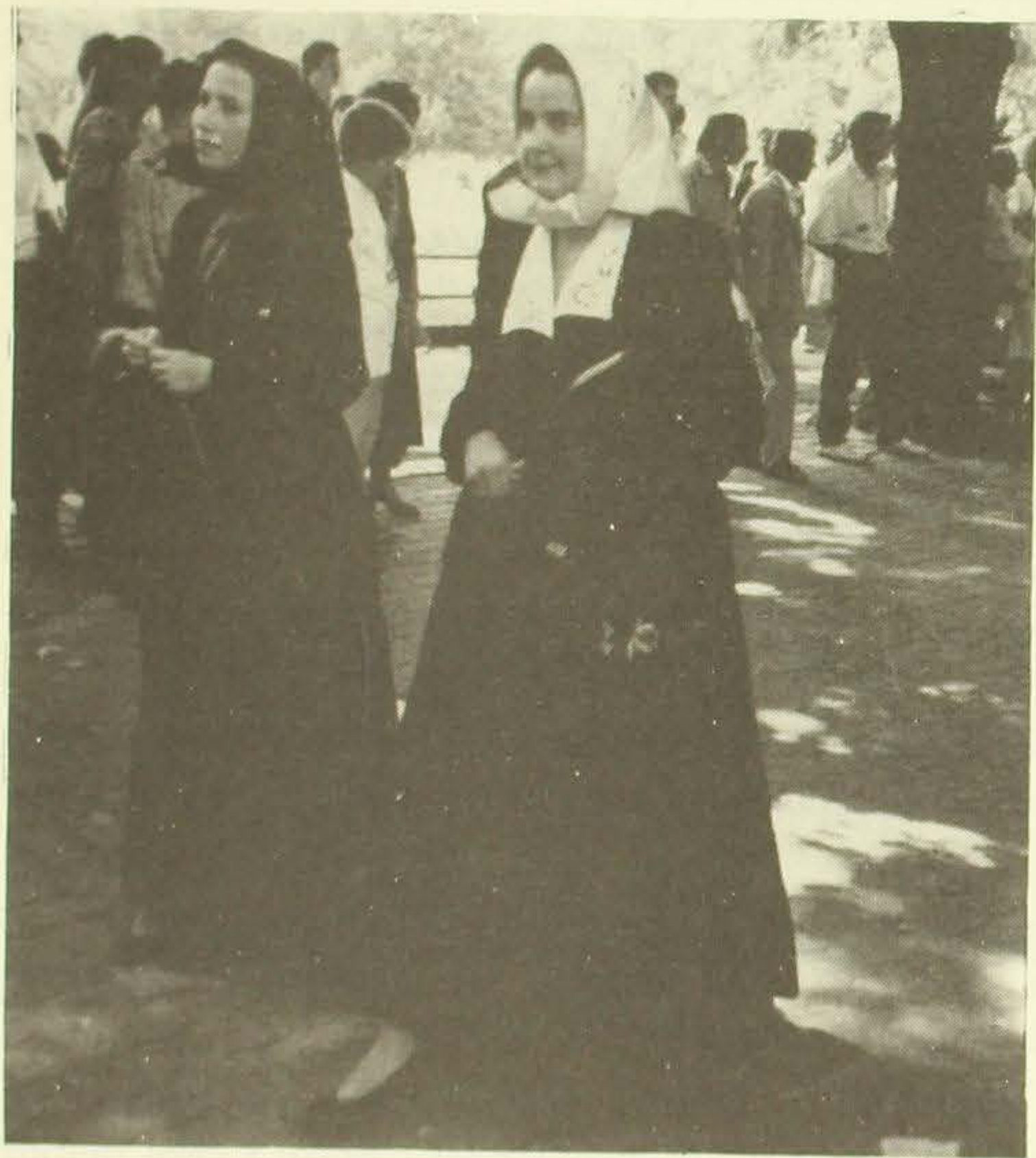
Likovna sekcija priredila je izložbu na književnoj večeri Sekcije za književnost 10. prosinca 1970. godine u Gradskoj biblioteci u Subotici. Izlagali su Ilona Bačić, Maja Bačlija, Ivan Balažević, Marija Beneš, Lajčo Evetović, Gustav Matković, Šime Peić, Ivan Rihter, Ivan Tikvicki i Marko Vuković.

Ista izložba organizirana je i u Domu kulture u Tavankutu 19. prosinca 1970.

Prigodna izložba priređena je u foajeu Narodnog pozorišta u Subotici prilikom održavanja svečane akademije "Sto godina Bunjevačkih i šokačkih novina" 14. ožujka 1971. godine. Bio je to rad i uspjeh vrijedan hvale.

7. Veliko prelo

Bunjevke u novijoj nošnji

Među najuspjelije priredbe HKUD "Bunjevačko kolo" je priredba "Veliko prelo", koje je nakon mnogo godina organizirano 30. siječnja 1971. godine u Sportskoj hali u Subotici. To prelo zaista zaslužuje da se nazove velikim po značaju, po broju gostiju i po sveopćem uspjehu. Pored folklornog ansambla uz pratnju tamburaškog orkestra pod vodstvom Lazara Malagurskog i mješovitog pjevačkog zbora "Bunjevačko kolo" nastupili su poznati izvodači narodnih i starih gradskih pjesama i romansi Vera Svoboda iz Zagreba i

Nada Vodeničar iz Beograda, i Nesto Gabrić iz Novog Sada.

VELIKO PRELO

Tada su nastupili i folklorni ansambli KUD "Matija Gubec" iz Tavankuta, OKUD "Mladost" iz Subotice i KUDŽ "Bratstvo-jedinstvo" iz Subotice.

Pokazalo se da velika Sportska hala nije velika, jer se za preko 2.000 gostiju pokazala malom.

Prijateljski susreti i razdragani gosti u ugodno provedenoj noći najrječitije govore o kvaliteti i uspjehu ove izuzetne priredbe. Ona je poslije dugog niza godina sama progovorila i rekla kako je samo malo potrebno pa da nešto postane velikim. Rekla je da prošlost ne može biti dokinuta, jer i onda kad se čini da je nestala, trag joj se poznaje.

Zaključak

Ovo bi uglavnom bila kraća povijest, koja prikazuje osnivanje, razvitak i glavni događaji "Bunjevačkog kola" u jednom manjem vremenskom razdoblju, oko dvije godine. To se i poklapa s "vladavinom" Uprave Društva, koja je izabrana na Osnivačkoj skupštini potvrđena na prvoj godišnjoj skupštini 31. ožujka 1971. godine.

Prikaz tih događaja daje snagu jedinstvenog dokumenta, koji je u stanju da skuplja i potiče, da spaja i upućuje.

Pred čitateljima tog dokumenta, posebno onima koji su bili bliže događaja, rastvorit će se slika na kojoj će prepoznati i sami sebe i osjetiti da su i sami bili dio tih događaja.

To će biti i dokumenat svjedočenja o vremenu i okolnostima u kojima se radilo i stvaralo, a svjedočit će i o onim snagama van Društva, na koje nisu zadovoljavajuće djelovali njegovi rezultati.

Posljedica uplitanja tih snaga u Društvo bila je očita. Neprestano su sužavane ograde djelovanja, tako da su se neki članovi Uprave i sami morali povući, a neki su povučeni, pa se Društvo našlo u teškoj situaciji, u kojoj bi se, uostalom, našlo i svako drugo društvo kad mu je glavni organ uništen.

Danas međutim "Bunjevačko kolo" ponovo postaje središtem koje okuplja sve naše ljude i pomaže im da u panoramu svog života ugrade sebe i tako oslikavaju svoju prošlost i sadašnjost i sabiru produkte svoje duše u jednu cjelovitu knjigu, koja bi, možda, u bliskoj budućnosti ugledala svjetlo dana pod imenom "BUNJEVAČKO KOLO".

(Ovo je cjeloviti tekst predavanja koje je autor održao 20. listopada 1993. godine u dvorani KUD-a "Bunjevačko kolo" u Subotici).

ZBORNIK
„SUBOTIČKE DANICE”

1994.

IZ PROŠLOSTI SOMBORA

"Ime gradova o čijoj prošlosti svjedoče pisani dokumenti i spomenici do tisućljeća ili čak više tisućljeća. Sombor nije takve sreće. Teritorij na kojem se prostire Sombor i njegova okolica u svojoj uzbudljivoj povijesnoj prošlosti puno je puta mijenjao gospodare. Bio je zavičaj raznim narodima. Kroz dugi niz stoljeća ovaj teritorij je više služio za bojište nego za miran dom ovdje nastanjenim narodima ili onima koji su samo prošli ovim krajem. Nije čudo, što su povijesne oluje svojim neukrotivim navalama izbrisale uspomene stvaralačkog života prijašnjih vremena. A malobrojne listine i bilješke, koje su sačuvane, sežu svojim zapisima tek u tamu tajni nekoliko stoljeća" (1).

Tako je o Somboru pisao Muhi János. Oslanjajući se na njega ali i na druge pisce o Somboru, piše Ante Sekulić, da je Sombor "naselje koje je nastalo na otocima Mostonge" jamačno prije dolaska Huna i ugarskih plemena u Podunavlje. O prošlosti naselja i zarvitka "grada zelenila i cvijeća" ima mnogo spisa, što je bilo uvjetovano iznimnim značenjem Sombora u društvenom životu. Grad je, naime, bio oblasno sjedište Bačko-bodroške županije" (2).

U svakom slučaju, Sombor je nadraži grad za svojih pedesetak tisuća stanovnika. On je grad slavenske ali i mađarske i njemačke tradicije. To je grad o čijoj prošlosti svjedoče latinski, staroslavenski, gotički, mađarski dokumenti. To je grad srpske ekavice, hrvatske ikavice, mađarskog i njemačkog jezika. U njemu se mogao čuti svaki jezik nekadašnje Austro-Ugarske Monarhije. To je grad najljepšeg i najraskošnijeg sakralnog baroka koji neodoljivo mami ljepotom nekadašnje franjevačke crkve, ali ne manje dražesnom ljepotom dviju pravoslavnih crkava u gradu.

Sombor je i grad čiji građani mogu uživati u najvećim crkvenim orguljama današnje Jugoslavije. Sombor je Sombor. Grad iz pjesme. Grad pjesnika. Grad slikara. Grad književnika. Grad ljudi dobroga srca. Grad vjera, crkvi i brojnih vjerskih zajednica. Sombor je grad dobroga zalogaja, grad pjesme, grad slavne prošlosti. Grad je baroka, klasicizma, starinski i moderan. Grad je kazališta i filma. "U tem Somboru svega na volju...", s pravom pjevaju Somborci i njihovi prijatelji.

Slabo svjetlo iz srednjega vijeka

Nema sumnje da je kraj u kojem počiva grad Sombor bio nastanjen već u kameno i brončano doba (3). Privučeni, tada velikom rijekom Mostongom, ljudi su se ovdje rado nastanjivali. Od Mostonge je do danas ostao tek neznatni potok, čija se voda još više povukla kad je 1802. godine iskopan Veliki bački kanal (4). O veličini rijeke govori i podatak, da je u vrijeme Pragmatičke sankcije bila plovna, ali i činjenica, da je pod most na Mostongi u blizini

Sombora trebalo ugraditi šest pari stupova (5).

Živjeli su u ovom kraju Skiti, Dačani, Jazigi. Njih su tukli Rimljani. Oni su ih potisli 14 kilometara istočno od Dunava. Tako se može pretpostaviti da je u ovom kraju ječala buka rimskih legija (6). O dolasku Slavena u ove krajeve pišu Šafarik, Niederle i Jeriček pretpostavljajući da su ovdje živjeli od 3. stoljeća (7). U 4. stoljeću će Huni posve prognati iz ovih krajeva Jazige, ali će i Huni nestati u tami povijesti usporedo s Attilinom smrću (8). Slavska su plemena u to doba živjela na sjeveru. Ferdo Šišić stavlja doseljenje Slavena između 630. i 640. godine. On pretpostavlja da se radilo o prastanovnicima "Male Poljske". Taj se kraj zvao Bijela Hrvatska. Tako i piše Šišić: da "provaljuju oboružane čete Hrvata iz njihove domovine Bijele Hrvatske (današnje Male Poljske sa sjedištem oko Krakowa) u Panoniju i rimsku Dalmaciju te, nadvladavši i protjerujući Avare, sami zagospodovaše u tim krajevima" (9). Kad bi Šišićeva pretpostavka bila presmiona, nitko ne dovodi u sumnju, da su u krajeve koje su napustili Huni došla germanska i slavska plemena. A Avari su živjeli zajedno sa Slavenima u ovim krajevima već polovicom 6. stoljeća. (10)

Krajem 8. i početkom 9. stoljeća ovim krajevima gospodare Franci. Smrću Karla Velikog slabi njegovo carstvo, a u Bačkoj se ponovo pojavljuju Slaveni i Bugari. Seobu naroda su zaključili Mađari, koji su u Bačku stigli iz svoje pradomovine, da do danas ovdje ostanu. (11) Mađari žive u Bačkoj od 896. godine.

Nad Slavenima u Bačkoj, kao i nad onim Slavenima u ostalim krajevima Panonije i Moravske obnašao je jurisdikciju kao panonski nadbiskup sv. Metod još od 868. godine. (12)

U to vrijeme još postoji jedinstvo između kršćanskog istoka i zapada. Redovnici diljem Bačke kao i cijelog mađarskog kraljevstva pripadaju, već prema kući, jedni zapadnom, drugi istočnom redovništvu.

O Slavenima u Bačkoj u to vrijeme ne može se govoriti koje su narodnosti bili. Takva bi nagađanja bila posve proizvoljna. U svakom slučaju, u vrijeme doseobe Mađara ovdje su i Slaveni i Avari i Huni. O njihovu suživotu postoje samo pretpostavke. O njihovoj vjeri također. Sve to vrijedi i za eventualne tadašnje stanovnike grada Sombora.

Bačka i Kalačka nadbiskupija - Redovništvo

Godine 1135. Kalačka i Bačka nadbiskupija spojene su u jednu. I dalje ostaju dva kaptola i dvije katedrale. Čini se, da su do toga vremena bile posve samostojne biskupije. To se može zaključiti iz činjenice, da je 1094. na ustoličenju prvog zagrebačkog biskupa sudjelovao među gostima bački nadbiskup Fabijan. Iz istog doba postoji dokumenat koji spominje kaločkog biskupa Dezidera u jednoj parnici između Kaločkog i Pečujskog biskupskog stola. (13)

U smislu jurisdikcije, Sombor je u to vrijeme svakako spadao pod Kalaču,

budući da je bio na području Bodroške županije. U svakom slučaju od 1135. kalačko-bački nadbiskup je do današnjega dana drugi čovjek mađarskoga episkopata. (14)

Veliki dio sjedinjenih biskupija obuhvaćao je močvarno područje. Nije čudo, što su kalački nadbiskupi u to vrijeme nosili nadimak REX RANARUM (žablji kralj).

I samostani su se u to vrijeme gradili na adama - tj. na otočićima Dunava i Mostonge. (15)

U mjestu Haj Szent Lőrinc (neki misle da je to mjesto bilo na mjestu

današnje Sonte) djelovali su redovnici premonstrati. Do 1301. godine u Baču djeluju redovnici templari.

Njihova crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije je zacijelo iz vremena poslije 1241. godine. Od te nekada lijepe crkve ostala je do danas vrlo lijepa i bogatom ornamentikom ukrašena apsida današnje franjevačke crkve. Od 1301. godine njihov će samostan naslijediti franjevci. Od polovice 15. stoljeća je samostan i dalje franjevački, no nepoznato je, jesu li ga držali konventualci ili opservanti. (16)

Kod Bačkog Monoštora je bio pavlinski samostan. (17) U samom Somboru su djelovali dominikanci. (18) Diljem Bačke je kroz srednji vijek cvjetao redovnički život.

Mohački poraz (29. kolovoza 1526) značio je manje-više i kraj redovništva u Bačkoj. Dolaskom franjevaca iz Bosne opet je oživjelo redovništvo još u vrijeme turskog ropstva.

Proslava u župnoj crkvi 6.VI.1993.

Sombor do kraja srednjeg vijeka

Kad se o prošlosti govori, skloni smo idealizirati davna prošla vremena. Stvarnost je, međutim, drugačija. Od dolaska mađarskog naroda u Bačku pa sve do 1360. godine, veliki zaljubljenik u Sombor i njegovu prošlost, Ilija Džinić vidi prvo razdoblje povijesti grada Sombora. (18a)

To je vrijeme, kad su u somborskom kraju boravili kraljevi kao sveti mađarski kralj Ladislav koji je Uskrs 1074. proslavio u obližnjem Bodrogu. (19) Ovdje je sv. Ladislav u svojoj skromnosti odbio ponudu iz Clermonta, da on bude vrhovni zapovjednik križarske vojne (20). To su činjenice koje govore o sigurno velikom ugledu ovog kralja. Nema sumnje, da su diljem Bačke u srednjem vijeku uz Mađare živjeli i Slaveni. O značaju ove zemlje rječito govori i podatak da su u Baču za vrijeme Ladislava II. održana tri zasjedanja mađarskog državnog sabora. Bilo je to 1500., 1518. te 1519. godine. (21)

U 14. stoljeću se prvi put spominje grad Sombor pod imenom Czobor szent Mihály. Pod tim se imenom posljednji put spominje 1579. godine. Tada je bio u posjedu Imre Czobora, palatinskog namjesnika. Od tada pa do danas dokumenti spominju naš grad samo kao Sombor, odnosno Zombor. (22)

Kad Mađari Sombor zovu imenom Zombor, onda se tu radi i o osobnom, ne tako rijetkom imenu u mađarskom narodu. Zombor je, naime, osobno muško ime. Jedan od potomaka kraljevske kuće Arpadovića nosio je to ime. Kako su Arpadovići imali posjede i duž Dunava, ne bi bilo nikakvo čudo, da su jedan od svojih posjeda prozvali po svom rodaku Zomboru.

Nema dvojbe, da je Zombor, Sombor i Czobor jedno te isto mjesto, budući, da još 1599. palatin Illesházy bilježi, kako su se Tatari u Mađarskoj nastanili u Czobor-Szent Mihályu, a to mjesto, veli on "Turci nazivaju sada Somborom". (23)

U najranije vrijeme grad se zvao samo Szent Mihály. Ili kako u starim dokumentima piše Zentmyhál, što znači sv. Mihovil. Tako doznajemo iz imena mjesta i koji je svetac njegov zaštitnik. Kako se posjednici grada zovu Czoborovi, grad se spominje kao Czobor Szent Mihály. Rodonačelnik Czoborovih je izvjesni "de Jánossy et Chobor Szent Mihály, nobilis de Bodrogh". János I. je tako rodonačelnik prvih gospodara grada. Czoborovi posjeduju Sombor kroz četiri stoljeća. (24)

Šematizam Kaločke nad biskupije iz 1942. godine govori kako je već 1391. godine u gradu Czoborovih bila župna crkva sv. Mihovila. Ako je to prvi pismeni spomen župne crkve, za pretpostaviti je postojanje župe i crkve i u prijašnjim godinama. Tako je srednjovjekovni predčasnik Sombora nosio ime Szent Mihály, te su pod zaštitom sv. arkandela Mihovila stajali i grad i župa.

Za kratko je vrijeme Czobor Szent Mihály iz Czoborovih ruku prešao u ruke obitelji Szilagyí Laszla. Tako je 1432. godine održano zasjedanje županije u Czobor Szent Mihály-u. Na sjednici se okupilo oko 300 županijskih uglednika.

1443. godine u velikom potresu nastrada sav grad, dvorac Czoborovih, kućerci kmetova i sama župna crkva sv. Mihovila. (25)

Unatoč od kralja Matije Korvina dobivenog dopuštenja da se ponovo sagrađe grad i tvrđava, s gradnjom se otezalo puna tri desetljeća. Braća Mihály, Imre i Marton će istom 1473. godine sagrađiti tvrđavu. Osigurali su je dubokim opkopima, kojima je tekla voda Mostonge. Sigurnost tvrđave je osim opkopa pružala i čvrsta oграда.

1478. godine u tvrđavi Czoborovih opet se spominje župna crkva sv. Mihovila. Podignut je i novi župni stan. Te je godine neki Matyas Kiss pokušao zapaliti župnu crkvu. (26)

Dominikanski samostan i crkva u Somboru

Czoborovi su sve učinili da njihov posjed bude pravo duhovno središte za cijelu županiju. Od pape Sixta isposlovali su dopuštenje za djelovanje dominikanaca u župi Czobor Szent Mihály.

1479. godine su već podigli samostan i crkvu posvećenu Uznesenju Blažene Djevice Marije. 1481. godine izdana je službena listina o podizanju samostana i crkve kao i o darovanim posjedima. Dominikanci su dobili posjed Ivanfalva. Neki vele, da se nalazio pokraj današnje Prigrevice, drugi pak kraj Kupusine. Dobili su i ribnjak. O radosti kojom su novi redovnici dočekani u ovom kraju

govori i činjenica da su uz spomenute posjede dobili još i posjede u Baranjskoj županiji: Csatar i O Rev. U Bodroškoj županiji ih obdariše i posjedima u Cserepesu i Szent András Telke. Za uzdržavanje crkve odrediše Czoborovi dominikancima svoj vinograd u baranjskom Csataru. (27)

Sve su Czoborovi učinili da dominikanci ne oskudijevaju. U darovnici iz 1481. čitamo, kako su sinovi sv. Dominika naslijedili kuću pokojnog Andrasa Czobora s više vrtova i zgrada na njegovoj okućnici. (28) Kako na drugom mjestu, dominikanci su i u Czobor Szent Mihály-u otvorili školu, prihvativši tako prosvjećivanje kako mladog plemstva, tako i darovitih dječaka iz redova kmetova. (29) Dominikanci su mogli uspješno djelovati u gradu na Mostongi sve dok grad, tvrđava, crkve i njihov samostan 1541. godine ne padoše u turske ruke. (30)

Somborski župnik Ivan

Iz srednjeg vijeka sačuvano je ime samo jednog župnika. Ime župnika Ivana nalazi se u Monumenta Vaticana Hungarica I Ser. V Tomus, 59. v. 31. Tamo čitamo: "IOANNES DE CHOBOR ZENTMYHAL PRESBYTER DIOECESIS COLOCENSIS". Isti je župnik napustivši svoju župu stupio u rimsku družbu Duha Svetoga. Bilo je to 1479. godine.

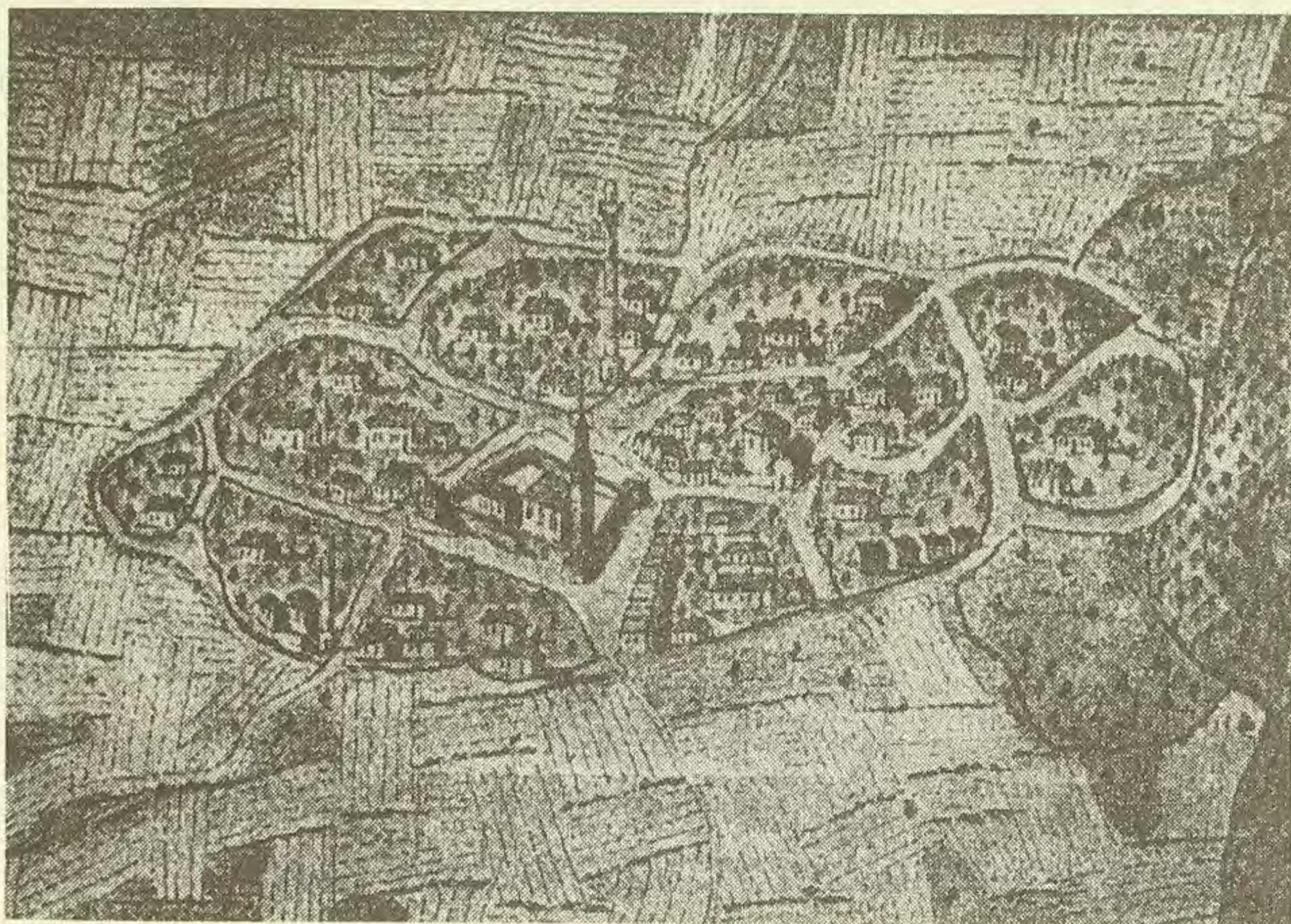
Mađarsko plemstvo koncem 15. stoljeća

Kolikogod Czoborovi pozornosti posvećivali duhovnom uzdizanju svoga grada i posjeda, sve su to mogli činiti darujući od svoga suviška. Kraj 15. stoljeća je značajan po bogatom i bezbrižnom životu mađarskih velmoža. Malo su ih pogadali nezadovoljni kmetovi. Nije ih zabrinjavala i sve veća turska opasnost. Na mađarsko kraljevstvo udara i opasnost za katoličku vjeru. S juga nadiru iz Bosne progonjeni bogumili. Sa sjevera nadolaze iz Češke progonjeni husiti. Bogumili propovjedaju po Bačkoj.

1491. godine mađarsko kraljevstvo je u pravom rasulu. Plemstvo gospodari kraljem. Nije bolje ni u Hrvatskoj. 9. rujna 1493. bosanski paša Jakub potuče na Krbavskom polju hrvatsku vojsku. O posljedicama tog poraza jezgrovito piše Ferdo Šišić: "Sada je počelo pomicanje Hrvata iz prekogvozdanskih strana u Slavoniju i dalje u Ugarsku, a time se počelo hrvatsko geografsko ime širiti na sjever do Drave, dok ga je u isto vrijeme sve to više nestajalo u porječju Vrbasa i Sane i Une". (32)

Katolička crkva koncem 15. stoljeća

Na stolici bačkih i kaločkih nadbiskupa smijenilo se u 15. stoljeću 12. nadbiskupa. Među njima je iz Zagreba na katedru bačkih nadbiskupa premješten biskup Ivan, te je ovdje djelovao od 1401 do 1403. Naslijedio ga je trogirski franjevac Chrisogonus de Dominis koji je na čelu ujedinjenih

Sombor 1697.

nadbiskupija bio od 1404. do 1408. Zatim slijedi Nikola IV. od Krbave, koji je stajao na čelu ovih nadbiskupija od 1408. do 1410. Iz Bosne je amo premješten nadbiskup Rafael, koji je na čelu nadbiskupije bio od 1450. do 1456. godine. (33)

O cvatućem vjerničkom životu u cijeloj Bačkoj govori i podatak o već spomenutim samostanima, ali i podatak, da su na tadašnjem području Bačko-kaločke nadbiskupije djelovala dva kaptola. Bogatiji i jači je bio ovaj bački.

Na ovom je području djelovalo deset opatija i deset prepozitura. Sve do II. Vatikanskog sabora crkveni dostojanstvenici u Bačkoj nosili su naslove prepozita i opata spomenutih srednjovjekovnih crkvenih ustanova. Sve je to živjelo snažnim životom do nesretne Mohačke bitke (1526).

Bački su, odnosno kaločki nadbiskupi stolovali prema potrebi službe čas u Kalači, čas u Baču. Imali su tako i katedralu i u jednom i u drugom sjedištu. (34)

Katolička crkva Europe u 15. stoljeću

Dok je na području Bačke i Kaločke nadbiskupije vladao srazmjeran mir, i dok je plemstvo uživalo krajnje domete europskog standarda, za to vrijeme je Europa i Katolička crkva doživljavala diljem Europe najernje dane razjedinjenosti. Još u 14. stoljeću papa Klement V. ne želi živjeti u Rimu. On se

opredjelio za Avignon. Pape francuske narodnosti se odriču mnogo toga u korist francuske krune. Sedamdesetak godina traje "avignonsko sužanjstvo". Francuski kralj Filip Lijepi zapovijeda Klementu V. Ovaj ga sluša. Ništa nije poduzeo da spasi za Crkvu i Zapad važan red templara. Tako su kralj Filip i njegovi suradnici došli do posjeda templara i njihovih crkvi.

Jedan od francuskih papa nemilo se zamjerio njemačkom carstvu. Napetost je sve više rasla. Od 1378. do 1417. godine dogodio se veliki zapadni raskol. Jedne zemlje će stati uz avignonskog, druge uz rimskog papu. 1394. godine predlaže pariško sveučilište tri načina da se savlada raskol: da se jedan od papa doborovoljno odrekne, da se pape podvrgnu izbornom sudu, ili da se podvrgnu presudi koju donese opći sabor. To je vrijeme husitskih ratova od 1420. do 1431. godine. To je vrijeme kad je islam otimao grčkoj Crkvi grad za gradom, biskupiju za biskupijom. To je vrijeme traženog i za kratko nađenog jedinstva rimske i bizantske Crkve. Sjedinjenje je tražio i sam bizantijski car Ivan VIII. Peleolog koji je osobno došao u Ferraru 1438. godine. Njegova ekipa brojala je 700 osoba. 6. srpnja 1439. godine potpisan je dekret o ponovnom sjedinjenju Zapadne i Istočne crkve. Nema i lagodan život zapadnog plemstva vladao je u svim zemljama. Nije bilo snage za organiziranje križarske vojne za oslobođenje i zaštitu grčkih kršćana.

29. svibnja 1453. godine pao je Carigrad, pao je i car Konstantin. Krvoproliće, tisuće građana u ropstvu. A od 1459. godine Moskva preuzima ulogu "trećega Rima". Kraj 15. stoljeća je vrijeme zloglasnoga Aleksandra VI. To je vrijeme kad je spaljen veliki propovjednik Girolamo Savonarola. To je vrijeme kad su se crkvene službe dijelile po rođačkim vezama, za novac. I početak 16. stoljeća je tužan u Rimu. To je vrijeme ratnički raspoloženog pape Julija II. Ali je to i vrijeme zgotovljenih nacrti za baziliku sv. Petra, vrijeme kad je Michelangelo oslikao Sikstinsku kapelu, to je vrijeme kad su Rafaelove slike ukrasile vatikanske dvorane. Na vrata je kucala reformacija. (35)

U mraku, raskolima, ratovima i pustošenju 14. i 15. stoljeća Bog je u Sienni podigao jednostavu, ali vrlo kršćanku Katarinu. Bila je 25. dijete svojih roditelja. Živjela je od 1347. do 1380. godine. Nitko se nije radovao kao Katarina, kad se Grgur XI. vratio iz Avignona u Rim. Nitko nije tugovao kao ona nad raskolom Zapadne crkve. (36)

1378. godine je pisala: "Uslišao je Bog molitve svojih slugu. Došla nam je konačno maslinova grančica! Uskrsnuće! Ponovo smo se probudili iz smrti: iz tame na svjetlo; uzeti prohodaše, gluhi opet čuju, i svi iz sveg glasa kličemo: Mir! Mir! Mir! Hvala Ti, Gospodine, što si nas sjedinio s našim Svetim Ocem!" (37)

Sombor u novom vijeku

Godine 1442. otkrio je Christofor Columbo Ameriku. To bi bio početak novog vijeka. Nakon nemilog poraza kršćanske vojske u Kosovu polju, 28.

lipnja 1389. pala je Srbija pod tursku vlast. 1453. pade i Carigrad, 1463. pade Bosna. U narednim godinama Turska sve više prijeti. Učestale su provale u Hrvatsku. 1482. godine osvojiše i Hercegovinu. Prve godine "novoga vijeka", 9. rujna 1493. na Krbavskom polju nemilo je načeta Hrvatska. To je "prvi rasap kraljevstva hrvatskog i tu je čitavo plemstvo izginulo". (38) Rasla je turska opasnost.

Na Cvjetnicu 1514. godine na vratima dominikanske crkve Uznesenja Marijinog u Czobor Szent Mihályu osvanuo je proglas o sazivanju križarske vojne protiv Turaka. Isti su proglas mogli osim Somboraca čitati i Titeljani i Bačlijci na svojim crkvama. Proglas je u Sombor donio osobno Bakocs Tamas, inače rodom iz Erduta, titelski prepozit, györski biskup, kraljevski savjetnik Matije Korvina, kancelar Vladislava II., ostrogonski nadbiskup i primas, kardinal. 1513. godine bio je kandidat za stolicu sv. Petra. 16. travnja 1514. na Cvjetnicu došao je u Sombor s bulom Lava X. o sazivu križarske vojne. (39)

Recimo još da je isti kardinal od 1511. do 1517. godine upravljao zagrebačkom biskupijom, kad je podigao utvrde oko današnje zagrebačke katedrale. I danas stoji "Bakačeva kula".

Međutim, od križarskog rata nastala je velika mađarska seljačka buna. U Somboru se već na Uskrs kao na zbornom mjestu okupilo mnoštvo nezadovoljnih seljaka-kmetova. Prisegnuti bilježnici i suci stadoše uz seljake i krenuše u Bač. To je bila prilika za husite koji su se raspršili po mađarskom kraljevstvu buneći i potičući seljake na bunu protiv gospodara. Na čelu bačkih pobunjenika bio je Nagy Antal. Voda mađarske seljačke bune, Dozsa György mu pošalje još 3000 svojih kmetova. Na čelo pobunjenika stade neki svećenik iz mađarskog grada Ceglada. Zvao se Meszáros Lörinc.

Pobunjeni kmetovi stadoše rušiti dvorac za dvorcem. Nesretni velmože bježeći pred seljacima skloniše se u zidine bačke tvrđe. Seljacima stigne pomoć iz Srijema. Na čelu srijemskih seljaka bio je svećenik Barnaba. Radoslav Veliki doveo je sa sobom iz Srijema i srpske jedinice. Među ostalim uglednicima, koji su utočište našli u Baču, bio je i nadbiskup Grgur II. Frankopan od Cetine. U pomoć prestrašenoj bačkoj vlasteli dođe vojska vlastele iz sjevernih krajeva Mađarske.

Seljačka je buna ugušena. Oko 3000 kmetova iz Srijema, koje je vodio svećenik Barnaba, pobjegne u opatiju Haj Szent Lörinc. Tu ih sustigne plaćenička vojska srijemskih Srba. Tada je spaljena opatija, a pobunjeni seljaci pobijeni.

Sličnu je sudbinu doživio i današnji Sombor. (40) Na mjesto izginulih kmetova doseljava se novo stanovništvo iz Bosne i Srbije. Posljednji spomen Sombora pod imenom Szentmihály je u poreskim spiskovima iz 1521. godine.

1524. godine je posljednji put spomenut netko od somborskih gospodara.

Bio je to Czobor Imre, koga je kralj Ljudevit poslao u Carigrad na pregovore o miru. Njegovo je poslanje bilo neuspješno. (41)

Mohač i propast Czobor Szent Mihály

Dne 29. kolovoza 1526. godine kršćanska vojska predvođena Ljudevitom II. i bačkim nadbiskupom, vrlim franjevcem i vještim vojnikom, Pavlom Tomorijem doživjela je strašan poraz. Osvojen je Budim. U povratku Turci opustoše cijelu Bačku. Pošteđena je jedino Subotica. Veliki dio stanovništva odveden je u ropstvo. Mnogi se dadoše u bijeg prema sjeveru. Dio stanovništva je ipak ostao. Pobijeno je oko 200.000 ljudi. (42)

U borbama između Ferdinanda I. i Zapolje bačko plemstvo stade na stranu Zapolje. To je vrijeme Cara Jovana Nenada koji je među svojim pristalicama imao mahom Srbe, ali i Hrvate iz Sombora također. U 16. stoljeću u Bačku stalno pristiže novo stanovništvo. Uz Srbe dolaze i Hrvati iz pokorenih hrvatskih zemalja i Hrvati ali i muslimani, koji će u novoj sredini prihvaćati katoličku vjeru.

Koncem kolovoza 1541. godine pao je Sombor definitivno pod tursku vlast. U to je vrijeme pao i Budim postavši sjedištem pašaluka. Turci su obnovili zauzeti gradić, njegovu tvrđavu i kućišta. 1543. godine postaje Sombor sjedištem Somborske nahije. Od 1543. Czobor Szent Mihály nosi današnje ime: Sombor. Te godine je Sombor čuvala posada od 50 vojnika. Imao je grad svoga kadiju i svoga imama. Slijedeća upravna jedinica nalazila se u Segedinu, gdje je bilo sjedište sandžaka. U drugoj polovici 16. stoljeća cijela Bačka prima sve više obilježje kršćanske zemlje. Srbi, koji su se ovdje počeli naseljavati još za vremena kralja Matije Korvina, u ovo vrijeme još više nadolaze. No, u isto vrijeme se ovdje naseljavaju, kako je već spomenuto i Hrvati. Jedni dolaze izravno iz Slavonije ili iz Bosne. No, drugi dolaze iz Hercegovine, Dalmacije i Like, ali tako, da preko Bosne i Slavonije dolaze u Bačku. Jedni se ovdje zadrže, a drugi traže sigurnije, sjeverne krajeve Mađarske.

Koliko je Hrvata 1543. godine bilo u Somboru vidi se po tome, koliko je kaločki nadbiskup poreza ubirao: u Čačovima 20, Szölös 7, Šaponje 10 i Žarkovac 11 forinti. Porez je naravno ubirao samo od katolika. Tako je već u drugoj polovici 16. stoljeća Sombor počeo, doduše u islamskom svijetu svoj ponovni uspon kao kršćanski grad.

Katolički Sombor u 16. stoljeću

8. studenog 1781. godine piše gradskom magistratu tadašnji gvardijan somborskog samostana, o. Jerko Jakočević, kako su franjevci na području Sombora djelovali još za vrijeme Turaka. Istog je dana odgovorio gradski senat, te priznaje da su franjevci već 200 godina u Somboru. To bi značilo, da su na području grada bili još 1581. godine.

Somborski župnik, Matej Slatković u svome ljetopisu tvrdi, da su franjevci ovdje bili i prije Mohčke bitke (1526.). Za turskoga vremena franjevci redodržave Bosne Srebrne osvojiše ljubav i povjerenje puka. Podnosili su franjevce i Turci. Dok su franjevci bili po turskim gradovima, bilo je izgleda za to, da po gradovima bude i radničke raje. To su franjevački samostnai u Baču (najstariji), Subotici, Segedinu, Baji i Somboru postaju središta oko kojih se okuplja novopridošli hrvatski puk. (44)

Druga polovica 16. stoljeća daje Somboru izgled turskoga sela. Glavna je džamija bila okružena grobljem. Iz toga je vremena u gradskom muzeju u Somboru sačuvano još dva nadgrobna spomenika isklesana u kamenu u obliku turbana. (45)

1582. godine Sombor se nalazi među značajnijim bačkim naseljima. Stoji uz bok Subotice i Baje. (46) Kalački je nadbiskup ubirao porez od ovdašnjih katolika, ali nije obavljao nikakve biskupske službe.

Antun Matković, kao bosanski biskup dobio je pod svoju jurisdikciju

Slavoniju i dio Ugarske. Bilo je to od 1573-1583. godine. Njega je naslijedio Nikola Ugrinović od 1584. do 1588. Zatim slijedi Franjo Baličević sve do 1615. godine. (47)

1598. godine pao je i nadbiskupski grad Ostrogon (Esztergom) pod Turke.

U to su vrijeme mnogi Hrvati napustili Bačku i nastanili se na pokorenim selištima oko Ostrogona, Budima, Tukulje. Neki su se od njih kasnije vratili s prezimenima kao nadimcima. Ta prezimena govore, gdje su prebivali: Ostrogonac, Budimac, Budimčević, Tukuljac, Pantelinac (Dunapentele tj. danšnji Dunaujváros). Zašto su Hrvati bježali iz Bačke? O tome piše Trpimir Macan: "U 16. stoljeću sve veći nameti pogoršali su položaj seljaka pod Turcima... Haračlijama se odupirala čitava sela. Ljudi su bježili preko granice u Hrvatsku ili se odmetali u hajduke.

Dolaskom Bunjevaca povećao se broj Hrvata u Bačkoj. Njih su obilazili franjevci iz Bosne. Tako se u Bunjevaca sačuvala svijest o pripadnosti hrvatskom narodu". Nema sumnje da se najviše Hrvata iselilo upravo iz Bosne i Hercegovine. "Drži se da se u 16, 17. i 18. stoljeću iz tih krajeva iselilo više od 200.000 Hrvata... Iz područja Broćna i Ljubuškog oko 1500 obitelji tj. gotovo polovica svih stanovnika". (49)

Franjevački Sombor u 17. stoljeću

Od 1618. godine biskupsku vlast u Bačkoj obnašaju beogradski biskupi kao apostolski upravitelji. Nastojanjem 1622. godine osnovanog sv. Zbora za širenje vjere, 1624. osnovana je Beogradska biskupija. Tada osnovana biskupija pokrivala je nekadašnje, odnosno današnje biskupije: Beograd, Smederevo, Srijem, dijelove Zagrebačke, Pečuh, Kalača, Csanad, Vac, Ostrogon i Eger. (50) Evo imena nekih biskupa: Fra Albert Rendić, Petar Masarecchi. Za njegova upavljanja biskupijom smederevski vikar je bio Šimun Matković. Ovaj je u Bačkoj upravljao za sada neidentificiranom župom Bunjevac. (51) Evo i ostalih biskupa: Petar Sabbatini, Jacob Boncarpi, Marin Ibrišimović. Ovaj je dva puta boravio u Somboru. Fra Matej Benlić 1659. javlja sv. Zboru za širenje vjere kako je u roku od 7 godina na nepreglednom prostranstvu biskupije imao 31.689 potvrđenika, 27 svećeničkih redenja, 78 pomičnih oltara, blagoslovio je 47 zvona i 24 crkvice. (52)

Za 22 godine biskupovanja Matej Benlić je zaredio 129 svećenika! (53) O franjevačkom djelovanju u Somboru govori pismo pisano 10. rujna 1668. godine u kojem vjernici Baje, Bajmoka i Sombora pišu sv. Zboru za širenje vjere, kako su njihove župe oduvijek vodili franjevci iz olovskog samostana. (54) Već spomenuti biskup Marin Ibrišimović podijelio je 23. i 24. listopada sakrament sv. Potvrde u Somboru. Imao je 137 potvrđenika iz 30 obiteljskih zadruga. (55) O somborskim katolicima se brinuo jedno vrijeme gvardijan olovskog samostana o. Mijo Radnić. Njegovoj su brizi povjereni i katolici u Bukinu (danas Mladenovo), Baču, Somboru i Baji. Pastoralni rad o. Mije Radnića nije

zadovoljio njemu povjerene vjernike, koji su sv. Stolici radi tog uputili prosvjedno pismo pisano bosančicom. (56) 1. ožujka 1677. uputili su somborski katolici sv. Stolici zahvalno pismo zbog imenovanja Mateja Brnjakovića beogradskim biskupom. Brnjaković je podrijetlom iz ugledne katoličke obitelji. Bio je muž velike vjere. On je posljednji apostolski namjesnik u ovim krajevima. Umro je 1707. godine. Među potpisnicima zahvalnoga pisma nalazimo ova imena Somboraca: Jurić, MARKOVIĆ, ANTUNOVIĆ, Filipović, Zlatenić, IVANOVIĆ, Stipanović, JURIŠIĆ. (57) (Istaknuta prezimena postoje u Somboru i danas).

Drugi svjetovni župnik grada Sombora Matej Slatković napisao je malu somborsku kroniku pod naslovom: *De primis christianis incolis*, tj. Prvi kršćanski stanovnici. Župnik Slatković je zabilježio predaju, zatečenu kod katolika na somborskoj pustari Gradina. Gradinci su mu pripovijedali da je njihovo ime Bunjevac nastalo po imenu neke rijeke između Dalmacije i Hrvatske (sic). O svojim dušobrižnicima franjevcima sačuvali su predaju da ovi nisu nosili redovničko odijelo. Javna služba Božja bila je za vrijeme turskog ropstva zabranjena. Za bogoslužni prostor poslužila je zemunica izdubljena u jednom brežuljku. To se mjesto, piše župnik, i danas zove "Klisa", a Gradinci govore kako je na tom mjestu bila stara crkva. (58)

Izvješćujući o prilikama u Somboru, beogradski biskup Marin Ibrišimović piše, kako u Somboru 1649. godine nema crkve, pa se iz tog daje zaključiti da je prva crkva u Somboru, ili možda u Gradini, podignuta istom u drugoj polovici 17. stoljeća. (59)

U već spomenutom djelu župnik Slatković registrira i činjenicu da su Turci kršćansku vjeru samo podnosili. Tako su franjevci, svoje satove katekizma ili sv. mise morali oblačiti u ruho narodnog veselja. Nakon održanog kršćanskog nauka ili sv. mise, franjevci su za svoje župljane održali kolo.

Velika nada je ušla u duše Somboraca, kada su Turci potučeni pod Bečom 1683. godine, još veća 1686. kada je oslobođen Budim. 1687. oslobođen je Osijek. To je upravo vrijeme najvećeg iseljavanja iz hrvatskih krajeva Bosne, Hercegovine, Like, o čemu pišu mnogi pisci. (60)

Evo kako piše Ivan Antunović na 94. str. svoje Razprave: "Od 1686. godine, pošto se Budim u kršćanske ruke povratio, kršćani Slaveni iz Bosne... dolazahu češće ovamo; jer čim se većma uzdizala kršćanska moć, tim su njihovi gospodari u... Bosni i Hercegovini postajali bjesnijimi. Pa da svoj život i nešto imetka spase, izmicali su odonud čim se komu prilika pokazala. Dapače su i čitava sela se podizala i u Austriju useljivala".

Doseoba Hrvata u Sombor

Po mišljenju mnogih autora, među prastanovnike Bačke svakako valja ubrojiti Slavene. Kad se amo doseliše Mađari zauzimajući Panoniju, krajem 9. stoljeća, nastanili su se u krajevima koje su već nastavali i Slaveni. Kroz cijeli

srednji vijek na ovo područje su i pridolazili u većim ili manjim skupinama i Srbi i Hrvati. Taj se proces nastavio i za vrijeme turskog ropstva.

Petar Pekić drži da je glavna seoba Hrvata u Bačkoj bila 1686. godine. U svakom slučaju te godine Bosnu je napustio najveći broj Hrvata. Po mišljenju Matije Evetovića, tu je seobu organizirao već spomenuti o. Mijo Radnić. Istoga je mišljenja i franjevac o. Beato Bukinac.

Mnogi povjesničari misle da je 1686. godina, godina dolaska najveće skupine Hrvata u Bačku i uopće u Mađarsku. (61) Ivan Antunović drži, da je u Somboru te, 1686. godine već postojao franjevački samostan, što je vrlo vjerojatno, ako se uzmu u obzir podaci krizmanika tokom 17. stoljeća. (62)

Dne 9. lipnja 1687. godine Dujo Marković i Juro Vidaković kao "vode katoličkih Raca" podastru bavarskom izbornom knezu Maksimilijanu molbu za dopuštenje da se 5000 ljudi nastani u subotičkoj, segedinskoj i bajskoj općini. Dopuštenje je izdalo austrijsko Ratno vijeće, pa se tako tih 5000 ljudi nastani u Somboru, Baji, Subotici i Segedinu. Na taj se način povećao broj Hrvata katolika u Somboru. S novodoseljenim Hrvatima u jesen 1687. godine u Somboru se nastanio i Dujo Marković koji će od 1688. godine obnašati dužnost kapetana somborske utvrde.

O. Beato Bukinac misli da je ta doseoba bila uglavnom iz Bosne, jer je te godine Bosna izgubila najveći broj svoga hrvatskog puka. (63)

12. rujna 1687. godine je radostan datum za Somborce. Toga dana su Turci napustili grad pred dolaskom oslobodioca Veteranija.

Doseoba Srba

Slično Hrvatima, u srednjem vijeku su u Bačkoj također živjeli i pravoslavni Srbi. Poznato je da su Srbi imali svoj gradić pod Budimpeštom pod imenom Srpski Kovin - (Rackeve) još iz vremena kralja Matije Korvina. 1690. godine zbila se velika doseoba Srba u Bačku i Baranju. Tu je seobu vodio srpski patrijarh iz Peći Arsenije Čarnojević.

1. kolovoza 1690. godine vode srpskog naroda isposlovali su cijelu listu sloboda i povlastica za svoj narod i Crkvu. Novodoseljeni Srbi su se tako samo pridružili onim svojim sunarodnjacima koji su tu živjeli od srednjeg vijeka, ili su za vrijeme turskog ropstva počeli živjeti u Somboru. U svakom slučaju na kraju 17. stoljeća, nakon odlaska Turaka u Somboru zajedno žive Srbi i Hrvati. I jedni i drugi su bili vojnici, organizirani u Vojnu krajinu. Somborci su ratovali 1691. godine pod Slankamenom, 1697. pod Sentom.

Svojim radom oko zbrinjavanja izbjeglica i doseljenika iz Bosne, Hercegovine i Dalmacije, franjevci su zavrijedili najljepše pohvale. Iz svog samostana u Baču oni su se starali za katolike u cijeloj južnoj i zapadnoj Bačkoj sve do Sombora i Santova (Hercegszántó). Muhi János, pisac povijesti grada Sombora naziva somborske franjevce "tvrdom kulom rimske Crkve u Bačkoj". (64)

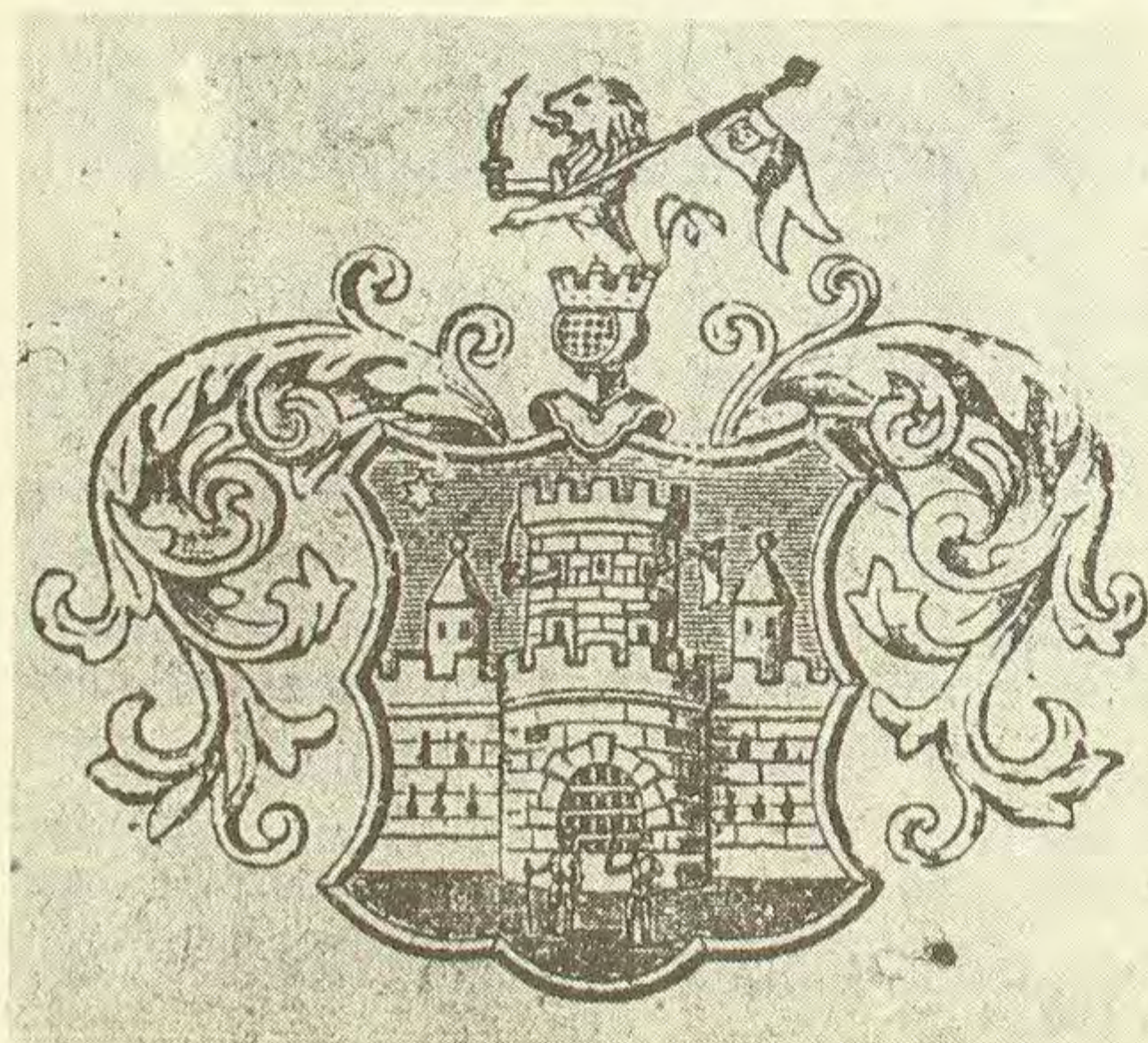
18. stoljeće

U 18. stoljeću nastavio se period ratnih stradanja, ekonomske nesigurnosti, izbjeglištva, progona i patnji novodoseljenog pučanstva. 1701. do 1711. traje period Rákoczijeve bune. Dio Somboraca, zajedno s franjevcima izbjegao je tada u Petrovaradin. Neki su čak pobjegli u Tursku. Ta je pobuna prouzrokovala veliko krvoproliće. Spaljena su tek podignuta siromašna sela i gradovi. Kad je s Rákoczijevim "kurucima" sklopljen mir 1711. godine, počele se neki od izbjeglica vraćati. Naišli su, međutim, na neviđeni progon, te se ponovo vratiše u Srijem. (65) I, kao po nekom redu, poslije ratovanja 1709. godine u izgladnjelo i namučeno pučanstvo udari i kuga, te pomrije veliki broj ljudi. (66)

Somborci će sudjelovati u petrovaradinskoj bici, kamo ih je predvodio Dujo Marković kao somborski kapetan. Bilo je to 13. kolovoza 1716. godine. Odmah se ratovanje premjestilo na Istok, te pod vrhovnim zapovjedništvom Eugena Savojskog Somborci oslobodiše i Temišvar. 16. kolovoza 1717. godine sudjeluju Somborci pod zapovjedništvom istog Eugena Savojskog i u oslobodenju Beograda. U svim tim bitkama padoše mnogi Somborci. Za jedanaest zarobljenika valjalo je plaćati na ime otkupnine 2200 forinti godišnje. (67)

Sombor - OPPIDUM MILITARE - vojnički grad

1718. godine postao je Sombor vojničkim gradom. Godinu ranije počeo je somborski franjevac o. Bono Mihalović voditi Dnevnik somborskog franjevačkog samostana. U to vrijeme grad je imao veliki opkop kao osiguranje grada, dok je drugi, manji već bio zatrpan. Opkope je podigao kapetan Dujo Marković i njegov nasljednik Jovan Branković. Uz opkope stajala je velika hrastova palisada. Između ostalog spominje o. Bono kapelicu sv. Franje, koja je bila izvan gradskih opkopa, a podigli su je franjevci još za Turaka. "U toj su

kapelici spomenuti oci mise služili, propovijedali, sakramente dijelili. U njoj kršćanski puk u vjeri katoličkoj čuvahu, - sve u strahu i trepetu i po cijenu pogibelji za vlastiti život". Odmah po izgonu Turaka na hrastovo postolje postaviše franjevci i prvo zvono pokraj kapelice sv. Franje. (68)

Od 1717. do 1719. godine podigoše franjevci novu crkvu na mjestu današnjeg župnog doma crkve Presv. Trojstva u

Somboru. To je prva katolička crkva u središtu grada nakon one koja je razorena u seljačkoj buni 1514. godine. Bila je duga 12, a široka 4 hvata. U njezinoj gradnji sudjelovao je puk dragovoljnim radom. Bila je pokrivena svinutim turskim crepovima. Pokraj crkvice je bio drveni zvonik s dva malena zvona. Nije poznato kome je bila posvećena ta crkva. (69)

Iako su pojedine matice sačuvane još 1715. godine, župa je ustanovljena istom 1718. godine. Prvi je gvardijan i župnik novoosnovane župe bio O. LUKA ĐURČEVIĆ iz Velike. Od 1718. godine vode franjevci uredno župne matice, dok su od ranije o krštenjima i sprovodima vodili izvjesnu evidenciju, ali ne u obliku matica. Uz katoličku župnu crkvu postojala je u početku 18. stoljeća i srpska pravoslavna crkva. U to vrijeme, 1720. godine Sombor je brojao 2916 stanovnika, dok je iste godine Subotica imala svega 2376 stanovnika. Somborski Hrvati su, međutim, predstavljali jednu, a Srbi dvije trećine stanovništva. Dok je u Subotici bio obrnuti omjer. (70) I novo stoljeće je za Somborce bilo stoljeće nemira i ratovanja. Somborci su sudjelovali u austrijskom ratu protiv Francuske i Španjolske, pa 1736. godine protiv Turske. (71) Sudjelovali su Somborci i u nasljednom ratu: 1741. u Šleskoj, 1742. u Moravskoj, 1743. u Bavarskoj. Somborci su ratovali s velikim gubicima. Tako je samo 1746. bilo u Somboru 300 udovica i siročadi. Iz rata se vratio veliki broj ranjenika i bogalja. Malo se Somboraca vratilo iz rata neozlijedeno. (72)

Uz sva stradanja i muke već na početku stoljeća podigli su somborski Srbi još jednu crkvu, a Matija Mandić podigne u groblju 1725. godine katoličku kapelu sv. Križa. (73) Kad je 1733. godine grkokatolički biskup Klement Ljubibratić pokušao somborske Srbe privesti uniji, 25 do 30 srpskih kuća je u znak prosvjeda napustilo Sombor. Nastanili su se u Rusiji gdje su osnovali svoju naseobinu pod imenom Slavenosrbsk. (74)

Potres (1737.) i kuga (1738. - 1740.)

Prije nego će graničari poći u Drugi turski rat, 1737. godine, pogodi Sombor teški potres. Što su ljudi teškom mukom podigli, ponovo su morali graditi. Gradnja i obnova je pala na starce, žene i odrasliju djecu.

1738. godine cijelu Bačku pogodi nova nevolja. Dvije godine je harala kuga. Diljem Bačke umrlo je na tisuće ljudi. (75) O posljedicama tadašnje kuge rječito govore i somborska groblja. Srazmjerno mali grad do nedavna je koristio četiri groblja. Dva katolička i dva pravoslavna. Jedan svećenik nije bio dovoljan da obide sve bolesnike i da sahrani sve žrtve kuge. Požrtvovani o. Dominik Zombory je konačno i umro 20. siječnja 1739. godine nakon što je i sam okužen. Franjevci su se tada sahranjivali u zajedničku grobnicu koja se nalazila iza kapele sv. Roka na istoimenom groblju. Kaločki i bački nadibiskup i veliki župan Bačko-Bodroške županije, barun Gabrijel Patačić od Zajezde izdao je tada posebno pastirsko pismo u kojem sebe i sve vjernike biskupije preporuča u molitve. Preko svećenika se u to vrijeme prosvjećivao narod o tome, što treba poduzeti protiv možebitne zaraze. (76)

Gradnja samostana (današnjeg župnog doma) prije 250 godina

1743. godine pohodio je Sombor nadbiskup Patačić osobno. Za župnikovanja gvardijana, o. Marka od Lipe, dok su brojni Somborci ratovali, nadbiskup je blagoslovio kamen temeljac za novo krilo samostana. Svečani govornik na latinskom jeziku bio je lektor osiječke franjevačke bogoslovije o. Franjo Ivanović. Na svečanosti se okupilo sve bačko plemstvo i uglednici. Važno je istaknuti, da se samostan gradio iz sredstava koja su franjevci sami namakli, što od svoje uštedevine, što od prihoda sa svojih posjeda. (77)

Sombor postaje slobodnim trgovištem i slobodnim kraljevskim gradom

Dne 1. studenog 1745. godine Sombor dobija naslov trgovišta. Dobivenim naslovom i povlasticama nisu bili zadovoljni ni Srbi ni Hrvati. 300 potpisa pokupiše ugledniji Somborci: 200 srpskih i 100 hrvatskih za molbu, kojom se traži proglašenje Sombora slobodnim kraljevskim gradom. Molba je pisana srpskim jezikom. Tražilo se ili da Sombor postane slobodnim, ili da i dalje ostane vojničkim gradom. U povjerenstvo za postizanje povlastica uđu tako Martin Parčetić i Mijo Bokerović od Hrvata i Atanasije Stojšić sa Stevanom Radojčićem od Srba.

Kad je 26. travnja 1746. carica Marija Terezija raspustila Vojnu krajinu, neki Srbi i Hrvati raspoloženi za vojnički život ostave Sombor i nastane se u Šajkaškom kraju. No, na njihovo mjesto dosele Srbi i Hrvati iz Baranje. Rad povjerenstva u Beču brzo je napredovao. I konačno 21. ožujka 1747. potpiše Marija Terezija listinu kojom je Sombor proglašen slobodnim kraljevskim gradom. (78) Za tri godine može grad slaviti svoj 250. rodendan.

Župna crkva Presvetoga Trojstva (1752. - 1762.)

Jedna od najljepših bačkih baroknih crkava je bez sumnje somborska "stara crkva". Dne 24. lipnja 1752. godine poslao je kaločko-bački nadbiskup Ferenc Klobusicky svog generalnog vikara Józsefa Kissa u Sombor da blagoslovi kamen temeljac za novu župnu crkvu. Svečani govornik je bio o. Hijacint Campion iz Budima, lektor franjevačke teologije iz Vukovara. Za dva desetljeća gradnje nad radovima su bdjeli ugledni gvardijani i župnici Mirko Buday, Ferdo Lipljanić, Petar Komaričić, pa Marko Žličar.

Ipak je najviše učinio župnik o. Tadej Hegedüs. Od 1767. do 1772. njemu je pošlo za rukom od temelja sagraditi zvonik i dovršiti do polovice dovršenu crkvu; On je podigao novo krilo samostana koje gleda prema ulici. Podigao je oltare sv. Josipa i Ane, dobio je orgulje, nabavio drugo zvono, podigao je

lijepu korsku ogradu. Istom dovršenu crkvu blagoslvio je 4. lipnja 1762. uvečer u 7 sati župnik o. Tadej Hegedüs, a 6. lipnja 1762. prvu svetu misu služi o svetkovini Presvetog Trojstva dekan, čatalinski župnik Antun Bajalić. Samostanski nedjeljni propovjednik o. Matija Lalić propovijeda hrvatski, a o. Leopold Kalinger iz Baje njemački. Pod crkvom je izgrađena kriptu koja je dovršena 1762. godine. Iste je godine u novu kriptu sahranjen kao prvi starac Marko Bogišić. Unutrašnjost crkve bila je još gola opeka, kada je 1769. godine u crkvi podignut najljepši oltar: oltar sv. Franje. Istom 1770. ožbukana je i oslikana crkva. Ti su radovi dovršeni 1783. godine. Slijedeća dva mala oltara, oltar sv. Josipa i sv. Ane podignuti su 1778. godine. Za Veliku Gospu 1779. godine crkva je dobila propovjedaonicu. Godinu dana su radili umjetnici i majstori. Nad baldahinom propovjedaonice prikazan je Mojsije kako pred gorućim grmom izuva svoju obuću. Na ogradi propovjedaonice su pozlaćeni reljefi koji prikazuju događaje iz evanđelja. A na uglovima četvorokutne ograde su sjedeći kipovi evanđeljista. Uz prelijepi oltar sv. Franje i dva dražesna oltara Josipa i Ane, propovjedaonica je svakako najljepši ukras somborske crkve.

Oltarna slika glavnog oltara postavljena je istom 1784. godine. To je veličanstvena slika koja ispunja cijelo svetište crkve. Zanosne je veličine pa svakoga promatrača ispunja zanosom.

Kalvarija, kapele i spomenici

1767. godine su Somborci bili podigli Kalvariju na bezdanskom putu. Od lijepu stare kapele ostadoše još samo dva pozlaćena anđela u hodniku župne crkve. Imala je Kalvarija i 14 stajališta. To je sve porušeno, kad su Somborci između dva svjetska rata dobili novu Kalvariju pokraj groblja sv. Roka. Danas je to župna crkva sv. Križa.

Od 1781. godine imaju Somborci vrlo lijepu baroknu kapelu Snježne Gospe na sonćanskom putu. Kapela je tako građena da ima mali trijem sa stupovima, a u njoj je kopija jedne rimske slike Blažene Djevice Marije. Imala je ta kapelica i "vodicu" ili "bunarić". Taj lijepi spomenik starih Somboraca pao je žrtvom izgradnje kanala Dunav-Tisa-Dunav. Ostala je kapela i salaš za čuvara kapele. Svake godine se Somborci okupljaju oko svoje kapele 5. kolovoza, a u nedjelju poslije 5. kolovoza okupi se oko kapele veliko mnoštvo svijeta na proštenje.

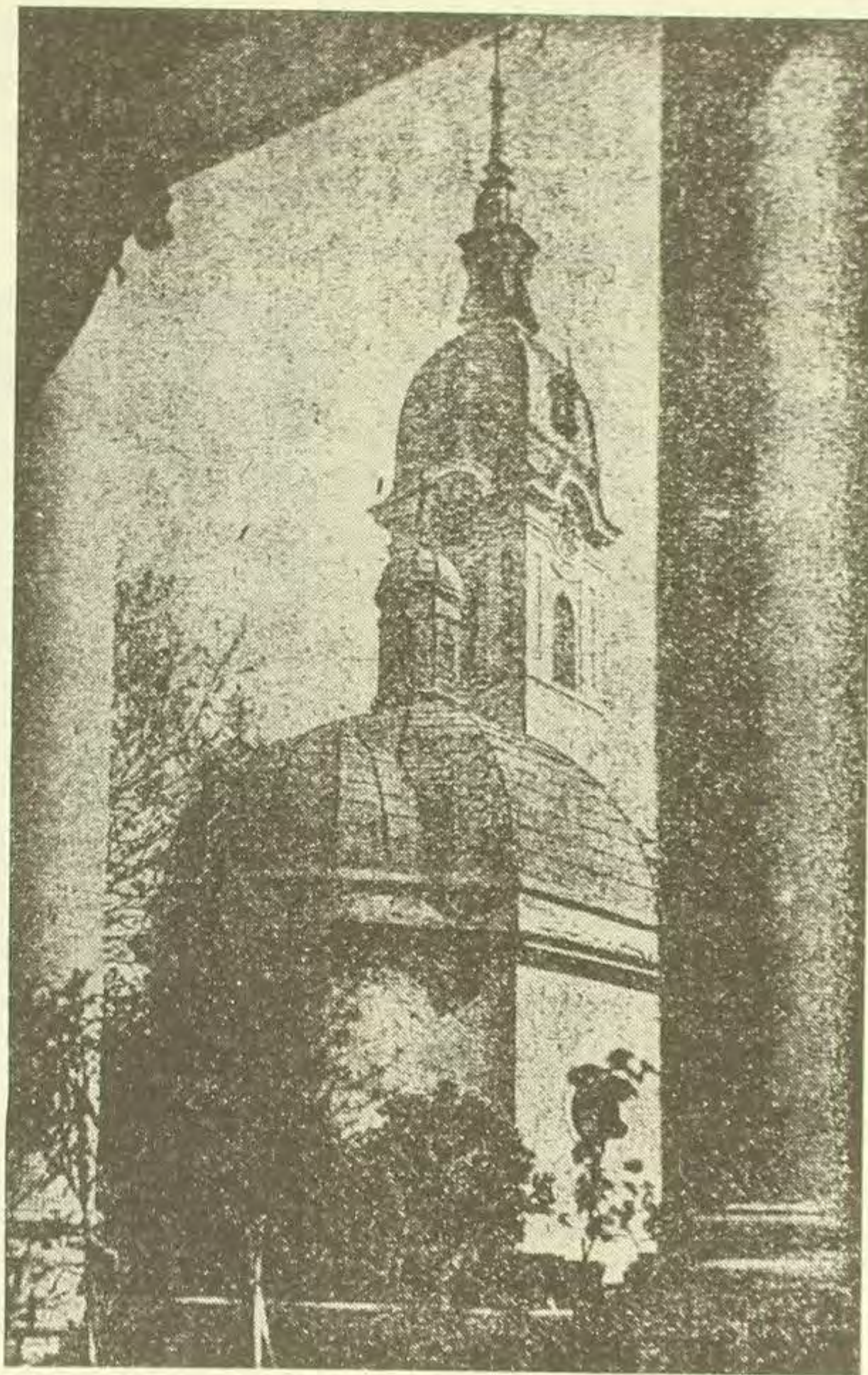
Godine 1774. na trgu pred lijepim baroknim zdanjem gradske kuće podignut je veliki kip Presv. Trojstva. Na postolju stupa na kojem su se nalazili likovi tri božanske osobe, nalazio se kip Blažene Djevice Marije, sv. Petra i sv. Pavla. Osim današnje zgrade gimnazije, cijeli je trg zatvoren lijepim baroknim zdanjima. Nije ni čudo što današnji Somborci ne mogu prežaliti prelijepi i monumentalni kip Presvetog Trojstva, koji je zbog "ideoloških" razloga srušen nakon II. svjetskog rata.

Iz 18. stoljeća ostala je u Somboru još i danas vrlo lijepa i brižno održavana kapela sv. Roka. Podignuta je u središtu istoimenog groblja. Svake godine na

spomendan sv. Roka služi se u njoj sv. misa, poslije koje slijedi tradicionalni pohod grobovima pokojnika.

Jedini primjerak biranog rokoko stila u Somboru je sada već ruševina kapele sv. Ivana Nepomukog koja je podignuta još 1751. godine pred župnom crkvom Presv. Trojstva. 1781. godine podignut je spomenik sv. Florijanu i oko njega posaden je park. Taj je spomenik još uvijek na svom mjestu. Više je "nagrižen" od neprijatelja kulture i lijepoga nego li zubom vremena.

U Somboru se i u župnoj crkvi Presv. Trojstva, i u 1904. godine dovršenoj crkvi sv. Stjepana Kralja molilo, pjevalo i propovijedalo hrvatski, mađarski i njemački. Njemački je jezik bio uveden prije nego mađarski. Mađarski se u Somboru propovijeda od blagdana sv. Elizabete Ugarske (tada se slavio 19.) studenog 1771. godine. Prvi mađarski propovjednik je bio franjevac o. Szábó Fülöp. Od 1722. godine vodili su franjevci pučku školu u Somboru. Srpska škola je otvorena 1717. godine. Na kraju 18. stoljeća grad je već brojao 13.360 stanovnika.

Kapela sv. Ivana Nepomukog

Franjevci prepuštaju somborsku župu svjetovnom župniku

31. listopada 1781. godine oglasili su somborski franjevci na hrvatskom i njemačkom jeziku da od 1. studenoga više nisu župnici. Za župnu crkvu je od toga dana vrijedila kapela sv. Roka u groblju. Na Sve svete 1781. godine objavio je i predstavio Somborcima prvog svjetovnog župnika Stjepana Jagodića, generalni vikar Gašlević. Novi je župnik malo župnikovao. Umro je 1784. godine. Somboreci i katolici i pravoslavni su ga jako zavoljeli. O. Bono Mihaljević zapisao je o njemu, da je bio "bogobožan, pobožan, ponizan i uzoran muž". Sahranjen je u današnjoj župnoj crkvi Presv. Trojstva. Nakon

župnika Jagodića koji je rodom iz hrvatskog sela Kaptola, došao je u Sombor Zagrepčanin Matej Slatković. Ovaj je postao oduševljeni zaljubljenik u Sombor. Napisao je malu povijest Sombora. Njegov rukopis čuva se u Historijskom arhivu u Somboru. Župu je preuzeo 1785. godine kao upravitelj, a 1786. kao župnik. 8. srpnja 1786.

pohodio je Sombor car i kralj Josip II. Prenoćio je kod franjevaca. Kod njih i sv. misu slušao. Sutradan je, tj. 9. srpnja 1786. godine raspušten franjevački samostan u Somboru. Župa je bila dužna franjevcima dati 15.000 forinti, a drugu polovicu državna vlast. Franjevački samostan podijeliše između sebe županija i župa. Od tada franjevački samostan služi kao župni dom. Prizemlje i dva krila zgrade se izdaju te služe kao prodavnice i radionice.

Upravo u tom dijelu zgrade se nalazila franjevačka samostanska blagovaonica. Njezini su svodovi bili ukrašeni bogatim štukaturom. U raskošnim rokoko okvirima nalaze se likovi svetaca i scene iz Biblije. Sve je to dobrim dijelom uništeno. Prava je šteta što se prostorija nije uredila za kakvu galeriju. Ne samo da su štukaturi oštećeni, nego je prostrana blagovaonica pregrađivanjem postala i dućanom i prodavaonicom i staklarskom radnjom, turist-biroom i sl. Južni zid nekadašnjeg franjevačkog samostana resi vrlo lijepa i brižljivo obnovljena fresko slika sa sunčanim satom.

Zaključak

Više od četvrt tisućljeća mjeri sate andeo na zidu nekadašnjeg franjevačkog samostana. Raskošnom svojom ljepotom "stara crkva" čuva uspomene na somborske, iz Olova pridošle franjevce. Sa svoje dvije posestrime - pravoslavnom crkvom sv. Ivana i "velikom crkvom" sv. Đorđa priča "stara crkva" svoju baroknu priču. Te su lijepe kuće Božje rječiti svjedoci kulture i osjećaja za lijepo i suvremeno, na što su Somborci uvijek ponosni.

Ono što je danas barokni Sombor, na diku je Somborcima, koji ljubomorno i

savjesno čuvaju naslijeđe. Nije manje na diku Somborcima ni činjenica da je porušen kip Presvetog Trojstva, a na njegovom mjestu stoji pusti i prazni trg. Nije manje na diku ni činjenica da je srušena bogata barokna zgrada između pravoslavne i katoličke crkve. Na njenom mjestu je sada robna kuća "Beograd". Nije manje na diku - zato što i jedno i drugo Somborci smatraju promašajem. I nema sumnje da će sve učiniti, da grad opet dobije svoja dva uništena barokna bisera.

O povijesti Sombora u 19. stoljeću, o somborskoj karmelskoj crkvi, o crkvi sv. Križa, o groblju sv. Male Terezije s istoimenom kapelicom, o župnoj crkvi sv. Nikole Tavelića, o kapeli Imena Marijinog u Nenadiću i kapeli sv. Antuna u Gradini, o sadašnjem trenutku somborskih katolika treba još mnogo pisati. Stariji Somborci zacijelo nikada neće zaboraviti djelovanje časnih sestara Naše Gospe i njihovoga samostana i škole. Djelovanje časnih sestara u poratno vrijeme također nije još obrađeno i prikazano javnosti. A ovaj članak neka bude doprinos obilježavanju 500. obljetnice gradnje crkve sv. Mihovila u Somboru, kao i 250. obljetnice gradnje franjevačkog samostana u Somboru.

To su jubileji, koje Somborci slave 1994. godine. A ovaj članak želi biti samo rukovet uspomena iz starina.

Stjepan Beretić, Subotica 1993.

Bilješke

1. Muhi János, Zombor története, Sombor 1944, str. 3.
2. Sekulić, Ante, Narodni život i običaji bačkih Bunjevaca, Zagreb, 1986., str. 126 - 127.
3. Muhi, navedeno djelo, str. 4.
4. Nav. dj., str. 146.
5. Nav. djelo, str. 7.
6. Nav. djelo, str. 8. i 9.
7. Pekić Petar, Povijest Hrvata u Vojvodini, Zagreb, 1930., str. 15.
8. Muhi János, navedeno djelo, str. 9-10.
9. Šišić Ferdo, Pregled povijesti hrvatskog naroda, Zagreb, 1962., str. 6.
10. Muhi J., nav. djelo, str. 9.
11. Nav. djelo, str. 10.
12. Zvekanović, Matija, Povijesni osvrt, Subotička Danica, kalendar 1971., Subotica, 1970., str. 11.

13. Nav. djelo.
14. Bogyay Tomás, Kalocsa, Lexikon für der Teologie und Kirche, Freiburg 1986. svezak 5., stupac 1264.
15. Muhi J., nav. djelo, str. 23.
16. Iványi István, Bács, Bács-Bodrogh vármegye földrajzi és történelmi helynévtára, 3. svezak, Subotica, 1907., str. 8.
17. Navedeno djelo, str. 84.
18. Nav. djelo, str. 57.
- 18a. Ilija Džinić, Sombor-Zombor ime, naziv u svjetlu znanstvenog istraživanja, Sombor 1979., str. 8.
19. Muhi J., nav. djelo, str. 24.
20. Nav. djelo, str. 24.
21. Pekić, nav. djelo, str. 36.
22. Borovszky Samú, Zombor, Magyarország vármegyei és városai, Bács - Bodrogh vármegye, 1. svezak, Budapest 1909., str. 204.
23. Nav. djelo, str. 204.
24. Nav. djelo, str. 207.
25. Muhi J., nav. djelo, str. 44-47.
26. Érdújhelyi Menyhért, A kalocsai érsekség a renaissanceókorban, Senta 1899., str. 225.
27. Nav. djelo, str. 225.
28. Rupp Jakab, Magyarország helyrajzi története, Budapest 1876., III. svezak, str. 38.
29. Pekanović Josip, Pet stoljeća Crkve u Somboru, Subotička Danica, kalendar 1993., Totovo Selo 1992., str. 257.; Muhi, nav. djelo, str. 49.
30. Pekanović Josip, nav. dj., str. 257.
31. Érdújhelyi Menyhért, nav. djelo, str. 247.
32. Šišić Ferdo, navedeno djelo, str. 236 - 238.
33. Zvekanović Matiša, Subotička biskupija, Opći šematizam Katoličke crkve u Jugoslaviji 1974., Zagreb, 1975., str. 670.
34. Nav. djelo, str. 668-669.
35. Franzen August, Pregled povijesti Crkve, Zagreb 1970., str. 179 - 197.
36. Véber János, Sienai Katalin, Katolikus Lexikon, Budapest 1931., str. 516.
37. Ijjas Antal, A reneszáns és hitszakadás kora, Budapest 1939., str. 14.
38. Tomašić Ivan, Ilustrirana povijest Hrvata, Zagreb 1971., str. 93.
39. Fraknói Vilmos, Erdödi Bakócz Tamás, Katolikus lexikon, Budapest 1931., str. 144.

40. Muhi J., navedeno djelo, str. 52 - 54.
41. Nav. djelo, str. 54.
42. Buturac Josip, *Katolička crka u Slavoniji*, Zagreb 1970., str. 19-20.
43. Klaić Vjekoslav, *Povijest Hrvata od najstarijih vremena do svršetka 19. stoljeća*, 4. svezak, Zagreb 1904., str. 348.
44. Muhi J., navedeno djelo, str. 72.; Pekić Petar, nav. djelo, str. 47-52.
45. Borovszky S., nav. djelo, str. 207-237.
46. Pekić Petar, nav. djelo, str. 44.
47. Buturac Josip - Ivandija Antun, *Povijest Katoličke crkve među Hrvatima*, Zagreb 1973., str. 151-152.
48. Pekić P., nav. djelo, str. 44.
49. Macan Trpimir, *Povijest hrvatskog naroda*, Zagreb 1971., str. 117.
50. Buturac - Ivandija, nav. djelo, str. 153-159.
51. Buturac, nav. djelo, str. 78.
52. Buturac - Ivandija, nav. djelo, str. 155.
53. Nav. djelo, navedeno mjesto
54. Buturac, nav. djelo, str. 104.
55. Muhi J., nav. djelo, str. 73.
56. Buturac, nav. djelo, str. 118.
57. Nav. djelo, str. 144.
58. Slatković Matej, *Chronica Civitatis Zomboriensis, De primis christianis incolis*.
59. Borovszky S., nav. djelo i mjesto
60. Muhi J., nav. djelo, str. 74 - 75.
61. Pekić P., nav. djelo, str. 58; Evetović Matija, *Vjerske i crkvene prilike među Bunjevicima*, *Hrvatska enciklopedija*, 3. svezak, Zagrebu 1942., stupac 519 - 520; Bukinac Beatus, *De activitate Franciscanorum in migrationibus populi croatici saeculis XVI et XVIII, pars dissertationis ad L uream in s. Theologia obtinendam*, Zagreb 1940., str. 72.
62. Antunović Ivan, *Razprava*, Beč 1882., str. 94; Katona Stephanus, *Historia Metropolitanae Colocensis Ecclesiae*, Kalača 1800, 1. dio, str. 775.
63. Muhi J., nav. djelo, str. 75.; Bukinac B., nav. djelo, str. 72.
64. Muhi J., nav. djelo, str. 78.
65. Nav. djelo, str. 86-87.
66. Antunović I., nav. djelo, str. 99.
67. Pekić P., nav. djelo, str. 87-88.; Muhi J., nav. djelo, str. 87.
68. Mihalović Bonus, *De antiquis ecclesiis huius oppidi*, Extractus

Protocolli; usp. Muhi J., nav. djelo, str. 77.

69. Mihalović B., nav. djelo; Muhi J., nav. djelo, str. 103.

70. Muhi J., nav. djelo, str. 105-106.; Mihalović B., nav. djelo: *Incolae huius oppidi*

71. Muhi J., nav. djelo, str. 94.

72. Šišić Ferdo, nav. djelo, str. 324.

73. Mihalović B., nav. djelo, *De Sacello S. Crucis in Coemeterio*, usp. Muhi J., nav. djelo, str. 104.

74. Nav. djelo, str. 106.

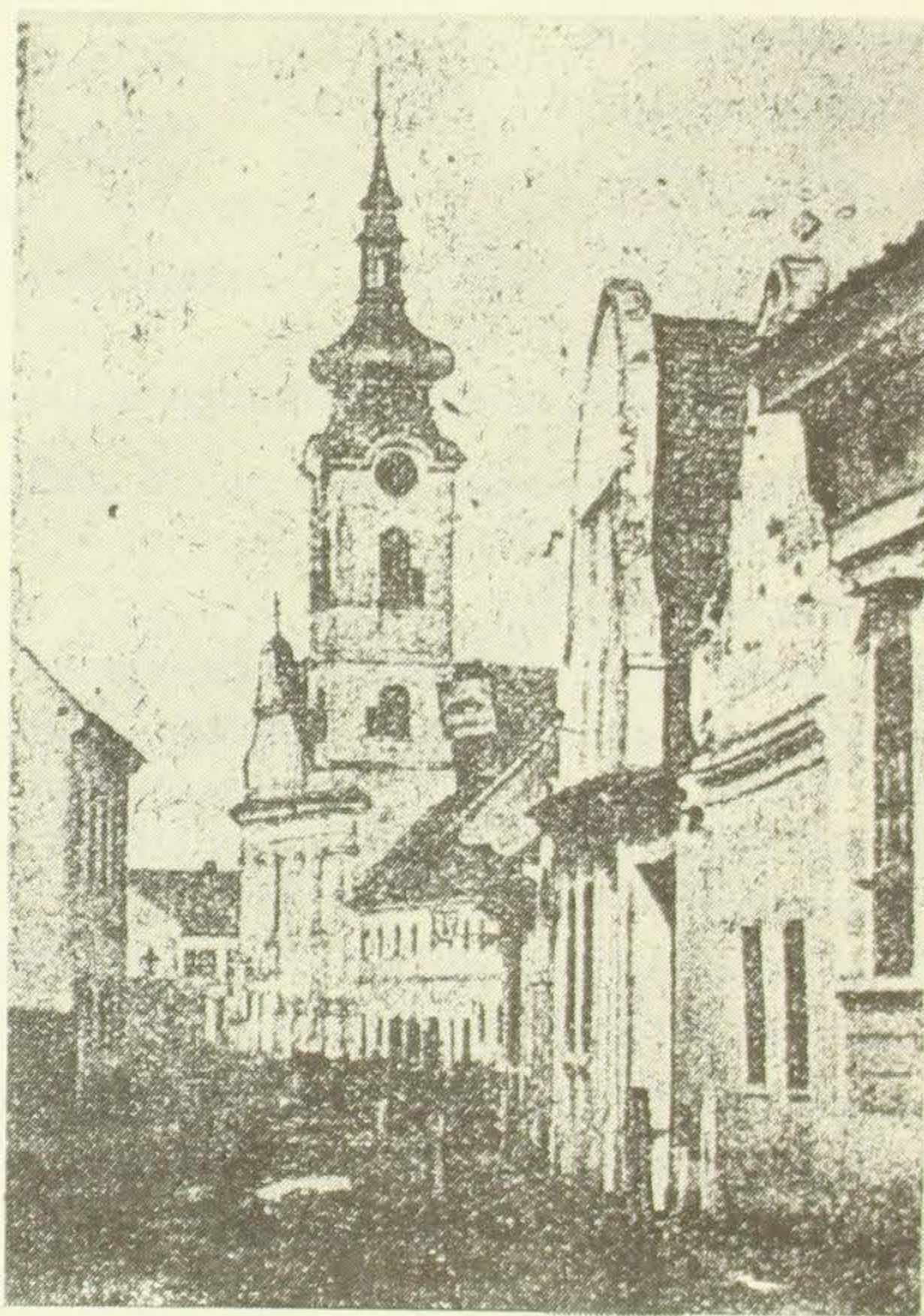
75. Pekić P., nav. djelo, str. 90.

76. Mihalović B., *De flagello terraemotus, belli et pestis 1737-1739*.

77. Mihalović B., *De impositione primi lapidis pro Conventu Zomboriensis*, u nav. djelo; usp. Muhi J., nav. djelo, str. 107.

78. Muhi J., nav. djelo, str. 112-113.

Stjepan Beretić

Župna crkva u Somboru (slika iz 1843.)

KNJIŽEVNI OGLAS

Preporučujemo izdanja "HRVATSKOG KNJIŽEVNOG DRUŠTVA SV. ĆIRILA I METODA - DRUŠTVO SV. JERONIMA"

BIBLIOTEKA "NOVI VIDICI"

Radovan Grgec: *Odsjevi kršćanske kulture*

Ferdinand Klostermann: *Teze o laicima*

Radovan Grgec: *Novo i staro*

Radovan Grgec: *Nadanja i iščekivanja*

Bonnet-Grgec-Vereš: *Neoklerikalizam i pučki katolicizam*

ZBORNICI

Hrvatski književni zbornik: *Marulić*

Grupa autora: *Zbornik o dru Josipu Andriću*

ČASOPISI

"MARULIĆ" - hrvatska književna revija. Časopis za književnost i kulturu

"SVETA CECILIJA" - časopis za duhovnu glazbu (s notnim prilogom)

MOLITVENICI

KRUH NEBESKI - molitvenik s pjesmama

IZVOR UTJEHE - molitvenik s velikim slovima

MALI MOLITVENIK - za djecu

KATEKIZMI

Josip Jakšić: *Pravednik živi od vjere*

Mali kršćanski nauk

Srednji kršćanski nauk

Navedena izdanja možete nabaviti ili naručiti na adresi: HKD "SV. ĆIRILA I METODA - SV. JERONIMA", Trg kralja Tomislava, Zagreb ili u Knjižari Društva, Kaptol 29, u Zagrebu, kao i u Ćirilometodskim knjižarama u Splitu, Hrvojeva 2; i u Dubrovniku, Zeljarica 7.

ISPRAVCI U KALENDARU "SUBOTIČKA DANICA" 1993.

- 98.str. Grigor Priličev (1830-1893.) je značajna ličnost u makedonskoj književnosti prošloga stoljeća. Njegovo glavno djelo je poema "Serdar".
- 195.str. potpis pod slikom: *Ispraćaj bandaša i bandašice ispred crkve sv. Roka na dužijanci 15. VIII. 1992. god. u Subotici.*
210. str. 12. red odozdo treba: **Paulus de Hungaria**
213. str. prvi red zadnjeg odlomka treba: **zahvaljujući** (ne: zahvalnošću)
214. str. ispod slike potpis: "*Mamužićeva kuća*", *Somborski put br. 16. Župni stan, gdje su bili dominikanci.*
215. str. 2. red gore treba: **pozvao** (ne: pozdravio)
216. str. potpis pod slikom: *crkva Isusova Uskrsnuća u Subotici.*
217. str. u prvom redu akta biskupa L.Budanovića treba brisati riječi: sklapa se.
219. str. Početak trećeg odlomka treba: **Stanka Stanića** i tako dalje u tekstu (ne: Stantića).
220. str. 4. red gore treba: **o. A.Huljev.**
221. str. ispod prve slike: *o. Česlav Novak*, ispod druge slike: *snaš Jovana Prčić iz Subotice, darovateljica zemlje Hrvatskoj dominikanskoj provinciji.*
234. str. Kad se govori o župniku Blašku Rajiću, iza trećeg odlomka izostala je rečenica : **Dok je župnik Bl. Rajić bio u internaciji, zamijenio ga je u župi vlč. Pavao Bešlić, koji je ostao u uspomeni župljana kao revan i uzoran svećenik.**
264. str. U "sadržaju" je pogrešno naveden autor članka "Bili fratri". Autor je o. Tomo Vereš.

SADRŽAJ

Savjetnici Subotičke biskupije: Reagiranja	35
L.I.Krmpotić: Odgovor na "Reagiranja"	36
o.T.Vereš: Zaboravljeno umjetničko blago	37
Papine riječi	41
o.T.Vereš: Razgovor o vjeri i praznovjerju	45
V. Grunčić: Evo ti majke (recital)	51
A. Anišić: Imati srca za čovjeka	61
o.Ante Sekulić: Život je Božji dar	69
s. I.Bajić: 100. obljetnica rođenja Marije Petković	73
L.I.Krmpotić: 70 godina prisutnosti "Kćeri milosrda" u Subotici	79
s. Imakulata Bajić: Sestra Jelisava Dulić	87
L.I.Krmpotić: 70 godina od uspostave Bačke apostolske administrature	93
L.I.Krmpotić: Jedan zaboravljeni jubilej	97
B. Gabrić: Jubilej katedralnog zbora	101
J.Mioč: Stogodišnje orgulje u subotičkoj katedrali	105
B. Gabrić: Jubilej J.Kopilovića	109
B. Gabrić: 125. obljetnica Društva sv. Jeronima	111
B. Gabrić: Jubilej gradske dužijance u Subotici	115
I. Prčić: Prvo desetljeće obnovljene "Subotičke Danice"	121
L.I.Krmpotić: Akcija za život	125
s. M. Andjelina: Moji doživljaji i susreti s djecom	131
A. Miloš: Zašto djeca ne slušaju roditelje?	135
A. Miloš: Rastava braka i djeca	139
F. Skenderović: Alkoholizam	145
DESET GODINA svećeništva (A. Anišić, Fr. Lulić)	151
A. Anišić: Ponovo "Prilog mladih"	153
S. Kopunović: Cilj čovjekova života	157
J. Piuković: Što je život?	158

M. Stantić: Ljubav prema bližnjemu	159
Ž. Šipek: Kako uživati u životu...	160
M. Stantić: Zašto Bog dopušta patnju?	162
Pjotr: Sve treba promeniti, ali kako?	164
M. Stantić: Što je zapravo cilj čovjekova života?	165
M. Stantić: Gdje i kada otvoriti sv. Pismo?	168
KRONIKA - Mi mladi	171
St. Vojnić: Gašo uči plest uža (priča)	177
J. Kujundžić: Dva konja i tuce jaja (priča)	179
I. Prčić, st.: Čudnovata žica (priča)	183
A. Miloš: Kontradiktorne mudre izreke	194
A. Miloš: Šale i vicevi	195
L.I.Krmpotić: Čovjekoljubivi đurđinski čudotvorac	197
B. Gabrić: Najstarija bunjevačka narodna pisma	203
o.T.Vereš: Prva tiskara u Subotici	205
I. Prčić, ml.: Minulo je stoljeće (o Ivi Prčiću)	211
L.I.Krmpotić: Čuvarica sv. ognja - J. Stantić	219
B. Gabrić: Prof. Stj. Bartolović	223
o.L. Marković: o. Ivan Keravin	227
s. Josipa Vidaković: s. Veronika Vidaković	231
L.I.Krmpotić: U spomen Kati Rogičevoj	233
L.I.Krmpotić: Prvi sabor umjetnika u tehnici slame	237
I. Stantić: HKUD "Bunjevačko kolo"	241
ZBORNIK "SUBOTIČKE DANICE"	
Stj. Beretić: Iz prošlosti Sombora	252

OBJAVLJENE PJESME

J. Kopilović: Arendaš	39
N. Šarčević: Suša	39
K. Ivanković: Za dužijancu	40
J. Kopilović: Govor roda moga, Razgovor s Bogom	59
V. Grunčić: S Marijom molimo	60
I. Prčić: Plave tišine	67
Fr. Ivanković, st.: Svijet nade	68

ALEF: Svjetlost križa	78
M. Vojnić Purčar: Osamljeni križevi	92
s. Fides Vidaković: Blagoslovljen si	96
V. Grunčić: Hvala s. Mirjam	104
S. Bilinc: Hvala A. Vidakoviću	108
Fr. Ivanković, st.: Vrijednosti	120
s. Fides Vidaković: Gasnu zvijezde	120
J. Kopilović: Miroljubu pjesniku	134
T. Kujundžić: Moja katedrala	150
Blaženka: Tražila sam Te i našla Te	155
T. Kujundžić: Voljeni grad Subotica	182
Br. Jegić: Uvijek si nam govorio	193
M. Dulić: Stari salaš	202
M. Stipić: Nikad neću zaboraviti	209
s. F. Vidaković: Proljeće lista	209
T. Vidaković: Šta te oči kriju?	218
Br. Jegić: Plačite	221
M. Vojnić Purčar: Proljeće i pjesnik	222
J. Kopilović: Tužbalica	230
A. Evetović Miroljub: Jorgovane, jorgovane	230
ALEF: Bunaričkoj Gospi	232
Luka kapetan i ljuba barjaktar (narodna pisma)	72
Pisma od davnašnjeg turskog rata (narodna pisma)	203

PREDSTAVLJAMO NAŠE DAROVATELJE

"GLOBUS"

Štamarijabržeusluge

Adresa: Otmara Majera 10, Subotica

Telefon/fax: (024) 51-202

Svatko tko prolazi obilaznim putem, pored Bolnice, prema Aleksandrovu, lako će uočiti zgradu na kojoj piše "Štamarija Globus". Navratite u tu Štamariju ako su Vam potrebno tiskati:

- vizit karte
- pozivnice
- posmrtnice
- plakati
- prospekti
- katalozi
- naljepnice
- obrasci
- knjige
- novine
- kartonsku ambalažu
- papirnu ambalažu (vrećice)
- ostalu robu po narudžbi u: tipu, ofset ili sito tisku

Zahvaljujući i daru ove štamarije imate u ruci ovu Subotičku Danicu. Štamarija "Globus" ne samo da je ovako lijepo tiskala ovu Danicu, nego je svojim darom pomogla da ona i izide. I zato smo neizmerno zahvalni. Bilo bi dobro kad bi drugi slijedili njezin primjer. Bilo bi nam to od velike pomoći.

Štamarija "Globus" inače potpomaže i mnoge druge kulturne priredbe, kao i humanitarne akcije.

Neka Bog obilno blagoslovi svaki rad ove Štamarije, a za svako dobro djelo neka im uzvrati uspjehom i napretkom u radu. Neka dobri Bog blagoslovi i obdari svojim mirom i radošću i voditelje i svakog radnika ove ustanove.

OSTALI NASI SPONZORI

Bez imena i adrese, ali sa nazivom firme, kao i kontakt osoba i telefon

- 1876 - St. ...
- 1877 - ...
- 1878 - ...
- 1879 - ...
- 1880 - ...
- 1881 - ...
- 1882 - ...
- 1883 - ...
- 1884 - ...
- 1885 - ...
- 1886 - ...
- 1887 - ...
- 1888 - ...
- 1889 - ...
- 1890 - ...
- 1891 - ...
- 1892 - ...
- 1893 - ...
- 1894 - ...
- 1895 - ...
- 1896 - ...
- 1897 - ...
- 1898 - ...
- 1899 - ...

zkvh.org.rs

OSTALI NAŠI SPONZORI

Bez njihovog dara ne biste ovu knjigu držali sada u ruci

- TP "BANE" - Subotica
- POLJOOPSKRBA - Subotica
- ZZ "ŽEDNIK"
- PP "AGROCOM" - Tavankut
- "SALAŠ TRADE" - Subotica
- "IMOS" - Subotica

- Caritas HBK
- Američki Caritas

- Efrem Kujundžić
- Dieter i Gizela Wieland
- Josip Klobučar
- Nena i Vlado Tumbas
- Jakov Kopilović
- Obitelj Prčić
- Božena Vučević
- Ilona Kučera
- Marija i Lazo Vidaković
- Mirko Perušić

HVALA SVIMA

I

**OBILJE BOŽJEG BLAGOSLOVA
U ŽIVOTU I RADU**

zkvni.org.rs

ŠTAMPARIJA "GLOBUS" SUBOTICA

